

DIALOGORVM
SACRORVM LI-
BRI QVATVOR.

Châteillon
Autore SEBASTIANO CASTALIONE, qui
nunc postremo opus recognouit. Argumenta sin-
gulis Dialogis preposuit & sententias subie-
cit: ex quibus pueri discant officium:
hoc est, quid imitandum sit,
aut declinandum.

LONDINI
Ex typographia Societatis Stationa-
riorum. 1605.

Cum privilegio.

SEBASTIANVS CASTALIO
CHRISTIANIS LECTORIBVS.S.

NOs Dialogos, fratres charissimi, composuimus, vt pueri haberent, vnde eadem opera, & mores Christianos, & orationem Latinam discerent. Itaque eorum ruditati in primo libro seruiuimus, sermone facillimo, eoque minus eleganti, & tamen Latino videntes, & pueris quasi præmanum cibum in os inserentes. In cæteris iam elegantius loqui cœpimus. Quod autem Dei nomen, I E H O V A Hebræum vsurpauimus, quod nullum Dei proprium nomen Latine extat (nisi forte Iupiter, sed id vt pollutum omittamus) id etsi principio videbitur fortasse durius, tamen vsu mollescet: & quod insuetum aures tædet, idem vsitatum demulcebit. Valete.

DIA-

**DIALOGORVM SA-
CRORVM SEBASTIA-
ni Castalionis Liber primus.**

AD AMVS. Gen. 3.

ARGVMENTVM.

Serpens Eam, & Eua postea Adamum impellit ad vescendum fructu vitæ. Deus vero ipsos tres ad totidem penas damnat.

Serpens, Eua, Adamus, Iehoua.

Vt vetuit vos Deus vesci ex omnibus arboribus pomarum? E. Licet nobis vesci fructibus arborum pomarum: tantum Deus nobis interdixit ea arbore, quæ est in medio pomario, ne vesceremur fructu eius, neue etiam attingeremus, nisi vellemus mori. S. Nequaquam moriemini propterea: sed scit Deus, si comederitis de eo, tum oculos vobis aper- tum iri, atque ita vos fore tanquam deos, scientes boni atque mali. E. Ita plane videtur, & fructus ipse est pulcher sane visu: nescio an sit ita dulcis gustatu, verum tamen experiar. Vah, quam dulcis est: impertendum est etiam marito. Mi vir, si scires quam sapius sit hic fructus, iam dudum comedisset. Accipe. A. Quando ita vis, faciam. Ab flagitium fecimus. E. Quid est? A. Nonne vides misera nos esse nudos? E. Vidco & me pudet: sed, quid nobis faciendum est? A. Texamus no-

A 2

bis

bis subligacula ex folijs, quibus tegamus pudenda. E. Bene mones: & est hic sicut folijs magnis & aptis huic rei. A. Sed o nos infelices: videor mihi audire vocem. E. Iehoua est. Miseram me: vereor ne deprehendat nos nudos. Abdamus nos in hoc densum nemus. I. Heus, heus Adame, ubi es? A. Audita uoce tua in pomario, territus sum, & quia nudus eram, abscondi me. I. Unde didicisti te esse nudum? Numnam comedisti de arbore de qua praceperam tibi ne comederes? A. Comedi quidem, sed praeiuit mulier, quam tu adiunxisti mihi. I. Quidnam fecisti mulier? E. Decepta à serpente comedi. I. Quoniam istud fecisti serpens, tu eris detestabilissima omnium bestiarum, omniumque animalium terrestrium, & incedes in pectus, & vorabis puluerem quamdiu uiues. Quinetiam conciliabo tantas inimicitias inter te & mulierem, interque semen tuum & eius, ut id conterat tibi caput, tu autem ei calcem. Te quoque, foemina, afficiam plurimis doloribus, & erumnis, ut cum dolore parias, & tota pendeas ex imperio viri. Et tu Adame, quoniam morem gerens uxori tuae comedisti de arbore, cuius esu interdixeram tibi, habebis terram infaecundam tua culpa, & ex ea queres victum laborioso dum uiues, cum interim ipsa procreabit tibi carduos & sentes. Tu uasceris herbis terra nascentibus, & cum sudore uultus tolerabis victum, donec redeas in terram ex qua ortus es: nam puluis es, & in puluerem redibis.

SENTENTIA.

Obuius hominis inobedientiam mors intrauit in mundum, Disce uer obedienciam.

CAINVS. Gen. 4.

Ar-

ARGVMENTVM.

Deus Cainum damnat ob fratricidium.

Iehoua, Cainus.

CAine, ubi est Abel frater tuus? C. Nescio, nunquid ego sum custos fratris mei? I. Quid fecisti? Ipse sanguis fratris tui edit ad me clamorem de terra. Quāobrem ueris terrā infesta, ut quae aperto ore hauserit sanguinem fratris tui, de tua manu: ea non praebeat amplius vim suam tibi colenti. Tu erabis uagus per orbem terrarum. C. Mea culpa est maior quam uis possit remitti. En ego hodie exterminatus à te, ex ipso solo terrarum, errabo uagus per orbem terrarum, fugiens tuum conspectum: ita ut qui proximus inuenierit me, interficiat. I. Imò uerò quicumque interfecerit Cainum, subibit poenam septuag. Quare apponam tibi hanc notam, ne si quis incidetis in te, perimat te.

SENTENTIA.

Iniuisti nequeant ferre iustos. Quae clam perpetratur, palam puniuntur.

LOTVS. Gen. 18. & 19.

ARGVMENTVM.

Abrahamus excipit Geniis hospitio, & Iehoua ei prolem promittit, consiliumque suum de Sodomae euersione patefacit: idem facit deinde Lotus, & à Genijs eripitur ex periculo.

Abrahamus, Iehoua, Genij duo, Puer, Sara, Hagar, Lotus, Uxor Loti, Sodomitani.

Video tres homines aduersum me. Non dubium est, quin sunt de fesse de uia, praesertim hoc tanto est: quare curram eis obuiam, ut retineam eos apud me. Domine, si uis facere mihi gratissimam, noli aliò potius diuertere quam ad me. Lantabitur pedes paucula aqua adhibita, deinde requiescatis sub arbore. Ego interea

tere à curabo vobis parandum panem, ut recreetis animos vestros, deinde pergatis. Hac est vobis idonea causa diueriendi ad me. G. Sic faciemus. A. Iam propere in casam. Sara, sume propere tria sata farinae siliginæ, ex qua depista facias panes subcinericis. Nam aduentant nobis hospites, quos ego volo accipere lanitè. Itaque iam curro ad bouile: volo enim mactare vitulum, quo eos tractem opipare. Tu interea cura, ut nihil desit ei, quod opus sit hospitibus. S. Fiet. Propterea Hagar, incende ignem, tepesac aquam ad descendum, dum ego promo farinam. Age, iam dum aqua tepesit para mactram. Subige farinam: expediamus omnia que iussit herus. A. Macta eum expedite puer. Heus Sara. S. Quid vis mi vir? A. Cura nobis luculentum focum. S. iam accensus est. A. Impone abenum. Volo ego hospites meos curari diligentissime atque humanissime. Estne adhuc detracta pellis isti vitulo puer? P. Imò iam dissectus est. A. Coniuciamus hæc frustra in abenum. S. uide tu plura ligna ut coquantur celerius. Despuam ius. Hagar, instrue mensam: sed foris in umbraculo, sub arbore. Nihil libentius quam viatoribus benefacio, & certe eos negligere inhumanum est. Hospites, omnia sunt parata: accumbite, & vescimini lato animo. Habetis hic butyrum, habetis & lac. Boni consulite quædã est, quòd que Deus largitur in presentia. Puer, appere eu vinum. I. Vbi est Sara uxor tua? A. Adest in tabernaculo. I. Cum reuisam te eadem tempestate a meo: nunc est, habebit Sara uxor tua filium. S. Hæbibe, ridiculum. Ego iam vieta sum, & indulgento voluptati, scilicet cum meo quoq; dominum consensuris?

rit? I. Cur tandem ridet Sara, negans se posse parere, quia consensit? est ne aliquid quod Iehoua nõ possit efficere? Cum reuisam te inquam, anno vertente, habebit Sara filium. S. Ego non risi. Imò verò risisti. Sed iam pergamus conficere iter reliquum. A. Ego comitabor vos, nisi molestum est. I. Ego ne ut celem Abrahamum de eo quid sum facturus, ex quo profectura sit gens maxima & potentissima, per quem omnes gentes orbis terrarum sint consecutura felicitatem? Nam certò scio eum precepturum esse suis liberis, & porro sue in posterum stirpi, ut uiuant ex meo prescripto, & colant instituta atque ius, ut ego presse Abrahamo qua promisi ei: profectò non celabo. Abrahamæ: volo tibi indicare qui sim, & quò eam. Ego sum Iehoua. Cum viderem dissipatos esse rumores, de tot tantisque flagitijs Sodomitanorum & Gomorrhæorum, statui deuenire huc, & explorare, utrum sint planè profligati, quemadmodum accepi fama & auditione, an non sint. G. Nos quidem antecedamus. A. Sed quid? Perdesne etiam quonem unã cum improbis? Si erunt quinquaginta viri boni in urbe, an etiam perdes? Neque ignosces illi loco, propter illos quinquaginta bonos qui erunt in eo? Absit ut tu sic facias, ut interficias bonos cum malis, sitque eadem conditio proborum & improborum. Absit ut tu, qui moderaris totum orbem terram, non facias equum. I. Si inuenero in urbe Sodoma quinquaginta viros bonos, ignoscam toti loco propter eos. A. Facio fortasse audacter, qui audetiam alloqui te dominum meum, ipse puluis & cinis: sed tamen si fortè defuerint quinque de quinquaginta bonis, an propter quinque excindes totam urbem?

bem? I. Non eueram, si inuenero ibi quadraginta quin-
 que viros bonos. A. Quid si quadraginta? I. Etiam prop-
 ter quadraginta abstinebo. A. Quis ne egre seras Do-
 mine, si pergo querere. Quid si triginta? I. Etiam sic ab-
 stinebo. A. Possum videri audacior, qui alloquar Domi-
 num meum, Quid si viginti? I. Etiam eorum causa non
 peruertam. A. Interrogabo te hoc postremū, si tibi gra-
 uis non sim: quid si decem? I. Propter decem non uer-
 tam. G. Iam aduersperasceit, & nos appropinquamus vr-
 bi. L. Video huc aduentare duos hospites. Ibo eis obui-
 am, ut eos deducam ad me. Salnete viri prestantissimi.
 G. Salue & tu vir humanissime. L. Peto à vobis, ut di-
 uertamini in meam domum, ut ibi lotis pedibus perno-
 etetis, cras repetituri vestrum iter. G. Imò pernoctabi-
 mus in foro. L. At ego non patiar: diuertimini ad me:
 accipiam vos si non laute, at certe hilarē. G. Fortasse
 erimus tibi graues. L. Iucundi potius: ne verimur. Tam-
 en ibi erit gratum vos accipere hospitio, quā non esset acci-
 pi à vobis, si istic essem. G. Postquam tantoperē vis, no-
 tumus esse pertinaces. L. Ergo sequimini me. Hic est
 mea domus: intrate: quod bonum sit; Vxor, cura calefa-
 ciendū aquam ad lauandos pedes horum hospitum: &
 simul confice panes coquendos in foco. Vos interea hic re-
 quiescite, dum paratur cœna. Age iam vxor instrue
 mēsam: fac ut omnia sint nitidissima, ne quid offenderet
 animos horū. Hospites accūbute, viximini lato animo his,
 quæ suppediātur nobis in presentia, diuina benignitate.
 Sed quid? Quē tumultum audio, vxor? quis est iste cla-
 mor? quæ turba excitatur? V. Hei mihi, perimus mi vir.
 L. Quid tandem est mali? V. Totā ciuitas, vixi vir, ob-
 dit

det edes nostras. Iuuenes, senes deniq; vniuersi circūfidēt
 nos. L. Valde vereor, quò hæc cœnatura sint. Sed audio clā-
 mātēs. So. Hæc beus Lote, vbi sint homines isti, qui vene-
 rūt ad te sub noctē? Produce eos nobis, ut eos cognoscamus.
 L. O Flagitiū! Sed ne trepidate hospites: exibo ad eos, &
 obserabo post hæc ianuā. Adsum. Quid clamatis? So. Volumus
 videre hospites qui diuersantur apud te. L. Obscuro
 vos fratres mei, ne tān scelus faciatis. Sūs mihi duæ filia,
 adhuc à viris integra, eas malo dedere vestrae libidini,
 quā sinere, ut quid nocētis his hominibus, qui cōmiserūt
 se sub presidium mei tecti. S. Recede paulisper istuc, ut
 cōsultemus de ista re. Quid faciemus populares? accipie-
 mūsne puellas ea conditione, ut dimittamus iuuenes! A.
 Nō est opus lōga deliberatione. Iste vnus peregrinatur in
 nostra ciuitate, & nos reget si dijs placet. So. Iā te Lote,
 peius multabimus, quā ipsos: ne tu putes nos velle sub-
 iici peregrinis. Agite, iuuadamus cūm. G. Recipe te cōfe-
 stim ad nos. Lote: L. O facinus auidax! O profugacem &
 peritiam nationē! Obseremus fores firmissimē. S. Effring-
 gamus fores; occidamus istos auidēus, qui cūm nusquam
 possint habitare, veniunt ad nos. G. Ne trepidā hospes,
 nunquā irrupent vobis iniuriis. L. O inauditā requi-
 sitam! Siccine hic violari hospites & peregrinos, quorum
 ius debet esse sanctissimum? G. Seda te ipsum. Iam videbis
 vltionē presentē. S. Quid est, o ciues? sumne ego cæcus an
 oborta sunt tenebra densissima? Al. Nescio quid accidit
 alijs, sed ego non magis aspicio oculis, quā calcibus.
 Vbi est ianuā? Al. Cæue, cæue ne incidās in me. Hei mihi,
 fregi frōtē ad parietē. A. At ego nescio terrarū vbi sim,
 neq; possum inuenire exitum ex hoc loco, neq; ingressum

in alium. G. Lotc, si quas habes præterea generos, aut filios, aut filias, deniq; quoscunq; habes in urbe educ ex hoc loco. Nã nos quidẽ iam delebimus hunc locũ. Huc enim ad hoc ipsum missi sumus à tebus, apud quem increbuit tanta importunitas horum. L. Habeo vobis gratiam, qui habeatis rationem non solum meæ salutis, sed etiam meorum. Iam adeo eos. Vx. Valde sum sollicita de meo viro, qui est egressus domo: ita cõsceleratus est hic totus populus. Metuo ne quid grauius patiatur, etiam à suis. Nam hodiẽ nulla sancti fides est, ne inter fratres quidẽ. L. Iam redeo. G. Quid egisti? L. Visus sum iocari eis, quorum saluti providebã. G. Homines sunt desperati. Pereant, quoniã nolunt seruari. Sed iam diluculum est, & tempus admonet emigrãdum esse hinc. Agedum, adiunge tibi uxorem tuam, & duas filias, ne aggregeris ad interitum tam perditæ ciuitatis. Quid cunctaris? nunquam potest nimis mature vitari periculum. L. Atqui nõ videtur emigrãdum tam manẽ. G. Atqui nos nõ sinemus te perire, quin potius manu eduscemus & te, & tuã coniugem, & filias. Agite, exeamus ex urbe. Sed caue, si tuam vitam amas, ne respicias post tergum, neue usquã moreris in planitie. Euade in montes, ne pereas. L. Peto à te Domine, ut remittas hoc mihi, postquã tu pro tua benignitate deuincis me tanto beneficio, ut custodias mihi vitã. Certẽ nõ potero euadere in montes, quin me attingat illud malum, quo moriar. Sed est hic propinquum oppidum ad confugiendũ, in quo queso vt liceat mihi euadere, & ita cõsulare vitæ meæ: est sanè perparuum. G. Etiam in hac re indulgebo tibi, vt non euerteras istud oppidum. Confer te illo, neq; enim licet mihi facere quicquam, quin tu cõperueneris.

SEN-

Deus versatur cum pijs, eisque patet facti: arcana sua, & eorum remuneratur & tuetur. Magni est Deus vt innumerabiles impij viuant, quã vt vel vnus pius vnã eum illi pereat. Maior est Dei in vauum piũ amor, quã in omnes impijs odium, quem quidem eius amorem debent imitari pijs.

ARGVMENTVM.

Abrahamus, iussit Dei filium suum Isaacum vult immolare. Deinde prohibente Deo, immola arietem.

Abrahamus, Isaacus, Genus.

Iam tertium diem iter facimus, & videor videre procul locum destinatũ sacrificij. Vos hic operimini vnã cum asino, dum ego & puer meus illic, vt adoremus Deum, postea redituri ad vos. Tu Isaac portabis hac ligna ad cumburendam hostiam, ego seram ignem & cultrum. Eamus. Isr. Mi pater. A. Quid vis, mi fili? Isa. Hic quidem est ignis & ligna, sed vbi est agnus iam immolandus? A. Deus providebit ipse sibi agnum in sacrificium, fili, nos interea pergamus. Ecce venimus in locum, quem Deus dicebat mihi. Construamus hic aram. Rectẽ est, disponamus lignum. Nunc fili mi, oportet vt te colligem, matremque quando ita visum est Deo optimo maximo, cuius voluntati resistere nefas est. Isa. Mi pater, si ita certum est Deo, fiat. Nam didici ei tibi que parere in rebus omnibus. A. Pater omnipotens, cuius est imperare, obsequor tuis iussis, tibi que multo hanc hostiam, hoc cultro, meã ipsius dexterã. G. Abrahamæ, Abrahamæ? A. Quis me vocat? G. Caue ne afferas manum puero, caue ne ladas. Iam enim mihi satis perspecta est tua religio & pietas, qui propter me non peperceris filio, eique vnico. A. Hæc quid hoc rei est? Sed videone arietem in dumo hærentem cornibus? Salua res est: viuat Isaacus: hæc maclabi-

maestabitur gratior Deo víctima.

SENTENTIA.

Nihil tam difficile aut durum est, quin id possit, qui credit. Deus suum pietatem remuneratur.

EPHRON. Gen. 23.

ARGUMENTVM.

Abrahamus mercatur ab Hettaiis fundum ad sepulturam Saræ vxoris suæ.

Abrahamus, Hettai, Ephron.

EGo sum peregrinus & aduena inter vos, Hettai, quare tribuite mihi possessionem sepulturae inter vestras, ubi sepeliam Saram coniugem meam, qua mortua est, ut scitis. H. Attende nos, Domine. Tu es quidem princeps diuinus in nobis: tunc est eligere è nostris sepulchretis, ubi inhumes tuum mortuum. Nemo nostrum prohibet te suo sepulchro, quo minus sepelias in eo. A. Ago vobis gratias, pro vestra tanta humanitate ac liberalitate. Sed si vobis cordi est, ut sepeliam meum defunctum, & auferam è conspectu meo: concede mihi præterea ut agatis pro me cū Ephrone filio Sigoris, ut attribuas mihi cauernam duplicem, quam habet in extremo sui agri: & attribuas iusto argento, in vestra presentia in usum sepulchri. E. Ausculta mihi potius, Domine. Ego tibi dono & agrum, & cauernam agri, & quidem in presentia meorum popularium. Sepeli tuum mortuum. A. Imò tu potius ausculta mihi. Ego solvam tibi pecuniam pro agro: eam tu accipe à me. E. Domine attende. Hic fundus de quo agitur inter nos, est quadringentis siclis argenti: si vis sepelire tanti. A. Accipio tanti. Et iam appendam tibi presentem pecuniam. Vos Hettai, estote testes, ut Ephron adicat mihi in possessionem, quadringentis his siclis argenti, agrum suum duplici cauernam, qui ager est è regione

gione Mambre, id est, Hebronis, una cum ipsa cauernam, & omnibus arboribus, que sunt undique in toto spatio eius. E. Addico. H. Testes erimus.

SENTENTIA.

Inlicita commendat hominem apud eos, qui non sunt omnino perditum.

REBECCA. Gen. 24.

ARGUMENTVM.

Dispensator Abrahami ducit Rebecca filiam Bathuelis Mesopotamij in matrimonium Isaac herili filio.

Dispensator Abrahami, Rebecca,

Laban, Bathuel.

HEsu bene puella, da mihi bibere paululum aque ex tua urna. R. Imò verò, perlibet: vir optime, Homo bibe. Quin etiam aduabo tuos camelos, quantum sat erit. D. At ego te, pro isto beneficio, dono hac in aure, atque his duabus armillis. Sed age, fac sciam, cuius sis filia, & an sit in edibus tui patris locus, ubi possimus pernoctare. R. Equidem sum filia Bathuelis, quem Melcha peperit ex Nachore. Straminis autè & pabuli apud nos affatim est, nec non locus ad pernoctandum. Sed ego curro in oppidum, v: nunciem hac omnia domi, ita ut habent. D. Ago tibi gratias Iehoua, quòd non destitisti tua bonitate & fide Abrahamum herum meum, cultorem tui: qui me deduxeris per eam viam, qua venirem domum cognatorum domini mei. L. Ain' tu? R. Ita est. L. Et dono dedit tibi istam in aurem, & armillas? R. Etiam. L. Vbi reliquisti? R. Ad fontem, & ecce eum tibi apud camelos. L. Precor tibi Iehouam propitium, homo. D. Et ego te vicissim, vir humanissime. L. Narrasti nobis hæc soror mea Rebecca, quinam sis, & unde venias. Quod sum primum audisti, statim curavi parari tibi diuersorium

forium, & tuis camelis stabulū, ne foris maneat. *Quamobrem sequere me. D. Ago tibi gratias pro tanta comitate & diligentia. Sequor. L. Eamus hęc. Hęc sunt ades nostrę. Vos curate hos camelos stramine & pabulo. Vos afferte aquam lauandis pedibus huius, & comitum. Bene est, accumbite. D. Dabitur mihi veniam. Non capiam cibum quin prius dixerō, cuius causa hęc venerim. L. Dic ergo. D. Ego sum seruus Abrahami, hominis, quem Deus ditauit mirum in modum, oue, capra, boue, argento, auro, seruis, ancillis, camelis atque asinis: cui etiam iam seni Sara uxor peperit filium, quem ipse constituit heredem ei esse, meque, etiam inreuerando astrinxit, ne locarem ei uirtutem que esset ex Chananais, in quorum terra habitaret ipse: sed irem domum paternam, ibique eligere uxorem gentilem. Cui cum ego dicerem: Quid si mulier nollet me sequi? Deus, inquit ille, cui ego per omnem uitam parui, tecum mittet nuncium suum, qui tibi secundabit hoc iter: ita sumes filio meo uxorem mihi gentilem, ortamque ex domo paterna, hac re exolueris te religione inreuerandi, quo te astringo: si forte non impetraueris ut mulier te sequatur. Ita persuasum est mihi ut venirem. Cūque hodie venissem ad fontem, ita cogitabam mecum. Iehoua Deus heri mei Abrahami, si tu mihi ades in hoc itinere, da mihi ut me nūc hic stante ad fontem, ueniat puella haustura, que mihi roganti det aquam ex urna bibendam, atque etiam agnetur meos camelos, ut intelligam eam esse quam destinasti hero meo. Vix hęc mecum tacitus cogitarem, cū subito ecce egressa Rebecca, ferens uirgam in humeris, descendit ad fontem atque haurit. Et cū petuissem potum ex ea,*

confe-

confestim deposita urna offert, & dicit etiam sese adagnaturam camelos. Ego quasui ex ea cuius esset filia? Respondit, Bathuelis filij Nachoris ex Melcha. Tum ego accommodari fronti eius inuicem, & manibus armillas: & summis adorans Iehouam Deum heri mei Abrahami gratias egi, quod deduxisset me in rectam uiam ad conciliandam filiam herilis cognati filio herili, quam ex his argumentis intellexi eam esse. Nunc ergo scertum est uobis facere hoc beneficium domino meo, facite ut sciam: sin minus, nihil fecius, ut insistam aliam uiam. L. Hęc res planē ex Deo orta est, neque nos omnino possumus repugnare tibi. B. Ita habet. Proinde habet tibi Rebecca, tuo sicut uisum est Iehoua. D. Gratiam habeo Deo primum, qui ita uoluerit: deinde uobis, qui non repugnaueritis. Tu uerō Rebecca, & vos non recusabitis hęc quantulacunque dona, que attuli iussu mei domini.

SENTENTIA.

Deus dirigit pios in uiam, eorumque actiones secundat.

IDVMVS. Gen. 25.

ARGVMENTVM.

Esaui uendit Iacobo fratri prerogatiuam ætatis.

Esaui, Iacobus.

Imperti mihi de rufo isto, nam redeorruere exanimatum lassitudine. I. Vende mihi in presentia prerogatiuam tue ætatis. E. En ego iam iamque morior: quid mihi istam prerogatiuam? I. Ergo confirma mihi iam nunc uenditionem inreuerando. E. Confirmo quid uis? Imro, addico, nihil facio ius istud ætatis præ ædulo.

SENTENTIA.

Excelsissima uoluptas hominem priuat perpetuis bonis. Idem usu ueniet impijs,

impia, qui amore carnalium voluptatum prodigunt bona celestis.

VENATOR. Gen. 27.

ARGVMENTVM.

Jacobus arte materna peruerit à patre felicitatem Esau, Esaus seriuè veniens, in ultra lacrymatur.

Rebecca, Iacobus, Isaacus, Esaus.

Pater tuus misit venatum fratrem tuum Esauum, me
audiente, ut afferat ferinam, ex qua confectum pul-
pamentum ipse edat, eique bene precetur à lebonis ante-
quam moriatur. Nunc audi fili mi, quod velim à te fieri.
Adi pecus, & inde afferito mihi duos hædos optimos, ex
quibus conficiam patri tuo edulium, quali maxime de-
lectatur, quod offeres ei, ut tibi bene precetur, priusquam
excedat vita. I. Sed frater villosus est, ego depilis. Quod
si fortè pater me atrectauerit, putabit se mihi esse ludi-
brio. Itaque mihi malè, non bene precabitur. R. Istam im-
precationem ego prestabo nate, tu modo gere mihi mo-
rem. Ia. Si ita iubes, certum est obsequi. Eo. R. Mihi
magnopere curandum est, ut agam hanc rem callidè &
prudenter, ne meus maritus deprehèdat fallaciam. Nam
ut amat rusticum illum Esauum, nunquam eum postpo-
net Iacobo, nisi fraude inductus. Ego verò Iacobum plus
amo, & studeo eum obrepere in felicitatem, quam concili-
abunt patris preces ei, cui bene ominatus fuerit. Ia.
Redeo mater, afferro hædos. R. Factum bene: agedum,
parem cupediam patri tuo, cuiusmodi scio suauem esse e-
ius palato. Rectè est, parata sunt omnia. Nunc agè, in-
dudam te vestimenta pretiosa Esau, qua habeo penes me.
Hic ornatus te cõdecet. Ia. Quid manus & collum, quod
pilis caret? R. Vestientur pelle hædorum. Bene habet:
accipe nunc hanc escam, atque hunc panem quem con-
fecti,

fecit. Abi, vide ut agas prudenter. Ia. Dabo operam,
Pater. Is. Quis tu es fili? Ia. Esaus primogenitus tuus.
Exequutus sum mandatũ tuum. Surge, age vescere fe-
rina, ut mihi bene preceris. Is. Quid sibi vult, quod tam-
citò natus es, fili? Ia. lebona, Deus ille quem colis, obie-
cit mihi. Is. Accede huc, ut te atrectem fili, sciamq; u-
rum sis ipse Esaus, necne. Quid hoc? vox quidem Iacobi
est, sed manus Esai. Tunc ergo es ipse natus meus Esau-
us? Ia. Planissime. Is. Accede ad me, ut vescar tua fe-
rina fili, tibiq; bene precer. Suavis esca sanè, funde vinum.
Ia. En tibi. Is. Nunc agè, amplectere me. Quam suavis
odor venit ad nares meas! Fragras, fili mi, non aliter
quàm solet ager latus munere Iohoua. Faxit Deus, ut
terra pinguis, irrigata rore celesti, effundat tibi magnã
copiã segetes & vinas. Tibi seruiant nationes, te colat po-
puli, dominus sis fratrum tuorum, teque reuerentur ex
eodem matre nati. Qui tibi imprecabitur, esto execra-
bilis & infelix: qui tibi bene volet & optabit, esto fortu-
natus. Ia. Benè gessi meum negotium, mater. Non agno-
uit me: & ex atrectatione putauit me esse Esauum. R. Be-
nè est: sed Esaus iam reuersus parat ferinam quam offe-
rat patri, Videamus quid agat: nam minium saliet eum
spes. E. Attolle te, mi pater, & vescere mea ferina, ut mi-
hi bene preceris. Is. Nam quis tu es? E. Rogas? Primo-
genitus tuus Esaus. Is. Totus obstupesco, horreoque. Quis
ergo is est, qui modo attulit mihi ferinam? Nam ex eo-
prorsus comedi ante tuum aduentum, eique fausta omnia
sum precatus: qua res rata erit. E. Hei mihi, nun-
quid causa est, quin ego perpetuò perierim? Attamen
mihi quoque bene precare pater. Is. Frater tuus rem astu

trahant, abstulitque faustitatem tuam. E. Na ille probe respondit suo nomini, qui me iam bis circumvenit. Primum enim fraudavit me prerogativa etatis: deinde nunc intercepit bonam precationem mihi debitam. Sed nihilne tibi reliquid fecisti, quo mihi sanctum aliquid precere? Is. Profecto feci cum dominum tuum, statinique ut fratres ei seruirent, eumque muniri frumento, & vino. Quid vis tibi iam faciam fili? E. Solumme id habebas? Imparti etiam me aliqua felicitate. Hec quid agam miser? Is. Habebis quidem domicilium minus bonum, & à pinguitudine soli, & à supero rore cœli, & viuens gladio seruias fratri: veruntamen erit tempus illud, cum vicissim vinces excutiesque iugum eius de collo tuo. E. Non prosul aberit luctus à patre meo. Nam certum est mihi, interficere Iacobum fratrem.

SENTENTIA

Properanda est, & arripienda occasio: serò plora: Esau. Serò veni- tur ad colligendum manna post ortum silem, aut die Sabbati. Serò auferuntur falces post messem, cum iam nihil superest nisi spicilegius. Serò puliant fores fatuz virgines. Serò conabantur intrare pigri portam iam clausam.

IACOBVS PROFVGVS. Gen. 29.

ARGVMENTVM.

Iacobi profugii congressio cum Rachele subrina sua.

Iacobus, Pastores, Rachel.

Fratres, unde estis? P. Ex Charra. Ia. Ecquid nostis Labanem filium Nachorus? P. Maxime. I. Valet-ne? P. Valet: atque ecce tibi Rachelem filiam eius, huc venientem cum pecudibus. Ia. Hem diei multum adhuc est, nec dum tempus est cogendi pecoris: quin adaquatis pecudes, deinde ituri partum? P. Non possumus, da-
noc

nec conuenerint omnes greges quò auotiamus saxum ab ore putei, atque ita adaquemus. Ia. Sed venit Rachel agens pecus: quid cesso auoluere saxum, ut hauriam ei aquam, atque hanc primum ab ea ineam gratiam? O mea Rachel amplectere me. R. Abstine tu manum, quis tu es? I. Ego sum Iacobus patruclis tui filius Rebecke, non contineo lachrymas pra gaudio. R. O felicem aduentum. Sed ego cesso ire in orbem, ut annunciem has meo patri?

SENTENTIA.

Gaudent mutuo congressu consanguinici. Sunt autem pii omnes inter seic diuina consanguinitate coniuncti.

LABAN. Gen. 31.

ARGVMENTVM.

Laban fugientem Iacobum assequitur, cum eo iurgatur: deinde fit inter eos feculio.

Laban, Iacobus, Rachel.

QVæ ratio impulit te, ut nescio me, abduceres meas filias, tanquam ferro partas? Cur clam & nesciente me auugisti, neque fecisti me certiozem, ut prosequer te voluptate carminum, tympanorum, cythararum? neque permisisti mihi ut oscularer meos natos & natas. Stulte sane fecisti, & erat mihi in manu nocere vobis. Sed Deus vester patrius heri monuit me, ut cauere ne te offenderem vitare. Verum esto. Profectus sis sane pra desiderio, quod capiebas è domo paterna. Deus verò meos cur furatus es? Ia. Illud feci adductus metu, veritus ne tu eriperes mihi tuas filias. Quod aut è attinet ad tuos deos, si quem penes inuenieris eos, per me quidem plectatur capite. Noscita, praesentibus necessarijs nostris si quid tui apud me est. L. Rectè dicis. Persecrator ve-
stra

stra tabernacula. *I.* Non recesso quo minus vestiges omnia. *R.* Video me esse in magno periculo. Nam Laban pater meus conquirit per omnia tentoria suos deos penates quos ego furata sum, meo viro reserente. Quod si factum deprehendatur, concitauero magnas turbas. Comminiscenda aliqua fallacia est, & quidem subitio, nam meus pater iam aderit hic. Probè, Inueni viam: obruam eos in hoc stercore camelino, deinde sedeo super, facile eum fallam. *L.* Rimatus sum acerrimè tabernaculum Iacobi, tum Lie, tum duarum ancillarum. Nusquam inueni. Restat tabernaculum Rachelis: in quo si non erunt, mirabor. Hæc omnia sunt mihi perferenda. Hic quidem non sunt, neque hic. Quid sub hac elicitra? Tantundem. At in hoc angulo erunt: at non sunt. *R.* Noli agrè ferre, domine, quod non possum assurgere tibi: nam sum in menstruis. *L.* Perquisiui omnia diligentissimè: sed nusquam comperi meos deos penates. *Ia.* Quodnam concepi tantum scelus, aut quod facinus admisi in te, ut tu me sic persequerè? Scrutatus es omnia mea utensilia: ecquid inuenisti de vlla supellectili tue domus? Prome hic coram necessarijs vtriusque nostrum, ut ipsi indicent de vtroque nostrum. Iam viginti annos egi apud te, tuæ oues & capra nunquam fuerunt infœcunde: non comedi arietes tua ouaria: nihil ad te retuli ereptum feris: ipse semper præstiti damnum: tu mihi semper imputasti: si quid per furtum amissum est, tam interdum quam noxiæ meo periculo amissum est. Denique ea furit mea conditio, ut & de die conficerer æstu, & de nocte gelu: & interea somnus abesset ab oculis meis. Iam hic mihi viginti annis agit, cum sum domi tue. Seruini tibi qua-

S407-

tuordecem annos pro tuis duabus filiabus, sex autem pro ouibus & capris, cum tu interea mutauisti mihi merces decies. Quod nisi Deus patrius, videlicet Deus Abrahami, & terror Isaaci, affuisset, tu quidem dimisisses me vacuum. Sed respexit ille miserias & labores quibus sum perfusus: id quod heri satis ostendit. *L.* Mæe sunt hæc filia, mei filij, meum pecus, deniq; quidquid hic vides meum est. Et nunc quo pacto optime consulam meis his filiabus & filijs quos pepererunt? Opinor si ego & tu ferimus fœdus, quod sit testimonio vtrique nostrum. *Ia.* Opimè. Ego hic erigam cippum ex hoc saxo: vos mei propinqui accumulatis lapides, capiamus cibum super hoc tumulo. *L.* Hic hodie tumulus erit medius testis inter me & te. *Ia.* Perplacet. Atque ex hac re vocetur Galadus. *L.* Aut etiam Mispa, ut significet Deum aspecturum quid fiet à me & te, cum discesserimus alter ab altero. Quod si tu eris durus meis filiabus, aut si duces alias in matrimonium præter eas, tum hac pacta perinde sunt, atque si nulla facta sint. Atque huius quidem rei testis esto Deus vtrique. Vides hunc tumulum, vides & hunc cippum, quæ extraxi inter me & te: Hic tumulus, & hic cippus testes sunt, neque me aduersum te, neque te aduersum me transturum eos ad nocendum. Deus Abrahami, & Deus Nachoris, vtriusque patri sunt nostri vindices. *I.* Ego coniuro per terrorem mei patris Isaaci. Atque ut hac sint ratissima, faciam hodie sacrificium in hoc monte, ad cuius epulas vos omnia inuito. *L.* Concedimus.

SENTENTIA.

Deus suos tuctur ab aduersariis.

B3

IACO-

DIALOG. SACRORVM
IACOBVS REDVX. Gen. 33.

ARGVMENTVM.

Iacobus ex Mesopotamia rediens, Esau fratrem donis pacat.

Esau, Iacobus.

O Salue multum mi frater charissime. Ia. Salue in
plerimum germane mihi optatissime. E. Vt te libe-
ter amplector post longum spatium temporis. Ia. Et mi-
hi profecto iam diu nihil fuit iucundius, quam nunc vi-
dere te incolumem. Itaque pro gaudio non teneo lacry-
mas. E. Nec ego possum non flere ita totius letitia gestio.
Sed quid sibi vult iste grex mulierum & puerorum,
quos tecum ducis? Ia. Vxorēs sunt & liberi, quibus me
Deus, quae sua est liberalitas, ditauit. E. Quid autem si-
bi vult totus ille grex, quem offendit ueniens? I. Vlni te
eo dono mihi placare. E. Satis multa habeo frater, habo
tibi tua. Ia. Ne repudis me quaso, si te mihi propitium
habeo, accipiens à me manusculum. Nam quod vidi fa-
ciem suam, videor mihi vidisse numen quoddam: nec mi-
rri, quia mihi tam facilis fueris. Itaq; quaso vt accipias
à me manusculam, quod ad te adductum est, postquam
Deus pro sua benignitate tam multis bonis me accumu-
lauit, vt nulla te caream. E. Quando vrges tã opere, ac-
cipio, et si nihil opus erat: age eam, ego ibo vna tecum,
Ia. Scis pueros esse teneros, ouesque & capras & boues
pregnantes. quod si fatigentur vel vnum diem, altum est
de ouibus & capris omnibus: interibunt. Sed amabo, i
pre, ego pergā clemēter & placide prout postulant ea
quae prae me duco, ipsique pueri donec veniā ad te in Seir.
E. Saltem relinquam tibi aliquot ex meis comitibus. Ia.
Quid opus? Gere obsecro mihi uxorem,

SEN-

LIBER. I.

SENTENTIA.

11

Potentiorum ira comite & submissione est lenienda,

IOSEPHVS VENDITVS. Gen. 37.

ARGVMENTVM.

Iosephum ob inuidiam vendunt fratres mercatoribus Ismaelit.

Simeon, Leui, Ruben, Iosephus, Iudas,
mercatores.

Ecoe vobis somniator ille. Agite, occidamus e-
um, deiciamusq; corpus eius in aliquam specum. L.
Sed quid renunciabimus patri de eo? S. Deuoretū esse ab
aliqua fera. Videbimus quorsum euadant eius somnia. R.
Impium sit, maculare manus sanguine pueri, idque fra-
trū. Deducimini ab ista menta. Nihil potestis grauius
consulere in nos, aut patrem nostrum. Si. Vnde tibi in-
cessit ista noua religio? Vt ergo sinamus eum viuere, qui
suis insomnijs portendit nos omnes, ipsosque adeo paren-
tes, fore sibi supplices? An non dignus est, qui eat som-
nium apud inferos? R. Frater, si ita futurum est, qui
caucus: Sin minus quid times? Vt quo ad eone indignis
tibi videtur, si puer imperitus somniauit? Quid potest
esse culpe in somnijs. Postremo si adeo obfirmatis ani-
mum, neque potestis auocari ab isto consilio, est hic pute-
us sine aqua: saltem abstinete manus, demittite in pute-
um, culpa eris aliquanto minor. S. Ruben, tu videris. No-
bis certum est, perdere puerum. Io. Plurima salute vos
impertio fratres amantissimi. Si. At nos te malo maximo
impertimus, qui somnias te coli à fratribus, quos nunc
salutas tam blandē. Agite, discindamus vestē hāc ver-
sicolorem, quae pater cum ornauit, delicatulum puellam.
Io. Hei mihi, quid cogitatis mihi facere? L. Nec abimus.

R 4

Io

Io. Ab, ne facite. S. Stat sententia. I. O fratres charissimi, per Deum optimum maximū, per communem nostrū parentem, qui conficietur maxore, obsecro, obtestor, quid feci? Quid est meum scelus? Qua mala mens vos agit? S. Frustrā rogas. Io. Fratrem vestrum? S. Cerium est. I. Ab vester sum, vester sum frater. S. Sturdo canis: demittite. R. At ego subduco me hinc, non sustineo adesse in tam iristi spectaculo. Io. Heu me miserum, quō detruddor? Nimium ad manes. O Pater, pater, quā tristis nunciū accipies de filio? In quantum lucū trabes vitā? Iudā, obsecro tuam fidem, misere me, misere parentū. L. Sedeanus hīc meridiansari. Iu. I video mercatores quosdā venientes: vultis auscultare mihi? Quid profuerit nobis cruenta cedes fratris nostri? Vendamus eum potius Ismaelitis, quos videtis venientes. Ne afferamus hostiles manus fratri: abstineamus a sanguine. Nā certē frater noster est, procreatus eodem semine. Agite, finite vos exorari. L. Rectē ait. S. Sed ne forte. Iu. Frater, ne metus, amittes eum venditione, non minus quā necesse. Le. Ita est: accedit etiam quæstus ex venditione: quem quæstū amittemus, si eum necauerimus. Si. Sivo, fiat. Iu. Heu mercatores, vultisne emere puerū quendam elegantem? M. Fortasse, fac videamus. Iu. Extrahite eum ē puteo: empturi sunt. Io. Nunc quidem mihi perendum est, vido, extrahor ad eadem. Iu. Ne trepida, non necaberis, sed vendēris. En vobis puerum lepidā formā. M. Hercle bellum, & ingenium. Quanti eum iudicatis? Iu. Triginā argenteis. M. Accipimus. Accipite pecuniam.

SENTENTIA.

Inuidia homines impellit ad quoduis facinus. Et Deus suos non equidem

dem deserit, sed ut exploret, in extremos angores venire patitur.

IOSEPHVS CAPTIVS. Gen. 40.

ARGVMENTVM.

Iosephus captivus interpretatur somnia prægustatoris & pistoris Pharaonis.

Iosephus, Prægustator Pharaonis, Pistor.

Quid accidit, ut hodie vultu sitis ad eō mæsto? Pr. Somniamimus uterque, & caremus coniectore. Io. At habes Deus coniectores. Agite, narrate mihi. Pr. Videbar mihi in somnis videre ob oculos vitem, ex qua tres palmites orientur, que deinde quasi germinarent, produxit florē, unde vix plena racemis matureſcebant. Erat autem mihi in manu poculum Pharaonis, itaq; cepi vvas eāſque in id expressi, deinde tradidi ei in manū. Io. Hac est interpretatio; Tres palmites, tres dies sunt. Hinc ad irriduum Pharaō iubebit te produci ē carcere restituere que in locum muneri pristinum, stabiliq; ei ad cyathos, ut antē. Quamobrem ubi adeptus fueris hoc tantum bonum, facito quæſo ut memineris mei, prestesq; mihi hoc beneficium, ut facias mentionē mei apud Pharaonem, meq; extrahas ex hac domo. Nam surreptus sum clam ex terra Hebraorū, neq; hic quidquā feci quāobre cōpingerer in carcerem, Pi. Rectē sane interpretatus es. Sed audi meum quoq; somnium. Tria alba canistra erant super capite meo, in quorum summo inerat Pharaonis omnis generis cibi pistoris, quos inde aves comedebant. Io. Accipe coniecturam. Tria canistra, tres dies sūt. Ab hinc tres dies iussu Pharaonis securi ferieris, atque in crucem tollēris, ubi alites vorabunt tuum cadauer.

Deus piis arcana retegīt, idemque viam ad eorum salutem sæpe longē antē preparat.

IOSE-

Iosephus interpretatur Pharaoni duo somnia, ob eamque causam Pharaon praesitit cum toti Aegypto.

Pharaon, Iosephum.

Somnium quiddam quod nemo mihi potest interpretatione explicare. Te autem audio esse cōsuetorem somniorum, ideoque te accersimi. Io. Equidem is sum, per quem Deus interpretetur somnium tuum Pharaon. Itaque narra. P. Videbar mihi aflare ripa fluminis, atque ex eo exierunt septem vacca bene habita, pulchra visu, quae pascebantur in caesello. Ecce autem deinde septem aliae graciles, & deformes supra modum, & tenui corpore quales nunquam vidi in Aegypto, quae denouerunt priores: quas cum demississent in sua viscera, tamen id non apparebat: ad id semper macie deformes erant, ut prius. Ego somno solutus sum. Deinde rursus oppressus somno, videbar videre septem spicas crescentes in uno calamo, opimas & formosius: secundum quas succrescebant totidem aliae graciles & tennes & exesa vradine, quae denouerunt septem illas generosius. Haec ego indicanti coniectatoribus, sed nemo est qui possit mihi explicare. Io. Somnium tuum unum est Pharaon. Deus praemonet te eorum quae facturus est: septem vacca generosae, sunt septem anni: septem spica idem, idem volunt: unum idemque somnium est. Septem verò vacca & spica tennes septem alii sunt anni, quibus fames vigebit. Hoc idipsum est quod dixi: Deus quod facturus est, tibi indicat. Sic habeto: Septem annos proximos futuros esse fertilissimos frugum terra praesertim in Aegypto, quos sequentur alteri, ita infesti penuria omnis cibi, ut lata illa vberitas priorum sit omnino consumenda fame. *Tanta in-*

quans

quam laborabitur penuria, ut tante rerum abundantiae ne vestigium quidem vllum superfit. Nam quod bis somniasisti, id ideo factum est, ut intelligas omnino decretum esse Deo ita facere, itaque breui. Quare dispice, Pharaon, virum aliquem scientem & peritum, quem praeficias Aegypto. Praeterea curatores & ediles amone qui legant quintas in Aegypto, cogantque quam maximum numerum frumenti, his proximis septem annis obscribimus, quod condant nomini tuo in vrbes. Ita fiet, ut proximo septennio duplas consequaris annonas, quibus Aegvptus defendatur à fame & pernicie, altero septennio. Ph. O salutare consilium, & dignum homine sapientissimo? An quisquam hodie est, qui cogit spirat numerum, atque hic? Ergo cum Deus indicet tibi Iosephe tantas res, non est dubium quin tu sis prudentissimus & sapientissimus omnium. Itaque iam nunc volo ut sis gubernator domus meae, ut quae omnis meus populus pareat imperio tuo. Maior ero te solio tantum. En trado tibi curam & gubernationem totius Aegypci, atque ad confirmationem huius rei, hunc anulum detractum meis digitis, inano tuis: teque dono hac veste byssina, & hoc torque aureo: iubeoq; te vehi curru primo secundum meum: & volo proclamari ante te, Congenulate. Ne viam Pharaon, nisi te vnus eris in toto Aegypto, cuius iniussu non audebit quisquam vel mutire. Deinceps iam non vocaberis Iosephus, sed Saphnathopaneus, ut nomine ipso pollicearis interpretationem obscuriorum. Atque ego tibi despondeo Afnatam filiam Potiphra pontificis Helopolis. I. At ego tibi rex pro tantis beneficijs, habeo gratiam, quantam maximam possum daboque operam, Deo volente,

te, vt

te, ut nec te mandati, nec me recepti muneris pœniteat.

SENTENTIA.

Deus pius, post dolores & infamiam, mira arte euehit ad voluptates & honores. Quod si nõ omnibus piis accideret in hac vita, at in futura accideret: nam prima pars vite Iosephi, quæ calamitosa fuit, umbra est huius vite prioris, altera vero future. Atque idẽ dico de Iacobo, & Davide. Ad gaudia ventur per dolores, ad honores per infamiam, ad dulcedinem per amaritudinem, ad altitudinem per humilitatem, per merem ad vitam.

IOSEPHVS AGNITVS.

Gen. cap. 44. & 45.

ARGVMENTVM.

Filli Israhel reuocati de via iussu Iosephi, furti simulatẽ accufantur tandem Iosephus se eis aperit.

Prefectus domus Iosephi, Filij Israhel, Ruben, Iudas, Iosephus.

Restate viri. Heus vos appello, sistite gressum. Hoc cine est humanum factum, aut dignum hospitibus, pensare bonum malo? An nesciebatis eam esse, quã beru est solitus potare? At etiam sperabatis eum ignoraturũ, qui est diuinus? Malo omnino a vobis factum. Fi. Quid tibi vis, homo, cum tua ista iracundia? Aut quid nos accusas? P. Ita vos Deus amet, vt nescitis. F. Nam qui sciamus? P. Suffurati estis pateram heri mei. Scitis nunc? At etiam vt fingunt vultum? Fi. Pace tua dixerimus vir optime: absit procul a nobis istud facinus. Tute scis vt reportauerimus ad te, vsq; e sinibus Chananaeorum, argentum repertum in ore saccorum nostrorum: tantum abest ut sustulerimus e domo domini tui aurum, aut argẽtum. Ita tecum agemus; Si quem penes deprehensa fuerit patera, ipse moriatur, nos omnes perpetua seruituti addicamur. Pr. Imò agemus misius. Qui fuerit conuictus furti, mihi seruus esto: ceteri liberi discedunto. F. placet, deponamus sarcinas octius. Hem, scrutare vt libet. P. Placet conquirere a maximi sarcina ad minimi.

Hic

Hic quidem non est, neq; hic, sed profecto inuenietur. Vbi ubi est, diu celari non potest. Enge manifestum furtum. Hic est in sacco minimi natu. An etiam nunc potestis negare? Deprehendi ne ego furem manifestarium? F. Aperta res est, perimus funditus. Heu rem miseram & lucuosam. A. vlli vnquam mortales fuerunt aque infortunati, atque nos sumus? Iu. Equidem nequeo satis mirari. Atat, data nobis sunt verba: redeamus properẽ omnes ad Saphnat hopaneam, si vlla superest spes salutis. Ab pater, quã metuo malẽ, ne tibi accidat, quod metuebas tã opere. Io. Quod facinus fecistis hospites? An ignoratis, me vnum eorum esse qui diuinent? Iu. Quid dicemus domine? Quid loquemur? Quam causam afferemus? Deus patefecit peccatum nostrum, ecce nos tibi seruos, vnã cũ eo apud quem inuicta est patera. Io. Bona verba. Imo ipse vnus mihi seruiet, vos redite salui ad patrẽ vestrum. Iu. Quaso vt liceat mihi pauca loqui apud te, cum bona venia: nam tu quidẽ es alter Pharao. Cũ primũ huc venimus, vt iute scis, frumentandi gratiã, rogasti nũnam esset nobis pater aut frater? Nos respondimus, patrẽ esse nobis senem, fratremq; natũ iam annofo patre, cuius item germanus alter excessisset vita, illum tum solum restare domi cum matre, patriq; esse charissimum, & tu iussisti fratrẽ illũ adduci ad te, quod diceres velle te videre. Nos respondimus, patrẽ non posse carere eo, quin moreretur pre mœtore. Tum tu interdixisti nobis aditum ad te, nisi minimus natu frater cõparct nobiscũ. Nos retulimus omnem rem patri. Cũq; luberet nos redire huc, eadẽ de causã, negauimus venturos sine fratre. Pater dicere, ex duobus filijs, quos sustulisset ex uxore, alterum a seris denotatum

deoratum esse, nec postea visum sibi, alterum superesse, qui si abduceretur a se, & aliquid humanitus accideret ei, nos fore in causa, ut senex miserè interiret. Nunc si reuertar ad eum, neque reducam puerum, quem vnicè amat, simulatq; viderit me, morietur: atque ita fuerimus auctores miserima mortis patris nostri, eiusq; senis. Atqui ego vas factus pueri listendi. Quare obsecro te ut ego potius seruiam seruuntem apud te pro puero: ipse redeat domum, cum fratribus. Neque enim sustineo redire ad patrem sine puero, ne videam mala quibus afflicti ibitur. id. Enimvero iam non contineo me, nec possum amplius dissimulare. Vos exite omnes foras. O fratres mei, ego sum Iosephus. Obsecro esne superstes pater? Quid obstupuisti? Amplectimini me. Ob non contineo lacrymas. Ego sum Iosephus Germanus vester, quem vendidistis mercatoribus euntibus in Aegyptum. Proinde ne argimini, neue doleat, quod me vendideritis. Nam hoc totum profectum est à providentia Dei, qui voluit, ut hac anteuentrem. Etenim duo anni fame infestis elapsi sunt: superest adhuc quinquennium, quo neque sementis fiet, neque messis. Quamobrem Deus prænisi me in hac loca, quò sciebat vos esse venturos, ut esset qui seruaret vos paternamque domum: itaque non vos, sed Deus misit me, qui effectus ut essem Pharaoni pater, totius familiae dominus, uniuersis Aegyptijs princeps. Quocirca proficiscimini continuò ad patrem & narrate ei, me esse & viuum, & magnum, atque gratiosum. Proinde ne cunctetur commigrare ad me una cum tota domo & pecoribus. Supellectilem ne moretur: plurimum enim hic esse. Nam aliam vos in terra quadam feraci;

NON

non procul hinc: ecce vos videtis oculis vestris, videtis charissimus frater Benjamin, ut colloquar vobiscum meo ipsius ore; licet agnoscat, ut omnia renuncietis patri. O mi Benjamin, teneone ego te? Vt libenter amplector charissimum mihi capitulum. Adite, amplectar vos omnes. Salute fratres, redditi mihi post longum tempus. F. Salue & tu frater miissime.

SENTENTIA.

Deus est mirificus, etiam peccata suorum conuertit ad ipsorum salutem. MOSES EXPOSITVS. Exod. 2.

ARGVMENTVM.

Moses infans à matre expositus, reperitur à filia Pharaonis & matri ignoranter traditur alendus.

Iocobeda mater Moysi, Maria soror, Thermuthis filia Pharaonis, Ancilla.

Hucusque enasimus clanculum, & iam peruenimus ad flumen. Nunc exponendus est hic infans puer, ne Pharaon resciscat eum esse seruatum à nobis, contra suum mandatum atque voluntatem. Nam quòd seruauimus eum iam tres menses, fecimus cum magno periculo. Sed melius erat venire in discrimen etiam de vita, quam sincere necari tam formosum puerum. O crudelem regem, qui iusserit interfici omnes partus mares! Quàm multi sunt perempti iussu eius, in ipso ingressu vita: Quae est unquam audita tanta immanitas? Infantes iugulari in ipso limine & ingressu vita? O mi filiolo, ego mater misera, cogor exponere te hic in papyro? Te, què tuli utero, quem peperì, quem per tres menses occultauì, & occultarem adhuc si possem. O rem acerbam, mène, separari à te, sine vlla spe tui unquam uidendi? Quid me futurum est? Quid te autem fili, quem hic defero? Verùm cum non possumus quòd volumus, velimus quòd

pos-

possumus. Quod meum fuit, feci ut te occultum haberem. Nunc comendo te clementia & providentia divina. Vale mea delicia, vale mi filiule. *M.* Mater, ego hic manebo in occulto, si tu permittes, ut videam quid futurum sit. *I.* Permitti, & domū redeo. *T.* Hic est flumen, quod venimus ad lauandū. Vos pedesque hic inambulabitis secundum flumen. Ego cum ancilla concedam in hunc recessum amenum, & occultum. Sed quid video in papyro, ancilla? *Vise* quid sit, videtur mihi esse cista. *A.* Et recte videtur, hera. Et quidem est oblita bitumine & pice. *T.* Adfer eam huc. *Aperiamus.* Ab miselle, puer est vagiens, miseret me eius. Ex pueris Hebraorum est. *M.* Venio in summam spem conservandi pueri. *Accedam.* Salve domina. *Tu.* Quid tu ais? *M.* Vis ne ut accersum tibi nutricē ex Hebrais, que nutriat tibi puerum? *T.* Bene dicis, accersere. *M.* Iam hic aderit. *T.* Bonis auspicijs, huc descendi. Habeo puerum, quem curabo educandum pro meo. Nihil potuit accidere mihi optatius. Neq̄ peccor offendere meum patrem, in te tam pia, & humana. Ab scelus est, ingulare partus recentes. At quam elegans est, quam bene natus? Nonne flagitium est necare tales pueros? *M.* Hic tibi adduco nutricem, domina. *T.* Mulier, tu educabis mihi & enutries hunc puerum? Ego tibi solvam mercedem. *M.* Faciam.

SENTENTIA.

Quos Deus servare vol, eos quidem in summa pericula venire patitur, ac non perire.

DVMVS. Exod. 3.

ARGVMENTVM.

Iehoua de dumo ardente alloquitur Moysen, eumque mittit in Egyptum, ad liberandos Israelitas ex feruitute.

Moses, Iehoua.

Deum

DEum immortalē, quid monstri video? Dumum ita ardentem, ut tamen non consumatur? Libet videre quid hoc sit rei. *Ie. Moses, Moses.* *M.* Quis est? *Ie.* Locus hic sacer est, noli accedere huc. Detrahe tibi calceos de pedibus. Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abrahami, Deus Isaac, Deus Iacobi. Vidi angustias populi mei, qui est in Aegypto gemitūq̄, audiui, quē exprimit vob̄ entia ex altorum operis. Nūi labores meorum. Itaque descendi ut eripiam eos ē manibus Aegyptiorum abducamq̄, ex illi terra, in terram bonā & amplam abundantē lacte & melle: quā incolunt Chananaei, Hettai, Amorraei, Pherezæi, Henei, & Iebusæi. Et nunc volo mittere te ad Pharaonē, qui educat populū meū posteros Israelis, ex Egypto. *M.* Nam quis ego sum, ut adeam Pharaonē, educāq̄ Israelitas ex Aegypto? *I.* Adero ego tibi, atq̄ hoc signo intelliges te esse a me missū. Cum eduxeris eos ex Egypto, coletis Deum in hoc monte. *M.* Agē, sanē adiuero Israelitas, dixerō me missū a Deo patrum ipsorum. Quod est, inquit, nōmē eius? Hic quid respondet? *I.* Sū qui sum. Dices Israelitū, ero, misit me ad vos: dices inquam, missū te a Iehoua Deo patrum ipsorum, Abrahami, isa. & Ia. atq̄ hoc esse nomen meum immortalē, quo nomine volo notus esse in sempiternum. I modo, conuocatisq̄, senioribus Israelitis dicitō, te a me esse missum, qui tibi apparuerim: quiq̄ statuerim eos respicere, liberareq̄, calamitate, qua opprimuntur per Aegyptios, atque auerere in regionem longē omnium feracissimam. Vbi te audierint (audient enim) adhibis tu unā cum senioribus regem Aegypti, quō admonebitis nomine Dei Hebraorum, ut sinat vos procedere iter tridui per desertā, vestroq̄, Deo sacrificare.

G

Nec

Nec verò me latet nō permissurum, nisi vi coactus. Quare afflicto Aegyptum miris modis, ut tandem amittat vos libens. Quin etiam ne abeat is vos vacui, ponam populum in gratiam cum Aegyptiis, perficiamque ut mulieres egressure exorant vicinas & hospites vasa aurea & argentea, & vestem: quo deinde imposita vestris liberis exportabitis, atque ita compulsi Aegyptum. M. At enim non habebunt fidem dictis meis, negabuntq; visum mihi Iehouam. I. Quid istud est, quod tenes in manu? M. Virga est. I. Abiice hunc: quid nunc, quid est? M. Peris: serpens est. I. Ne fuge, sed prehende manu caudam eius. Vides rursum virgam factam, ut credant tibi visum esse Iehouam. Age rursum immitte manum in sinum tuum. Educ. Vides tum albam lopro, quam est nix: nunc refer in sinum, educ: vides sanam esse iterum, ut est ceterum corpus. Quod si primo signo non adducitur, ut fidem habeant tibi: et altero. Sin ne duobus quidem prodigijs persuasum sis fuerit, sumes de qua sinu, quam vbi fuderis in terram, fiet sanguis. M. Quo so te Domine: neq; ante eam desertus, neque nunc sum post tuum colloquium, nam laboro titubantia oris, & tarditate lingue. I. Quis dedit os homini? Aut quis facit mutum aut sardum? Quis videntem, aut cecum? An non ego is sum? I modo. Ego moderabor tua lingue, tibi que sua geram, quid sis dicturus. M. Obsecro, mitte idoneum aliquem. I. Enimvero odiosus es. Est tibi frater Abaron Leuita: is bene desertus est, scio. Quin procedet tibi obviam, teq; viso letabitur animo. Et tu praibis verbis, quò vales. Ego verò moderabor tuo ori, & eius: pramonstraboq; quid sit vobis faciendum. Ipse alloquetur populum

pro

pro te, eritq; tibi pro ore, tu illi pro deo. Feres etiam manus istam virgam, qua edes portenta. Abi sanè.

SENTENTIA

Deus voce balborum dericit hostes tuos. Debet eloquentia seruire pietati.

VITVLVS. Exod. 32.

ARGVMENTVM.

Moses pacat Iehouam iratum Israëlis ob aureum vitulum. Ipse pœnas illis irrogat.

Iehoua, Moses, Iosua, Abaron, Leuita.

ABi, descend. Iam enim depravati sunt populares tui, quos eduxisti ex Aegypto. Deslexerunt citò de via quam docueram, duxeruntq; sibi ex auro vitulum quem adorant, cui sacrificant: dicuntq; Deum esse, à quo sint educti ex Aegypto. Video surè populum esse intractabilem & refractariū. Quamobrem: sine me ut irascat, efficiamq; eos, deducamq; ex te gentem magnam. M. Cur exardet ira in tuos, quos eduxisti ex Aegypto, magna vi, manuq; valida? An ut iactent Aegyptij, eductos à te malitiosè, ut deleres eos in montibus ad interuersionem, prorsusq; tolleres è medio? Quin omite istam iracundiam, atq; ita ut decet, remitte hanc noxam populo. Memineris Abrahami, Isaac, & Israëlis cultorum tuorum, quorum posteritatem iurasti te multiplicaturū ad numerum stellarum, daturumq; ei terram illam, quam possideant in æternum. Ie. Ius oras: hinc remitto. M. Facis ut te dignum est. Ego verò descendo de monte, cum bis duabus tabulis. Ios. Quem clamorè audio? Pugnatur in castris. M. Non est iste clamor vrgentium vi, aut terga vertentium: sonum audio cantantium. Sed accedamus. Hei mihi, quod flagitiū video? Totus totus iracundiā ardeo: valeant tabulæ. Ab frater, frater, quid tibi fecit hic

C 2

populus,

populus, ut cum obligares tanto scelere? *A.* Ne irascere domine. Tute nosti hunc populum, quàm sit peruersus. Cùm flagitarent à me, ut facerem sibi deos, qui praeirent eis (sepe enim nescire quid accidisset isti *Mosè*, à quo essent educti ex *Aegypto*) iussi, ut quod quisq; haberet ornamentum aurei, detraberet sibi, & afferret ad me. quod etiã fecerunt, id ego misi in igne, unde effectus est hic vultus. Itaque vides eos nudatos ornamentis: id quod ideo feci, ut eos notarem ignominia adud hostes. *M.* Vides. Nunc si quis à lebona fiat, huc ad me. Bene habet, conuenerunt omnes *Leuite*. Agite nunc viri fortes, accommodate suum quisque enssem lateri, ite per tota castra: proximum suum quisque fratrem, amicum, proximum, nemini parcite, nam ita iubet *lebona*, *Deus Israelitarum*. *L.* Ita fiet.

SENTENTIA.

Populus, si abstinere boni magister, facillimè abicit in gratissimos ceteros *Deus* proterum precibus parat se sint.

CONQUERENTES. Num. II.

ARGUMENTVM.

Populus voluptates *Aegyptii* desiderat, fastidient caelestem cibum. Et *lebona* conuertitur *Mosè* pollicetur, se sic illis suppeditaturum: carnem, sed ad panem.

Populus, *Mosès*, *lebona*.

VTinam nunquam emigrassemus ex *Aegypto*. Quid enim agimus in hac vasta solitudine? Quis dabit vobis carnem, qua vescamur? Nam cum veni in mentem piscium, quibus immunes vescabamur in *Aegypto*, tum autem cucumerum, peporum, porrorum, ceparum, aliorum, confensimus: nihil ante oculos habentes prater nescio quod *Manna*. *M.* Hei mihi quae querimonias audio? *O lebona*, cur mihi ita aduersus, ita à mea voluntate alienus es, ut mihi imposueris onus totius huius populi? *Nun-*

Nunquid ego populum hunc concepi? Nunquid peperì? *U*t mihi iubeas cum ferre in sinu meo, quo modo fert nutritrix aluum, in terram quam irasti maioribus eius. *V*ade mihi carnes ad tantum populum, qui eas à me cum fletu flugitat? Non possum ego solus cum sustinere: est enim grauior quàm pro me. Quod si isto modo agis mecum, interfice me potius, si quid apud te auctoritatis habeo, quàm ut videam perniciem meam. *C*ongrega mihi septuaginta viros, de senioribus *Israelitis* quos scis esse seniores, & primarios populi: eosq; adducito ad oraculare tabernaculù, tibi aduersus tecum. *E*go descendam, & tibi colloquar tecum, demamq; de spiritu quo praditus es, quo eos asilabo, ut ipsi tecum ferant partem oneris populi, ne tu solus sustineas. *P*opulo autem sic dicit. *L*ustremini in crastinum, & vescemini carne. *F*letus enim vester peruenit ad aures *lebona*, dum flugitatis carnem, & desideratis *Aegyptum*. *D*abit vobis *lebona* carnem quam comeditis: & comedatis non vno die, nò duobus, non quinque, non decem, nò viginti, sed ad menstruam diem, dum vobis exeat per nares, & faciat nauseam: quoniam contempto *lebona*, qui versatur inter vos, plorantes apud eum, còquerimini vos exisse ex *Aegypto*. *M.* Sexcenta sunt milia peditum huius populi, qui adest mecum & tu dicis te daturum eis carnes, quibus vescantur per menssem. *N*unquid eis multabuntur onus & copra, & boues, quae satis sint? *N*unquid vniversi pisces maris congerentur, qui eis suppetant? *I.* Nunquid debilitata est *lebona* manus? *I*am videbis, euenturane quae promiserim, necne.

SENTENTIA.

Cupiditas rerum carnalium parit fastidium spiritualium. Et *Deus* carnalia potentibus in:erdum largitur, sed illa brevis voluptas parit longos dolores.

dolores. Cùm maximè exlebantur carnales voluptatibus, aderit pœna.

C A L E B VS. Num. 13.

ARGVMENTVM.

Populus de orientibus exhoratocibus, desperat de expugnanda promissa terra. Quæ re iratus Iehoua iurat non perueniuros, exceptis duobus qui confiderent, videlicet Iosua & Caleb.

Exploratores, Calebvs, Populus, Iosua,

Moses, Iehoua.

Venimus in eam terrã, & Aharon, & Israelita, ad cuius explorationem missi sumus à vobis: & quidem abundat lacte & melle: atque ecce vobis fructus illius terræ. Videtis quanta sit hac vna, que in pilo portatur à duobus. Videtis & hæc mala granata, & ficus. Sed incolæ habet fortes, & vrbes maximas, easq; munitissimas. Enaci quoq; pregnatos illic vidimus. Amalechite ad austrum incolunt. Hætetæ, Iebusai, & Amorraei in montanis. Cananei autem accolunt mari & Iordani. C. Ne dubitemus eò proficisci, & inuadere illos fines. Nam sumus futuri victores. E. Minime vero: est enim populus ille fortior quã nos, terræ insausa, suorvm habitatorum consumptrix, in qua non nisi immani staturã homines vidimus. Quid quod vidimus Enacinos de genere gigantũ, cum quibus comparari videbamur nobis esse locuta. P. Minam aut in Ægypto mortui essemus, aut in hac solidine moriamur. Cur enim adduxit nos Iehoua in hanc terrã, ferro trucidandos, mulieribus nostris & parvulis prædesu:uris? Nonne satius nobis est repetere Ægyptũ? Creemus nobis imperatorum, quo duce reuertamur. Ios. Cauete Israelite. ne quid faciatis, cuius vos posthac pœniteat. Terra, quã exploratis Iustrauimus, terra est bona in primis: si nobis fuerit Iehoua, intromittet nos in eam, eamq; nobis dabit terram scatentem lacte & melle.

Ceterum

Ceterum ne rebellate contra Iehouam, & ne illius terræ incolæ timeatis, quos nos præ iudis destitutos, adiuuante Iehoua conficiemus. Deponite metum. P. Lapidentur, lapidentur. Ie. Quousque tandem iritabit me iste populus? Moses, quousque mihi fidem non habebit tot miraculis per me editis apud eum? Quin eum peste illata excindo ducturus ex te gentem maiorem potentiorẽ, quã ista est. M. Ergo cùm audient Ægyptij (quibus de medio vi tua eripueris hunc populum) cumq; audient incola istius terræ, te Iehoua, qui in hoc populo versaris, ab eo conspectus sis præsens, ipsi oculis, te, cuius nubes supra eum steterit: qui præueris ei interdiu in columna nubis, noctu in columna ignis: qui inquam, audierint hunc populum à te funditus esse deletum, dicent te, quia nequiter intromittere eos in terram, quam eis iuraueras, trucidasse eos in desertis. Quare vtere excellenti ista virtute, domine, de qua loquens ita dicebas; I E H O V A ad iram tardus, ad clementiam propensus, culpam & peccata condonans: in pœna autem irroganda, parentũ culpam in natos & nepotes ad tertiam & quartam stirpem persequens. Remitte quæso culpam huic populo, ut tua benignitas postulat, utq; ab Ægypto huc vsque remisisti. Ie. Remitto, ut postulas. Veruntamen ne vinam, nisi Iehouæ gloria replebit totum orbem terrarum. Nam eorum qui viderunt meam gloriam & miracula quæ feci, tũ in Ægypto, tũ in solitudine, & me tamen tentauerunt, iam decies, neque mihi obtemperauerunt: eorum inquam, qui me irritauerunt, nemo videbit terram, quã iuravi maioribus corũ. Sed Calebvs meum (quonia alio animo præditus, quã ceteri, mihi obsequutus est) introducã in terrã,

C 4

quam

quam adiuit: eamque possidebit eius progenies. Cras revertimini in solitudinem versus mare rubrum. Et enim quem ad finem tandem auiliam istius in me fecerit u. multitudinis Israelitarum maledicta. Renuncia hoc eis; Ne uiam (inquit Iehoua) nisi quem admodum loquutus estis audiente me, sic faciam uobis. In isto deserto cadent cadauera uestra, & omnis uestrum numerus, quotquot recensiti supra vigesimum annum, murmurastis in me. Non intrabitis, inquam, in terram in qua promisi me collocaturum uos. Excipio Calebum Iephonie, & Iosiam Nunis filium. Paruos quoque uestros, quos dixistis preda futuros, inuoducam in terram, quam uos renuistis, eaque poiuentur. Atque in eam dum uestra cadauera per desertum labuntur & consumuntur, liberi uestri ibidem pecoras dabunt uestri meretricis; per quadraginta annos quibus uos supplicio afficiemini pro numero dierum, per quos dies explorauistis terram: totidem annis ductis pro totidem diebus: sentietis que quid sit, in me esse contumacem. Ego Iehoua, & dico, & sine dubio efficiam, ut huius peruersa multitudinis homines qui contra me coierunt, consumantur, & intereant in hac solitudine.

SENTENTIA.

Nihil est perniciosius illis qui docent, minoram sperare, quam seruant promissa Dei, quibus tamen maxima pars hominum credit. Deus ignauos & diffidenter aneritatur, atque deserti, confidenter uero iuuat. Tantum quicquid potest, quantum se diuina ope posse credit, si modo est eius fides fundata in Dei promissis.

BALAAMVS. Num. 22.

ARGVMENTVM.

Asina Balaami ab ipso, non restitente, uerberata loquitur: & Genius, qui ei in uia obstat, Balaam alii loquitur.

Balaamus, Asina, Genius.

¶

VT te Deus male perdat asina, qua me inuitum do uia auebis in agrum. At ego te pro istoc maleficio onerabo istibus improbi. Ary, ary: quis ergo redis in uiam? Nuac sumus inter duas macerias, non licebit tibi amplius declinare. Hei mihi, attriuit mihi pedem ad maceriam. At dispeream nisi te male multo plagis. Ary, ary quid hoc monstri, est? Succumbit, at iam saxo te attolles: at uic hic te contundam usque fuisse. Hem. A. Quid in te commisi, ut me iam tertium caderes? B. Rogitas improba, que me hic ludificaris indignè? Atque uincens mihi essis gladius pre manu: nam te hic iam confoderem. A. Nonne ego sum asina tua, cui uis semper hactenus inequisti? Nunquid tale solita sum facere tibi? B. Nihil. G. Balaame, cur cecidisti asinum tuum iam tertio? Ecce ego ipse ueni tibi aduersatum, quia hoc iter susceptum est contra meam sententiam. Asina uero ubi me uidit, declinauit me iam ter: quod nisi fecisset, profecto iam te interfecissem, eam uero sinissem uincere. B. Peccauit fateor: sed non uideram te mihi obuiam in uia. Itaque si hoc iter tibi displicet, reuertar. G. Imo eas licet cum uis: iter tamen uide ut ea demum dicas, qua tibi suggestero.

SENTENTIA.

Falsi uires minus interdum uident, quam iumenta.

TRANSIORDANINI. Num. 32.

ARGVMENTVM.

Rubeneses, & Gadini impetrant à Mose sedem trans Iordanem.

Rubeneses & Gadini, Moses.

Hæc regio quam Israelita ceperunt, castis, Iehoua duce, incolis, regio est apta pecori alendo. Nos autem habeb-

habemus pecus. Quod, nisi tibi molestum est, Moses, liceat nobis possidere hanc terram, ut non traiciamus Iordanem. *M.* Scilicet fratres vestri ibunt in bellum, vos hic manebitis otiosi? Cur deterretis animos Israelitarum, ne perueniant in regionem, quam ipsis Iehoua dedit? Ita nimirum fecere patres vestri quando ego eos misi à Cadebarnè speculatum regionem. Cum enim peruenissent ad fluum Efcòlem, vidissentque terram, fregerunt deinde animos Israelitarum, ne irent in terram sibi à Deo datam. Quare iratus Deus, eodem die iurauit, nullum eorum qui egressi essent Aegyptum, qui modo excessissent vigesimum annum, visurum terram, quam ipse promiserat Abrahamo, Isuaco & Iacobo, eò quòd non parmissent sibi: exceptis Calebo & Iosua, qui paruerant. Ergo iratus eos duxit ultra citroque, errantes per deserta quadraginta annos, donec tandem desit totum illud genus hominum qui offenderant Iehouam. Ecce autem vos extitistis pro patribus vestris, qui augetis numerum nocentium, ut ira Iehoua in Israelitas incremento augeatur. Nam si deseratis eos, duxit eos adhuc per deserta, atque ita perdidit hunc populum. *R.* Edificabimus hic caulas pecudibus nostris, & vrbes paruis & imbellibus: nos verò in armis erimus parati ante Israelitas, donec collocauerimus eos suo loco. Nostris autem liberi, & cetera turba ad bellum inepta, manebunt in urbibus muratis, ut sint tuti ab incolis terre. Nec reuertemur domum, quin prius Israelita venerint sua quisque in hereditatis possessionem. Neque enim cernemus hereditatem cum eis trans Iordanem, quibus obmuerit eis Iordanem, orientem versus. *M.* Si quidem

re

re prestabitis, quod pollicemini verbis, arma ique ad bellum, quotquot potestis ferre arma, Iehoua spectante, Iordanem transmittetis, non redituri nisi deturbatis à Iehoua hostibus, terraque subdita Iehouae imperio: si inquam ita ageris, renocietis postea purgati & Iehoua, & Israelitis: atque hac quidem lege possidetote terram Iehoua volente. Sin haec non feceritis, sic habetote, vos peccare in Iehouam, vestrumque peccatum in vos recisurum.

SENTENTIA.

Quibus iam prospectum est, ij debent ceteros quibus nondum prospectum est, adiutare,

RACHABA. Iosue. 2.

ARGVMENTVM.

Rachaba meretrix additos apud se exploratores Israelitarum, clam dimittit per fenestram, pacto cum eis de salute sua & suorum.

Ministri regis Hiericuntis, Rachaba,
Exploratores Hebraei.

Rachaba, nos sumus huc missi à rege, ut abducamus homines eos qui diuenterunt ad te. Venerunt enim gratia explorande totius regionis: proinde vide ut eos producas nobis. *R.* Ad me quidem venerunt homines quidam, qui cuiates sint, me latet. Hi cum vespere clauderetur porta, exierunt: nec scio quò se receperint. Si vultis consequi velociter, assequimini. Salua res est, abierunt. Nunc adzo hospites, quos oculum in tecto sub fascibus lini: ut eos seruum beneficio meo. Heus heus hospites: dormitis? *E.* Nondum. *R.* Attendite quae dicam. Non ignoro, Iehouam dedisse vobis hanc terram, nosque omnes incolas huius terre percussos vestri terrore, abiicisse animos: nimirum audiuimus, ut exiccauerit Iehoua

Iehoua mare rubrum, quo vobis pateret iter abeuntibus ex Aegypto: utque transfraueritis duos reges Amorraeorum, qui trans Iordanem habitant, Sebonem dico & Oggun, quos deleuistis funditus. Quae res vbi audita est, concidimus animis, nec iam quisquam est qui audeat vel mutare in vos. propterea quod Iehoua Deus vester, Deus est tam supra in caelo, quam infra in terra. Quocirca iurate nunc mihi per Iehouam, si ego vos demerita suero meo beneficio, vos quoque parem gratiam relatuos domui mee paterne: & mihi date certum signum quo consuletis saluti mei patris, & matris, & fratrum, & sororum, & omnium quae habent, asseruetisque vitam nostram à morte. Ex. Fidem damus nec recusamus mortem (modo ne indicetis nos) cum Iehoua tradiderit nobis hanc regionem, ni vos bona fide conseruauerimus. R. Ergo hac lege demittam vos per funem per hanc fenestram, quae prospicit riu. Rectè est, euasistis. Nunc contendite in montes, ne incidatis in eos qui vos persequuntur, & ibi dum redeant lateat iridium post iuui. E. Attende diligenter, quae dicemus. Cum ingressi fuerimus hos fines: tu appendes funiculum istum rubeum de hac fenestra, per quam nos demissisti: conuocabisque ad te totam vestram familiam. Quod si quis è domo tua foras eierit, suo id periculo fecerit, nos aberimus à culpa. Quae vero erunt apud te, ea si quis attigerit, nos praestabimus damnum. Quod si hanc rem palam feceris, erimus liberi à iureiurando quo tu nos obstringisti. R. Placet conditio. Valete. E. Et tu.

SENTENTIA.

Pios auctus impiorum iniuriam abscondere pium est, & Deus huiusmodi officia remuneratur.

GABA-

GABAONITAE. Iosua. 9.

ARGVMEN TVM.

Iosua deceptus à Gabaonitis, sedus facit. itur cum eis.

Gabaonitarum legati, Iosua.

Adsumus huc è finibus remotis, Iosua & Israelita, Amissi ad faciendum foedus vobiscum, si vobis ita videtur. I. Fortassis habitatis in finibus his: quod si est, non est nobis sui iure foedus vobiscum. L. Nos quidem parati sumus dedere nos in tuam potestatem. I. Curates estis: Et unde adeistis? L. Adsumus ex terra admodum remota hinc, moti nomine Iehouae Dei vestri. Audiuimus enim famam eius, & quanta facinora ediderit in Aegypto, v. g. acceperit duos Amorraeos reges Transjordanos, Sebonem Hesebuniorum, & Oggun Basana apud Astarota. Hac de causa mandauerunt nobis nostri Senatores, & vniuersi nostrates, ut sumpto viatico veniremus obtinam vobis, oblaturi vobis seruitum nostrum & pacem fedus vobiscum. Atque ecce panes, quos domi sumpsimus in comiteat, cum sumus profecti ad vos, qui iam marcuerunt, macuerunt, v. g. ut videtis. Ha quoque lagene, quas repleuimus nonas, videtis ut sint lacera. Vestimenta etiam, & calcei nostri, iam detrita sunt longitudine itineris. Quare nolite putare, nos meditari dolum vllum: bona fide agimus, & vi res est, sic loquimur. I. Ergo componemus pacem vobiscum vosque conseruabimus, & id iureiurando confirmabimus.

SENTENTIA.

Et pij interdum falluntur. Nam quo minus sunt ipsi maliciofi, eo facilius credunt alij, eos existimantes ex iuo ingenio. Itaque cauenda pijs est eadulata, & cum columbina simplicitate coniungenda est serpentina astutia.

IOSVA

Insuper concio ad populum, in quo commemorat Iehoua erga ipsos beneficia: & populus se Iehoua seruitutum promittit.

Iosua, Populus.

Avdite vniuersi israelitae, quomobrem iusserim vos huc convocari. & quid Iehoua Deus israelitarum iusserit me vobis effari. Maiores vestri olim incoluerunt trans flumen, videlicet Tharta pater Abrahami & Nachoris, colueruntque deos peregrinos. Iehoua autem illinc euocauit Abrahamum auctoris generis vestri, eumque perduxit per omnes fines Chanaanorum, & auxit progeniem eius, deditque ei Isaacum, Isacco autem Iacobum & Esauum, Esauo assignauit Seir montem possidendam. Iacobus eiusque liberi descendunt in Aegyptum. Ibi cum excreuissent in gentem magnam, numerosamque & potentem, dimexabantur ab Aegyptijs. Sed Deus Aegyptios mire infestauit, tandemque eductos ex Aegypto israelitas deduxit ad mare rubrum: quo Aegyptijs & quadrigarijs equitibus persequentibus eos, inuocauerunt Iehouam qui illos arcuit a nobis deus: quaedam caligine; immissoque mari, eos demersit. spectantibus oculis vestris tam inaudita facinora. Cum autem dis mansisset in solitudine, introiit vos in fines Amorraeorum transordanorum: eosque bellum vobis inferentes, subegit vobis: eisque concisis, dedit vobis possessionem eorum agri. Exitis deinde Balaacus Sephoris filius, Moabitarum rex, qui vos bello lacerasset: accersitque Balaamum filium Phagoris, qui vobis imprecatur diu. Sed noluit Deus audire Balaamum, conuertitque

impre-

Imprecationem eius in faustam precationem, & vos intatus est a manu illius. Ita traiccto Iordane, peruenistis ad Hiericuntem: & bello resistentes Hiericuntios, & reliquos populos superauistis auxilio Dei: qui quasi missis ante vos vestris, egit vobis in fugam duos reges Amorraeorum: nullo vestro vel ense vel arcu: vobisque dedit & agrum non vestro labore cultum, & urbes ab alijs quam a vobis edificatas, quas incolitis: vineisque & oliuetis, quae non semstis, viuistis. Quibus de causis vererimini Iehouam, eumque verè & sincere colite: & auferte deos, quos maiores vestri coluerunt trans flumen, & in Aegypto. Quod si non placet vobis seruire Iehoua, dispicite hodie virum seruituri sitis dijs, quibus seruerunt conditores vestri trans flumen, an dijs Amorraeorum, quorum fines habitatis. Nam ego quidem & domus mea, seruiemus Iehouae. P. Absit, ut omisso Iehoua, seruiamus a'ijs dijs. Nam Iehoua Deus noster est. Hic eduxit vos maioresque nostros, ex Aegyptiaca seruitute: idem fecit in oculis nostris mira illa miracula, & nos custodiuit in omni itinere quod confecimus, & inter omnes nationes, per quas iter fecimus: fugauitque nobis omnes gentes, & Amorraeos incolae. Nos quoque colemus eum: est enim Deus noster. I. Non poteritis colere Iehouam, est enim Deus sacrosanctus, Deus ritualis impatiens: non feret vestra delicta & peccata. Quod si eo relicto colitis deos peregrinos, auertetur: & vos non minus multis malis conficiet quam ante bonis affecti. P. At eum colemus. I. Ergo testamini, vos deligere nobis Iehouam ad colendum? P. Testamur. Itaque tollite deos istos peregrinos, & expiate animos vestros Iehoua Deo Isra-

elita-

elitarum. P. Iehouam Deum nostrum colemus & eius dicto audientes erimus. I. Igitur & insignabo hac literis. & erigam hoc ingens saxum sub hac quercu, quod testis erit (vipote quod audiverit omnia Iehona ad uos dicta) si forte fregeritis fidem Deo vestro.

SENTENTIA.

Deo seruatur bono & iure datus, seruiti debet.

IAEL. Indicum. 4.

ARGVMENTVM.

Iael Siferam Cananxorum dolo occidit.

Iael, Sifera, Barachus.

Duerte ad me Sifera: quò fugis, diuerte ad me tuò. S. Bene nunc. Sed ubi abâs me? Bono animo es: sub hoc centone, hic lutebis tuissimè. S. Amabo de mihi paululum aquæ, quod bibam, nam v. s. de s. s. s. I. Imò lac dabo ex hoc sino, quod melius est aquæ. Hæc bibi. Nunc quiescito, ubi texero te hac stragula veste. S. Sed sta ad ianuam case, ut si qui me querat, neges me hic esse. Fiet. Nunc demum facinus edam maius famine a manu. Quid hoc? Gessit animus iuhetq; audere v. s. f. c. i. boitem Dei & bonorum. Perijiti Sifera famine: vi, faminea manu interimeris. B. Quis mihi nunc, quis demonstrat quò fugerit hostis? Quem ego si assecutus fuero, dispercam nisi ei animam eripio nimis modis. Sed quò se surripuit? quò fugi? I. O Deum immortalium quò utum facinus feci? Quam iam laudem inseriet Iael? Sed vidèone Baracum? Ipse est, scellatur boitem iam iacentem. Barace huc sis ad me, ut tibi comonstrum hominem quem queris. B. Obsecro, est ne. is apud te? I. Videbis. Prob superi, quid video? Siferam iacentem humi exanimum? Quis hoc fecit? I. Mulieris factum vides.

B. At

B. At non muliebri tamen. Sed quæso, tunc hoc fecisti? I. Ipsares indicat. B. Video: sed narra obsecro, quo pacto egeris. I. Vidi fugientem, iussi: ut ad me veniret, eumq; aperui centone, deinde cum iam quiesceret, cepi clauum, quem malleo adeg in tempus eius. Ille pronolatus ad pedes meos, efflanit animam. B. Vtinam sic pereant quot quot aduersantur Deo.

SENTENTIA.

Turpi morte digni sunt, qui Deo aut eius populo aduersantur. Delibium manu viuic it Denis fortes.

GEDEON TRITVRANS.

Indicum. 6.

ARGVMENTVM.

Genius Gedeonem mittit ad debellandos Madianitas.

Genius, Gedeon.

Adsit tibi Iehona, vir fortissime. G. Quæso te Domine, si adest nobis Iehona, cur tam dira patimur? Vbinam sunt tot eius mira facinora, que nobis narrauere maiores nostri, nos ab eo esse eductos ex Egyptijs cum nos nunc deseruit & addixit Madianitis? Gen. Vade cum tua ista virtute, & defende Israelitas à Madianitis. Ego sum tibi auctor vadendi. G. Amabo te domine, qua tandem re defendam Israelitas, qui sim tenuissimus omnium Manassentium, & minimus totius paterna familia. G. Adiuuante me, concides Madianitas ad unum. G. Quæso te, nisi molestum est, ut signo aliquo mihi confirmes te eum esse qui mecum loquere. Noli discodere hunc, donec redeam ad te, & expromam dapem, quem faciam apud te. Ge. Præstolabor tibi. G. Parauit omnia. G. Pone carnem, & panes non fermentatos super hoc saxo, & effunde ina. Ge. Hæc mihi, ignis consumpsit omnia. Iehona

D

Geni.

Genius est: me miserum qui viderim Genium Iebona.
G. Saluus es, pone metum, non ideo moriure.

SENTENTIA.

Dei ope quis quidam creuit.

GEDEON. Indicum 7.

ARGUMENTVM.

Gedeon delectu habito, dimisit que domum inbellibus, castra Madianitarum noctu exploravit: deinde cum trecentis militibus aggressus pro-

bat.

Iebona, Gedeon, Præco, Phara, Madianita, alter
Madianita, Milites.

Gedeon tu nimis multos habes milites. Quid si cum
Gustis copiis viceritis hostes, Israelita iactarent sese
victoriam adeptos esse suo Marte, atque ita non ego lau-
daret, sed ipsi, id quod detraberet mea gloria. Proinde
cura ut proclametur in exercitu, ut timidi repetant do-
mum & descendant ex monte Galaado. G. Præco indi-
ca timidus & ceteris discessum securum legem, ut no-
ssi. Pr. Audite, audite milites. Si quis adificauit novam
domum, neque dedicauit, is domum repetito, ne si in præ-
lio occubuerit, alius eam deducet. Item si quis vineam
conseruit, neque profanauit, domum repetito: ne si occu-
buerit in prælio, alius eam profanet. Item si quis uxorem
desponsauit, neque duxit, domum repetito: ne si in præ-
lio occubuerit, alius eam ducat. Item si quis timidus est
& molli animo, domum repetito: ne animi sui molli-
tie efforminet animos atorum. G. Rectè est, restant decem
milia: discesserunt viginti milia. I. Sed ne sic quidè satis
pauci sunt. Nam quo pauciores erunt, eò tibi gloriosior
erit victoria. Deduc ista decem milia ad aquas: ego eos
illic tibi probabo, & ostendam, quosuis velim ire te-
nem, quos item nolim. G. Agite milites, descendite ad a-
quas.

quas. I. Da operam ut quicumque lambent aquam lin-
gua. more canum, hos fecerunt ab eis qui ad bibendum
procubuerunt in genna. G. Ita factum est. Super sunt tre-
centi qui ducta ad os manu lambent aquam: reliqui
omnes proni in genua biberunt. I. Per istos trecentos da-
bo tibi ultoriam Gedeon: & Madianitas tibi dedam.
Quocirca iube reliquis omnibus, ut domum repetant. G.
Ite domum Israelita, exceptis his trecentis: & nobis re-
linquite commeatum & tubus. I. Gedeon descendendo dum
nox est, ad castra Madianitarum, ut intelligas me ea ti-
bi tradere. Quid si solus descendere vereris, descende
una cum Phara famulo tuo, ut audias quæ dicentur, ut
ita confirmaris ad inuadenda castra. G. Phara, descenda-
mus clauulum in vallem, ut exploremus quid animi
habeant hostes. P. Placet. G. Caue ne strepitum edas, hic
est via. P. Tace, tace, hec. G. Quid est? P. Iam non pro-
cul absumus à castris. G. Sic habet, audio stertentes: hic
sunt extremi armorum. Sed tace, nescio quis loquitur.
M. Scin' tu quid ego somnauerim? Al. Sciam si dixeris.
M. Panis hordeicæ videbatur mihi volvere se cum
strepitu per castra Madianitarum, qui tandem delatus
est ad tabernaculum, quod vilita tu impulsit, & labe-
factum, à culmine detecit. Al. Vis tibi ceriò interpre-
ter? Enis est proculdubio Gedeonis filij Iebona Israe-
lita, cui in manum dedit Deus & Madianitas una cum
vniuersis castris. G. Audisti. P. At, equidem libenter.
G. Satis habeo: nostra est victoria, redeamus ad nostros.
Habemus tibi gratiam, Deus immortalis, qui nobis
bene fortunatus hoc consilium. P. Non est dubium quin
perierint Madianita. O felicem noctem, & quomodo etiam

D 2

die

die clariorem. G. Adeste viri, expergiscimini, vicinus: Deus dat nobis castra hostiū. Sed audite diligenter quae dicam. Distribuan̄ vos in tres classes, feretis singuli singulas tubas manu, testasq; vacuas, & in testis tēdas: sed videte vt imitemini me. Cūm venero ad extrema castra, facitote vt videritis me facientem: cumq; audieritis meam tubam, & eorum qui erunt mecum, vos quoq; repente colliditote testas. sumpsisq; manu leua tēdis, dextra tubis, clangitote, & magnum strepitum circum castra editote, simulque proclamatote, gladius Iehouae & Gedeonis. Auditu ne? M. Audimus & meminerimus. G. Vadamus. Iam ferē media nox est. ventum est ad ultimam partem castrorum: vos ambite castra, sed excitantur custodes, clangamus properē. M. Gladius Iehouae & Gedeonis. I. Paan. G. O Deū immortalem. quid video? Deus conuertit ipsorum enses in ipsos: confodiunt sese mutuis vulneribus. M. Vt cadunt crebris? Iam bona pars interijt, ceteri mandant se fugae. G. Fugiant, inītate viri, urgete, consequimini, seclumini, vt c tanto numero nullus euadat.

SENTENTIA.

Christinum bellum (quod in Gedeonem admodum) à voluntarijs, non coactis, gerendum est, & praestat esse paucos alacres, quam multos ignauios. Stulti duces milites numerant: sapientes penderant.

IEPHTHA. Iudicum. II.

ARGVMENTVM.

Iephtha persuadent Senatores Israelitarum, vt se militie ducem praebat aduersus Madianitas.

Senatores Israelitarum, Iephtha.

Missi sumus ad te, Iephtha, ab Israelitis, vt à te postulemus, vt praebas te nobis ducem ad gerendum bellum

bellum contra Ammonitas. Scimus enim, te esse & corporis & animi robore prae duntaxat, eaque peritia belli, vt nemo hodie possit id praestare melius. I. Enimvero vos exegistis me domo paterna pro odio: cur nunc venitis ad me, rebus aduersis? Cur non potius retinuistis me, cum non egeretis, vt esset vobis copia mei, cum egeretis? S. Noli quaso Iephtha, meminisse iniuria. Si nos non recte fecimus, qui te expulimus, tu recte facias, si maleficium penfabis beneficio, & innocentiam tuam magis commendas. Quod si nobiscū profectus fueris & debellaueris Ammonitas, constituemus te principem omnium Galaaditarum. Atque ita fiet, vt tibi longē plus sit boni, quam quanta fuit iniuria. I. Ergo si reuocaueritis me ad debellandos Ammonitas, & Iehoua subegerit eos mihi, obtinebo principatum in vos? S. Contestamur Iehouam, nos esse facturos isto modo. I. Persuasistis. Eamus.

SENTENTIA.

Praestantes viri, licet eis in praesentia non egeas, retineri debent in casus futuros.

RUTHA. Ruth. I.

ARGVMENTVM.

Noëhim ex Moabitica discedentē in Israeliticam terram, quamvis dissiualentem, comitatur prae eius amore Rutha, eius quondam nurus.

Noëmis, Rutha, & Orpha eius nurus.

Postquam Deus cepit misericordiam sui populi (vt accepimus) eumq; lenauit fame, quae coegerat me & meum virum & liberos confugere huc ad Moabitas, iam nihil est quod velim diutius agere in regione aliena. Sed vobis, meae nurus charissima censo redeundum suam cuique in domum patriam, postquam estis priuatae viris. Iam satis me comitat a estis. Ite sanè secundo Deo, quem precor, vt vobis rependat pietatem, qua vasa estis

in meritos, & in me. Det inquam vobis Iehoua, ut nunciisamini quietem. suum utraq; apud maritum: Amplectimini me charissima coniuges meorum olim filiorum. R. Heu nos miserrimas, secunde disingemur à te? An non fiet, suauissima socrus: qui ibimus tecum ad tuos populares. N. Nihil opus est, mea filie: an putas me adhuc vtero edictram filios, qui futuri sint vobis viri? Reuertimini potius mea filiole, abs ite. Non ego quidem grandior sum, quam ut sim apta viro? Sed fingite non abesse spem, meque tradi viro vel in proximam noctem filiofque gignere, an estis expellatura, donec adoleuerint? Poterisne tam aui durare sine viris? Non ita filiole: parendum est necessitati. Equidem valde angor v. v. v. discessu, sed nolo repugnare urgenti Deo. O. Vera predica: melius est reuerti. N. Si sapias, amplectere me. Vale mea quondam nurus. O. Vale & tu mea quondam socrus. N. Vides Rutha ut tua fratris repetat patriam, & deos penates? Quid apud me habes. Reuertere vnà cum ea. R. Ne me urge de te relinquenda. Nam quò in cunq; ibis, ego ibo: ubi tu commoraberis, ego commorabor. Communis mihi tecum erit populus, communis Deus. Tecum vnà moriar, tecum vnà humabor, ita omnino status. Atque ita mihi habeant Iehouam propitium, ut vnà mori est me à te separatura. N. Postquam ita animum obfirmasti, nolo improbius obfistere tuo studio. Eamus sanè Deo bene fortunante.

SENTENTIA.

Beati qui Deum Deique populum anteponunt & parentibus & patriæ, eos Deu. largè remuneratur.

BOOZVS. Ruth. 2.

ARGVMENTVM.

Boozus conuictor alloquitur Ruthâ: pias leges, cunctis pietatè collaudat.

Boozus,

Boozus, Messores, Curator messis, Rutha.

Adsit vobis Deus. Messores. M. Et tibi bene omnia secundet. B. Quæ est ista puella, Curator, quam hic videtis spicas legere? C. Moabitica est, quæ huc sequuta est Noëmiem remigrantem ex agro Moabitarum. Ea rogauit, ut liceret sibi legere spicas post messores: id quod adhuc fecit à manè: tam paulum ad colligendas spicas, neue hinc abieris: sed hereto apud meas ancillas, & videto ut sequaris eas, in quemcunq; agrum ibunt messum. Ego vsitabo, ne famulus sint tibi molesti. Quod si sities, petes potum ex e stem vasis, quibus ipsi hauriunt. R. Quisquam est in me, qui vobrem digneris ita rescucere me, cum sim peregrina? B. Perlatum est ad me, qualem tu te præstititeris erga tuum socrum post obitum viri tui: vique relicto v. v. v. parente, terræque patria, contuleris te ad populum tibi ante ignotum. Quid facturus Iehoua Deus Israelitarum reperi det tibi cumulatisimo premio, sub cuius quasi alarum præsidium tu te receperis. R. Agnosco tuam gratitudinam benignitatem, & misericordiam, qui tam comiter confirmes animum meum consolando, cura iam indigna sim, quæ vel in ancillarum suarum numerum veniam.

SENTENTIA.

Pij fauent ois, eisque benefaciunt.

DISCALCEATVS. Ruth. 4.

ARGVMENTVM.

Boozus, recitante altero propinquo, emit bona Noëmis, Ruthamque ducit uxorem.

Boozus, Propinquus Ruthæ, Senatores.

Hic in qui hæc transis, ad sedem, paucis te volo.

D 4

P.

P. *Quidnam id est? B. Consiste hic paulisper, dum euoco aliquot de Senatoribus ciuitatis, qui transeunt per hanc portam, ut adsint hi in hoc negotio: nam seria res est, egetq; testibus. Heu vos Senatores, queso vos ut accommodetis huc nobis aliquantisper vestram operam. Non faciemus longius. Sen. Adsumus, dic quid velis. B. Partem fundi, qui fuit cognati nostri Elimelech, venundat Noemis, reuerſa ex agro Mobitarum. Hanc rem visum est mihi, ut tibi significarem, ut si empturus es, emas in presentia senatus nostri: sin minus, indices mihi. Nemo est enim cognatus propinquior te, secundum quem ego sum. P. Ego verò emam. B. Sed cum fundum emas à Noemi & à Rutha Moabide uxore demortui, emas ea conditione, ut ipsam Rutham ducas in matrimonium, ut suscipies nomen illius in eius hereditate. P. Non licet mihi hac lege emere, ne corrumpam patrimonium meum. Eme tu si vis meo loco: mihi quidem emere non licet. Atq; in huius rei testimonium accipe calceum meum de manu mea. Ego quemadmodum exui me hoc calceo: ita, testor me cedere tibi meum ius hac re. B. Vos senes & populares, hodie mihi testes eritis, ut ego emam omnia bona Elimelech, & Cilionis, & Machlonis à Noemi, utq; mihi vendicem in matrimonium Rutham Moabidem, coniungam Machlonis, ut consulam nomini demortui in eius hereditate, ne eius nomen tollatur eius consanguinitate & patria. Vos hodie testes nuncupo. S. Testabimur. Faxit Iehoua, ut mulier ista que intratura est tuâ domû, tam sit fecunda, quam fuerunt Rachel & Leo, que due prole instruxerunt domum Israeliticam: utiq; egregium quid facias in Ephrata, & tibi nominis famam com-*

pares

pares Bethleheima: fiatq; domus tua similis domui Pharis quem Iudas sustulit ex Thamar, progenie tibi à Iehoua data ex puella.

SENTENTIA.

Qui vult defuncti possessionem, habeat & viduan.

Qui vult quod placet, habeat & quod displicet.

S A M S O N. Iudicum. 15.

ARGUMENTVM.

Sanſon vincus, ad Palaſtinas, deductus, abruptis vinculis occidit maxilla zani mille viros.

Iudei, Samſon, Palaſtini.

AN nescis Palaſtinos habere imperium in nos? S. Scio. I. Cur ergo incendiſti ſegetes eorum, magno nostro malo? S. Par pari retuli. I. Atqui huc venimus, ut te vinculum dedamus eis. S. Siquidem iureiurando confirmatis, vos non illaturus mihi manus violentas, vinciatuſ licet. Iu. Fidem damus. S. Agite, colligate, disſicite, abducite quantum poteſtis. P. Euge adducitur ille hoſtis noſter capitalis, qui immiſit ſceleratas faces in ſegetes noſtras, nunc nunc ulciſcemur. Nunquam hodie effugies Samſon, hic tibi finis adest. vita. S. Agite verò ſiquid animi habetis, aggredimini vinculum: experiar tamen ſi quid habeo ſolitarum virum. Enge. P. Perimus, abruptis vincula, ſed inuadamus vniſque: non euadet: præſtemus nos viros. S. Sed vnde mihi telum? Ecce autem commodum ſeſe offert hac maxilla aſini, hac præbet vicem clauæ. Pugnate viri pro virili. Sentietis qui vir ſim. Hem tibi, qui primus me laceſſiſti, primus perito. Et vos qui hic tam denſe conglobati eſtiſti, ſentite qua ſint vires Samſonis, qui vincit inermis armatos. Heus cogitatis pugnare pedibus. Quo fugiſti? Hic adest hoſtis, ne perdiſti victoriam. Tu quidem hic iacabis, tu quoque

adim.

*adtingoris ei comer: dormite. Euge Samson, quomam
cedem fecisti? Maxilla asini, quomam stragem edidi?
Maxilla asini prostrati mille viros.*

SENTENTIA.

Qui Dei Spiritu praeditus est, iniuriæ et, frustra que consistit, inquit Dominus
super valissimis tuis vincatur hostes suos.

DIALOGORVM SACRORVM
LIBER SECVNDVS.

ELIS. I. Regum 3.

ARGVMENTVM.

Iehoua Samueli praedicat, sese animaduersurum in domum Elis sacerdotu, qui in filios suos non animaduertit.

Iehoua, Samuel, Elis.

Samuel. S. Quid me vis? Accurram, Adsum vocatui a te. E. Non vocatui: redi cubitum. S. Fiet. I. Samuel. S. Adsum Eli, nam vocasti me. E. Non te vocatui fili: redi cubitum. S. Faciam. I. Samuel. S. Adsum, nam vocasti me. E. At at, nunc demum intelligo quid sit. Discede cubitum: quod si te vocauerit, respondeo: Loquere Iehoua, audio. S. Faciam. I. Samuel, Samuel. S. Loquere Domine, audio. I. Ego sum quiddam facturus in Israelitis, quod quisquis auerit, prorsus obstupescet. Sum enim aliquando impartaturus in domum Elis omnia que decreui, & rem ad exitum perducaturus: eique ostensurus, me persecutorum culpam eius, in eius domum, in perpetuum: qui cum sciret filios suos male audire, non animaduertit: in eos. Quam ob causam iuro, hanc noxam nullo unquam vel sacrificio, vel libamine, Elis poterit cui remissum iri.

SEN-

SENTENTIA.

Qui diuine voci non est affuerus, eam interdum esse putat hominis. Peccantes iustus non punire, graue peccatum est. Parentum quamuis bonorum indulgentia perdit natos. Natus qui verè & sapienter amat, castigat: sed ne quid iniuste unquam dicere fiat.

S AVLVVS. I. Regum. 9.

ARGVMENTVM.

Satius querens asinus patris, et consultum Samuelem vatem, & ab eo dicit se futurum regem.

Sauus, Puer, Puella, Samuel.

Enimvero satis iamdiu conquestus sum asinus, neque inuenimus. Reuertamur domum puer, ne pater meta ommissis asellis, sis sollicitus de nobis. P. Non censo redendum esse, re infecta. Amant esse diuinum quendam, & grauem virum in proximo oppido, qui quicquid dicit futurum, euenit. Conueniamus eum, si forte indicet nobis id cuius causa venimus. S. Sed quid offeremus homini? Nam etiam pene exhausta sunt peca nostra, nec habemus quod dono demus ei, & ire vacuus religio est. P. Tace: est mihi in presentia quadrans sicli argentei, quem dabo ei, ut indicet nobis quam viam insistamus. Olim inter Israelitis qui ibant consultum Deum, dicebant se ire ad videntem: nam qui hodie dicitur vates, olim vocabatur Vident. Saul. Rellè mones, eamus. Ingrendum est hoc ascensu arduo. Sed video puellas, que exeunt aquatum, adeamus eas. Hec puella, an non hic est vates quidam? Puel. Est: & quidem incidetis in eum, si pergetis: properate modo, nam hodie veniet in oppidum, quia populus facturus est rem diuinam in sacello. Simulac introieritis in oppidum, offendetis eum, antequam ascendat in sacellum epulaturus: populus enim non inibit epulas ante aduentum eius, quoniam eius

off

est consecrare sacrificium: postea epulabuntur inuitati. Itaque ascendite: non est dubium, quin inuenturi sitis eum. S. Habemus gratiam, ascendamus in oppidum. S. Vide adolescentem huc venientem unam cum puero. Nimirum hic est, quem heri pradixit mihi Deus venturum ex regione Beniamitarum, ut eum unctiōne creem imperatorem Hebraeorum, ut eos vindicet ab iniuria Palestinarum. S. Amabo te, indica vobis domum vatis. S. Ego sum ille: conscendite ante me hunc collem: hodie epulabimini mecum, deinde dimittam vos manē, & indicabo vobis quidquid cogitatis cum animis vestris. Quod attinet ad asinas perditas, tertio ubi hinc die, (tu ne esto anxius de eis) reperta erant. Sed quorsum de asellis? Ad te veniamus. Debes estimare, te esse columnam totius nostrae nationis omniumque salutem positam esse in te, in aedificatio domo paterna. S. Quid ais? In mēte, qui genus refero ad neminem, ortus ex obscurissima familia Beniamitarum, quae tribus est minima Israelitarum? S. Concedamus modo in hospitium. Deum providebit cetera.

SENTENTIA.

Deus opera sua inopinabilibus occasionibus ad exitum perducit.

SAMUEL. I. Regum. 12.

ARGVMENTVM.

Samuel iam senex innocentiam suam, & Dei in Israelitis beneficia commemorat: eorumque peccatum reprehendit, qui regem sibi depoluerunt, & impetrato diuinitus tonitru eos ad obedientiam cohortatur.

Samuel, Israelita.

ENego vobis in omnibus obsequens, regem creavi, deinceps iam vobis praesurum. Nam me quidem iam senem esse indicio est canicie. Mei liberi inter vos degant

degunt, & ego vobis iam inuente a te praesui. Hic adsum, respondete mihi coram Iehoua, & coram eius vultu: si cuius bouem, aut asinum sustuli, si cui iniuriam, aut violentus fui, si a quoquam primum accepi, ut in eius culpa conuincerem, paratus sum vobis reddere. I. Neque iniuriam in nos, aut importunus fuisti, neque quidquam ab villo accepisti. S. Testis est hodie apud vos, & Iehoua & Iehoue vultus, nihil habere vos, quod me accusetis. I. Plane. S. Adeste igitur: placent vobiscum disputare, quanta Iehoua, & Moysi, & Abaronis creator, & maiorum vestrorum ex Aegypto reditus auctor, tum in vos, tum in maiores vestros beneficia contulerit. Cum migrasset Iacobus in Aegyptum, innocatus a maioribus vestris, Iehoua Mosem misit & Abaronem, qui illos ex Aegypto eductos, in hoc loco collocarunt. Postea ipse obitus, emancipauit Sifera duci exercitus Hazoris, tum Palaestinis & Moabitum regi, a quibus bello vexati sunt. Deinde innocatus eis Iehouam, peccatumque consentibus, quod eo relicto Baales & Astarotum coluissent: & auxilium contra hostes orantibus, seque ei seruituros pollicentibus: misit Ierobaalem & Bedanem, & Iephthan, & Samuelem, per quos ita vos ab hostibus vestris undique vindicauit, ut in tuto essetis. Vos vero, cum videretis vos a Nabasso Ammonitarum rege innadi, postulatis a me ut mutato rerum statu, a rege vobis regi liceret: cum Iehouam Deum vestrum regem haberetis: igitur ecce vobis regem, quem delegistis & efflagitatis: regem vobis praeficit Iehoua. Si Iehouam Deum vestrum reuerberimini, eique seruitis, & dicto audientes sine contumacia una cum rege vestro

vestro prebitis, be e vobiscum agetur. Sin minus, & vos & regem vestrum Iehoua manus impetet. Iam verò agite, videte quantam rem Iehoua iam nunc in oculis vestru faciat. Tristici messis nunc est, quo tempore tonare aut pluere in his sinibus non solet. Atque ego i in Iehouam exorabo, vt tonet atque pluat, vt intelligatis, vos in Iehouam grauem culpam commisisse, qui regem vobis poposceritis. Iehoua cæli terrarumque Deus, emitte nunc tonitrua & nimbium. vt hic populus suum peccatum agnoscat. I. Vt tonat? Vt pluit? Heu nos miseris. Supplicia pro nobis Iehoua Deo tuo ne pereamus: qui ad tot superiora nostra scelera, hoc insuper adiecimus, vt regē nobis peteremus. S. Non animo esse. Vos quidē ista re graviter peccastis, veruatamen volite à Iehoua d. ficere, sed cum toto pectore cōtite: neue disciscite ad vana ista, quæ neque iurare possunt, neque defendere, sunt enim vanissima. Neque enim doctissimi Iehoua populum suum propter sui nominis celebratam, postquam semel cepit vos sibi populum habere. Ego quoque ab ista Iehouam offendam, aut pro vobis supplicare, vsq; decente & recta via deducere intermittam. Tantum Iehouam metuite, eumque verè & tota mente colite. videte enim quantam rem apud vos faceret. Quod si peccatis indulgebis, & vos, & rex vester peribitis.

SENTENTIA.

Iusti homines (qualis fuit samuel) nemini faciunt iniuriam. Magna est hominum erga Deum ingratiudo, qui toties tam fide i. e. à Deo defensi, tot beneficijs cumulati, tamen hominum regem, sibi deposcant & digni sine qui inclementi regi seruiant, quando clementer repudiant. Immensa est Dei clementia, qui sic ingratis tamen non cæterat. Multum valent apud Deum precationes iustorum, qui etiam alieno tempore vel pluitiam possunt impetrare.

SOR.

SORTILEGIAM. 1. Reg. 14.

ARGUMENTVM.

Saulus Iouanhanem filium suum vult e. idi prepter gustatum mel contra votum populi. Sed populus e. imphibet occidi.

Saulus, Populus, Ionathan.

Hic adeste omnes populi primates, discipite & conquirite. cuius hodie culpa fiat. vt Deum roganti mihi oraculum non reddat. Nem Iehouam ego Opt. Max. Israelitarum conseruatorum iuro, si etiam Ionathan filius meus u fuerit, eum esse capite penas dauurum. Vos iustus populus consistue istinc, ego & Ionathan consistemus alitnsecus. P. Vt libet factio. S. Iehoua Deus Israelitarum age si iure. Ducantur sortis. At at, nos petiti fors: alter nostrum sit oportet. Sortiamur. O ho Ionathan, fors indicat te. Indica mihi quidnam feceris? I. Gustam paululum mellis de capite knius baculi quem in manu habebā: quod tu insciente me, fieri videras. Hoc erit mihi capitale esse agnum si? S. Deum ego iuro, te moriturum. Ionathan. P. Ergo morietur Ionathan qui i in preclarum viderum pepit Israelitis? Nequam per Iehouam immortalē ne pilum quidem amittes, qui hodie Deum sui facti adiutorem habuerit.

SENTENTIA.

In hac vita vltis peccatum luant interdum multi quia sunt vnum quasi tempus, cuius membrorum omnium est tanta coniunctio atque cognatio, vt sit eorum consensus tum d. horum, tum voluptatum, sed in altera vita, in qua puniuntur anime, q. nique non aleni peccati penas dabit.

OBEDIENTIA. 1. Reg. 13.

ARGUMENTVM.

Samuel Saulum reprehendit, qui Amalechitas clementius quam Iehoua preceperat, vltus fuerat.

Saulus, Samuel.

Iehouam tibi propitium precer. Feci iussus Iehoua. Sam.

Sams. Quem ergo balatum & mugitum audio? Saul. Omnes sunt & capre, & boues quæ ex Amalechitis abegimus. Nam ab horum pecorum optimis quibusque necandis abstinere milites, ut lehoua Deo tuo sacrificium fieret. Reliqua funditus excidimus. Sam. Licetne mihi, quod bona tua venia fiat, tibi significare, quid mihi lehoua hac nocte dixerit? Saul. Licet. Sam. Nonne, cum vel te iudice paruus fueris, nunc princeps es tribuum Israelitarum, vinctus à lehoua rex eorum? à quo cum in hanc expeditionem missus sis, iussusque sceleratos Amalechitis excidere, & bello ad interuentionem persequi, cur ei dicto audiens non fuisti? & cæque ad prædium, vetante lehoua, conuertisti? Saul. Imò lehoua parui, expeditionemque ad quam ab eo sum missus, confeci, & æletis Amalechitis, Agagum eorum regem abduxi. Tantum milites de manibus pecora, bouesque, deuotorum primitias desumpserunt, quæ lehoua Deo tuo immolarentur apud Giszala. Sam. Quasi verò lehoua tara placeant hostiæ & sacrificia, quam eius dicto audientem esse. Scito obedientiam præstantiorem esse sacrificio, & obtemperatiorem adire arquetum. Nam non parendi peccatum perinde est, ac magia: & contumacem esse, eadem in culpa ponitur, ac simulacricolam esse: & quia lehoue mandatum repudiasti, ipse te vicissim regno exiget. S. Peccanti qui contra lehoue iussu, contraque tua dicta venerim, milites veritus, eisque obsequutus. Sed da mihi quæso hanc veniam, ut mecum reuertare: ut lehouam adorem. Sam. Non reuertar tecum, qui lehoua mandatum aspernatus sis, & idcirco ab eo abdicatus regno Israelitarum. Vale. S. At non patiar te abire, ut non me commitèris.

mitèris. Sa. Quid me retines? Ab rupisti meum palium: & lehoua hodie Israelitarum regnum à te abrupit, idque alteri te meliori tradit. Neque verò faller Israelitarum triumphator, neque factum mutabis: non enim homo est, ut factum mutet. Sam. Fateor peccatum à me esse. Sed concede mihi hunc honorem apud sepeatores meorum popularium, apudque Israelitas ut mecum redeas lehouam Deum tuum adoraturo. Sam. Agè, Agè: præsi, sequar.

SENTENTIA.

Nihil placet Deo, quod eius præcepto contrarium est, etiam si bono ac liquo animo fiat. Debet enim homo deo (sicut seruus heroi, aut filius patris) seruire, non suo sed illius arbitrio.

GOLIATHVS, 1. Reg. 17.

ARGVMENTVM.

Dauid à Saulo impetrat, ut liceat cum Goliatho pugnare, & illum cum funda & pedo aggressus occidit.

Dauid, Eliab, Goliathus, Israelita quidam,

Alius Isr. Nuntius, Saulus.

S. Aluete mei fratres optimi. E. Deus det quæ velis, S. Germane lepidissime. Vt. valet pater? D. Optimè, gratia Deo, meque misit ut viserem quid ageretur, vobisque afferrem placentiam & decem panes, & tesseram vestram acciperem. Dedit etiam mihi decem caseos, ad conturionem. Sed quam ego vocem audio? G. Quid opus est vos exire ad prælia dimicandum nobiscum? Ego sum Palestinus, vos estis clientes Sauli. Deligite ex vobis aliquem, qui conferat manus mecum: qui si superauerit me prælio, & interemerit, nos seruiemus vobis: sin ego vicerò, vos nobis seruietis. Quanta ego hodie ignominia afficio instructos in aciem Israelitas? Date mihi virum

E

qua-

quocum contendam singulari certamine. D. Quis est importunus iste. & turgidus gigas, qui tantopere despicit nos praese? Cuius vocem & aspectum contremiscunt omnes & refugium? Is. Nescio quis est, natus in nostram perniciem & dedecus: cum qui nemo audeat conferere manum: adeo ingens est, & terribilis. D. Quid ergo praemij feret, qui sustulerit eum de medio, & aboleuerit hoc tantum probum Israelitarum? Nam quis est impius iste Palaestivus, qui inurit tantam notam ignominiae castris Dei immortalis? I. Si quis eum deiecerit, rex eum valde ditabit, locabitque ei nuptum filiae suae, donabitque immunitate perpetua domum eius paternam. E. Cur venisti huc improbe puer? Aut cur deseruisti pauculas illas outiculas in saltu? Ego noni temeritatem, audaciamque tuam. Mirum ni venisti spectatum praelium. D. Quid ego commisi? An non erat caesi cur venire. Sed adbo alios. Heustu, quo premio afficiet rex eum, qui occiderit immanem illum Palaestinum? I. Maximo. D. Quonam? I. Ornabit eum maximis diuitijs & opibus, committetque ei natam suam uxorem, & liberabit domum eius patriam in perpetuum. D. Condignum sane praemium & regale. Equidem ausum aggredi hominem: nescio quomodo gestit animus, indignaturque tantum licere cuiquam in populum Dei. Haecine ve patiar? imptine ergo nefanda illa probra tuomerit in sacram gentem? Atoni me maluit. N. Adolescentule, iubet rex ut venias ad se. D. Nihil est quod facio libentius. Eamus. O si fiat mihi potestas pugnandi cum eo, quantum bellum consecers, vel potius quantum bellum consecerit DEVS, uno occiso? N. Adduce tibi hic ado-

adolecentulum, rex, quem iussisti accersi. SAN. Quid audio David? Tunc dixisti, te audent in Palaestinum illum potentosum, qui pertorrefacit totas nostras acies? D. Bono animo es, O rex: ne respondeat quisquam animum, vos spectabit: ego ipse subibo hoc certamen, & congregar cum Palaestino. Sa. Vide quid dicas David. Non possis pugnare cum eo adolescentulus, & rudis bellu, exercitatus iam a puero. D. Nihil facio, neque vires, neque usum armorum eius: habeo longè aliam rationem certandi. Audi quid dicam. Cum aliquando pascere oves patris mei, leo unà cum urso inuasit gregem, eumque corripuit. Eum consecutus, cecidi, eripuique eum è faucibus eius. Tum ursus in me irruere: Ego vero prehensum vestro ad terram affigere, & cadere, atque ita occidi & leonem & ursum. Non dubito quin idem exitus maneat nefarium hunc & deterrimum hostem, qui audeat profcindere conuulsis exercitum Dei immortalis. Iebona qui defendit me à leone & urso; idem defendet etiam à Palaestino isto. SAN. Quando tanta fiducia es, per me licet descendas in certamen. Adsit tibi Deus. Veruntamen es armandus. Volo accommodare tibi mea ipsius arma. D. Nunquam equidem arma tui. Sed faciam periculum, si possum. VI: Haec lorica valde me grauat, cassis quoque premit caput, etiam caligae sunt duplo maiores, quam pro meis pedibus, nec ensis admodum decet meum latus: videorque magis alligatus ensi, quam ensi mihi. Vah non possum ingredi cum his impedimentis. Apage hac arma, non sum affuetus his ferendis. Malo ferre nota tela: pedum dico, & fundam, unà cum his quinque leuibus stlicibus, quos geram

in saculo. Bene spera rex, cernes me hodie victorem redentem cum exuuijs hominis ferocissimi. S. Ita faxit Deus. G. Videone ego hominem venire ad me? Tandem habeo quocum certem. Sed qua malum intemperies agitat Israelitas? Quis misit nobis hunc pulchellū homuncionem, rubicundum? Hæus puer, mene putas canem, qui cogites pugnare pedo? ut te dii deæque omnes quantum est, perdant. Accede ad me sodes, ut iam propinam te dilaniandum, & comedendum volucris & bestijs. D. Tu quidem adoravis me, fretus gladio, & hastili, & scuto: ego verò aggredior te, armatus solo nomine lebonæ armipotentis Dei copiarum Israelitarum, in quas tu hodie contulisti omnia maledicta. Hodie Deus conclusit te in manum meam, ut te deiciam abscindamque tuum caput, & pascam volucres & feras non tantum tuo cadavere, sed etiam omnium qui militant in vestro exercitu: ut sciant omnes mortales, eum deum esse Deum, quem Israelitæ agnoscent, & reuerentur: discantque omnis hæc manus spectatrix, lebonam non abhibere enses, aut hastam in vincendo, cuius sit vnus gerere bella, quique tradiderit vos nobis in manus. G. Proh Iupiter, egone ut hodie hæc audierim, idque à puero? At me Deus perdat, nisi te iam discerpo his vnguibus. D. Quin age, si quid potes: interim accipe hunc lapidem reicta in frontem. Obe Goliathe, corruis qui modo stabas tam firmè? At ego contundam vsque hoc pedo. Hem tibi. Nunc istic iaces prostratus manu pueri, qui modo solo aspectu viros & cælum armis territabas. Hic te puer iugulat tuo ipsius gladio, caputq; tuum horrendam præfigit tue hasta, quod ostendet exercitui.

SEN.

SENTENTIA.

Nemo vel tam vir est, quin facillè vincatur abs quouis a Iherosolymis Deo; vel tam puer, quin facillè vincat quemuis, propitio Deo. Dei est victoria, & credenti nihil arduum.

IONATHAN. 1. Reg. 20.

ARGUMENTVM.

Dauid & Ionathan inter seite rationem ineunt, qua resistere Dauid queat, qui sit Sauli erga ipsam animus, sedus inter se in perpetuum paciscuntur.

Dauid, Ionathan.

Quodnam esse potest meum tantum in tuus patrem peccatum, Ionathan, ut me querat ad necem? I. Ad necem verò? Non est credibile, nam tanta me res non lateret: quippe, cum meus pater nullam rem tantam, tantulamue faciat, quam non mecum communitet, nedum ut hoc me celet. Non est ita. D. At scit ut me habeas inimicum: idè hoc te fortasse celat, ne agrè feras. Crede mihi nil tam certum est, quam me in summo vitæ discrimine versari. I. Equid ergo me tibi hac in re commodare posse arbitraris? D. Cras, ut tute scis, agitur primus dies mensis, quo ego die soles cum rege accumbere. Ruri latebo, te sciente, vsque ad vesperum tertij abhinc diei. Quod si me requires, dices, tuo permissu excurrisse Bethleboham in meampatriam, ad sacrificiū gentilitium, quod vniuersi annuersarium factitamus. Si laudabit, saluus sum: sin succensebit, scito eum nunquam ad sanioyem mentem reuersurum. Sed dabis hanc veniam mihi, quem religiosissimo fœdere in familiaritatem recepisti, ut si commerui, tu me interficias potius quam tuo patri dedas. I. Deus meliora. Imò si sensero eum obstinato animo in tuam ferri perniciem, admonebo te. D. Sed quis mihi referret vtrum tibi asperius

E 3

respons.

responderit? *J. Excamus sub dium. Ita mihi benefaciat Iehoua Deus Israelitarum, huius cœli quod vides conditor & habitator, mi David, vt ego cras, aut perendie scriuabor quid animi habeat meus pater: quem si intellexero bene esse in te animatum, mittam qui faciet te certiorum: sin autem tibi melius cogitaret, id quoq; tibi indicabo, vt me auctore iheus saluus, adstrig; tibi Iehoua, vt adfuit mea patri. Hac ego me facturum, testor Deum. Quod si fullam, tum Ionathani numen iratum sit. Quod si sum, cum tui hostes omnes, Dei nulu fuerint è medio sublati, ego iam non ero in viuus, vt tua misericordia salutem meam inuicem custodire possis: at certè mea in posterum familia & generi eam non negabis. Itaque nunc iterum in eo factus, non solum tecum meo nomine, sed etiam cum tua domo nomine posterorum: tibiq; iuro mi David quem amo ex animo, facturum me, vt dixi. Sed accipe rationem. Cras quod nonilunium celebratur tu desideraberis: nam tua sessio vacabit. Descendes autem ad summum ter, tribu diebus in locum, vbi commodè lateas, quocumque die negotium hoc fiet: erisq; post saxum Azellum.*

Ego, vt facta veniam eò, & ad lapidis latus tres sagittas iaculabor, collimans ad scopum. Deinde puerum ad eas perendum mittam: cui si dixero eas esse citra ipsum, veni: licet, tuares erit in tuto, testor Deum immortalen: sin autem, vltra, abito sanè, Deo volente. At quos inter nos sermones contulimus, Iehoua esto eorum testis certissimus.

SENTENTIA.

Bonorum indiuulsa est amicitia, estque arctior virtutis quam sanguinis coniunctio.

NO-

NOVILVNIVM. 1. Reg. 20.

ARGVMENTVM.

Sauls filium suum Ionathaneum, propter eius cum Dauide amicitiam iaculo transigere conatur.

Saulus, Ionathan.

Cur non venit Iesai filius ad cibum capiendam, neq; cheri, neque hodie? *Io. Peijt à me veniam concedendi Bethlohemam: futurum enim sacrificium gentilitium in eo oppido, ad quod adesse iussus esset à fratre suo. Itaque magnopere orare, vt si sibi vellem gratissimum facere, facerem eò se conferendi fratresque uisendi potestatem. Hac causa est, quamobrem ad regiam mensam non venerit. S. O improba & contumacia scemine progenies: quasi ego nesciam te Iesai nati percipiendum esse, ad tuum quidem & tui parentis dedecus, at quo ignominiam. Nam quandiu viuet in terris Iesai filius, nunquam tu firmum regnum habebis. Quare cura vt ad me sis latur, nam morte dignus est. I. Cur ita tandem, quid commisit? Sa. Docebo te hoc iaculo, quid commiserit. Io. At ego hinc effugiam. O rem indignam: alium est de Dauide nisi aufugerit.*

SENTENTIA.

Impij piorum amicitiam ferre non possunt. Inuisis nihil est insolentatibus iustitia.

ACHIMELECHVS. 1. Reg. 21.

ARGVMENTVM.

Dauid fugiens Saulum, ab Achimelecho sacerdote panem esumque impetrat, Iese ad Regium quoddam negotium ex ipsius regis mandato proficisci sinulans.

Achimelechus sacerdos, Dauid.

Quid est quod solus sis nullo comitatu? *D. Rex mihi quoddam negotium mandauit: quod negotium, ne quis omninò mortalium rescisceret, neue quò mitteret*

E 4

precepit:

precepit eam ob rem famulis certum quendam locum assignauit. Quare si habes quinque panes, trade mihi, aut quot habes. A. Panem profanum non habeo, sed sacrum habeo, si modo tui famuli à mulieribus abstinerunt. D. Cum mulieribus nihil nobis rei fuit hunc iam tertium diem, ex quo profectus sum, sunt q̄ corpora meorum famulorum casta. Quid si forte tum cum profecti sunt, fuerant cum vxoribus, atque ita corpora pura non habebant: at hodie quidem antequam sacris panibus vescantur puri erunt, quoniam hic dies tertius est, quod spatium lustrationi tribuitur in nostra lege. A. Igitur accipe pauem sacrum. Nam nullum habeo præter hos appositios panes, & conspectu Iehoua sublato, surmissis statim in eorum locum recentibus. D. Habesne hic præterea ullam hastam aut ensen? Nam neque hastam neq; ensen cepi, ad eò me regis mandatum urgebat. A. Hic est ensis Goliathi Palestini, à te in valle quercus occisi, inuolutus panno post ephodum. Eum tu, si vis ut capias licet, nam alius nullus est. D. Nullus est isto melior, trade eum mihi.

SENTENTIA.

In periculis interdum simulantur sancti homines. Lex est facta propter hominem, non homo propter legem. Dauid vigente necessitate panes sacros in fons comedit, quamuis non esset sacerdos, & solis sacerdotibus uel per legem liceret.

DOEGVS. 1.Reg.22.

ARGVMENTVM.

Saulus iniuste curat occidendos Iehoua sacerdotes, quia ei Dauidem non indicauerunt.

Saulus, Achimelechus, Doegius.

Audi Achitobinate. A. Adsum domine. S. Cur in me conuisti, cum Iesai nato: cui & cibaria & ensen dedisti, & pro quo Deum consulisti? Que insidie

die mihi manifestò parantur? A. Equis autem est ex tuis omnibus equo fidus, atque Dauid? Regis gener, tuo inssu profectus, & apud te maxima dignitate habitus? An nunc primum Dei oraculum eius nomine sum percontatus? Absit à me omne scelus: caue ne mihi aut omnino mee paterna familia, vllum in hac re crimen imponas: nam istius totius negotij sum planè ignarus. S. Morièris Achimelece, unà cū tota tua paterna familia. Agite mei cursores circumdate & occidite hos Iehoua sacerdotes: nam Dauidis partes inuentur, sciebantq; profugum esse neque me certiore fecerant. Quid dubitatis? Qua vos religio impedit? Cur & vos mihi non paratis? Age Doege, circumueni eos tu, & interfice. D. Fiat.

SENTENTIA.

Impius princeps sanguinarius est, & suspicioni iræque suæ magis credit, & ubique, quam veritati. Miserum est cum iudice negotium habere, qui veram causæ rationem non admittit.

DAVID LATITANS. 1.Reg.24.

ARGVMENTVM.

Dauid, Saulus solum nactus in antro, eius præcæ oram abscidit. Deinde ingressus, alta voce apud eum innocentiam suam testatur, & Saulus suam iustitiam confitetur.

Comites Dauidis, Dauid, Saulus.

AT ad deslestit Saulus in hoc antrum, ad parendum necessitati. Dies aduenit, Dauid, quo die tibi Iehoua promisit, se tibi traditurum, tuum hostem in potestatem, ut eo vitas ad tuum arbitrium. D. Tacete, tacete, obrepam ad eum pedetentim à tergo dum ventrem exonerat. C. Quid facit? Non eum interfecit? O hominem insanum, qui tantam tam subito oblatam occasionem ulciscendi hostis non arripit? D. Ah toto animo commo-

uocor

meor posteaquam oram eius penule abscondi. Auertat Iehoua, ut hoc eius unctio domino meo faciam, & ei manus afferam: vel hoc solo nomine, quod Iehoua unctus est. C. Tu nimium religiosus es. Nos ipsi faciemus non ita curant. D. Nolite Dei manus usurpare: regem non fecistis, regem non delete. Eiusdem est abolere, qui creauit. Sinite enim. Iam exiit, ego eum subsequar. Hesus dominus rex. S. Equis me renocat? D. Cur fidem habes dictis eorum, qui dicunt Dauidem tibi malum moliri? Vides profecto oculus tuis, ut hodie Iehoua, in spelunca, tui mihi fecerit potestatem: nec defuit qui me in tuam necem cohereretur: sed peperci tibi, meque negari manus allaturum domino meo, qui esset unctus Iehoua. Sed vide, pater, vide tuae penule extremum in manu mea: quod cum absceiderim, neque te interfecerim, cognosce & intellige, nullum me scelus commisisse, nullum contra te facinus admisisse, dignum, quam obrem mea vite insidias tederes. Suscipiat hanc Iehoua causam, teque mihi sine mea opera vlciscatur. Verus est proverbium; A scelerato prodibit scelus. Te quidem mea manu non vlciscar. Cui tandem instat rex Israelitarum? Quem tu persequeris? Canem mortuum, pulicem. Iehouam precor ut huius sibi causa iudicium suscipiat, mea que partes defendens tuae in me iniurias persequatur. S. Tu amne ego vocem audio Dauid filii? Hei mihi tu equum & bonam habes, qui mihi bonum pro malo rependeris, id quod satis bodie ostendisti, cum mihi (quem in tuam manu Iehoua concluderat) mortem non intuleris. Nam quotusquisque est, qui hostem suum nactus, indemnem dimittat? Sed te pro isto tuo bodierno in me facto, Iehoua condigno

praemio

praemio remuneretur. Ego quidem scio te regem futurum, & regnum in Israelitis obtenturum. Quare iura mihi per Iehouam, te meam stirpem post meum interitum non esse excisurum, neque nominis memoriam de mea familia deleturum. D. Iuro.

SENTENTIA.

Iniusti calumniosioribus facillime credunt. Iniusti malum pro bono: iusti contra bonum pro malo reddunt, & Deus utroque tandem pro merito remuneratur.

ABIGAIL. 1. Reg. 25.

ARGUMENTVM.

Missi ad Nabalem famuli Dauidis ad petenda cibaria repudiantur ab eo. Quo audito Nabalis vxor Abigail munera Dauidi obuiam ferre propter, & ei obuiam facta, eius in Nabalem iram pacat.

Famuli Dauidis, Nabal, Puer, Abigail, Dauid.

David Iesai filius, te Nabal, tuamque domum tuamque omnia, plurima salute impertit. Is quia audiuit ut consuram ouium facias, misi nos ad te rogatum ut (si cum tuis pastoribus non solum sine villo maleficio aut iniuria, verum etiam cum magno beneficio simus versati, ita ut eos ab omni iactura tutos praestiterimus quando fuerunt in Carmelo: cuius nobis rei tui famuli testes esse possunt) benignè nobis facias, hoc praesertim tam fausto die: & qua commode poteris, des cibaria ad ipsius Dauidis, tui propè dicemus filii, eiusque comitum famem propellendam. N. Quis est iste Dauid? Quis est iste Iesai filius? Isne est ad quem hodie serui passim à dominis transfugiunt? Scilicet ego cibum potionemque meam. & qua mastrani ad alendos meos tonsores, dem hominibus mihi prorsus ignotis? F. Aliunde nobis prospiciamus: nam hinc quidem nihil auferemus ut eum affectum video. Redeamus ad Dauidem. P. Meus dominus consu-

luit

luit sibi pessimè. Eo narratum: omne rem herè, ut caueat, Hera nunc, si quando, tua est opus prudentia. A. Num quod malum recens ortum est? P. Et quidem maximum. Missi à Davide nuntij è deserto ad herum nostrum, ut aliquid hinc per humanitatem auferrent, repudiati ab eo sunt & tamen illi experti sumus viros planè bonos: nulla unquam contumelia aut damno affecti, quamdiu sumus inter eos rusticati. Quin pro mero nobis noctes diesq; fuerunt, donec versati cum eis sumus, pascendo pecudes. Proinde disface tu diligenter, quid agis: alioquin actum est de domino nostro et tota eius familia. Nam ipsum quidem conuenire hominem profligatissimum ac perditissimū stultitia fit. A. Fansuli capite properè omnia hac que vobis tradam: que imposta a sinu feretis ante. Ego iam subsequar. Huc mihi propre a sinu. Quam male metuo, ne mei viri stultitiam leuamus! O hominem insanum, qui pro nihilo habuerit, eum hominem in se irritare, à quo maxime potest & iuari amico & laedi infenso. Sed video ipsum Davidem aduerso colle descendente. Nescio quid iratus loquitur cum suis. D. Ne ego frustra conseruani omnia que habet iste in deserto, ita ut nihil omnino de suo deperdidit: & reddidit mihi malum pro bono? At ita perdat Deus hostes Davidis, ut ei ante crastinum manè nihil prorsum reliqui faciã. A. Obsecro te domine, tibi ad pedes suppliciter tacens, ut bona me venia audias. Vide mi David, ne hominem despicatissimum Nabalem dignum iudices, in quem iram vertas: qui sicut nomine, ita re ipsa stultus est. Nam ego quidem, cuius est culpam prestare, missos à te iuuenes non videram, neque enim fuisset abire vacuos: sed vides profectò, vir clarifime,

sime (neq; enim dubitari potest) te à Deo immortalis abstergeri à sanguine faciendo in tuis inimicis, per temetipsum persequendis: cum ipsius Nabalis insania eiusmodi sit ipsa per se supplicium, ut non aliud tuis hostibus & insidis imprecandum esse videatur. Quare ego animo patere hoc munusculum, quod tibi hic affero, iuuenibus tibi merentibus dari auferendum, & mihi hanc noxam remitte. Sic tuas tibi fortunas bella diuina gerenti in tuto constituat Deus. & te in omni vita omni malo prohibeat. Ac si quis tibi infestus, & tue necis cupidus existat, precor Deum ut te semper incolumi, & fortissime consistente, tuus hostis variis iactatus procellis desperet. Iam verò cum preclara Dei permessa consequutus Israelitarum dux furcis constitutus, tanta tua felicitas nulla quasi labefactabitur labe conscientia, qua necesse esset tuam letitiam cotamari, recordatione effusi sanguinis, & supplicij ob priuam iniuriam sumpti. Deus faciet tibi meliora, meminerisque aliquando mei. D. Gratias ago Iehoua Deo Israelitarum, qui te mihi hodie miserit obuiam: nec non tibi, que me tua ratione à cade & vindicta iniurie in me commissa auocasti. Nam Deum immortalem testor qui me tibi malefacere prohibet, nisi tu mihi accurrere properauisses, Nabalem ante diluculum fortunis omnibus funditus euertissem. Verum eius culpam tibi condono, tuazq; muneris grato animo accipio. Abi sanè domum salua.

SENTENTIA.

Incitare potentiorè, velània est: bonum malo pensare scelus, iratum potentiorè, muneribus verbiq; pacare sapientia est.

AB IS A VS. 1. Reg. 26.

ARG.

Dauid noctu clam in Sauli castris a digressus, eius dormientis hastam matellamque furtipit. Deinde digressus illinc procul clamore eunt exiit, suamque innocentiam iterum testatur, in calumniatores inuictens, & ille iniquitatem suam iterum confitetur.

Dauid, Abisus, Abner, Saulus.

Vter vestrum descendet mecum in castra ad Saulum? Abi. Ego. Da. Eamus sensim & pedetentim per noctem dum dormiunt hostes. En omnes sunt oppressi altissimo somno. Abis. Dauid, Dauid. D. Quid est? Abis. Hic stertit Saulus in tentorio, hasta huius ad caput eius defixa. Abner & reliqui temere circum eum iacent, nimirum tibi Deus facit tui hostis praesentem. Vus ergo ut eum ego hasta configam ad terram uno ictu, non repetendo? D. Noli eum perimere. Quis enim adferat manum ei quem Deus unctioe creauit regem: quin obliget se nefario scelere? Aut Deus eum perdat oportet, aut dies ei fatalis veniat, aut in praelio cadat. Certè meam maxum à rege creato diuinitus aueriat Deus. Sed cape hastam eius, & matellam: abeamus. Abis. Deus bene, ut altè sopiti sunt? Nullus omnino expergiscitur. D. Non sine numine haec fiunt. Conscendamus montem. Volo ego ab summo cacumine clamare Saulum, & ei ostendere me non minus fidum, quam quencius eorum, quibus stipatoribus utitur. Satis iam procul absumus ab eis, ne repentino eorum aduentu possimus opprimi. Heus Saule, bene stipatores Sauli, heus Abner non mihi respondes? Heus te appello Abner. Ab. Quis tu es qui clamas regem? D. Natus es vir eximius, & dignus qui inter Israeliticis principatum teneas. Itane verò regem dominum custodis, ut ad eum necandum, miles quidam modo introierit

troierit tentorium? Haude egregium sanè istud fecisti. Per Deum immortalem vos estis digni supplicio capitali, qui tam male custodistis dominum vestrum, regem à Deo constitutum. Quaso, vide, ubi sit hasta, & matella regis, qua erat prope caput eius. S. Est ne ista tua vox. sili Dauid? D. Mea, o mi rex, & domine. Sed cur tandem persequeris seruum tuum, aut quid feci, aut commisi? Veruntamen ne grauius paulisper audire me loquentem. Si Deus te mihi infestum reddidit precor eum tibi propitium: sin homines sunt, execrabiles sunt in conspectu Iehoue, de cuius me hodie patrimonio deturbant. quantum est in ipsis, & ad culum deorum peregrinorum impellunt. Sed non sinit Iehoua terram meam sanguine suffestari, quauis Israelitarum rex occupatus sit in persequendo pulice (ut ita dicam) ut si perdicem per montes persequatur. S. Peccavi, reuertere Dauid fili. Iam enim tibi non male faciam, qui ita abstinueris te mea nece. Erraui nimis quam imprudenter, fatcor. D. Hic depono hastam tuam, eam petio aliquis inueniens: ceterum Deus remuneretur quocumque ut dignus meritisque est. Te quidem hodie tradidit mihi in manum, sed continui me à usce regis. Ergo quemadmodum tuam ego salutem clararam habui: sic ille habiturus est meam meq; hostili manu liberaturus. S. Macte viriute Dauid filii, haud dubiè conata perfacies.

SENTENTIA.

Et iustissime & iniuste iniuste facere perseverant. Calumniatores, tamen estis utique nocent, tamen reuera perniciosiores sunt isti, qui eorum calumnijs credunt, quam isti quos calumniantur.

PHOEBAS. I. Reg. 28.

ARGVMENTVM.

Phoebas Saulo Samuelem elicit ad iudicium, & ab eo Saulus futurum

exitum suum cognoscit.

Saulus, Phœbas, Samuel, Famili.

PHœbas, redde mihi oraculum Phœbi, excita quem dicam tibi. P. At tu scis, ut exterminauerit Saulus ex hac terra Phœbadas & diuinis, cur me in tantum capitis periculum adducere vis? Saul. Iehouam Deum immortalem iuro, hanc tibi rem fraudi non futuram. P. Equens vis tibi excitem? Sau. Sammelem. P. Fiet: heu me miseram, desperij, tu Saulus es, & me indignè decipisti. Sau. Ne formida. Sed quid vides? Ph. Video auguriam quandam & planè diuinam personam terra ascendente. Saulus. Qua est specie? Ph. Vir est senex, indutus pallium. Sa. Samuel est. prabebo ei honorem. Samuel. Quamobrè eliciendo me inquietus, Saule? Sau. Magnis premor angustijs: Palaestini me bello petunt. Deus aduersatur, nec iam respondit, neque per vates, neque per somnis: hanc ob causam accius te, ut me doceas quid mihi sit faciendum. Sam. Cur ergo me consultis. si ipse Iehona, tibi non modo non fauet, sed etiam aduersatur? Faciet ille quidem, quod eloquutus est voce mea, tibiq; extorquebit regnum de manu, quod tradet alteri, videlicet Dauidi, quia non obtemperasti ei in visciscendis Amalechitis, quibus insensus erat: eam ob rem ita sine dubio te accipiet. Quinetiam addicet tecum Israelitas Palaestinis: & eras in tuig, liberi eritis una mecum: castra etiam Israelitarum tradit Palaestinis. Sa. Eheu. P. Perij misera, corrui. Saule, Saule, obsecro te obsequere mihi, cape cibum. Tu scis ut sim tibi morigerata, & caput meum summo periculo obiecerim, ut exequeretur tua iussa. Agedum, prabe te mihi facilem vicissim et vescere cibo, quem

quem tibi apponam, ut recreatis viribus aggrediaris iter. Sau. Non edam. F. Quare? Ino vero edes. Ph. Ius eramus. S. Quando tantoperè urgetis fiat. Ph. Agedum surge, & recumbe in hoc lectulo, dum ego vobis malet vitulum alitem quem habeo domi, subiogoq; farinam ex qua conficiam panes subcinericio.

SENTENTIA.

Qui deum deseruerunt, tandem deseruntur à Deo. Deserti à Deo con fugiunt ad eum, à quo ante abhoruerant, diabolum. à quo nihil nec cogitunt, nec consequuntur, nisi suum exitium. Et sanè æquum est, ut qui bonum fugit, incidat in malum.

ACHIS. I. Reg. 29.

ARGVMENTVM.

Achis Gethæ rex, admonitū procerum suorum Dauidem (qui ad ipsum confugiat) excicium suo dimittit.

Proceres Palaestini, Achis rex, Dauid.

Quam sunt Hebrai isti, quos habes in nostro exercitu? A. Dauid est, Sauli Israelitarum regis seruus, qui mecum egit per bosce dies, vel potius annos, in quo nihil adhuc reprehensione dignum deprehendi, ex quo ad nos asfugit. P. Remitte hominem in eam prouinciam cui tu eam presfecisti, ne si nobiscum descenderit in certamen, in nos se conuertat. Nam qua tandem re melius possit cum suo domino reconciliari, quam horum hominum capitibus? Nonne hic est ille Dinid, carmine illo in choreis celebratus? Saulus mille, decem concidit millia Dauid. A. Dauid, Iehouam ego immortalem testor te mihi tuamq; castrensem consuetudinem probari: neque enim vllum adhuc in te vitium, posteaquam ad me primum te contulisti, deprehendi. Sed optimatibus non places: Quamobrè discede cum bona pace, ne Palaestinos proceres offendas. D. Nam quid ego commisi?

F

Ant

Aut quid in me adhuc deprehendisti, ex quo primum in tuum conspectum veni, ut in bellum contra hostes tuos non proficiscar? A. Scio equidem te mihi tam placere quam si divinus esses genius. Sed vetant satrapæ Palaestini, te praelium secum inire. Quamobrem mane ubi diluxerit, proficiscere sanè unà cum tui domini servis, qui tecum venerunt. D. Equidem inuitis illis militare nolui: parebitur.

SENTENTIA.

Non abs re suspictoni est præfigurari contra suos auxilium.

AMALECHITA. 2. Reg. 1.

ARGVMENTVM.

Amalechita quidam Dauidi necem Sauli nunciat: cuius necis a. torem ipse se esse dicit, eaque ob rem Dauid eum iubet interfici.

Dauid, Amalechita.

Video quendam huc venientem scissis veste, & eapite inaspero pulvere. Haud temerè est, nimirum aliquem simitrum nuncium adfert. Vndenam ades tu? *A. Ex exercitu Israelitarum creasti. D. Quid actum est? Eloquere. A. Fugerunt milites è prælio, multi è vulgo ceciderunt: Saulus quoque & Ionathan eius filius occubuerunt. D. Qui scis Saulum & Ionathanem occubuisse? A. Cum fortè venissem in Geiboens montem, video Saulum innixum bæstæ, cui currus & equitatus iam iamque imminebant, respexit ille: & me viso, huc ades, inquit. Accessi. Tum ille. Quis tu es? *Amalechita inquam ego. Aggredere me, inquit & interfice. Nam magno dolore discrucior, nec adhuc possum emori. Hic ego quid agerem? Videbam non viturum post tam grauem casum, itaque interemi, abstulique coronam de capite eius & armillum de brachio: qua tibi afferò, ut vides. D. Heu calamitosa**

calamitosa clades, heu lugubre prælium. ô facinus audax. Cuius es? A. Filius sum aduena cuiusdam Amalechita. D. Tene ergo non esse veritatem ista impura manus perdere unctum Iehonæ? Tu inuenis inuade hominem, neca. Meritò morieris, & tuo iudicio peris, qui te de rege interfecto iactaueris.

SENTENTIA.

Si potentes sic traherent eos, qui ipsi mortem aut malum inimicorum, tanquam rem letam nunciant, ut Amalechitan, hunc trahant. Dauid, aut si saltè huiusmodi nuncios auertentem, minus audirent alientatores.

NATHAN. 2. Reg. 12.

ARGVMENTVM.

Nathan, Dauidem iusto schuau, sic ad rem narratione simili, ita prudenter adulteriij homicidijque arguit, ut ipse Dauid contra semetipsum se, auertentiam.

Nathan, Dauid.

David, duo homines erant in quadam urbe, alter diues, alter pauper. Diues ouibus & capris bobisque abundabat: pauper unam omnino habebat ouiculam, à se emptam, & aliam, qua adoleuerat unà cum ipso & liberis eius, vesebatur eodem cibo cum eo, bibebat eandem potionem, quiescebat in sinu eius: breuiter, erat ei pro filia. Ad illam artem diuitem venit quidam hospes, quem accipiturus, præteritis pecoribus suis, ouiculam illam pauperi mactauit. *D. Per Iehonam immortalè dignus est morte, qui fecit istud: ouicunque certè quadruplo pensabit, qui tantum facinus committere non dubitauerit. N. Tu ille es Dauid. Deus creauit te regem Israelitarum teque liberauit ex manu Sauli. Tibi tradidit domum domini tui, & uxores quas complectereris, tibi Israelitarum, tibi Iudcorum familiam dedit: alia atque alia insuper daturus, si ea non suis essent. Et tu contempto eius præcepto, Vriam Hethanem, Ammonita-*

rum telis obiectum indignissime trucidasti, eiusque uxorem nulla leuane habita ratione, in matrimonium duxisti. Ob quæ flagitia, nunquam à tua domo aberis cludes. Nam Deus conflabit tibi malum domesticum, tuasque uxores, te vidente, alteri tradet, qui cum eis luce palam congregietur. Tu quidem aculte fecisti, sed ipse id facies in luce atque in oculis omnium Israelitarum. D. Peccavi in Deum. N. Deus quoque remittit ille quidem tibi peccatum, neque ob id morieris. Sed quia ista re inimicis leuane occasione maledicendi dedisti, filius qui tibi natus est, morietur. Hac me tibi nunciare iussit Deus.

SENTENTIA.

Callide reprehendendi sunt poentes. Quia etiam damnat seipsum damnat si similia committet. Nihil est tam sedum quin delegatur. Si peccatum reiecti non vis, peccatis noli.

THECVANA. 2. Reg. 14.

ARGVMENTVM.

Thecuana femina à Iobabo subornata oratione testis atque figurata in petra à Dauide reuocatur à Naboloni eius filij, ob fugiendum profugij.

Mulier Thecuana, Dauidi, Iobabui.

Fidem tuam, o Rex. D. Quid mali habes? M. Mulier sum deserta, & viduata viro, cui superstitis fuerant duo filij: hi cum ruri foris inter se contenderint, nec esset qui litem dirimeret, cecidit alter alterum, eumque morte multauit. Nunc vniuersi me familia urget, poscens ad necem eum qui superest ob interemptum fratrem, cupiensque perdere vnicum heredem parentum: & quod mihi misere lucis superest (quod certe est perexiguum) extinguere, meique viri nomen memoriamque prorsus e rerum natura tollere. D. Recipe te domum tuam, ista mihi cura res erit. M. Verum interim periculum est ne te, tuisque nescientibus, pana mihi & meis

meis irrogetur. D. Si quis in te mutiat, deserto ad me, ne ille saxo, nunquam postea te tanget. M. Sed memineris per Deum immortalem, multos esse occisi cognatos, & vindices, à quibus omnibus exitium meo filio metendum sit. D. Eundem tibi ego Deum iuro, me prorsurum ne tuus filius vllum pilum amittat. M. Dabis mihi veniam, si te liberum iam alloquar. D. Sanè. Quæ te (malum) ratio inducit, ut cum te mihi mulieri vilissima iam facilem probas, populo toti, eiq; prestantissimo ita sis durus & inexorabilis, ut ei nolis condonare profugium tuum, cuius non minus est cupidus quam ego sum mei uitæ? Prefertim cum in eo non minus fortasse tui generis propaganda spes posita sit, quam mei in meo. Neque enim potes habere exploratum, te alium regni successorem esse procreaturum. Nam moriendum certe est, idque incertum an hac ipsa hora: & ita moriendum, ut in hanc vitam reditus non pateat. Non magis quam aqua semel effusa, recolligi non potest: quod magis nobis habenda ratio est, ut in nostri generis propagatione, quodammodo immortales reddamur. Quod si supplicij aequitate preteudis: vide ne non aequitate, legi parendo, sed iniquitate, Deum legis auctorem non imitando, sequi videare. Neque enim ille continuo fontes perdit, id quod tu minime omnium ignoras, sed etiam atque etiam cogitat de reconciliandis eis, qui ob suum aliquod factum ab eo sunt alienati. Atque ut iam meam rationem intelligas, eundem non sine dubitatione feci, ut te hac de re adirem. Nam quod videbam populum ipsum iam parum apud te valere, ne ipsa nihil possem, valde metuebam. Et cum ob rem, quod callidius te inducerem: sic mecum ipsa cogitavi.

contitanti. Hem regem adibo, & cum eo, quasi meus sit negotium, sic agam. Quod si obtinero, ut me contra eorum odium tueri velis, qui me unâ cum filio meo, fortunâ omnibus, vitâque ipsi curtere properent: tum ab eo cõtendâ ut si sibi constare velis, suam clementiam, quam vni expositam habet, tam multis clausam esse non patiat. Quam me rem impetratam esse ò rex non diffidebam. Cum enim præclârè scirem te in iure dicendo, & æquitatem ab iniquitate dijudicando, singulari quadam & planè diuina semper fuisse prudentia prædium, non dubitabam, quin qui tibi nunquam absisset Deus, idem nunc esset in hac iustissima causa aduersus. D. Ne me cela, quod te rogabo. M. Rogo sârè. D. Nonne istud tantum fecisti impulsore Iobæ? M. Ita tibi secunda omnia opto, ò rex, ut nullius horum rerum quengquam vili ex parte auctorem habeo, præter Iobæ: ipse iussit ipse præmonstravit quæcumque dixi: eius iniuria. Tu rem omnem in uolucris figurarum texti: quam tu pro tua diuina sapientia, qua omnia que in mûdo constant tenes, facile intellexisti. D. Impetrasti Iobæ. I. Sine redactum adolescentem Absolomum. Io. Ago tibi gratias immortales, O rex: nunc demum intelligo, me apud te valere gratia, postquam hoc sum à te consecutus.

SENTENTIA.

In aliena causa facilius iudicant homines quàm in sua. Inque hominem ab aliena ad suam per striuâ ducere, prudentia est.

SEMEIS, Reg. 16.

ARGUMENTVM.

Semeis Dauidem conuincit per striuâ: qui David festi patienter.

Semeis, Absiscus, David.

Prodi prodi, homo sanguinarie & scelerose. Expedit à te

à te Iehona omnem sanguinem domus Sauri, cuius tu regnum occupasti, quod Iehona Absolomo filio tuo tradidit. Nunc tua te scelera petunt homicidia crudelissima, quem ego iam hic lapidibus obruam. A. Nonne indignus est, canem istum mortuum regi conuitiari? Vis ne vni eum adoriar, eique caput decetiam? D. Quid tum postea, fili Sauria, si conuitiatur: & si ci Iehona mandauit, ut Dauidi malediceret, quis ab eo facti rationem repositat? En meus ipse filius, qui ex meis visceribus ortus est, mortem mihi machinatur: quid faciet Iemine natua? Sinite eum maledicere: nam Iehona iussu facit. Fortasse respiciet Iehona meam miseriam, mihi que bonum respondet pro hodiernis huius conuitiij. S. Sceleratissime, & flagitiosissime mortalium omnium non solum bipedum, sed etiam quadrupedum nequissime: qui per nefarias cedes ad regnum peruenisti, qui Sauli domum funditus extirpasti: qui hominem optimum eius uxorem constituta, crudelissime occidisti, & eius neci plurimos te meliores addidisti, adulteriumque homicidia cum malis: homo perfidioso & impure, quid potest in te satis grauiter dici? Quam ego hic saxo iam mactabo, & vnius iustissima cede tot nefarias cedes expiabo.

SENTENTIA.

Maledicta constanter ferre, magni est animi: non ferre, effeminati.

ACHITOPHEL. 2. Reg. 17.

ARGUMENTVM.

Achitophel Absolomo prudens, sed impucentisium dat de opprimendo Absolomi patre Dauid. Verum Chusæus Dauidi bene volens altero consilio illud reddidit irritum.

Achitophel, Absolomus, Chusæus.

Absolomus, censeo, ut ego nunc, lectis duodecim hominibus

SENTENTIA.

Impiorum prudentia bonis perniciosa est, piorum salutaris. Impij facere & consulere contra pios, impius est. Rursus impio ad piorum salutem recipere pium est, & ipsi etiam impij vtile. Minus enim graues penas Deo dabunt, si pios non occiderint.

ABSOLOMVS. 2.Reg.18.

ARGVMENTVM.

Abfolomus ex praelio elapsus, de quercu omnibus pendens à Ioabo necatur. Huius audita necē, Dauid seisc. afflicta, & à Ioabo propterea oburgatur.

Miles, Ionab, Achimassus, Chusis Spoculator. Dauid, Quidam.

Cum persequeretur fugientes & dissipatos hostes, Abfolomum vidit casarie pendens em de quercu. io. *Vi disti autem? Cur non cum ad terram disturbatum occidisti? Nam mea partes fuissent, decem te argenteis nummis & Baltheo remunerari. M. Ego vero, si mihi mille nummi in manum annumerentur, non sum manum filio regis iniecturus. Nam audientibus nobis praecepit rex tibi, Absyloque Eiseo, ut adolescenti Abfolomo caueretis: nedom ut ego tam perfidioso, tanto cum vita mea periculo facerem: neque enim res tanta regi ignota esse possit. Verum iam ad eum ventum est: ut ipse vide quid tibi agendum putes. I. Videbis me non ita cunctantem. Moriere boni parentis peruersa progenies. Accipe hac tria tela de mea manu, vella in mediani pectus. Vos mei armingeri, circumsusum conficite. Tu praeco, consecutum bellum est. cane receptui, ut à persequendo reuocentur milites. A. Visne igitur ut ad regem curras eiq. reuocentem, Iehouam de eius hostibus sumpsisse supplicium? I. Tu vero non feceris hodie, alias facies. Hodie quidem non es iucundum allaturus nuntium, propterea quod regis filius est mortuum. Tu Chusi, ad renunciandum regi quod*

multibus Dauidem hac nocte persequar: eumq. perterritum & fatigatum, defessumq. omnibus qui cum eo sunt fuga dilapsis, solum interficia: deinde ceteros omnes ad se sic reducam, ut sponsa deduci soles ad sponsum. Ita fiet, ut eum tu vnus mortē expetas, ceterorum omnium saluti consultum sit. Ab. Perplicet quidem tuum consilium: sed vocetur hic etiam Chuseus Archita, ut audiamus quid ipse quoque dicat. Chusee, suadet Achitopel, ut regem hac nocte innadamus, territumq. & à suis desitutum, saluti reliquis, opprimamus. Tu quid censes? Sequi mirum eius consilium an non sequemur? C. Achitophelis consilium hominis alioqui prudentis, hac quidem in re non probo. Tu scis, ut pater tuus, & qui eum comitantur, homines sint strenui, et vrsa agresti pullis orbata ferociores. Praeterea pater tuus vir rei militaris scientissimus, non est cum aliqua turba per noctem alturus. Nunc latet in aliquo antro, aut alio loco. Quod si quis principio de tuis ceciderit, & ruor sparsus fuerit, factam esse cadem Absolomonorum: illi ipsi qui nunc sunt leonibus animosiores, exanimabuntur. Sciunt enim vniversi Israelite, patrem tuum esse virum fortissimum, nec non eius milites. Verum meum consilium est, ut conueniant ad te omnes Israelita à Dane ad Bersubem, qui futuri sunt arena numerosos, ut que tu ipse inter eos praesens incedas. Tu eum adorti, ubi erit, yore densis innadamus, ut neq. in se, neque cum comitum vel vnus enadat. Quod si se in aliquid oppidum receperit, id oppidum vniversi vel vnibus cinctum in styren ita euerriculabimus, ut ne calculus quidem relictus fiat. A. Melius est istud consilium, quam Achitophelic: obtemperabitur tibi.

SEN-

quod vides. C. Libenter & quidem cursim. A. Quid si ego quod, Chusim cursu consequar? I. Cur consequaris fili? Non es obtenturus euangelium. A. Sed quid si consequar? I. Per me licet. A. Curro, facile Chusim auertam. Io. Nos vero hoc Deo hominibusque inuisum eadem, in hanc vltimam voraginem, in hac silua destrudamus. & lapides insuper cumulate exaggeremus, vt tam nefarium facinus memoria ac nomine loci notetur. Nam talibus sunt digni monumentis, qui mortis cui machinantur, quorum beneficio vitam sunt adepti. Sp. Heu rex video hominem huc accurrentem solum. D. Si quidem solus est, boni aliquid portat. Sp. Video item quendam alium, currentem etiam solum. D. Is quoque latum nancium affert. S. Ex cursu, priorem conijcere videor Achimassum esse Sadoci filium. D. Virum bonum nominis, de nuncio lato venit. A. Salve rex: & simul agendus Iehous gratias existimas, cuius auspicio subacti sunt, qui in te arma sumpserunt. D. Saluissime est adolescens Absolomus? A. Magnam hominum turbam vidi, cum me huc mitteret Ioabius: caterum quid sit, nescio. D. Recede, consiste istinc. C. Regem plurima salute & letitia impertio, cuius Deus hostes omnes hodie vltus est. D. Saluissime est adolescens Absolomus? Ch. Virum sic sint omnes tui hostes, o rex, & quotquot tibi malum machinantur. Da. Fili mi, fili mi Absolome vsinam ego pro te sim mortuus. Absolome fili, fili fili, heu me miserum. C. Luctum attuli, non letitiam, nec solū regi qui auāte interitū filij, se coniecit in cœnaculum porte, ubi in luctu sit, & se afflisset: sed etiā populo vniuerso, cuius letitiam audiat regis tristitia, in marem conuert-

let,

ret, sed videor Ioabum huc aduenientem: stomachatur? I. O lepidum regem, & dignum cuius aabuc viuat filius, vbi nam est? C. Sursum est. I. Quem ego nisi: sed me comprimam. O turpe spectaculum. Itane verò Dauid? Sicine tuos omnes hodie dedecoras? Et eorum honestissimam victoriam, in fœdissimum luctum conuertis? Qui te tuosque liberos, & uxores, tum inuitas, tum concubinas à crudelissima morte vindicauerunt? At non oportet (quod tu facis in amare inimicos, vt oderis amicos. Nunc quidem facile ostendis, te tuos omnes & nobiles & ignobiles pro nihilo habere. Nam equidem compertum habeo te vnius Absolomi saluicem nostram omnium morte velle redemptam. Verum agē, prodi & tuus affare leniter, nam per Deum immortalē, nisi tu prodeas, efficiam vt ante noctem omnes ad vnum à te deficiant: quo grāius malum nullum unquam in vita tibi euenit.

SENTENTIA.

Honora partes tuos si vis viuere diu. Indignus est vita, qui in auctorem vitæ suæ ingratus est. Dignus est infamæ morte, qui bonum malo præstat. Atentem amorem ne iunna quidem iniuria elinguit.

BERZELÆVS. 2. Reg. 19.

ARGUMENTVM.

Berzelæum pro eius in te meritis vult Dauid in anam ducere. Sed illi propter senectam recusante, abducit eius loco Chanaanum.

Berzelæus, Dauid.

Salve nobis tandem reddite Israelitarum rex. D. O saluè multum, Berzelæe, homo de me multum bene merite. Tragicus tu mecum Iordānem, ego te apud me alam Hierosolymis. B. At quot annos natus, vt cum rege Hierosolymam ascendam? Ago nunc octogessimam annam, poterōne bonum à malo discernere? Poterōne

cibo

*cibo & potione delectari? Aut silicinium fidicinarumue
cautus audire? Quid opus est ut tibi amplius sim oneri?
Liceat mihi tantum paululum trans Iordanem progresso
(cur enim tanto me cumules beneficio) liceat inquam
reverti, & in mea patria finire vitam, inque meorum pa-
rentum sepulchro humari? Caterum hic Chamanus tecum
perget: hoc tu uteris, ut tibi visum erit. D. Ergo tra-
yciat Chamanus: Ego cum omnibus beneficijs ornabo,
quibus ornandum esse iudicaueris: tibiq; omnia prestabo,
qua à me expectaueris.*

SENTENTIA.

In homines pijs & gratos bene conferuntur beneficia.

BETHSABA. 3. Reg. 1.

ARGVMENTVM.

Bethsaba de Nathanis consilio, à vetulo Dauide impetrat ut rex cice-
tat Salomon.

Nathan, Bethsaba, Dauid, Banaias.

AN non audiisti Bethsaba, Adoniam Hagitha fi-
lium regem creatum esse in scio domino nostro Da-
uide? Age dabo tibi consilium, quo tua tuiq; filij Salomo-
nis vite consulis. Corueni regem Dauidem, & ex eo
quere, qui fiat, ut cum Salomoni filio tuo regnum post se
solumque suum sit pollicitus, nunc regnet Adonias? Ego
te adhuc cum eo colloquente, ingrediar post te, & tuam
orationem complebo. B. Bene consulis, adeo eum. Salue
rex. D. Quid vis? B. Domine, tu mihi per Iehonam De-
um tuum iurasti, Salomonem filium meum post te regem
fore, & in solio tuo sessurum. Atqui Adonias te nesciente
regnum inuasit bouesq; & altilia, ouesq; & capras mag-
na copiâ immolauit: ad quas epulas cum regios omnes
Abiatharemq; pontificem, & exercitus ducem Iobabum
inui-

*inuitauerit, Salomonem tuum non inuitauit. In te autem
domine rex omnium Israelitarum oculi sunt intenti, ut
eis significes, equis sit in solio tuo post te sessurus. Te
quidem ita defuncto, mecum, & cū meonato Salomone
possim agetur. N. Salue rex Israelitarum: inssistine A-
doniam tibi in regnum succedere? Nam is quidem ho-
die rus descendit, pecoraq; multa mactauit, & eò regios
omnes natos, exercitusque duces, & Abiatharem pontifi-
cem vocauit, qui nunc apud eum epulantur, Adoniamq;
regem salutant: me verò, & Sadocum pontificem, &
Banatam Ioiadae filium, & Salomonem tuum non inui-
tauit. Velim ex te scire, an hac res te auctore sit, neq; tu
mihi significaueris, equis sit in tuo solio post te sessurus.
D. Enocetur huc mihi Bethsaba. Audi Bethsaba. Per
Iehonam immortalē, qui meam vitam ex tot angustijs
eripuit, quemadmodum tibi Iehonam Deum Israelita-
rum iurasti, Salomonem filium tuum post me esse regna-
turum, & in solio meo pro me sessurum, sic hodie faciam.
B. Etiam regi Dauidi precor sempiternam. D. Connec-
tar huc Sadocus pontifex, & Nathan vates, & Banaias
Iaiada filius. N. Adsumus. D. Adhibita vestros con-
seruos, & Salomonem filium meum, mule quam habeo,
impositum deducite Gehozem, cūque ibi tu Sadace, &
tu Nathan, regem Israelitarum ungitote: tū tuba clau-
gitote, & Salomonem regem salutatote. Deinde vobis
sequentibus ipse venit o sessum in solio meo pro me regna-
turus. Hunc enim tum Israelitarum, tum Iudaeorum im-
peratorē esse iubet. N. Faxit Iehoxa Deus tuus domine
rex, ut quemadmodum tibi adfuit, sic adsit etiam Salo-
moni, eiusq; solium etiam supra Davidicum extollat.*

SEN-

Sapientibus consilium sequi sapientia est.

SALOMON. 3. Reg. 3.

ARGVMENTVM.

De arum meretricium litem, de oppresso per somnum alterius infante curando agitur, dicitur Salomon diuina sapientia.

Meretrix, Salomon, Altera Meretrix.

Trans idem implovo, ô rex: auidi me paulisper. S. Quid noua res est? Loquere. M. Ego & hæc mulier in eadem domo agimus, & utraq; peperimus: sed ea tri-duo post me: cumque domi essemus neque quisquam prater ea adisset, mortuus est ei filius nolui, ut fortè incubis- set ei. Itaque media nocte surrexit, & surreptum meum filium, qui meo lateri accubabat, supposuit sibi, suum autem mortuum mihi, me dormiente. Maxè ubi me e-rexi, mammam infanti datura, video mortuum. Hic e-go cum iam diluxisset, dum eum diligenter complector, animaduerti, non esse eum quem pepereram. A. Non ita est, qui meus est qui uiuit, tuus qui interijt. M. Imò ve-rò tuus mortuus est, meus uiuit. A. Mentiris. M. Non enim uerò mentor, sed dico quod res est. S. Utraque suum esse affirmat eum: qui uiuit, dormituumque repudiat. Ce-dit hæc mihi tu cultrum, partimini equaliter puerum ui-uentem, & date utrique dimidium. M. Obsecro te rex, detur ei potius totus quàm intereat. A. Nec meus est, nec tuus, placet diuidi medium. S. Eum adiudico priori, que perimi uetat, nam ea mater est.

SENTENTIA.

Ad plerasque lites diiudicandas opus est diuina sapientia. Iudici multa simulanda sunt, ut sapienter iudicet. Et verum & fidum amorem res ipsa detegit.

ROBOAMVS. 3. Reg. 12.

ARGV-

ARGVMENTVM.

Roboamus repudiato senum sano consilio, iuuentum insanam consilium sequitur de opprimendo maiori in super seruitute populo, quàm qua ip-sius pater Salomon oppræserat.

Roboamus, Senes, Iuuenes.

Petijt à me uniuersum Israelitarum uulgus, ut qui-niam meus pater iugo eos pressisset, ego illis seruitutis grauitatem leuarem: se enim ita demum mihi obeditu-ros. Nunc ex uobis, senes, scire uelim, quid mihi suadeatis ut eis respondeam super hæc re. S. Si hodie populo ob-sequutus fueris, eique obtemperans humane responderis, habebis eum semper obtemperantem. R. Ausu. Nunc exisote paulisper foras. Introducantur iuuenes, æquales mei mecumq; educati. Quid mihi auctores estis iuuenes, ut populo respondeam, petenti ut sibi à grauitate seruitutis, qua sicut à patre meo oppressi, relaxem aliquid? I. Tu uerò respondeas, tuorum memorum minime cras-sus esse. quoniam tui parentis medium corpus trunchum. Quod fuisse eos graui iugo pressis, te pressuram grauiore. Si is eos uerberebus ceciderit, te eos scorpionibus concisa-rum. R. Probe Vestrum mihi consilium magis probatur, quàm senum, itaque id sequar.

SENTENTIA.

Senum propria est prudentia, iuuentum temeritas. Stulti stultorum consilijs libenter obsequuntur.

SAREPTHANA. 3. Reg. 17.

ARGVMENTVM.

Elias iniussus à Iehoua, Sarepthanam mulierculam perpetua eius fa-tina & oleo, a fame tuetur.

Elias, Sarepthana mulier.

Hæus mulier, quaeso te ut petas paululum aqua in a-liguo uasculo, quod mihi bidendum des. S. Ego ue-rò & perlibenter. E. Sed heus asserto tecum & frustum panis. S. Ego uerò (Iehouam Deum tuum immortalè te-ster)

*for) collum non habeo: sed tantum farinae pugillum in
 eade, & olei pugillum quod in ampulla. Nunc colligo pan-
 tulum ligni, ad id, quod habeo, mihi, meisq; liberis parand-
 um: quo consumpta, superest ut fame pereamus. E. Bo-
 nae animo, i factum ut dixisti. Sed mihi prius desititi-
 na inde confectum afferto, deinde tibi tuisque liberis fa-
 ctura. Nam hoc tibi à Iehoua Israelitarum Deo confir-
 mo, non prius farina cadum, & olei ampullam exhaustum
 iri, quam, Iehoua terram pluuia irrigauerit. S. Faciam
 ut iubes.*

SENTENTIA.

Tenuis & famelicus respicit Deus. Tenuis & famelicus multo facilius
 credunt Deo quam porcentes & saruri. Primitiae debentur Deo & ius.
 Deus totum laborem fasciat, qui Deo primas tribuunt. Felicitate habet
 qui Deo habet, quantumcumque habet.

ELIAS. 3. Reg. 18.

ARGVMENTVM.

Elias cum latuisset tres annos, & sex menses, quo toto spatio non plue-
 rat, inuentus ab Abdia venit ad regem Achabum: & conuocatis Baalis
 Lucanisque uatibus, exstitit in scriptis & Ehan certamine de Iu-
 ditione, cum illi licere Baali non potuissent, ipse Iehoua lit. Deinde va-
 tes illos necandos curat. Postremo confectio monte Carmelo, pluuia n
 impetrat à Iehoua.

*Abdias, Elias, Achabus, Populus, Va-
 tes Baalis, Puer Elia.*

M *Iste rex ad querendum tota regione aquam, si
 forte gramen inuenire possimus, quo tolleremus
 equos & mulos, ne iumentis prinsemur. Ipse rex alia via
 eiusdem rei gratia profectus est. Iam enim tres annos &
 amplius nulla fuit pluuia: itaque omnia peraruerunt, nec
 usquam uiriditas ulla potest inueniri. O Elia, tuae preces
 nobis inuexerunt hanc siccitatem: quae non nisi tuis eius-
 dem*

*dem precibus finiri potest, sicut ipse minatus es. Quod nisi
 pateris inueniri te, actum est, peripimus. Sed video ueni-
 entem huc hominem hirsutum, qui habet latera, cincti
 cingulo piliceo. Fallor ne? An is est ipse Elias? Certo ui-
 detur. Heus tunc es dominus Elias? E. Sum, nunciato
 domino tuo adesse Eliam. Ab. Nuntiatum uerò? Quid
 peccavi, ut tu me Achabo necandum obicias? Iehouas
 ego immortalis inro Deum tuum, nullam gentem, nul-
 lum regnum esse, quò dominus meus non dimiserit, qui te
 conquireret. Cumque negarent adesse te, ille regna &
 gentes obtestabatur, ut dicerent an tu illic esses, quòd te
 nussquam inueniret. Et tu mihi nunc iubes, ut domino
 meo nuntiatum eam, adesse Eliam? Qui postquam à te
 digressus fuero, auferet te Iehoua spiritus, nescio quò. E-
 go interea quum hoc Achabo nuntiatum tuero, cum ille
 te non inuenit, interficiat ab eo. Et tamen Iehoua re-
 uerens fuit à pueritia: nisi forte tibi relatum non est quid
 ego, Iezabele vates occidente, fecerim; ut eorum cen-
 tum abdiderim in duabus cauernis, uidelicet in utraque
 quinquaginta, & eos pane & aqua aluerim. Et tu mihi
 nunc iubes, ut eam ad nuntiandum domino meo, adesse
 Eliam, quò me interficiat? E. Sic uiuat armipotens Ie-
 houa, cui ego apparere ac ministrare soleo, ut ego me
 Achabo ostendam hodie. Ab. Postquam istud mihi ita
 confirmas, Ibo. Salue rex, incidi in Eliam. Ac. In Eliam
 autem? Ab. Ita. Ac. Eliam tu inuenisti? Ab. Eum ipsum.
 Ac. Quaso te, adest Elias vates? Ab. Adest Elias va-
 tes. Ab. Duc me ad eum continuo. Ab. Eamus hinc, in-
 ueniamus. Atque eccum tibi obuiam. A. Tunc is es qui
 perturbas Israelitas? E. Non ego Israelitas perturbo,*

sed in tuaq; paterna familia: qui omisit Iehouæ præcep-
tus, Baalis sequimini: quæ causa fuit, ut Iehouæ vobis
istos ardores immiserit. Verùm cura mihi conuocandos
omnes Israhelitas in montem Carmelum, Baalisque va-
tes quadringentos quinquaginta: & Lincanos vates
quadringentos: et Iezabelis consultores. Ac. Fies ita. Ad-
sunt quos iussisti, Elix. E. Audite verò Israhelitas: Quom-
que in vrbique crux claudicatis? Si Iehoua Deus est,
huic sequimini: si Baal Deus est, Baalens sequimini.
Nihil me respondeo? Ego vnus Iehoua vates super-
sum, cum Baalenses vates sunt quadringenta quin-
quaginta, Lincorumque vates quadringenti. Denique nobis
duo tauri, quorum vnum illi sibi deligant, discent que &
lignis imponant, neque ignem subiciant: alterum ego
immolabo, super quod ligna collocabo, nec ignem suppo-
nam. Tum vos de: vestri nomen appellate: Ego Iehoua
nomen appellabo. At qui Deus igne de: celo demisso an-
nuerit, sequæ exoratum ostendet, is Deus habeatur.
B. Placet verò atque ita fiat. E. Vos igitur, Baalis vates,
deligite vobis taurum alterum, & priores facite quoni-
am plures estis, deique vestri nomen inuocare, nullo igne
subiecto lignis sacrificialibus. V. Accipimus conditionem.
Mactemus taurum, imponamus frustra lignis. O Ba-
al, exaudi nos, O Baal demitte ignem de celo, quo te
Deum esse ostendas, Baal, Baal, ò Baal, ò Baal prepotens
deum, Baal, ò Baal deus noster: noli committere, ut vn-
us Iehoua vates plus possit apud Deum suum, quam
nos octingenti quinquaginta apud te. Effice Baal, ut
quoniam te plures colunt quam Iehouam, maiores etiam
vires habere videaris, O Baal, Baal, Baal. O Baal, non
audis

audis nos? Non te vitæ colimus bætenis? Quid in te
commisimus? Non vis tuas vires ostendere? Quò plu-
res habes cultores, nonne aquus est eò te magis exora-
ri? Baal, ò Baal, nisi nos exaudis, nullum est de te, deq; tuo
populo. Vnus hic Iehoua vates tuum cultum abolebit.
Quis te colet, ò Baal? Quis te deinceps adorare vo-
let, ò Baal? Baal, ò Baal: quis te non contemnet & pro
nihilò ducet, si nos in tanto discrimine non exaudieris?
In quem verò magis necessarium usum reseruabis tuam
potentiam? Nos te innocuam, nos aram tuam prætar-
gredimur, & iam meredies est, neque tu respondes, aut
exoraris. O Baal, Baal, O Baal noli perdere nos. E.
Clamate maiore voce. Certè enim Deus est: sed forsitan
aliquid altius contemplantur, & animo agitat, quam vt
possit istas tam exiles voces audire: aut occupatus est,
aut iter habet, nisi forte dormis, vt sit expergesciendus.
V. Hæc Baal Deus noster quid amplius tibi facimus?
O Baal, ò Baal, ò Baal. E. Euge, rectè, secate vos isto
modo gladijs & cultellis, vt à vobis ipsis cruentati, mis-
ericordiam Baalis excitetis. Sed nihil respondet nec at-
tendit vestros clamores. Surdo canitis. Agite iam, om-
nis populus accedite ad me. Instauramus aram Iehoua,
quæ diruta est: & saxa duodecim capiamus, pro numero
tribuum filiorum Jacobi. Ex his saxis aram Iehoua
nomine construamus, & circum eam ducamus profundã
scrobem. Agite, componatur. Rectè est. Replete quatuor
amphoras aqua, & eas in hastiam, inque struem effundite,
Iterate idem, tertiate. Bene est. Redundat aqua circum
aram: ipsamq; scrobem repleuit, ne quid fraudis subesse
puerit. Nunc ò Iehoua Deus Abrahami, Isaaci, &

Israelis, effice ut hodie intelligatur apud Israelitas & te Deum, & me seruum tuum esse, inoque iussu hac omnia fecisse. Audi me Iehoua, exaudi me ut sciat hic populus te Iehouam esse Deum, qui eorum animos retrò flexeris. O rem miram! Ignis delapsus à Iehoua, & hostiam, & ligna, & saxa, & humum absumpsit, & serobis aquâ lambi. Iehoua Deus est. Iehoua Deus est. E. Si igitur Iehouam esse Deum agnoscitis, & ad terram prouideoratis, comprehendite Baalenses vates omnes, qui vos à Iehoua cultu, magno vestro malo auocauerunt. Caueo ne quis omnino euadat. Agite, ducamini eos ad Cisonem fluiuium, iugulentur hi vates omnes Baalis, ne quem deinceps à veri Dei cultu possint auertere. Perite populi deceptores, corruptores, atq; pestes, dignas prestigis vestris pœnas date: ut deinceps adoretur, & in honore habeatur is vnus, cui debentur omnia. Nunc Achabe, ascende ad capiendum cibum. Sentio enim iam adesse murmur pluuia. Ego ascendam in verticem Carmeli. Sequere me puer. P. Faciam here. E. Agè iam puer, dum ego hic in summo Carmeli ingo maneo, i speculam mare versu: & mihi quod videris, renunciatum venito. P. Libenter here. Feci here: neque quidquam vidi. E. Reuertere eodem septies. P. Parebitur. Iam iterum venio. Iam tertio. Iam quarto. Iam quinto. Iam sexto. Superest, ut septimo speculatum ea n. Here, vidi nubeculâ instar palma hominis ex mari efferrî. E. Instat pluuia, i nunciatus Achabo, ut iunctis iugalibus in urbem descendat, ne à pluuia opprimatur. P. Eo. E. Ego succinctus lateribus ei leuaclem præcurram. P. Salue rex. Iubet Elias ut propere iungas equos, & te in urbem recipias,

ne

ne te pluuia opprimat. A. Agite mei, festinemus, iuguit pluuia, nigrescit cœlum nubibus, atq; vento, properemus: vix euadimus, quin madesiamus.

SENTENTIA.

Inhorum preces incredibile dictu quantum polleant apud Deum. Inuicentis acculant eorum malorum, quorum sunt ipsimet auctores. Presente Eliâ nihil possunt Israhelites. P. xicne Iehoua torpet Baal. Ut nox diei, siue rari cedit mendacium. Imp. orta u plena sunt omnia, pium existens est numerus. Sæpe magis vni credendum quam mille: nam paucior est iâperia. O cœcum genus hominum. quando tandem hæc videbitis & aut quæ tandem lux penetrabit istos oculos? Nunquamne nisi tero iâperis? Vtquam adit aliquis igneo spiritu, iugaque oratione Elias, qui tharicis ignem de cœlo deuocat, quæ nostrarum precum sacrificia exardescant, ut deinceps (sicut Iehoua exollatur.

MICHEAS. 3. Reg. 22.

ARGUMENTVM.

Achabo Israelitarum regi consulunt falsi vates, ut Ramotha Galsaditiâ eam urbem bello adoriatur, fore enim vt caperetur. At Michas vates contrarium prædicit, eamque ob causam conijctur in vincula.

Achabus Israelitarum rex, Iosophatus Iudeorum rex, Vates, Nuucius, Sedebias, Michas.

Ad sunt hic vates, Iosophate, plus minus quadrin-
genti, quos ad explorandam Dei voluntatem censuisti accessendos. I. Video: superest ut eos interroges. A. Quid mihi auctores estis, vates? Censetisne vt bello Ramotha adoriar, an ab incerto desitiam? V. Nos vero censemus ut adoriatis, nam victoriam tibi annuit Dominus. I. Num quis præterea hic est Iehoua vates ex quo sciscitemur? A. Est item vnus, sed quem male odis quoniam nihil unquam mihi, nisi sinistrum vaticinatur: Is est Michas, filius Imla. I. Non decet regem ita loqui: sed iube eum acciri. A. Tu sibe huc nobis propere Michas. N. Ita faciam. S. Videtne hæc Achabe

G 3

CORONA

cornua ferrea, quæ ego sero? Hoc tu modo quasi cornu petes, & fundes Syros ad internecionem: ita tibi per me futurum pollicetur Deus. V. Ita profus fiet. Aggredere sanctæ Ramotha, feliciter pugnabis, eamque Dei beneficio capies. N. Ceteri quidem vates omnes, Michaa, regi uno ore felicem successum promittunt. Itaque censeo ve tu quoque ei bene omineris, quemadmodum ipsi. M. At ego Deum immortalæ iuro, me ea solum dicturum, quæ mihi diuinitus inspirata fuerunt. A. Michaa, quæ est tua sententia? Arma in Ramotha inferemus, an non? M. Quid ni inferas? Nam tibi victoriam annuit Iehoua. A. Quousque tandem mihi illudes? Te etiam atq; etiam obtestor per nomen Iehoue, ne mihi quicquam nisi verum dicas. M. Nunc verum audies. Vidi omnes Israelitas balantes in montibus, sicut ones sine pastore solent. Atque Iehoua, Non habent isti dominos, inquit: redeant suam quisque domum cum bona pace. A. Dixitne ego tibi, eum nihil mihi nisi infaustum prædicturum? M. Igitur audi certissimum oraculum. Vidi Iehouam in solio suo sedentem, omni cælesti exercitu dextra lanaque stipatum: atque ita dicentem. Ecquis mihi in errorem inducet Achabum, quò Ramotha, tibi casurus, inuadat? Cumque alius aliud diceret, processit quidam spiritus, qui stans ante eum; Ego, inquit, facturum me recipio. Cui Iehoua. Quonam modo? Tum ille; Aspirabo falsa omnibus eius vaticiniis, quæ dicant. Probe, inquit Iehoua, succedit: aggredere negotium. Nimirum ex his liquet, omnes istos tuos vates esse falso spiritu afflatos, & Deum tibi malè cogitare. Se. Accipe colaphum pro isto tuo mendacio. Nam quæ ratione diuinitus nuncen, cuius in instinctu se loquis

loqui simulat, à me emigravit, ut te docuerit? M. Tum scies, cum trepidus te in intima penetralia penetris abdes. A. Corrippe Michæam, & eum deduc ad Amonem prætorem urbanum, & Iosiam regium filium, & iube meo infusa in carcerem concludi, atque tibi pane atro & aqua, parçè ac duriter pasci, donec saluus redeam. M. Siquidem saluus redibis, nihil cause est quo minus dicar mentitus oraculum, atque equidem hoc clarissima voce omnibus incalcitatum volo.

SENTENTIA.

Falsi vates (quorum ingens est numerus) dicere solent quæ placeant hominibus, & inprimis assentiri principibus. Veri vates (qui pauci esse solent) assentiri nesciunt, & improbis semper dura dicunt. Et quoniam improbi in hac vita dominari solent, fit plerumque ut veritatis præmium vincula sint & necesse. Nam obsequium amicos, veritas odium parit. O mundi potentes, vitam hæc in animo vestros demittitis.

SVNAMITIS. 4. Reg. 4.

ARGVMENTVM.

Elizæus ab hospita sua Sunamitide oratur, eius filium reuocat in vitam.

Elizæus, Gibezi, Sunamitis.

Ecce Sunamitidem illam hospitem nostram, Gehezâ ecurre et obuiam, rogaturus utrum valeat ipsa, & vir, & puer eius. G. Faciam. Salue mulier, satisne salua es & tuus maritus, & puer valentne? S. Valent: sed sine me peruenire quò volo. G. Quonam properas? S. Ad tuum herum. G. Nescio quid videretur accidisse huic mulieri. Sed quid istud rei est? Heus mulier: tunc aude pedes vatis complecti? Apage. E. Sine eam: animo eius malè est, quod me Iehoua celauit. S. Petieramne à te filium? Annos admoneram, ne mihi imponeres? E. Accingere Gibezi, & cape meum baculum, atque abibis, si quem offenderis, ne salutato: salutato: facies pueri imposito.

G. Eo. S. At ego profecto nunquam te omittam, quin una mecum venias. **E.** Agē sanē, tua voluntati obsequar præi, iam te sequar. **G.** Here, feci ut iusseras: sed puer neque vocē edidit, neq; audit, neq; potuit omnino expergefieri. **E.** Ne trepida mulier, introceanus cubiculum. **S.** Hic quidens planē mortuus iacet in meo lectulo. **E.** Exire suras, & me hic relinquitte solum cum solo, clausa ianua. **G.** Nescio quid magnum expello: non abs. re sese conclusit intus. **S.** Faucat Deus ut natum recipiam. **G.** Hospita. **S.** Quid noua rei est. **G.** Salua es, visus sum audire sternutantem puerum. **S.** Renixi, si verum predicās. **E.** Heus Gibezi. **G.** Me vocat: quid est here? **E.** Accerse huc mihi istam facinorā. **G.** Te vocat. **S.** Adeo. **E.** Recipe iam filiū incolumem. **S.** O diuine vir, quas tibi gratias agam pro tanto munere? **E.** Deo hoc totum acceptum ferendum est, mulier non mihi, qui per me possum nihil.

SENTENTIA.

Fidus est omnipotens, suorum preces, quamuis maxima petentium, exaudit Deus.

NAAMAN. 4. Reg. 5.

ARGUMENTVM.

Naaman Syrus ab Elizeo à lepra sanatus, ei gratias agit, & donz offert Sed quæ Elizeus non accipit. Deinde digressum Naamanem consecutus Gibezius Elizei famulus, ab eo pecuniam & vestes auferre per mendacium, eamque ob causam ab Elizeo reprehensus, fit peccator.

Naaman, Elizeus, Gibezius, Ministri Naamanis.

Renerior ad te Elizee: & meum tum in Deum, tum in te peccatum confitens, veniam peto. **E.** Quidnam peccasti? **N.** Cum tu me per ministrum tuum iussisses corpus in Iordane septies immergere, si à lepra (cuius depellende causa veneram) sanus esse vellem: pri-

303489

mum indignatus sanē sum, & me tibi despicatus esse ratus, quod tantum administrum ad me misisses. Nam sperauit iam te ipsum extitutum, & inuocato Dei nomine, manuum loco admoturum, & ita morbum sanaturum. Deinde indignum mihi videbatur, tantum tributui vestris aquis, ut cum Abana, aut Tharphar fluuij Damasci, vestris nihil deteriores, essent ad me sanandum inuis es, Iordanis tantum habere vim putarentur. Itaque ab-bam ira plenus. Quod nisi mei famuli fuissent me sapientiores, equidem medicinam repudiasset. Sed cum illi diceret absurdum esse me, qui rem quamlibet magnam saluus causa facturus essem, à tam parua refugere; tentant quid possent aque Israelitarum, & me septies in Iordanem immersi: quo facto ita sum (ut vides) sanatus, ut non sit pueri corpus nitidius, aut integrus. Quapropter intelligo iam, & confiteor nullum in toto mundo esse Deum, nisi enim quem vos Israelita colitis. Itaq; pro tam singulari beneficio, queso te, ut à me munusculum hoc accipias. **E.** Apagesis: ego ut munus accipiam? **N.** At ne me repudiato: non equidem id facio, quod tibi tantum meritum remetiar, quod neque fieri potest: sed ut hoc mei in Deum, & in te grati animi pignus apud te relinquam. **Eliz.** Istum gratum animum apud te habeto, dona ne addito. **N.** Atqui. **E.** Ne urge tantoperè. Nam (ut tu semel scias) Deum immortalem iuro, cui ego appareo, atque ministro, me nihil à te accepturum. **N.** Si ita decreuisti, nolo improbius insistere. Ceterum oro, ut hinc mihi terra duorum molorum onus asportare liceat. Non statui deinceps ullis dijs praterquam uni Iehona adolere, aut sacrificare. **E.** Laudo, asportato sanē.

sanè. N. Præterea est aliud, super quo te velim consule-
re. Solet meus dominus, quando cunque in adem Remmo-
nis, adorationis gratiâ commeat, meis humeris inniti, v-
bi, & inclinans se, non possim quin me quoque inclinem.
Eam mihi rem Iehoua ignoscat opinor. E. Ita. Abi cum
bona pace. G. Hec parviti dominus meus accipere obla-
ta sibi ab isto Syro munera? At mihi ita sit Iehoua pro-
pitius, nisi eum cursu consequar, aliquid accepturus. Im-
munis ut abeat tam dives homo, tanto affectus beneficio?
Non conuenit. N. Religiosi habeo, nihil ei dedisti. Sed
vidéone eius famulum huc cursu contendentem? Ipse est
quantum ex incessu conyicio. G. Curru desistit, & mihi
procedit obuiam. N. Saluâne omnia puer? G. Pax, te
tribus verbis volo. Modò ad herum meum venerunt
duo de vatam genere iuuenes, è monte Ephraemitarum.
Ea de causa rogabat herus, ut mihi à eos argenti ta-
lentum des, & duas vestes de splendoribus. N. Imò
verò duo talenta auferas: atque vitinam plura voluisset,
libenter dedissem. G. Non est opus. N. Ne dubita, accipe,
erit aliquis eorum vsus. Vos colligate hoc argentum in
duobus sacculis, addite has duas vestes. Vos duo aser-
te ei hanc sarcinam. Inbeto herum tuum meo xamine salu-
uere plurimum. G. Faciam. Vale. N. Et tu. G. O me fel-
licem, cui res tam bene succedunt. Ite hæc iuuenes, se-
quimini me per hoc obscurum ostium: deponite hic sar-
cinas: iam mihi nihil opus est vestra opera. Quod reli-
quum est, ipse facite per me perficiam. Abite. M. Vale er-
go. G. Valete vos quoq;. Nunc res mihi bene gesta est, ab-
scondam hic hunc thesaurum, ubi eum nemo præter me
sciât. Sed tam ne metu herus aliquid suspicetur, si nimis
diu

diu absim, offerâ me ei. E. Vnde roster Gehexis? G. Nus-
quam equidem inu. E. An etiam audes velle mihi verba
dare? Quasi ego non vnâ animo adfuerim, cum homo de
curru resertit tibi obuiam. Hôccine tempus est accipi-
endorum villorum munerum? Improbò à te factum. Ita-
que pro isto peccato, lepra, qua liberatus est Naaman, in
te & in tua progenie in posterum hærebit.

SENTENTIA.

Bona spiritalia plerumque aspernatus mundus, quia splendore carent,
& apparatus mundano. Ne famulorum quidem consilium contemnendum
est. Sæpe enim est otiosi valde opportuna loquutus. Dona spiritualia non
emuntur pretio carnali. Avaritia mendaces facit, & homines in misericordiam
precipitat. Dei spualia læte frustula coners.

HAZ AEL. 4. Reg. 8.

ARGUMENTVM.

Hazael percontanti prædicat Elizeus mortem Ehadadi regis Syriæ,
& insuper ipsius Hazael regnum, & scutiam in Israelitis.

Hazael, Elizeus.

Benadadus Syria rex, qui nunc eger est, misit me ad
te, Elizee, ad percontandum de salute sua. E. Re-
nunciatio, eo morbo leuatum iri, & tamen Iehoua mihi
interituum significauit. Hec. H. Quid sibi volunt ista
suspiria, que fixo vultu ita alie irabis? E. O Hazael,
Hazael, video quam iam tu vastitatem sis Israelitis illa-
turus. Tu eorum adificia incendes, tu iuuenes ferro truci-
dabis, tu pueros elides, tu grauidas mulieres discerpes.
H. Egove vilissimus hominum, tanta facinora potero? E.
Offendit mihi Iehoua, te fore regem Syrorum.

SENTENTIA.

Pis doloris populi Dei calamitas: quamuis meritis & diuinitus illata.

IEHVS. 4. Reg. 9.

ARGUMENTVM.

Iehus ab Elizei puero videns rex Israelitarum, Ioramum Israelitarum,
& Ochoziam Iudæorum regem, & Iezabellem Ioram matrem occidit.

Puer

Puer Elisae, Iehus, Duces, Speculator, Ioramus Israelitarum rex, Nuncius. Alter nuncius, Iezabel.

Habeo quoddam ad te mandatum, dux. *Ie. Quem nostrum appellas? P. Te ipsum dux, sededamus intro. Iehoua te, Iehu, Deus Israelitarum, hic olea per me ungit regem suorum Israelitarum, imbecusque ut Achabi domini tui stirpem irucides. Statuit enim suorum omnium tum vatam, tum reliquorum sanguinem à Iezabele expetere, vniuersumque Achabi domum perdere: & eius memoriam, genusque stirpitius ex Israelitis tollere: eamque eò redigere, quò reducta domus est Ieroboami Nabatha filij, & Baze Azia filij: Iezabelem autem comedent canes in agro Israelano insepultam. Sed ego hinc fuga me proripio. D. Quomodo se res habet Iehu? Quorsum venit ad te lymphatus iste? Ie. Hominem nostris, eiusque orationem? D. Minime verò. Doce nos quidnam dixerit. Ie. Vixit me regem Israelitarum de Iehoua mandato, cui certum est Achabum, Achabique domum per me ulcisci. D. Supponamus prope regi vestes nostras socij, eumque collocaemus in editissimo gradu. Tu praeo proclama tuba, regem esse Iehum. Ie. Nunc duces, si vobis ita videtur, canete ne quis ex oppido euadat, qui huius rei nuncium Iezraelem perferat. Nos conscendamus equos, & eò festinemus ire. Nam illic decumbit Ioramus, sanandorum vulnerum gratia, que in praedio contra regem Hazaelem à Syris accepit: eodemque venit Ochozias Iudaea rex ad eum visendum. Sp. Video quendam hominum globum. Ie. Tu conscende equum, & ei cursu profectus obuiam, quere ut valeat. N. Fiet. I. Accurrit hic eques quidam. N. Rogat rex,*

vt

ut valeas Iehu? Ie. Quid ut valeam? recede pone me. S. Peruenit nuncius ad eos, neque reuertitur. Ie. Hems tu conscende equum, & eodem curru. N. Fiet. Ie. Accurrit hic alter. N. Rogat rex, Iehu, an valeas? I. Quid an valeam? Recede pone me. S. Peruenit ad eos nuncius, sed non reuertitur. Incessus autem ferocitas declarat esse Iehum Namsis filium. Ie. Iuge curruus equis auriga: exeamus homini obuiam Ochozia. Ie. Tandem veniunt ipsi reges opportunè. I. Valésne Iehu? Ie. Quid valésne? Durantibus eos matris tuae Iezabelis stupris, & maleficijs? Ie. Fugiamus Ochozia: circumuenimur. Ie. Si quidem potestis effugere. Experiari tamen, an meum arcum possit de regis corpore sanguinem elicere. Hem tibi, hic morturus eras. Tu Badacer trinmuir, abijce eum infundum Nabothe, Iezraelensis. Nam memini, cum aliquando ego & tu Achabum huius patrem tu eodem curru sequeremur, ei oraculo dictum esse, Iehouam sanguinem Nabothe, eiusque natorum fridie eius diei respexisse: eumque in agro eiusdem Nabothe, quem ille iudicio per calumniam oppressisset, in illum vindicaturum esse. Quare sume hoc cadaver, idque infundum abijce, sicuti ferunt Iehoua dicta. Sed fugit Ochozias: persequimini eum, occidite, pereat hoc ad flagitia concursus hominum genus. Pergamus in oppidum: nondum peracta ultio est: Superest totius mali fons Iezabel, quam iam videre videor de fenestra prospicientem. At etiam fucata est: nimirum ut morti placeat. Iez. Nunquid bene accidit Zambrj qui dominum suum interfecit? Ie. Ecquis istic à me est? Keltè: vos eius eunuchi precipitate eam. Peri feminarum impurissima & à meis equis conculcare.

SEN-

Etiam subditos armat & excitat Deus in principes impios. Equum est enim, ut qui aduersus Deum dominum suum confurgit (id quod faciunt omnes impij) aduersus eum confurgant ipsius ferui.

IOAS. 4. Reg. 13.

ARGVMENTVM.

Ioas Israelitarum regi fe ægrotum victici prædicat Elizeus viuosias, quas sit de Syris temporaturus.

Ioas rex Israelitarum, Elizeus.

HEn pater patria, columen Israelitarum, tu quidem nunc ager ioces. E. Non est eiulandi tempus. Cape arcum & sagittas. I. En cepi, quorsum? E. Impone manum arcui. I. Feci. E. Aperi fenestram obuersam orienti. I. Aperui. E. Iaculare. I. Hæc sic volo. E. Collamasti, ista, ista est salutaris nobis, mortifera Syris sagitta, quos tu in Alphæco, Dei presidio, occisionis occides. Sed perge porro, cape sagittas. I. Cepi: quid tum? E. Feri terram: O factum malè: si quinquies percussisses, aut sexties, tum poteras Syros delere funditus. Nunc eos ter tantum superabis, quoties videlicet terram pulsaueris.

SENTENTIA.

Io Vate plus est præfatus, quam in exercitu. Vatis mors est & regi deploeranda. Fata ubiliosa sunt.

IONAS. Iona. 1.

ARGVMENTVM.

Vexati tempestate nauis, inuocatis frustra diis, fidaque iactura, Ionam vatem exciunt, qui in nauis emicuat. Deinde lectæ ita, ut eum sonitum & tempestatu causam esse deprehenderint, iaciunt in mare ipsiusmet admoniti, ita pacatur tempestas.

Nauclerus, Nauta, Ionas.

PRò Iupiter, quanta seuit tempestas: quanti undarum fluctus nostram nauem undaque verberant? Dicas Neptunum, & Æolum, omnesque adè deos in nostram coniuuauisse perniciem. Ne saui tantepere a quarum præpositis Neptune, ne eos perde, qui se tua fidei manda-

mandarunt. Tuque ò Æole, cui potestatem in ventos dedit Iupiter, cohibe tam effrænatum eorum impetum. Naut. Dii immortales, quid habetis in animo? Hucine venisse vos, ut tam misèrè periremus? Parcite quasumus, parcite: nos vobis sacra facimus, tibi Neptune taurum, vobis agnam. Tempestates mactabimus, tantum liceat hinc saluis euadere. A. Leda proles Castor & Pollux, amica nautis sidera, obsecro vestram fidem, reddite nobis mare tranquillum, reddite amicam cali serenitatem. Naut. Nihil agimus, video tam sordi sunt dii quam est ipsum mare. Naut. Quid superest? Naut. Vt saluam faciamus. Naut. Durum. Naut. Sed necessarium: exitum autem malo extremum adhibendum est remedium, atque vltimam vel sic euadere liceat. Festinate, desiciamus huc merces. Præstat rem perdere, spem aliquam retinentes, quam cum re certum exitium expectare. Vos ò cali marisque potentes dii, est e saltem minanti? Hæc mihi, magis magisque furium venti, ingravescit tempestas. Irritantur superi, non placantur nostris votis & precibus. Quò iam? Quò me vertam? Erat hic nescio quis peregrinus. Vbi nunc est? Naut. Dormit ad insinum nautis latus. Nau. O supinum securitatem. Hæc, hæc peregrine, quem tandem dormiendi modum facies? Potes in tanto periculo indulgere somno? Quin tu surgis, & tuum in hoc temporis articulo Deum inuocas: si quis fortè superum existat, qui hoc à nobis malum auertat, & præsens auxilium ferat? Naut. Frustrà laboramus: causa tanti mali perscrutanda est. Oportet aliquem hic adesse, qui se nefario aliquo scelere

seclere obstrinxerit, propter quem tantoperè irascantur
 Dij. Sortiendum quis sit in causa. Nauc. Placet, ducan-
 tur sortes. Euge. fors hunc peregrinum designat. Vides
 te peregrine accusari. Dic queso, unde tantū in nos ma-
 lum ortum sit, quod vna gens sequaris, unde & quod ce-
 as, cuius sis, & qua gente natus? I. Iamiam nullū super-
 est effugium: teneor manifestō. O incutabilis Dei po-
 tentiam: Ego sum Hebraeus Iehoua caelestis Dei cultor,
 qui & mare & terram fabricatus est. Is me Niniuen
 venire iusserat, ut eum populum, & otio & luxu diffi-
 dentem, & perditum mea admonitione ad meliorem fru-
 gem, & sanioerem vita rationem deducerem. Cuius
 ego muneri tristitiam defugiens, statueram Tarsum in
 Ciliciam me conferre, & eius conspectum euitare, cuius
 oculis omnia sunt subiecta. N. Perymus funditus: Inscie
 prorsus homo, & malè abs te factum. Sed postquam
 factura quod est, insectum fieri non potest, quid tibi nunc
 censes faciamus, ut placatiore mari utamur, quod vehe-
 mentius semper agitari vides? I. Vos verò me in mare
 deturbetis, si sedatum vultis: nam certo scio ego, mea
 vniuersa causa vos hac ita vehemēti tempestate afflicti
 Nauc. Auertant superi, ut tua morte saluti nostrae con-
 sulamur. Non faciemus. Agite viri fortes, incumbamus
 remis, conemur ad terram appellere. Eia, adhibete sum-
 mas vires: eia, rumpamus hos fluctus. O rem miseram:
 crescit assidue malum, nulla ratione terram possumus at-
 tingere. Io. Frustra sudatis inuito Deo. Nau. Quid er-
 go est? tene nos in mare? Io. Nisi manultis necum unā
 perire. Nauc. O desperatissimum per fugium: sed tamen
 satius est, te solum quam nobiscum interire. Faciendum
 est.

est facij: nulla alia ad euadendum via est, video, offera-
 tur mare, rumpitur nauis, mors nobis versatur ob oculos.
 Demergamus eum. Obsecramus te Iehoua, ne perca-
 mus ob huius viri mortem, nēne à nobis poenas sanguinis
 eius expectet. Vides nos necessitate impulsos facere, & tu
 amentia tuo arbitratu moderaris: iaciatur. O rem ad-
 mirabilem. Videtis ut subito sedata est tempestas, eo
 desicto. Videtis mare sic tranquillum, ut nunquam tran-
 quidius. Agnosco, agnosco ego Iehoua potestatem im-
 mensam: is nimirum Deus est, ceteri nequicquam preci-
 bus interpellantur. Vni uni debetur gratia, uni itaque
 sacra vota faciamus.

SENTENTIA.

Fenestra implorantis salis numina, facientes vero numine Deum effu-
 gere nec terra nec mari passis. Cum fontibus nauigare, hoc est verius,
 noxiū est. Manente causa peius, manet poena.

RABACES. 4. Reg. 18.

ARGUMENTVM.

Rabaces, ab Assyria rege Senacheribo missus, Hierosolymitanos qui
 e tot inuā, ipse extra muros, iubet detractionem facere, & in Iehouā
 cuiusque populi petulantiaque inuadit, nemine quidquam respondite.

Rabaces, Eliacimus.

Vos haec nomine regis magni, id est, regis Assyrio-
 rum, Ezechiae nunciate. Qua tandem fiducia ni-
 tatur? Verbisne, an cōsilio, an viribus dimicare cogitet?
 Qua tandem spe fretus, ab eo defecerit? An videlicet
 confidit confractō isti culmeo baculo, id est Aegyptijs:
 cui si quis innitatur, ei manum perforat? Talis est A-
 gyptiorum rex Pharaon in omnes qui ei confidunt. Quod
 si mihi dicetis, vos Iehoua Deo vestro considerare, an non
 is est, cuius Ezechias sacella arasque sustulit, iussit-
 que Indeis & Hierosolymitanis, ut Hierosolyma ad
 certam quandam aram Deo supplicarent? Age Eze-
 chias,

Et

chias,

ebia, vis cum domino meo rege Assyrio sponsonem facere, si tibi dedero duo equorum millia, ni tu non possis ad eos totidem equites suppeditare? Tunc ausis vultum subire vel unius pratoris, minimi seruorum domini mei. Ad fiduciam tibi collocas in Aegyptiorum curribus & equitibus? An porro sine Iehoua ad hunc locum vastandum ascendi? Iehoua ipse me iussit in hanc regionem proficisci, eamque depopulari? E. Quaesumus te, ut nos Syriacè (scimus enim) alloquaris, non Iudaicè, in auribus hominum, qui sunt in mœnibus. R. Quasi ad dominum tuum, aut ad te miserit me dominus meus, ad hæc dicenda, ac non ad eos qui sunt in muris, ut vobiscum & merdam suam comedant, & urinam bibant. Audite Iudei regis magni regis Assyriorum dicta. Ne vobis imponat Ezechias, neque enim poterit vos ab eius manibus defendere: neque ab eo persuaderi vobis sinite, ut Iehoua fidatis, quasi vos defensuro, neque urbem istam in manum Assyriorum regis permitturo. Nolite Ezechia credere, sed potius Assyrio regi obtemperate, qui vobis mœdat, ut secum beneuolè agatis, & vos ei d edatis. Suis quisque vineis & ficibus & pnteis tantisper utamini, donec veniat ad vos in vestre similem terram transferendos, in terram frumenti & vini, & panis & vinearum, & olivarum, & olei, & mellis feracem, ut hac ratione vestre salutis prospiciatur, neue Ezechia fidem habeatis: fallis enim vos inani fiducia defensionis Iehoua. An reliquarum gentium dij suam quisque terram ab Assyrio rege defenderunt? Vbi sunt dij Hemath & Arphadi? Vbi Sephr. ruaimi? Vbi Eua? Vbi Iua? Nunquid Samariam ab eius manu tutati sunt? Quis tandem est ex

omnibus

omnibus omnium terrarum dijs qui suam terram, ab eius manu defenderit, ut Iehoua Hierosolymam defensurus esse videatur? E. Obmutescamus, neue ei quicquam respondeamus: Ita enim fert regis mandatum. Sed eamus hac regi nuntiatum.

SENTENTIA.

Res secundæ insistentes saepe reddunt homines, & in ipsum etiam Deum petulant. Prosuperis successus sibi ascribunt superbi, cum debent Deo. Cum maledicti & verbosè iraxandum non est, sed Deo committenda causa.

EZECHIAS. Esaiæ. 38.

ARGVMENTVM.

Aegrotus rex Iudæorum Ezechias, cum esset ei ab Esaiæ voce denunciata, mors precibus à Iehoua impetrat vitæ prorogationem.

Esaias, Ezechias.

Impera domo Ezechia: nam isto tibi morbo moriendum est. Hæc est Dei voluntas. Ezech. O aurum nuncium. O. Sancte Deus, memineris quæ fideliter & integro animo te semper coluerim, & ad tuam voluntatem vitæ omnem direxerim, Hic pietatis honos? Sic religionem remuneraris? Mene nunc in medio ætatis cursu, in eas angustias esse redactum, ut subeundum sit sepulchri ostium, & reliquo vitæ tempore carendum? Eheu, iam non ego fruor communi hoc cælo, cælo ego non fruor, cuius amœna luce illustrantur, qui in terra degunt vitam? Iam ego auellor à charo conspectu & consuetudine hominum: qui hunc orbem incolunt. Ex hac vitæ discedo & emigro tanquæ à pastoralis tuguriolo, fatali anastamine & filo ante diem amputato. Paulatim atteror, & consumor in horas: neque quidquam propius expecto, quam ut iam iamque absumptus, animam agam. Admanèsi ventum est, membra omnia diro cruciatu

II 2

dila-

dilaniari sentiens, mortē in vespertim expecto. Firmudinū aut grūis vitū, fridulas voces emittit, & columbarum more querulos edi gemitus, cœlamq̄ suspiciens, cōsumptiū lachrymā ipsa oculorum tabe, intolerabiles animi testat dolores. O rerum Domine omnium, aio mihi fieri iniuriarū, cuius te vindicem esse par est. Miserum me, quid iam, quid mihi venire in mentem possit, quo possim tuum animum ad id quod volo flectere? Meane vix breuitatem miserabiliter commemorem? O rerum auctor & moderator, longius est profectō naturale vindicti spatium quā quantalū a te mihi conceditur. Hincine mihi et ut tam immatura spiritus reddendus est? An tu me videlicet sempiterno somno consopire parus, ut postea in vitam reuocet? Aut cuius altissimam tranquillitatem acerbissimo casu contaminari passus sis, cuius scilicet, iam lesio absumptum, à putido busto vindicabis? Et cuius vitas egrotantis inerti negligenter, eundem morte delestem, amico lucis vsu rursus donabis? peccatis (quorum de fronte mors sentes) quasi post tergum reiectis, & aeterna oblivione obliteratis? Deinde à quibus gratitudinem, & ex ea manantem laudationem expectas? à mortuis, credo sepulti te celebrabunt, & tuum paruum miseræ presidium predicabunt humis? Vani, vixi tibi gratias agent, velut ego hodie: & parentes liberis commemorabunt tuam egentibus omnibus expositam iustitiam. Intende mee salutē, lehoua: & nos de tuis laudibus carmina quousque viuemus in aere tua molubimur. Es. Ades animo, rex: inbeor tibi leta nūciare. lehoua, Deus Davidis, auctoris generis tui, tuam precationem audiuit, tuasque lacrymas respexit.

Isa. 63

Itaq̄ sic habeto, te per eum sanari, & tertio ab hinc die ascensurum in sanum. Quinimo addet tuæ vitæ quindecem annos, teque eripiet è manibus regis Assyriorum, vna cum hac urbe, cuius se defenforem præbet, propter semetipsum, tum etiam propter Davidem sui cultorem. Sed vos famulū sumite palatibam, quom̄ viceri eius impetis, ut conualeseat. Ez. Sed quo signo intelligam me in sanitatem restitui, & tertio die venturum in aedem? Es. Vides hoc Achazi solarium? Ez. Video. Es. Optio tibi datur utrum velis umbram decem gradibus procedere, an reverti. Ez. Facile est umbram progredi: potius retrocedat. O rem miraculosam: nunc nunc video volente Deo nihil esse arduum.

SENTENTIA.

Pijs precibus vsque ad eō flectitur Deus, ut interdum etiam decretum suum retractat. Quousque morbos in certam naturalibus remedijs incurabiles sanat Deus, tamen naturalia remedia non semper repudiat. Non medicina sed Deo tribuenda est sanatio: tamen vtendum est medicina.

IEREMIAS, Ier. 26.

ARGUMENTVM.

Ieremias urbis & templi vnam vacinatur, eam ob causam comprehenditur à sacerdotibus & vaticus ad necandum. sed factō ad tumultum concussus, proceres & Senatores, Abicimus id prohibent.

Ieremias, Sacerdotes, Vates, Proceres,
Senatores, Abicimus.

Audite omnes omnium Iudæe urbium homines, quotquot hoc templum, in cuius ego sto vestibulo, intratis adorandi nominis gratia: audite, que Deus mea voce vobis affatur. Nisi eum audietis, & ex lege quam vobis præscripsit vixeris: tum autem dicta vatum, eius cultorum, quos ipse ad vos mittit, per quos vos maturè admonere nunquam intermitit, ea inquam nisi audieris, bene ipsam aedem sacram in eum sensurus redigit, ut

H 3

quem

quem Silonem redegit, & hanc urbem omnium orbis terrarum gentium ludibrio exponet. S. Quid sibi vult clamorosus iste? V. Omnibus minatur exitum. S. At sibi non minatur, sed constat maximum malum. Quin innadimus hominem? V. Atqui ita opus est. Sa. Comprehendite eum viri, caute ne effugiat: saxo iam scias Ieremia, que mala nobis obnunciavit, eade in temetipsum excitauisse. Irane verò ut huic templo Silonis ruinam, & urbi vastam euersionem & solitudinem denuncietis, & hac tam dira impurè protuleris? Morte poenas lues. V. Meruit cerè. P. Vnde tantus iste tumultus, sacerdotis? Aut quid vult tantus hominum concursus? Quid noua rei accidit? Sa. Hic homo dignus est, qui capite det supplicium, qui quidem tam horrendas clades huic urbi sit vaticinatus, quem admodum vos ipsi audiuistis. I. Audite me, si placet, & vos omnes populares audite me. Iehoua ego optimi maximi instans huc veni, ea in sanum & urbem predicturus, que vos audiuistis. Quare corrigite vestram vitam & mores. Deiq; vestri admonitione obtemperate, ut mutet consilium, malumque quod in vos cogitat, auertat. Quod ad me pertinet, equidem video me in vestra manu esse: vos mihi quod videbitur, faciatis licet. Veruntamen sic habetote, si me interfeceritis, vos, urbemq; & hanc republicam innocentis sanguinem supplicio lustras. Cerie enim Iehoua misit me ad vos, ut vobis audientibus, ea omnia dicerem. Pr. Nos quidem non videmus iustam causam, cur hic capite plectatur: si quidem nos nomine Iehoua Dei nostri affatus est. Sc. Audite nos vicissim, nisi molestum est. Michas Morastis, vates fuit tempore E-

zechia

zechia regis Iudeorum, qui Iehoua optimi max. nomine omni Iudeo populo audiente, ausus est dicere, Sionem in agrum redactum, aratum iri, Hierosolymamque in ruderem collapsuram, & montem sacrum in solitudinem redigendum. Nunquid in eum morte animaduertit Ezechias, aut vllus Iudeorum? An non Deum reuerentia & precatione sibi placauerunt, malumque quod ab illo iam iamque immincebat, depulerunt? Et nos iam immani scelere animos vestros obligauimus? Quid Vrius, nihiline nos moriebit? Is fuit filius Semeia, ex Cariabiarum, qui eadem in urbem hanc ab Iehoua est vaticinatus que modo Ieremias. Quod cum Ioacimus rex audiuisset, nec non eius milites & proceres, eum que sinit ad necem. Id ubi rescieuit ipse, territus aufugit in Ægyptum. Sed eò misit rex Elnathaneus, & quosdam alios qui illic extractum, ad eum adduxerunt: eumque ferro crudeliter necauit, & eius corpus in plebeiorem sepulchretum proiciendum curauit. Itaque qui fuerit exitus, videtis. Nunc dispicite, vtrum nefarium huius facinus an consideratam illius prudentiam, malitis imitari. Ah, profecto nunquam sinam vos manus Ieremia sanguine commaculare.

SENTENTIA.

Veritas odium periculumque parit. Malo vate aut de ore nihil iniquius. Pierumque plus sapiunt & plus æquitatis habent inuociti, quam doctores. Penam si vis effugere, fuge culpam. Miora imitanda sunt exempla, immittiora declinanda.

ANANIAS. Ier. 28.

ARGUMENTVM.

Ananias Iudæis liberationem ad biennium falso vaticinatur. Ieremias contrarietatem insuper captiuitatem prædicat, & ipsi Ananias mortem à Iehoua denunciat.

Ananias, Ieremias.

H 4.

Audi

Adis tu Ieremia, unâ cum vniuerso hoc populo, qua
iussu Dei vobis denuncio. Ego (inquit Iehoua opti-
mii maximus, Israelitarum Deus) iam rumpam in-
gum regis Babyloniorum, & post duos annos referam in
hunc locum omnia vasa templi, quæ Nabuchodonosor
hinc ablata, Babylonem deportauit. Ieconiamque filium
Ioachimini Iudæ regis, omnesque captiuos Iudæos, qui
sunt abantlii Babylonem, huc reducam fracto Babylonia
imperio. I. Vinam ita faciat Iehoua, & ina dicta omnia
ad rem conferat, atque hæc vasa sacra reportet. capti-
uosque omnes è Babylone ruenocet. Verum audi, & qua
apud te & omnem populum eloquar, trade memoria. Cla-
ruerunt ante me & te iam olim vates, qui multis natio-
nibus, magnisq; regibus bellum, aut famem, aut pestem præsig-
nificauerunt. Quod si quis aliquando secunda pronuncia-
bat, eius prædictum, aut rei euentus à diuino afflatus pro-
fectum comprobabat, aut frustratio refellebat. Hoc quia
in hac vaticinatione futurum certo scio, malo te rei exitu
confutari, quam mea oratione irritari. A. Cedo mihi istâ
torquem: audite verò omnes qui hic estis, quid ferant
mea dicta. Quemadmodum hoc ego collare perumpo, ita
Iehouam scitote perfracturum dominationem Nabu-
chodonosoris, post biennium. I. Nolo tecum amplius rixa-
ri. A. Abeas licet, ego hoc teneo, & tenebo: ne trepidatè
Iudæi, aduentat iam certissimum vobis præsidium & sa-
lus. Bono animo este. I. Adsum tibi à Deo Anania, qui
tibi me ita renunciare iubet. Vincula lignea, inquit, rup-
piisti Anania, sed pro eis ferrea feceris. Nam ego ferre-
um ingum collo imponam omnium istarum gentium, quo
seruiant Nabuchodonosori Babyloniorum regi, sub cuius

ego

ego ditionem etiam agrestes bestias subiunxi. Hæc sunt
de quibus te, Anania, Deus meo ministerio præmoni-
tum voluit. Sed non est crede mihi Anania, non est quod
incitationem & permotionem diuinam ostendas, & hunc
populum spe inani erigas. Neque enim à Deo missus a-
des, cuius ego inflatus perniciem tibi proximam denuncio,
scique hoc anno vita defuncturum confirmo: quoniam
iuis verbis deficiendi ab eo causa es.

SENTENTIA.

Mali doctores solent improbus factu dicere, & quæ placeant. Boni
contra. I. hinc fit, vt boni iusti sint, mali auerantur, & auctoritate p. llean-
Veris vaticibus raro creditur aut euentum, præsertim si adiunt falli vates,
qui veris contraria dicunt. Mali Vates dum pœnas improborum verbis
sentunt, recipia exasperant. Cum pe uicacibus rixandum non est. Qui
improbitus blanduntur, eos à Deo auocant.

SEDECHIAS. Ier. 38.

ARGUMENTVM.

Ieremias consulentem se sedechiam Iudæ regem monet, vt se dedat
Chaldæis, alioquin venturum & ipsum, & urbem in miseram calami-
tatem.

Sedechias, Ieremias.

Volo ego te consulere super rebus meis, Ieremia: sed
noli me quicquam celare. I. Rem omnem tibi ape-
riam: sed ea conditione, ne me interimas, nène consilium
mecum repudies. S. Per Deum immortalcm, qui nostras
animos creauit, non perimam te: neque tradam illis ho-
minibus qui tuam necem cupiunt. I. Satis habeo: accipe
iam quod sit Dei consilium. Si te contuleris ad principes
Babylonios, & tuæ tuorumque vita consules, & incen-
dium ab urbe depelles. Sin minus & urbs Chaldæis de-
dita igni cremabitur, neque tu eorum manus deuitabis.
S. At enim valde metuo, ne me Chaldæi Iudæis, qui ad

ipsoo

ipfos transfugerunt, tradant, omni irrisione ludendum.
 I. Nos tradent crede mihi, obtempera Dei monitis, cuius
 ego voluntatis interpres tibi sum datus: si teipsum amas
 tuoque saluti provides. Quod si te dedere renuis, hoc tibi
 diuinitus denuncio: omnes mulieres qua supersunt in
 regio educta ad principes Chaldaeos, te in os indignissimè
 iridebunt, & circumuentum & proditum, à tuis neces-
 sarijs, & in ipso cœno persile dstitutum. Tuis autem
 uxores omnes, & liberi tradentur Chaldaeis, neque tuis e-
 orum manus effugies, quin in manus regis eorum veni-
 es, qui hanc quoq; urbem incendit. Vide ne quis hoc re-
 sciscat, ne tu percas. Quod si proceres audierint nostram
 congressionem, seque conuenerint, rogantes qua de re in-
 ter nos actum sit, & mortem minantes nisi indicaueris,
 dices, te à me precibus petiuisse, ne committā ut domum
 Ionathanis reducaris ad miserabilem mortem.

SENTENTIA.

Veritas cum periculo dicitur. Imprudentes, dum leuius aliquod malum
 euitabile vitant, incurrunt in grauius quod fuerat inuitabile. Qui tole-
 rabiles pœnas Deo dare recusat, in eum incidant grauiores.

DIALOGORVM SACRORVM
LIBER TERTIVS.

TOBIAS. Tob. 4. & 5.

ARGVMENTVM.

Tobias filium suum pietatem docet. Deinde iubet, vt ducentem
 quærat ad petendam ex Media pecuniam, ibi à se depositam. Tobias Ge-
 nium, qui se hominem simulabat, natus cum eo proficiscitur.

Tobias pater, Tobias filius, Raphael Genius,
 Anna mater.

CVM ex hac vita discessero, nato, sepelito me honori-
 ficè. Tum autem matrem tuam honorato, nene caro
 donec

donec vinet deserto, nene ei paruum morigerando vitam
 reddas. acerbam. Recordare fili, quot dolores perpeffa sit
 propter te, cum esses in eius viro. Cum igitur vitam sin-
 uerit, eam mecum honestè sepelito in eodem sepulchro. Ac
 per omnem vitam memeni Creatoris tui, nene eum of-
 fende, eiusq; præcepta omittè. Quantumcumq; tibi leho-
 na largitus erit, de eo ne paruito liberalitatem exercere.
 Ad homines inhumanos ne te aggregaueris. A respicien-
 dis egestibus Israelitis ne abhorrueris, ne lebona vicissim
 tuis temporibus aduersis à te respiciendo abhorreat. Quod
 si tue facultates nõ ferent vt largè facias, at pro eo quan-
 tum id erit quod suppeditabitur, ne parce in benignitatè
 conferre, vt diuitias tibi, & argenti rurique thesaurios in
 beneficentia repositos habeas. Nam thesauri nihil impios
 iuuant. At hac virius à morte vindicat: ac quisquis be-
 neficentiam exercet, Dei conspectum videbit, quemad-
 modum habet scriptum illud; Ego per beneficentiam con-
 spectam tuam video, quam qui exercet, cœlestes ha-
 bendi sunt. Tu ergo nate, corpus tuum ab omni libidinis
 obscenitate tuere, vxorq; de tua cognatione elucito, ne-
 quaquam alienigenam, aut alius sanguinis, quam tuo-
 rum maiorum. Nos enim vatum progenies sumus. Me-
 moriã repete Abrahamum, Isaacum, Iacobum, qui vx-
 ores de sua sibi gente ascuerunt, extraneorum affinitate
 repudiata, eozq; liberis fortunati fuerunt. Animi intende
 fili ad ea quæ ages. Quod tibi nolis fieri, alijs ne facito.
 Operarij mercedem ne retineto noctem vnã post eum
 diem in quem cum eo passus eris, vt tuo te premio remun-
 neretur Deus. Corpus tuum ab ebrietate abstineto: in
 nulla nequitia te oblectaueris. De tuo vitũ largire esu-
 rientibus,

rentibus. De tuo vestitu indue nudos. Quod tibi super-
 rit, id omne in beneficentiam confer, neq; id gravatè: hoc
 est, verè pane & vino sepulchra inistorum perfundere.
 Audi & attēde quemlibet, qui modo verum tibi consiliū
 det. Ab Iehoua omnibus temporibus pete, ut tuas orati-
 ones, consiliaq; dirigat: neque enim homini in manu posi-
 tum est consiliū: sed uni Deo Opti. Max.: qui quicquid
 vult, efficit, alios deprimens, alios efferēs. Hec mea dicta
 & præcepta omnia conseruato, & nunquam nō ante oculo
 habito, fortis, & infracto animo esto. Nam Iehoua tibi
 auxilio prefidiōq; erit: si ei toto animo, totiq; peltore
 studueris. Nuuc sili, illud tibi indicabo de pecunia, quam
 habeo apud Gabelem, mihi cognatione propinquum (ea est
 decem argenti talenta) Rige in Media, nam incertū est,
 quando sim mortuus. Tu fili, si Iehouam metues, teque
 ab omni scelere conseruabis, magnas ab eo opes consequere-
 ris. T. Omnia ut præcepisti mihi pater, sic faciam: sed vel-
 lim mihi consiliū des, qua ratione queam istam à Gabele
 pecuniam recuperare. Nam neq; ille me, neque illum ego
 agnoscam, neque, quo signo repetam pecuniam scio, neque
 qua via estur in Mediam teno. To. Quod ad signum
 pertinet, hoc dices: me, cum ille mihi marsupium suum
 tradidisset, dixisse: Accipe de manu mea, atq; ex quo ei
 argentum in manum tradidi, annuo hunc esse vigesimū.
 De via autem quare tibi iam hominem aliquem scielem
 qui tecum vadat, cui premium dabimus. Proficiscere fili,
 adhuc vivente me, & argentum pete. Iehoua te Deus Is-
 raelitarum in itinere conseruet: tibi que benevolentiam,
 studium, misericordiam, & illius, & omnium qui te vide-
 bunt concitiet, teq; nobis sospitet, & incolamem, & du-
 cat,

eat, & reducat ante meum interitū. T. Eo igitur ad cō-
 quirendum ducem, & forsasē præsidē adest qui faciat.
 Nam video iuuenem quendam in via stantem accinctū,
 & ad iter (ut videtur) paratum. Rap. Adolescens cuius
 es? T. Domine, possis ne mecum in Mediam proficisci. Rap.
 Equidem non vias omnes, sumque aliquando visu hospiti-
 tio Gabelis gentis nostræ, azoris Rige in finibus Me-
 dia, que Rages distat ab Ecbatana itinere duorum die-
 rum est que montana: Ecbatana iustem in campestri lo-
 co posita sunt. T. Prætolare paulisper, si placet, dum
 hanc rem patri renunciatum eo. Nam magnopere cupio
 te comitem habere, tibi que dabo mercedem pro itinere.
 R. I properē. Ego hic manebo donec redeas: noli diutius
 morari. T. Nactus sum virum bonum, pater, nostris gene-
 ris, qui mecum proficiscatur. T. Evoca eum ad me, ut
 scisciter unde terrarum sit, & ac satis fidus sis tibi fu-
 turus comes. T. Faciā. Hec, accesseris à patre meo. R.
 Eo, salve vir divine. T. Si salve cur mihi hac usq; veni-
 uni, ut oculis capiri in tenebris cæcus sedeam? R. Qui
 tibi oculorum lucem cavando ademit, idem te, quia vir
 bonus es, sanabit. To. Ita fixit Iehoua. Sed ad rem. Me-
 ne hic filius Tobias vult ire in Mediam, frater, poteris-
 ne ire cum eo? Et ego tibi mercedem dabo. R. Potero,
 quippe qui vias omnes vouerim, omnemque illam regio-
 nem peragraverim, & montes teneā. To. Cuius es? Cuius
 generis? Et qua ex civitate? R. Quid amplius quæris?
 Cum mercenarium habeas, qui tuū filium comitetur ex
 tui animi sententia? To. Frater, nomen tuum scire vel-
 lim, & cuius nationis sis. Rap. Ego sum Azarias Hana-
 nielis filius, de familia Solamiti maiores, tuus gent: sis.

T. o.

To. Quod Salutare faustumque sit. Sed noli agrè ferro frater, quod voluerim tua familia genus cognoscere: metu gentilis es, egregia & nobili ortus familia. Nimirum nostri Hamanieleus & Nathanem, duos Solomuti filios, qui mecum itabant Hierosolymam cum Israeliticâ terram incoleremus, mecumq; ibi adorabant: neq; unquam ad deos peregrinos qui in ea regione habebantur, descenderunt: quod ceteri gentiles nostri fecerunt. Quare vade frater feliciter cum filio meo: & redite feliciter adiuvante D. o. Ego tibi in singulos dies drachmas solvam & victum, ut filio. Quod si vos Deus Opt. Max. saluos reduxerit, istud tibi premium augebo. R. Omittite timorè. Nam ego cum filio tuo, saluus cum saluo, ibo & redibo. To. Cõpara tibi Tobia fili, quæ ad profectiõnem sunt necessaria, & proficiscere cum isto fratre. Deus omnipotens vos incolumes ducat, & reducat, & vobis hoc iter ductu genij sui prospere. T. Vale mibi parentes ob servandis. To. Vale & ambula prospere. A. Oh ob ob oh, T. Quid fies? A. Rogas? Nihilne verè puerum abs te mittere, qui in oculis nostris obversando, nostram senectutè redderet leniorem? Quasi verò non nos sine illo argento aliturus esset Deus noster. T. Ne time soror. Nam & prospere bit, & incolumem ad nos reuersum tu ipsa tuis oculis aspicias. Deus ei noster Geniũ attribuit, qui ei iter bene fortunet, eumq; saluum reducat. A. Eben.

SENTENTIA.

Parentum est filios doceri pietatem. Piorum curam mandavit Deus Genijs suis.

AS M O D E V S. Tob. 6.

ARGUMENTVM.

Raphael Genijs agit cum Tobia de ducenda in matrimonium Sara Raguelis

Raguelis filia. Deinde ubi ad Raguelcm pervenerunt, fit matrimonium.

Raphael, Tobias, Raguel, Edna.

IAm tãdem pervenimus Ecbatana, Tobia frater. Hæc nocte diuertemur apud Raguelcm. Is senex quidam est qui filiam habet unicam, forma præstantem, nomine Saram. Ego cum eo agam ut eam tibi det in matrimonium. Est bona in dolo predicta, & patri d'lectissima. Ascudia mibi, & de va agito. Vbi Rage redierimus, celebrabimus nuptias. Non dabitõ, quin non sit ille tuis postulatis contradicaturus, neque eam contra legem Moysi alienigenæ traditurus. Nos eam ad patrem tuum ducemus. To. At audio frater, eam iam septem viris esse traditam, qui antequam in eius complexum venerant, mortui sunt. ab Asmodeo (ut dicitur) demonum rege necati. Quis propter ne me ille interficiat, non mediocriter pertimesco. Quod si fieret, parentibus tristissimi causam exitus præberem, qui aliam nullam neque filium neque filiam habent, à quo eis vita desunctis parentetur. Ra. Verè modo Iehonam, eiusque memor esto: tum etiam patris tui preceptum recordare, à quo iussus es uxorem eiusdẽ tecum familia ducere. Tum me auctore nihil demonem timueris. Satis exploratum habeo, te eam hanc noctem in matrimonio esse habiturum. Igitur ubi in cubiculum cum ea introieris, sumito cor piscis quem tu in Tigra flumine dilacerasti: & eo sub eius pallam suffitum facito. Ne nidore offacto demon puellam fugiet, nunquam eam repetiturus postea. Cum autem tibi cura ea congressi libebit, surgitote de lecto geniali. Iehonamq; oratote, & obsecratote, ut vobis pro sua clementia opem ferret, puelleque mederi vellet. Tum demum cum ea reu-

habebis, ex qua liberos mares procreabis. Sed omnem timorem abijce: nam ea tibi destinata est ante orbem conditum, per teq̄ eam Iehona à demone vindicaturus est. T. Quid futurum sit, viderit Deus. Sed certè facit sua oratio, ut à coningio non obhorream. Rap. Iam appropinquamus domo Raguelis: & ecce eum ante suas ades. Saluo. Rag. Saluete & vos. Apice huc Edna, quàm hic adolescens forma referat Tobæum fratrem meum? E. Vnde estis fratres? Rap. Ex captiuis qui sunt Ninive ex Nephthalina tribu. E. Nostisne Tobæum fratrem nostrum? Rap. Nonimus. E. Valde? Rap. Valde. T. Iste Tobæus frater (ut dicitis) vester pater meus est. Rag. O sanctum diem! Libet te complecti. Iehonam tibi propitiū precor fili: nam ex viro optimo & probissimo natus es. Agè vxor, si quid est laetius, appareat cœna: placet arietem mactare. Volo ego hos hospites accipi liberaliter. Succedite nostro lecto: fratrem nos hilares. T. Iam tempus admones Azaria, ut de matrimonio mentionem iniicias. Rap. Adversum. Quoniam filium habes iam nubilem. Raguel, & hic est adolescens & æqualis illi, & tribulis pecebas ut eam sibi nuptiam locares. Non me præterit, satius esse eam tibi quàm alteri tradi. Sed verum tibi dicam. Eam iam septem viris locani (ut tu scias) qui omnes ante eius congressum mortui sunt. Verum ede, & bibe, & istam rem omitte. T. Nihil agis: neque cibum ego, neque patonem capiam, quin tu eam mihi in matrimonium concesseris. Rag. Postquam ita infixum in animo habes, obtineto sanè. Et quia consanguinei estis, ego iam nunc eam tibi in matrimonium trado, ex instituto Moisaie, & Israelitico. Hinc addes Sara: accipe hanc

Tobia,

Tobia: Iehona Deus cœlestis vos hac nocte custodiat incolumes, & in vos clementia utatur.

SENTENTIA.

Piorum opera sunt auctore & duce Deo. Pij voluptatibus etiam licite imperant, non seruiunt. Pij fugant demonia. In pijs potestatem non habet demon.

RAGUEL. Tob. 10.

ARGVMENTVM.

Tobias Ragueli focero suo valedicit, secum abdaones illius filiam Saram vxorem iustæ.

Tobias, Raguel.

Mi focer Raguel, tu à me postulasti, ut manerem apud te dies quatuordecim, & cum filia tua vxore mea Sara suauiter viuerem, id quod tibi concessi. Nunc finita est dies: itaque peto abs te, ut me dimittas. Mei enim parentes, ambo, dies numerant, neque putant hoc loco rem esse. Rag. Doleo me iam paruum spatium à te petisse. Sed nihil obstat, quo minus id fiat longius. Mane apud me diutius: ego mittam ad tuum patrem nunciū qui ei totum negotium renunciet, ne sit de te sollicitus. T. Quo se te, noli me morari: cupio omnino ad parentes reuerti. Rag. Quando virges, non remorabor inuitum. Ecce trado tibi meam filiam Saram, nec non dimidium facultatum mearum. Itè feliciter, Deus Iehona, Deus maiorum nostrorum, vos facundet mihiq̄ ex vobis liberos mares ostendat, qui Iehonam legi dent operam. Agite de seculari vos volo. Vide mea filia vs tuum focerum & focrum (qui nunc tui parentes sunt) habeas in magno honore, maritum diligas, familiam regas, domum gubernes: & te ipsam præstes inculpata, & cum bona pace profecta efficias, ut bonam de te famam viuentes adhuc, laeti hilaresq̄ accipiamus. Es tu Tobia fili,

I

vale

vale. Iehoua te Deus celestis saluum perducet, mihiq; ex te & filia mea Sara liberos Iehoua studiosos, eique probatos ostendat, antequam moriar. Ecce Saram filiam meam in potestate tua: noli eam unquam male iraculare. Ite sanè incolumes. S. Vilete parentes charissimi: valete cognati & amici omnes. T. Vale socer: vale socius: valete omnes. Ego Iehoua gratias ago, qui me letum reddiderit, & tot beneficijs tam mirifice affecterit.

SENTENTIA.

Vxoris est sequi virum, & propter cum parentes, patri inque relinquere. Est enim matrimonij coniunctio arctior quàm naturæ.

TOBÆVS. Tob. II.

ARGVMENTVM.

Tobias ex Media reuerfus venit ad parentes, & felle piscis oculos patris sanat à cæcitate, qua de re pater Deo gratias agit.

Raphael, Tobias, Anna, Tobæus.

Fater, tu scis quàm sollicitum reliqueris vtriusque parentem. Quapropter antecedanus ego & tu; vxore tua cum famulis, reliquòque nostro comitatu subsequente. T. Bene mones. R. Prepara felle piscis. A. At at, ò mi vir, aduentat meus Tobias cum comite. Curro ei obuiam. R. Tui patris, quem video esse cacum, oculi felle isto aperientur, atque sanabuntur. Itaq; cum ad eum accesseris illinito eius oculos isto felle: tum ille felle mordacitatem sentiens, sibi oculos fricabit, atque ita deiectis albugine, & cæcum & te latus videbit. A. O gnate iam mortem non deprecor, postquam tuum aspectum cernere licuit. T. Salue mea mater. Sed accedet huc pater. Hæc mihi, collapsus est, Accurram. O mi pater, salue. T. Salue filii optatissime, ut vales? T. Optimè est, Deo gratia. Sed pater me tibi oculos illinere hoc felle. Nam spero hoc

hoc tibi fore salutare. T. Libenter patiar. T. Expelle me paulisper. T. Sentio fellis mordacitatem. T. Frica tuos oculos. T. O supra modum mirandum miraculum. Nunc te liquido video filii: amplectere me, gratias ago Iehouæ Deo Israelitarum, qui cæcos illuminat, qui mihi oculos aperuerit: cuius nomen nullis unquam sæculis satis dignè laudari poterit, qui in me hoc tantum munus contulerit. Hic vulnerat, & sanat: hic occidit, & vitam dat: huic gratias ago, qui te nobis, feliciter ex peduto itinere, saluum latumque restituit.

SENTENTIA.

Deus suos à miseria tandem liberat: Medicina mordax, Deo gratia sunt agenda & omni bono.

RAPHAEL. Tob. I 2.

ARGVMENTVM.

Raphael Tobæus, & Tobias, sibi mercedem solvere volentibus, se iulicant, eique officium præcipit.

Tobæus, Tobias, Raphael.

Tobias filii. soluanus isti homini, qui te comitatus est, mercedem: & eam cum corollario. T. Pater, demus ei dimidiam partem pecunie, quam illinc attuli. Nam is me incolumem duxit, & deduxit: meamque vxorem sanauit; & argentum à Gabela abtulit, & tibi oculos sanauit: pro quibus omnibus, quam ei referri par gratia potest? Huc ades Azaria, Accipe frater mercedem tuam, id est, dimidiam pecuniam, quam illinc asportasti: & vale. R. Cavite Iehouæ carmen nouum, eique gratias agite, & eius nomen celebrate, pro tantis eius in vos collatis beneficijs, crebrisque precibus, supplicationibus & beneficentia erga egentes, eum effectate, quoad vinitis. Nam plus apud eum valet assiduum beneficentia officium, quàm argenti, aurique copiosa congeries: vixit

cum beneficentia vindicet à morte. Equidem nihil vos de rei veritate celabo. Quo tempore tu tuaque natus Sara, sancti opem numinis precibus suppliciter, magno cum animi angore implorabatis, vestras ego preces (ut vos sciatis) ad maiestatis solum subuehebam, cumque tu mortuos: sepeliebas, aderam tibi, nisi que difficillimis rebus, ab Iehona, qui te oculorum caritate tentauerat (solet enim hoc pacto periculum facere bonorum) missus sum ad te sanandum, & Saram tuam nuntum. Sum autem Raphael genius, vnus de principibus qui ad gloria solum famulatur. Nolite timere. Bene vobis se res habet. Agite Iehona gratias pro tantis miraculis, que vobis exhibuit. Nam quòd me, quandiu vobiscum versatus sum, edere & bibere vidistis, species ille fuit, que vestris oculis obuersabatur: cum re ipsa, neque ederem neque biberem. Quare mandate hac omnia literis, que vos vestri erga Deum officij per omnem vitam admovent, atque hanc rem in omnem omnium aetatum eternitatem testentur: & Iehona gratias agite, eiusque sacram memoriam pie retinete, meque iam absoluite, ut ad Deum me recipiam, à quo sum missus ad vos.

SENTENTIA.

Deus pijs sepe ne cogitantibus quidem prospicit. Per cruceis ducit Deus suos ad felicitatem. Piorum primordia tristitia, exitus læta.

ACHIOR. Inditib. 5.

ARGVMENTVM.

Querenti Oloferni de Iudæorum statu, narrat Achior: & quoniam eos inuidios esse dicit (nisi fortè Deum suum offenderint) iratus Olofernes eum iubet ad Betulienens ludæos deduci, vt nã cum illis pereat.

Olofernes, Achior, Proceres.

NArrate mihi vos Cananæi, de istius nationis hominibus

minibus, qui in montanis habitant: quas incolant verber, quantum habeant copiarum multitudinem, qua re plurimum valeant, & possint, quo rege & exercitus duce videntur: & cur soli ex occidentalibus mihi obuiam venire neglexerint. *A.* Audi domine orationem serui tui. Enunciabo tibi rem omnem, ut sese habet, de gente ista montana, que sinitimos tibi fines incolit: neque vllum ex ore meo mendacium excidet. Homines sunt prognati à Chaldeis, qui principio, Mesopotamiam incoluerunt. Cum enim Æcos patrios Chaldeorum delectarent: patriusque moribus relictis, vnum sibi Deum celestem ad adorandum deligissent, ab illis exagitati, in Mesopotamiam aufugerunt. Ibi cum aliquandiu commorati essent, iussi à Deo suo in Chanaanam commigrare, paruerunt, at que in Chanaanæa commorati, magnum auri argentique & pecoris numerum comparauerunt. Postea dominante fame, in Ægyptum deuenerunt: vbi tam diu incoluerunt, donec in innumerabilem hominum multitudinem excreuerunt. Deinde cum à rege Ægypti crudelius tractarentur, & lateres conficere indigne & labore seruiliter cogerentur, Deum suum implorauerunt, qui totam Ægyptum ineluctabilibus calamitatibus istibus perculsit. Quibus malis coacti Ægypti, eos tandem ab sese emisserunt. Sed postea remissio malo, cum eos fugientes remocare, rursusq; in seruitutem redigere conarentur, Deus illis mare rubrum disculsiit, ita ut ab vtroq; latere, aqua in muri firmitatem concreta staret, qua illi via in sicco per medium maris solum pertransierunt. Eodem Ægyptius exercitus consequutus, aqua submersus ita est, ut ex innumerabili multitudine,

ne, ne nuncius quidem euaserit. Traiecit mare rubrum, in solitudinem mōris Sinae uenerunt, ubi mortalium nemo consistere unquam, aut habitare potuerat: ibi dulces ex amaris fontes ad bibendum habuerunt, & uictum de caelo per quadraginta annos acceperūt. Ac quocumq; unquam uenerunt, Deus eorum hostes pro eis, nullo arcu, nulla sagitta, nullo scuto, nullo gladio debellauit, neq; unquam huic genti resisti potuit, nisi si quando à sui Dei cultu deflectit. Nam quoties alium Deum quam suum coluerunt, direpti sunt, & omnes à bello contumelias pertulerunt. Quoties autem Dei sui cultum repetuerūt, Deus eis caelestis resistendi vires dedit. Ad exterrum Chananaeos, Iebusaeos, Pherezaeos, Hettaeos, Heueos, Amorraeos, & fortissimos quosq; Hesebonios deleuerunt, eorumq; agros & oppida occupauerunt. Ac quam diu sese à Deo suo offendendo continuerunt, multis bonis fruii, Deoq; suo (qui improbitatem odit) prospero usi sunt, & ante haec tempora, cum ab eo uinēdi ratione, quam eis Deus tradiderat, declinassent, diuersis diuersarum gentium bellis prostigati, & tandem frequentes in extraneas regiones captiui abducti sunt, eorumq; & sanum solo equatum & oppida capta, & ab hostibus compilata sunt. Sed nunc ad Deū suum conuersi ex dispersione ac dissipatione congregati sunt, desertosq; mōtes occuparūt, & Hierosolymam (in quo eorū sacrarium est) obinuerūt. Quare disquirendū est domine, si qua in offensa sunt apud Deum. Nam si sunt, facile eos ipso concedente, superabimus. Quod si nihil ab eis est commissum, bello superfedendū censeo: ne Deo pro eis propugnante, infamiam apud omnes mortales subeamus. Pr. Quis est iste, qui tantum tributum Israelitis, ut eos putes

Nabucho-

Nabuchodonosori posse resistere? Homines imbelles, & rei militaris ignaros, qui, me hercle, unū tui, Olofernes, exercitus impetū sustinere nō potuerūt. Inuadamus modo, & Achiori ostendamus, eos posse superari. O. Quoniā tu nobis istud oraculum, praclare uates, edidisti, Israelita à Deo suo defensor iri; ut intelligas unum esse Deum Nabuchodonosorem, cōtra cuius inuictam potestatem ne illorum quidem Deus stare possit: nos, qui ab eo missi sumus, illos ad unū funditus, ad interuicōnem ita delebimus, & equitatu proculcabis, ut eorū montes sanguine reddent, & campi corporibus compleantur, citiusq; illos ad fugam quam nos ad pericidm vires deficient. Hac est totius orbis dominus Nabuchodonosori indeclinabilis sententia. At tu Amonitarum mercenarie, Achior, qui tam diuinum nobis oraculum effatus es, esto sanē tanta particeps potentia, & quos nobis anteponis, ad eos desice; ut cum eis potius, ut dignus es, pereas, & inter eos à nostra acie contradidatus, des poenas. Quod si tantum tuae superstitiois confidit, ut me, quae suspicio, praestare nō posse credas: quid metu exalberis? Hic tibi tua sunt omnia, non peribis, nisi cū illis quos perire non posse uaticinaris. Vos mei satellites, abripite hūc Bethuliam, ad suos Israelitas: ut illorum potius exitij, quam nostra sit socius uictoriae.

SENTENTIA.

Veritas inuisa mundo. Etiam de ueritate rogantes, ueritatem audire nolunt. Assentatorum plēna sunt domus, auresque potentium. Assentatorem qui amat, ruinam amat. Casum antecedit iuperbia.

IUDITHA. Iudith. 8.

ARGUMENTVM.

Iuditha Bethulienfium primates obtingat quod de uerbis deditioe patitū sint, & eos consolata, sese ad eis succurrendum parat.

I 4

Iuditha,

Iuditha, Ozias, & ceteri Senatores.

Attendite primates populi Bethulienfis. Promiffistis populo, & quidem interposito iureiurando, vos urbem hoftibus poft quinque dies effe dedituros: niſi Deus vobis interea tulerit auxilium. Itane vedò tempus diuinaſtatistis miſericordie? Et ei diem veſtro arbitrio dicitis? Hocine tandem eſt, Deum ad clementiam pellicere? An ad iracundiam inſtigare? Dicitis mihi vos qui Dei voluntate in certum quoddam curriculum includitis, poſuiſſe, non dicam Dei, ſed hominum animus qui ſit & conſilium perueſtigare? Quia D: v: horum omnium auctori? Mentemue eius tenetis? Nihil minus, fratres. Nolite Dei iram pronocare: qui ſi nolit intra quinque dies auxiliari nobis, at poteſt intra quot volet, poteſt nos quolibet die vel tutari, vel hoſtium crudelitati obijcere. Vos verò nolite Dei quaſi ſeruari conſilium. Neque enim is eſt, ut aut minus, hominum more, terrenus, aut arbitrio cuiuſpiam ſit coerendus. Quare expectemus ab eo ſalutem, cuiſq; auxilium petamus. Spero, eum pro ſua facilitate, noſtras preces auſituum: præſertim cum nulla hodie in noſtro genere neq; tribus extet, neque natio, neque populus, neque ciuitas, que deos colat fabriles: que res ſuperioribus temporibus in cauſa fuit, ut patres noſtri bello & direptionibus vaſtati, & ab hoſtibus magna clade conchiſi ſint. At nos alium deum non agnoſcimus, unde ſperare debemus eum non eſſe nos noſtrumq; genus deſpecturum. Quod ſi in hoſtium poſſeſſatem venimus, non tantum nobis nocuerimus, ſed etiam relique Iudæe, noſtræque ſacraria depeculanda reliquerimus, quorum pollutionem, & conſanguinco-

YMO

rum noſtrorum metum, & nationis captiuitatem, & noſtrarum poſſeſſionum vaſtatem Deus temeritati noſtra acceptam feret, & à nobis pœnas reſoſci, vbicunq; gentium ſumus ſeruituri, ut à noſtris dominis indignitates omnes & contumelia nobis ſit perferenda. Neq; enim talis ſeruitus nobis Dei gratiam, ſed honnura afferret infamiã. Quamobrè fratres (quandoquidem à vobis aliorum animi pèdent, vobis ſacrarium, vobis fanum, vobis ara nittur) demonſtrate conſanguineis noſtris non eſſe deſperandum, contraque quidquid acciderit, fortiter eſſe & conſtanter ferendum: Deoque in his omnibus gratias agendas, qui nos tentat, ſicut olim patres noſtros tentauit. Recordamini Abrahamum, Iſaacum, Iacobum, Moſem, denique omnes v: vos Dei cultores & amicos, quot, quantos, quam varios perpeſſi ſint dolores. Conſtituite nunc altera ex parte eos, qui Dei periculationis impatientes, contemptius de eo, & grauius, & ſenſerunt, & locuti ſunt, ut fræde perdiſſi, & à ſerpentibus exanimati ſint. Quare ne horum deſperationem ſequamur, ſed illorum ſuperiorum ſiduciam imitemur: cogitemusq; nos, non ut hoſtes extremo ſupplicio affici, ſed ut ſeruos fontes ſalutari verberationis medicina corrigi. Oz. R. Eſt tu quidem omnia, & que nemo neget. Neque nunc primum tua prudentia, intelligentia, conſilium innotefcit: quin iam ab inenite etate vulgo còpertum eſt, iſta eſſe in te ſingularia. Sed & plebem ſitis ad eſſlagitandum, & nos plebs ad iurandum adiegit, quod iurandum violare nobis nefas eſt. Quocirca precare tu pro nobis Deum, que piã & religioſa mulier es, ut pluuia noſtros lacus impleat, ne ſiti deſiciamus. Tu. Quæadmodum

igitur

igitur id quod dixi à Deo esse sentitis: ita etiam id quod facere decreui, an ab eodem proficiatur periculum facite: Deumq; orate, ut meum consilium comprobet. Sum enim facinus edictura, quod omnis posteritatis memoria concelebrat. Vos hac nocte ad portam eritis, ego eum ancilla mea exibo, ac spero fore, ut Deus intra dies post quos urbis deditio concessisset, per me Israelitis subueniat. Sed nolo vos in meum propositum inquirere (neq; enim vobis, nisi re perfecta, enuntiabo) neque quidquam aliud, nisi Deum pro me usq; ad meum reditum orare. Oz. Bene vale, Deo tibi ad hostium ultionem viam præcunte.

SENTENTIA.

Deo præscribendum non est. Infantibus etiam in summa desperatione de Deo bene sperandum est. Magnum innocentia præsidium.

OLOFERNES. *Judith. 10.*

ARGVMENTVM.

Juditha ad Olophernem pericula, ei per dolum promittit de Iuditha victoriam.

Excubitores, Iuditha, Milites, Olofernes.

Viâs es mulier? Unde, & quò? I. Ex Hebræis sum: Cuius quia exploratum habeo venturos in vestram potestatem, ab eis transfugio, meque ad Olofernem imperatorem recipia, ut ei illorum arcana aperiam, viamq; demonstram, qua omnibus montanis sine suorum cuiuspiam cede, potiatur. Ex. Bene tua vita prospexisti, que ad dominum nostrum venire & cito venire decreueris. Nos te ante eum sistemus. Quò cum peruenieris, nolito animo formidare, quò minus rem omnem es exponas. Nam hoc tibi confirmare possumus, te eo beneficio esse usuram. Deducamus eam ad imperatoris tabernaculum. Vos reliqui interea excubiis nihilominus habete. Nos centum eam ducemus. M. Hæc tu, quò tam manè tanto studio

studio & frequentia festinatur? Al. Dicitur transfugam quandam Hebræam ad imperatorem duci, que sit mirabilis pulchritudine. M. Accurramus. O venustatem incredibilem. Quis militiam detulisset aduersus Hebræos, qui tales habeant mulieres? Pro quibus pugnando, occumbere quis dubitet? I. Salue imperator maxime. Ol. Allenate eam mei satellites. Bono animo es mulier. deponere animi metum. Nam ego nemini vquam malefecit, qui terrarum orbis domino Nabuchodonosori seruire voluerit. Quòd nisi tu me, montium fiducia, cõtempssissent, nunquam ego meam in eos hastam vibranssem. Sed ipsi sibi malum hoc constauerunt. Verum dic mihi, quam ob causam ab eis ad nos per fuga transferis. Num ad salutem venisti? Sume animum, viues & in hanc noctem & in posterum, neque tibi quisquam officiet, contraque tecum bene ageatur, quomodo solet cum seruis domini mei regis Nabuchodonosoris. I. Attende igitur, que dicam, domine, & ea memorie manda. Dicam autem nihil vanum (absit) sed ea dicam, que si sequi voles, rem tibi perfectam tradet Deus, neque tuis te conatus frustrabitur. Ita viuat omnium terrarum rex Nabuchodonosor, & eiusdem tibi concredita potestas, à quo ad omnes mortales corrigendos missus es, ut per te, non solum homines illi seruiant, verum etiã fera, pecora, volucres sub eius imperium tua virtute subiciantur. Nam non solum de tua sapientia tuique ingenij acumine fama apud nos percerebunt: sed etiã per omnes iam oras sermones dissipati sunt, te vnum esse toto in regno optimum, potentissimum. & in rei militaris prudentia admirabilissimum. Iam verò Achior que in tuo consi-

consi-

confilio dixit, & qua tu ei respondisti audita nobis sunt, Nam comprehensus a Bethulienfibus, rem omnem eis exposuisti. Cuius tu cau: ne orationem negligas, sed memoria tradis, est enim vera: neque enim superari, neque armis de bellari natio nostra potest; nisi Deum suum scelere aliquo sibi inferum reddiderit. Quare ne tuus labor irritus & inanis fiat, expectandum est dum scelus quoddam, quod iam in animis cōceptum habent, commiserint: quo scelero cum Deum irritauerint, facilem & sibi perniciem, & tibi victoriam conciliabunt. Cum enim commeatu & aqua deficiantur, statuerunt pecora inuadere: & que gustare Deus in lege vetuit, omnia decreuerunt insumere, frumentique primitias & vini oleique decimas (qua seruabant dicata sacerdotibus, qui Hierosolymis apud Deum nostrum ministrant) consumere habent in animo, qua nec manibus tangere cuiquam profano fas est. Idque ut sibi facere liceat, miserunt Hierosolymam (nam & Hierosolymitani eadem fecerunt) qui sibi potestatem à senatu offerant: qua potestate ad eos relata, facturi sunt quod dixi, & tum deusum in tuam potestatem venturi. Horum ego omnium non ignara ab eis ausiui, eiusmodi erga te facinus ex Dei mandato editura, ut ad eius audium omnes sint mortales admira. uri. Sum enim religiofa, caeliq; præpotentem Deum nocles aëfque colo. Interea apud te commorans, domine noctu inuadabo in uallem, Deumque precabor: qui ubi me certitorem de eorum perfecto scelere fecerit, veniam id tibi indicatum. Tum tu cum omnibus copijs, nullo ex eis repugnante proficisceris. Te ego per mediam iudicam ad ipsum perducam Hierosolymam, tuncque cur-

rums

rum in media urbe sistam, ut eos tanquam pastore destitutas omnes abigas, nullo tibi nec cane oblatrante. Hec ergo mihi præsignificata, & pronunciata, ut tibi enunciarerem, missa sum. O. Benefecit Deus quod te populo promissit: Quæ res & nobis uictoriam & domini mei contemptoribus perniciem afferat. Quod si tu quàm es & forma eleganti, & oratione eloquenti, tam præstabis que locuta es, & Deus tuus mihi Deus erit, & tu Nabuchodonosoris demostica per totam urbem celebraberis. Agite mei serui, ducito hanc in meam cellam, eique de meo penu alimenta prabete. I. Dabis ueniam: non licet mihi gustare tua, nisi uelim mihi malum constare. Sed uescar eis, qua mecum attuli. O. Quid? Vbi que tecum habes defecerint, unde tibi talia subministrabimus, cum uestratia cibaria non habeamus? I. Sic tu bene uinas domine, ut ego non ante consumpsero qua habeo, quàm Deus per me effecerit, qua decreuit facere.

SENTENTIA.

Qui uerum audire non uult, dignus est qui men laicjs decipiatur. Qui ueritati non credit, is mendacio facile capitur. Mulieris pulchritudo & oratio fallax. Bonum consilium qui repudiat, is in malum consilium cadit.

VIRAGO. Indub. 13.

ARGUMENTVM.

Juditha noctu esurit Oloferois ferens, Bethliam portis apertis intrat, & esurit illud ostendens, eis quid facto sit opus præscribit. Deinde quoniam patro Olofernem intellexerit, Achiori narrat.

Juditha, Excubitores, Cines, Oxias, Achior.

Hæus, hæus vigiles, aperite, aperite portam. Deus Deus noster nobis adest, qui hodie insignem & præclarum uictoria honorem tradidit Israelitis. E. Judithæ uox auditur, socij descendamus prope ad portam. Conuocentur hæc senatores, uos incendite faces. I. Vide Abra-

bra,

bra, ut istud caput habeas in promptu, ut id poscente me continuo de pera, una cum velo, depromas. Iam hic aderit omnis ciuitas. C. Prelucete funeralibus vos: aperite portas sanctorum: intromitte eam, ut videamus quid noui ferat. I. Laudate Deum, laudate Deum, qui ab Israëlis stirpe misericordiam suam non auerterit, sed hostes nostros hac nocte per meas manus fregerit. En vobis caput hostis vestri Olofernis, summi Assyriorum Imperatoris, en velamen in quo ille iacebat ebruius, quem Deus mea facie deceptum, muliebri manu occidit: neque euntem manentem, redeuntem, iniuolatam, intemeratamque conseruauit, neque ab illo violari permisit. Et nunc & illum uicisse, & me euasisse & vos liberatos esse lator, usque ut Dei bonitatem, infinitamque misericordiam predicetis, exhortor. C. Agimus Deo nostro gratias, qui tibi tantam virtutem tribuerit, ut hodie per te nostros hostes in nihilum redegerit. Oz. O omnium mortulium faminarum Deo acceptissima femina, o cæli terrarumque creatoris Dei nunquam satis prædicande laudes: qui tuum vulnus in caput principis hostium nostrorum direxerit: quo facto tantam tibi hodierno die nominis gloriam comparauit, ut tua virtutis laus tam diu in hominum mentibus hæsera, & linguis celebranda sit, quæcuius huius immortalis Dei facinoris memoria durabit, quæ quidem in tantis nationis nostre angustijs non dubitaueris uitam tuam ruina opponere, & iam despondentibus animos subuenire. I. Attendite nunc fratres. Hoc caput in pinnis murorum nostrorum suspendetis. Deinde orto sole uniuersi armati eruptionem facietis, ita ut ad eorum oppugnanda præsidia descendere videamini.

deamini. Tunc accedes (id quod erit necesse) ut ad Olofernis tabernaculum concurratur: quo inuento morisso, tantus illos timor occupabit, ut præsidium sibi in fuga ponant. Tum vos sequamini licetis, eosque passim Deo concedente obteratis. Sed antè accersatur mihi & Achior Ammonita, ut Israelitarum contemptorem (à quo ad nos tanquam ad certam necem amandatus est) videat. Adesum Achior. Deus Israelitarum (cui in testimonium dedisti, ultorem esse hostium suorum) caput omnium infidelium, hac nocte mea manu truncauit. Quod ut ita esse credas, ecce tibi caput Olofernis, qui sua arrogantiâ Deum Israelitarum despiciabatur, ubique mortem in communi Israelitarum cæde assignabat. Ac. O te non solum in omnibus Iudæe domicilijs, sed etiam in omnibus gentibus felicem, cuius audito nomine, homines ad Deum laudandum excitabuntur. Sed iam narra mihi si placet, quomodo te hæc tota in re gesseris. I. Principio cum hinc (ut scis) profecta incidissem in vigiles, ab eis deducta sum ad Olofernem, apud quem magna omnium expectatione iussu dicere cur aduenissem, simulans me esse perituram, quæ desperatione rerum nostrarum ad eum transfuissem, demonstrauitque ea quæ ex te audiuisset esse vera. Neq; enim genus hoc hominum posse superari, nisi aliquo facinore admissio. Sed iam fame pressos Israelitas, cogitare vesci eis, quibus vesci lex prohiberet: quo scelere si se obtrinxissent, facile eos victum iri. Quare expectares, dum id scelus esset perpetratum, mihi que interea in eius castris versanti fieret, quandocumque vellem, excendi potestatem, ut Deum precarer; & illo scelere commisso à Deo certior fierem, eumque de co
ad-

admonerem: tum domum enim esse superaturum. Credit ille, mihi que omnia qua petieram, concessit. Ita triduo in castris versata sum: nocturno interim in vallem, Dei salutandi gratia ventitant, Deique presens auxilium suppliciter implorans. Quarto denique die ab illo ad compositionem accessit, ad sui ostendendum me qui: quid imperasset, esse facturam. Potatur, ipse mei cupiditate ardens, largius sese inuitat. Clausa cena, cum ceteri, vini pleni discessissent, Vagao Eunuchus tabernaculum externè clausit, me ibi sola relicta cum Oloferne, qui ebrietate & somno oppressus, in lecto recubuerat. Hic ego cum pedessequæ meæ mandauissem: ut extra cubiculum manens, exitum mihi tutum curaret, Deum (ad illius lectum stans) cum animo meo orauit, ut mihi tum meisque adesset. Deinde ad lecti columellam, qua erat prope caput Olofernis, accedo, inde acinacem detraho, & ad lectum me applicans, sinistra casariam eius perbendo: Deumque tacitè precata, ut me in ea re confirmaret, collum summa vi bis ferio: amputatoque capite corpus à stragula veste prouoluo, & ablato velo, exeo, ac pedessequæ caput trado: quo in escariam peram indido, amba de more sic quasi ad supplicationem egressa, huc tuto peruenimus. C. Salui sumus, reuiximus: ò sanctam noctem, que nos ab æterna nocte vindicet. Ach. Quanquam quod dixi Oloferni, de Dei vestri potestate, non aliter dixi quam sentiebam: tamen nunc multo magis hac re confirmatus, credo, voloque deinceps, non iam Israelitarum laudator, sed eius esse, & in vestrum numerum pignore circumcisiois adfesci.

SEN-

SENTENTIA.

Superbissimus quisque turpissima morte dignus est. Velfentiam suam potest Deus hostes suos vlcisci. Cælo duce vincuntur milicia.

SVS ANNA. Dan. 13.

ARGUMENTVM.

Susanna à duobus senatoribus (qua ipsorum libidine obsequi recusasset) accusata adulteri, ad supplicium damnata ducitur. Sed dimittit supererunt Daniel, qui interrogationis prudentia, Senatorum calumniam palam facit, atque in ipsum caput supplicium conuertit.

Duo Senatores, Concio, Susanna,

Daniel puer.

Avdite vniuersa Iudæorum concio, quamobrem in vestrum iudicium adducta sis hac Ionchimi vxor Susanna. Hæc cum nos duo iudices in hortis eius mariti, soli deambularemus, hæc cum duabus pedessequæ ingressu est: quas ubi foras mandauit, hortorumq; ianuam obserauit: venit ad eam quidam iuuenis, qui tum in occulto latebat, & cum ea concubuit. Nos qui in hortorum angulo eramus, animaduerso tanto flagitio, occurrimus & eos vidimus quidem coeuntes, sed illum comprehendere nequimus. Nam cum esses valentior quam nos, aperta ianuam exiit. Tantiùm hanc prehensam rogabamus, quis esset ille iuuenis, sed noluit nobis enunciare. Hæc nos impositis huic reas (sicut mos est) manibus testamur. C. Satis explorata res est. Senatores sunt qui testificantur: ydæ iudices: dubitari non potest. Plestatu capite, quemadmodum lex iubet. S. O Deus immortalis qui occulta nostri: qui omnia etiã ante quàm facta sint perspicis, tu scis, ut hi falsum contra me testimonium dixerint, ac vides ut capite dem penas, cum nihil eorum commiserim, qua isti contra me per calumniarum malitiamque commenti sunt. Duo Sen. Non est mirandum, si turpissimum facinus inficiatur. Sed interius

K

dugo

admonerem: tum deum enim esse superaturum. Credit ille, mihi que omnia que petieram, concessit. Ita triduo in castris versata sum: noctu interim in vallem, Dei salutandi gratia ventitans, Deiq; presens auxilium suppliciter imploras. Quarto denique die ab illo ad compositionem accersita, ad sui ostendique me qui quid imperasset, esse facturam. Potatur, ipse mei cupiditate ardens, largius sese inuitat. Clausa cena, cum ceteri, vini pleni discessissent, Vagao Eunuchus tabernaculum externè clausit, me ibi sola relicta cum Oloferne, qui ebriitate & somno oppressus, in lecto recubuerat. Hic ego cum pedesque mea mandauissem vt extra cubiculum manens, exitum mihi tutum curaret, Deum (ad illius lectum stans) cum animo meo orauit, vt mihi tum meisque adesset. Deinde ad lecti columellam, qua erat prope caput Olofernis, accedo, inde acinacem detraho, & ad lectum me applicans, sinistra casariam eius prehendo: Deumque tacite precata, vt me in ea re confirmaret, collum summa vi bis ferio: amputatoque capite corpus à stragula veste prouoluo, & ablato velo, exeo, ac pedesque caput trado: quo in escariam peram indius, ambe de more sic quasi ad supplicationem egressæ, huc tuto peruenimus. C. Salui sumus, reuiximus: o faustam noctem, que nos ab aeterna nocte vindicas. Ach. Quanquam quod dixi Oloferni, de Dei vestri potestate, non aliter dixi quam sentiebam: tamen nunc multo magis hac re confirmatus, credo, voloque deinceps, non iam Israelitarum laudator, sed ciuis esse, & in vestrum numerum pignore circumcisionis adscisci.

SEN-

SENTENTIA.

Superbissimus quisque turpissima morte dignus est. Velfaniam namq; potest Deus hostes fures vlcisci. Craso duce vincuntur milites.

SVS ANNA. Dan. 13.

ARGVMENTVM.

Susanna à duobus senatoribus (qua ipsorum libidine obsequi recusasset) accusata a Iudæis, ad supplicium damnata ducitur. Sed diuinitus susperum Daniel, qui interrogatorum prudentia, Senatorum calumniam palam facit, atque in ipsorum caput supplicium conuertit.

Duo Senatores, Concio, Susanna,

Daniel puer.

Avdite vniuersa Iudæorum concio, quamobrem in vestrum iudicium adducta sit hæc Iochims vxor Susanna. Hæc cum nos duo iudices in hortis eius mariti, soli deambularemus, hæc cum duabus pedesque ingressa est: qua vbi foras mandauit, hortorumq; ianuam obserauit: venit ad eam quidam iuuenis, qui tum in occulto latebat, & cum ea cocubuit. Nos qui in hortorum angulo eramus, animaduerso tanto flagitio, accurrimus & eos vidimus quidem coeuntes, sed illum comprehendere nequimus. Nam cum esset valentior quam nos, aperta ianuam exiit. Tantiùm hæc prehensam rogabamus, quis esset ille iuuenis, sed noluit nobis enunciare. Hæc nos impositis huic rea (sicut mos est) manibus testamur. C. Satis explorata res est. Senatores sunt qui testificantur: idè iudices: dubitari non potest. Plectatur capite, quemadmodum lex iubet. S. O Deus immortalis qui occulta nosti: qui omnia etiam ante quam facta sint perspicis, tu scis, vt hi falsum contra me testimonium dixerint, ac vides vt capite dem pœnas, cum nihil eorum commiserim, que isti contra me per calumniarum malitiamque commenti sunt. Duo Sen. Non est mirandum, si turpissimum facinus inficiatur. Sed interim

E

duc

ducatur ad supplicium, ut hoc tam detestabile facinus expietur, ne tam foeda in populo macula hereat. Da. At ego testor, me in huius sanguine nullo modo consentire. Co. Quidnam istud est, quod clamatis? Da. Itane si uultis, Israelite, ut neque quaestione habita, neque ueritate comperta, israelitidem condemnaueritis? Reuertimini in ferum. Dico istis contra eam falsi esse testatos. S. Ergo tu sede in iudicio nostris, & tuam nobis pronuntia sententiam, postquam tibi seratus diuinitus datur. Da. Seiungite procul alterum ab altero, ut eos examinem. Adducite huc mihi istum. Petule annis, uetator militia, nunc tua te scelera petunt, qua facitibus antea, cum in sententibus condemnatis, sententibusque absoluis, iniqua iudicia faceres; reboua innocentem & iustum interficere uetante. Nunc igitur hunc si quidem uidisti, dic sub qua arbore congressus uideris? Se. Sub lentisco. D. Probe in tuum caput mentitus es. Iam enim Dei genius, mandato ab illo accepto, discindet te medium. Anonete hunc, adducite huc alterum. Accē genus Chananeum, non Iudaeum, te uentus decepit, tua tibi cupiditas mentem peruertit. Ita uerō agebatis cum Israelitibus, qui praemetu in uestrum congressum ueniebant. Sed non inde reuete uestram nequitiam sustinuit. Age igitur, sub qua illos arbore congressos, deprehendistis? Se. Sub ilice. Da. Tu quisque probe in tuum caput mentitus es. Iamque praesidio est Dei genius cum ense, qui te medium dissectet, ambobusque perdat. C. O Dei benigne immensam, a quo nunquam deseruntur, qui in eo fiduciam suam collocant. Abripiamus ad necem hos nequissimos & improbissimos uentus, ut ex lege eadem

paua

poena plebantur, quam innocenti moliebantur.

SENTENTIA.

Impij peccatis tegere uolunt. Deus innocentium preces exaudiat. Impij in iocum cabunt, quam pijs excruciat.

CHALDAEI. Dan. 2.

ARGUMENTVM

Nabuchodonosor Babylonie rex Chaldaeos iubet ut somnium quoddam suum (quod ipsi excruciat) dicant. & interpretentur: quod cum illi non possent, imperat eis necari.

Nabuchodonosor, Chaldaei.

Agite uerō coniectores, augures, harioli. Chaldaei, homines explicandi ea quae sunt obscuritate inuoluta peritissimi: euellite hunc mihi ex animo scrupulum, meminiq; mihi somnium aperite, cuius interpretationem anxius desidero, nam eam ob rem estis conuocati. C. Vitans tibi, rex, sempiternum precor. Eloquere sicut nobis somnium: & uos id interpretando enoluenus. Na. Oblitus sum: quod nisi uos & somnium mihi & somnij significationem edidissetis, & uos per somnium de doctis uiam amitteretis, & uestra domus complanabuntur. Si autem edidissetis, multis a me muneribus & praemijs atque honore afficiemini. Proinde facite, si scipitis. C. At somnium dicere, tauum est, nos interpretationem recipimus. N. Enim uerō uideo uos ex eo excusationis occasionem arripere, quod uideris eam rem mihi memoria excidisse. Sed nihil agitis. Nisi enim me hac suspitione leuatis, non potest esse dubium, quin uno omnes animo staueritis, me longis quibusdam ambagibus pessime deludere, & tempus consumere dicendo. Quamobrem eloquimini mihi somnium, ut intelligam uos interpretari etiam posse. C. Nemo est in terra, qui istud prestare possit: neque quisquam unquam rex, aut princeps, aut dominator, tale

K 2

112

quaesuit ex vilo diuino. Est enim, quod tu rogas omnino
difficilius, quam quod possit quisquam expedire, prater
vnos deos, qui inter mortales non versantur. N. Papè:
ergo vos prorsus inutiles estis, & hominum animis, ina-
ni praclaræ rei professione, tenebras offunditis? Quis ve-
stri erit visus? Comprehenдите satellites, colligate, aban-
dicate ad extremum supplicium istos omnes nebulones. In-
beo ego atque impero, totum hoc tam indoctum, & insi-
picias doctorum & sapientium genus, ad necem trahi: ut
quorum nullus in vita visus est, eorum mors sit viuenti-
bus salutaris.

SENTENTIA.

Deus sapientum sapientiam perdidit. Deus sapientes huius mundi im-
plicat inexplicabiliter.

DANIEL. Daniel. 2.

ARGVMENTVM.

Daniel Nabuchodonosori somnium ipsius dicit, & interpretatur: quod
quidem est de quatuor mundi imperiis, videlicet Chaldeorum, Persarum,
Macedonum, & Romanorum quibus succedit regnum Christi, quod om-
nia illa abolet.

Daniel, Ariochus, Nabuchodonosor.

Noli interirere istos sapientes, Arioch, quos insi-
sit rex occidi. Sed deduc me ad eum, ego suscipio in-
terpretationem. A. Placet, sequere me. D. Sequor. A.
Natus sum hominem ex captiuis Iudæis à rex, qui polli-
cetur interpretationem. N. Tunc is es, Balsasar, qui pos-
sis mihi quid in somnis viderim, & quid id significet, ef-
fari? D. Quod tu queris arcanum, à rex, non sapientes
tibi, non coniectores, non harioli, non predigatores pos-
sunt explicare, verum est in caelo abditorum demonstra-
tor Deus, qui ea tibi pramonstrat, quæ olim euentura
sunt. Igitur tuum somnium, & visum quod tibi secun-
dum quietem occurrit, huiusmodi est. Cum in lecto cu-
biculari

biculari iaceres, in cogitationem venisti, quid posthac
futurum esset, id quod tibi ignotorum ille doctor decla-
rat, idemque mihi, non propter excellentem sapientiam,
qua vnus ceteris mortalibus præitem: verum mihi i-
dem aperuit, quo tibi plana faciam ea, quæ tu cum tuo
animo cogitasti. Tibi in somnis obiecta est species qua-
dam iniuriata magnitudine simulacri, ante tuos oculo-
s stantis, aspectus terribili: cuius caput erat ex auro
probatissimo, pedes & brachia argentea, venter & femo-
ra ærea, pedes partim ferrei, partim cretacci. In eo
spectando diu tu heres, saxum sua sponte auulsum incidit
in eius pedes, eosque corruit: quo casu contractum simul
est ferrum, creta, æs, argentum atque aurum: omniaque
fragmenta ventus, tanquam æstate stipulas ex ærea, sic
sustulit, ne vestigio quidem relicto: ipsum autem sax-
um, quo iecta est statua, mutatum est in ingentem mon-
tem, qui totum terrarum orbem compleuit. Et hoc quide-
m est somnium. Iam interpretationem addemus. Tu
rex es regum: tibi celestis ille Deus nobilissimum reg-
num & præclarissimam largitus est potestatem: omnes-
que homines, quotquot ubique terrarum sunt, terre-
stresque bestias, & aëris volucres, sub tuum imperium
ditionemque subiunxit. Ita tu caput aureum. Post te au-
tem existet aliud regnum tuo deterius, id erit argente-
um. Deinde æreum, cuius ditio latè in omnem terram pa-
tebit. Post, quartum surget, durum & plavè ferreum. Et
enim ferri duritate omnia atteruntur & comminuntur,
ita eius imperij violentia, & rigor omnia violabit, &
contundet. Pedes autem pedumque digitos quod vidisti
partim ferreos, partim fictiles, regnum illum disidents

erit, & ex parte ferreum rigorem obtinebit, sicut vidisti ferrum cum argilla coniunctum: illa verò digitorum, partim ferro, partim argilla consistit in diuersitas, regni inaequalitatem loquitur, quod partim valens, partim debile futurum est. Quodque ferrum vidisti argilla coniunctum: illi quidem propinquitate inter se coniungitur: sed insicci non cohaerent, quomodo ferrum in terram ferruminari non potest. Eius regni tempore sufficit: ibi Deus regnum nulla unquam temporum serie delendum, neque alij genti tradendum, quod quidem franget. & abolebit omnia illa regna, ipsumque permanebit in sempiternum. Quae modo vidisti in rupe saxum nulla manus erutum, quod ferum, terram, aes, argentum, aurumque perfrigit: ita Deus ille maximus tibi praefignificat ea, quae post hoc tempus futura sunt, estque somnium certissimum & cum re ad verbum conueniens. **N.O.** immensam ineffabilemque sapientiam! o profundum & ingeniosum intellectum: afferte hoc citi odores & libamina: Dignus est cui: suffragia hanc, cuique diuini honoris praestentur. **O Balsasar, vester Deus verè Deus est deorum, regumque dominator, & obscurorum explicator: postquam tu rem tam profunda ignorantis caligine demersam potuisti in lucem eruere.**

SENTENTIA.

Deus arcana sua pijs, & pietatem alijs patefacit. Omnia in deterius abeunt vsque ad aduentum Christi. Christi imperium aeternum est.

FORNAX. Daniel. 3.

ARGUMENTVM.

Nabuchodonosor Babiloniae rex aedificauit se statuum auream, imperat a cunctis suis populis congregatis adorari. Hoc cum Sidracus, Misacus, & Abdenago Iudaei fecerit recusat, in ignis fornacem conijcitur. Sed cum ab igne inderent sufficit, Nabuchodonosor ipsorum Deum solum esse confessus, imperat adorari.

Si-

Sidracus, Misacus, Abdenago, Praeco, Delatores, Nabuchodonosor, Proceres.

Quorsum pertinet tanta hominum multitudo, à tam diuersis nationibus in hunc locum conuocata? **M.** Nescio: nisi quòd, dum video immanem illum statuum in iussu regis erectam, metuerè incipio, ne quid rex impium cogitet. **A.** Ergo quòd valde commoueor, ac ne velis eam adorari, vereor. **S.** Quid agemus igitur si iusserit? **A.** Nos verò non adorabimus, nam hoc quidem esset Dei cultum renunciare. **S.** Quae tandem istud ratione? **A.** Rogas? Hominè, vitam Dei immortalis effigiem, ad pedes inanis & stupidi rei mortalis simulacri procumbere? Quid indignius, aut magis impium fieri aut cogitari potest? **M.** At licebit periculis deprecandi gratia, cultum simulare, cum tamen animus in Deo semper fixus hereat. **A.** Apagelis. Satisne se viro probaret mulier, si cum alteri corpus suum prostitueret, se tamen virum suum semper in animo ferre diceret? Haec tibi in ista excusatio videretur? **M.** Nequaquam. **A.** At qui non minus est hoc absurdum. Tunc qui vnus es, teipsum diuides, & alteram tui partem Deo, alteram Veiois addices? **Q**uae tanta animi mollities est, aut quae peruersitas, nos quos honestum esset propter mortales dominos quamlibet mortem appetere, qui id in alijs laudamus, metus frangi, & ab officio & pietate erga Deum immortalem deduci? **S.** Quid ergo censes? **A.** Subeundam quemuis cruciatum potius, & fortiter occubendum, quam tantillum modo de via desistendum. **S.** O masculum pectus! laudo te. Equidem ita sentiebam, sed volui quid animi haberes tentare. Verum edicuntur silentium, & video in

K 4

loco

loso edito praconē, audiamus quid proclamet. P. Pax sit
 rebus. Edico vobis, qui ex quacumq; natione, populo, lin-
 gua, praesentes adestis, ut simulatq; sonum audietis tube,
 sibia, ciitharae, sambuca, psalterij, symphonia & reliquorū
 concentuū, procumbatis, & signum aureū adoretis, quod
 rex Nabuchodonosor erigēdum curavit. Quod si quis nō
 paruerit, continuo in igne candentē fornacē injicitur. S.
 Deum immortalē, quod scelus video? Eone impietatis &
 insanie prolabi homines, ut id tanquā deū colāt, quod homi-
 nū manu factum, homine deterius est & inferius? M.
 O Vesaniam: illud vide sis, ut procliderunt omnes? Ego
 certē centies mori malim. D. Videris ne illos tres Iudaos
 qui non procubuerunt. Al. Video: nunciandam id est re-
 gi. Rele sanē, eamus ad eum. Ab. Adeone concidisse cō-
 stantiam, ut in tanto numero nullus sis, quem non labe-
 factauerit metus? D. Optamus tibi rex vitam quā
 longissimam. Tu edito cauisi, ut omnes audito cantu
 musico procumberent, & aureum simulachrum adora-
 rent: rebellibusq; pacem descripsisti, ut igni cremarentur.
 Nunc homines quidam Iudaei, quos tu procuratio-
 ni Babylonicae praefecisti, Sidrachus, Mesachus, & Abde-
 nago inum editum contemnunt, neque eosdem tecum
 deos colere, neque statuam adorare curant. N. Hanc est?
 Ergo inuenientur, qui meum imperium detrectent? Ergo
 ego non maximus? Properate, adducite eos properē. D.
 Fiet. N. Iam ego vos docebo, quid sit mihi non obedire:
 iam efficiam, ut sciant me esse regem. D. Adducimus ti-
 bi homines, o rex. N. Hanc est Sidrace, Mesace, & Ab-
 denago ut vos neque meos deos veneremini, neque aere-
 ae statuam à me erectam adoretis? Quid? Nunc sal-

107

tem non estis parati, auditis concentibus musicis, acce-
 dere ad eam? Nam nisi facitis, protinus in fornacem im-
 mittemini. Equis verò est Deus, qui vos à meis mani-
 bus liberet? S. Nihil sumus solliciti, quomodo tibi ad ista
 respondeamus. Est Deus, quem nos colimus, qui & po-
 test nos ex flammis seruare: & ex tuis manibus, rex,
 perfectò seruabit. Quod & si non ita esset, tamen omnino
 (ne tu erres) neque deos tuos coleremus, neque ante sta-
 tuam inclinaremur. N. Proh Deum atque hominum fide-
 dem, tanta est quenquam audacia, ut ausit mihi in os re-
 pugnare? Ite, comportate ligna, subijcite igni alimenta,
 efficite eum septuplum huius qui nunc est. Vos verò o for-
 tissimi viri totius exercitus, comprehendite hos tres vi-
 ros, colligate. Eia, quid statis? Nihil opus est detrabere
 vestes, vincite vnā cum omni armillu. Hem, sic volo,
 precipitate eos in flammam. Videamus quid possit eorum
 Deus, properato ignani, ego vobis hoc sceptrum commin-
 am capita. Papē, videte ut flamma eos hauserit, qui ipsi
 in flammam alios coniecerunt. Sed quid? O rem miracu-
 li plenam, quid ego video? Eho mei proceres, nonne tres
 viros in ignem intrictos iniecimus? Pro. Factum rex.
 N. Atqui ego video quatuor viros solutos in media for-
 nace ingredientes illosos, & indennes: quorum quartus
 forma est augusta, & planē diuina. O rem inauditam.
 Accedam propius ad ositum fornacis. Hens Sidrace,
 Mesace, & Abdenago summi Dei cultores, exite huc.
 S. Adsumus, O rex, è torrida flamma, diuina benignitate
 erepti. P. Dij boni, quid hoc res est? Quanta miracula
 hodie cernimus? Videte, ut ignis in horum corpora nul-
 lum vim habuerit, ut ne pilum quidem crematus sit: ut

108

*amittit integri, nulla flammæ nota inuisti sunt! N. Gra-
tias ago Deo Sidraci, Misaci, & Abdenagonis, qui ge-
nium suum miserit ad liberandum sui cultores, qui ipsi
sua fiducia nixi, spreto regis edicto, maluerunt sua cor-
pora ad cruciatum tradere, quam illi Deo, præterquam
suo, vllum cultum aut honorem habere. Itaque discerni
placet, decretumque in omnibus omnium linguarum na-
tionibus & gentibus promulgari, ut qui male de hoc Deo
dixerit, turpissimo exitio plectatur, eiusque domus publi-
cetur, & eueratur, ut illius facinus memoriâ & nominis
loci notetur. Nam præter hunc vnum præsens ac salutis
pætopens Deus nullus est.*

SENTENTIA.

Maxima pars mundi, homines magis metuit quam Deum. Mori fatiùs
est quam sim. lachra valere. In iustissimum quemque grauissimè trahunt
pino: pes huius mundi. Deus suos nouit vel ex modij. flammis eripere.
Sij patiendo vincant.

BALSASAR. DAN. 5.

ARGUMENTVM.

Accersitus ex matris consilio à Balsasare Babylonis rege Daniel va-
cet, et legit & explanat scriptum manus in pariete, quod Chaldei non po-
tuerant.

Balsasar, Regina, Daniel.

Nihilum esse e vobis, qui hoc legere & explanare
possit? O homines ad nullam rem idonei! Quid at-
tinet vos tanto in honore esse, si cum maximè opus est,
tum minimè potestis? R. Regem multùm diu, saluere
subeo. Audini ut tu te crucies & astues, quòd nemo pos-
sit tibi hoc scriptum enucleare. Sed ne te afflicta, nèue
tantoperè pertimesce. Vir est quidam in tuo regno, mente
sanctissimorum deorum præditus, cuius excellens per-
fectaque ductissima peritia, sapientia, tempore patris tui
cognita perspectaque sunt: quo nomine rex eum magno-

YUM,

rum bariolorum, diu norum, Chaldeorumq; magistrum
esse voluit, quòd cum Danielem (nam id est ei nomen,
quàquam rex Balsarem nuncupauit) compertum esset
singulari ingenio & prudentia valere, inque somniis in-
terpretandis, ambiguisque aperiendis, & obscuris decla-
randis, longè alios omnes antecellere. Proinde si me au-
diēs, eum euocabis, ut te ista difficultate liberet. B. Euo-
cetur satè. R. Mox aderit, ne trepida. D. Adsum tu
accersitum ò rex B. Tunc es ille Daniel, ex captiuis Is-
raelis, quos meus pater huc à Iudea traduxit? D. Etiam.
B. Audio te afflatu augustissimorum deorum agi, scienti-
æque & prudentiæ atque sapientiæ facillè principem esse.
Eam ob rem te aduocauit. Sed quam ob rem, audi. Cum
hic lato solutoque animo opparè conuinerer, unà cum
mei regni optimatibus: ecce exiitit quaedam quasi manus,
qua digitis inscripsit in telloria parietis è regione cande-
labri, ea que tu vides, ad que explicanda euocari om-
nes Babylonios sapientes: sed eorum nemo, non modo in-
terpretari, sed ne legere quidem potest. Te autem accepti
implicita euoluere & obscura optimè declarare posse.
Nunc itaque sipotes hoc legere, & mihi quid sit eloqui.
purpura & aureo torque insignitus, tertium regni prin-
cipatum obtinebis. D. Tria tibi dona habeto, aut ea alij
largitor. Ego tamen hoc scriptum & legam, & tibi planum
faciam. Itaq; ados animo. O rex, Nabuchodonosor patri
tuo olim largitus est Deum magnificum regnum splendo-
remque egregium: qua de causâ omnes cum gentes &
nationes trepidè inuenerunt: quippe, qui quoscunq; visum
erat, interimeret, caderet, efferreret, deprimeret. Sed cum
tam secundis rebus clatus, intemperanter superbiresset, &

ANIMOS

animos tollere, de solio deturbatus est. & omni splendore amisso, ex hominum consortio erectus, tum in brutum natura sensus, translatus, inter feras habitavit: & herbarum pascuis bouum ritu delectatus, ventos, imbresq; & omnes naturales cæli mutationis nudato corpore pertulit: donec tandem recognitionis summum illum Deum terrestribus huius imperij principem esse, & ei quem vellet, preficere. Tu quoque Balsasar, qui eius satum editus, nihilo te modestiorem prebuissti, cum tamen ea omnia preclarè scires: te contra calorom dominum insolentius gessisti, & nunc vasa terrestribus eius domicilij proferri iussisti, quibus tu iuque proceres, & uxores tum iustatum concubina, in bibendo vino abusi estis. Quin etiam Deos celebrauisti aureos, argenteos, æreos, ferreos, ligneos, & lapideos, qui neq; cernunt, neque audiunt, neque sentiunt: Deo autem, in cuius manu tua vita & facta omnia sunt, nullum honorem habuisti. Quare ob ea missa est hæc manus, cuius scriptum hoc est. Mensus est, mensus est, ponderauit & diuisit. Sensus autem. Mensus est, mensus est Deus tuum regnum, & id consummansit. Ponderauit, ponderatus es in trutina, & inuenitus leuior. Diuisit, diuisum est tuum regnum, & Medis Persisque distributum.

SENTENTIA.

Quin maximè opus est, tum minimè iuuant huius mundi sapientes. Quam trepidat, & nihil potest humana sapientia, tum maximè sese exerceat diuina. Qui alieno exemplo non sapit, is suo periculo maloque dignus est. Nonnulla imperia in Dei sunt arbitrio.

HAMAN. Ester. 7.

ARGUMENTVM.

Fætera regina regi Assuero patefacit perfidiam Hamanis in Iudæos, & inique ob causam rex illum iubet in crucem tolli ab eo ipso erectam, ad tollendum in eam Marduchæum Iudæum.

Assuerus,

Assuerus, Fætera, Haman, Harbona.

LAuti sane & prolixè à: accepti sumus regina, ux-
lor charissima. Quamobrem reges iam quilibet li-
cet, id rogatum feres. Dic quid petas: vel si dimidium
regni mei, tamen impetrabis. E. Siquidem habeo te propi-
tium ô rex, & si ita tibi videtur, vitam mihi meis que po-
pularibus concedes. Hoc unum peto. Nam sumus prodi-
ti, & indignissimo crudelissimoq; exitio destinati. Quod
si seruituti addiceremur, equidem tacita ferrem: quan-
quam indignus esset hostis, qui tantum regi dæmonum
compararet. A. O superi quis hominum est tam audax,
ut id ausus sit etiam cogitare? Aut ubi is est? E. Ecce
hic adest hostis infestissimus, homo hominum quantum
est pessimus, Haman. A. Pro Deum atque hominum
fidem: O cælum, O terra, ardeo, tanta inuentum esse
quæquam audacia! Ham. Exi ira inflammatus. Quam-
tum ego illum video, res mihi ad restum redijt. Sed ta-
men tantæ animum regina, si forè miserecat mei:
quod si hoc non succedat, actus est, sicut perij. Regina iam
non deprecor culpam: merui, falsor, nec potest vllum
supplicium maius esse meo crimine. Sed te supplex ge-
nua amplectens per istam clementiam. A. Quem neque
pudor, neque mea maiestas deterruit. Sed quid video?
At at, etiam ad lectum regine: O magne Iupiter, e-
tiamne vi reginam domi apud me vi comprimam? Cor-
ripite, velate vultum: indignus est qui lucem tueatur.
Har. At etiam si scias quid machinatus sit in Mardo-
cheum hominem de te, rex, optimè meritum, vitæ per
quem facta in te coniuratio patefacta sit. Crucem ante
domum suam in altitudinem cubitorum quinquaginta
erit.

*erigendam curavit, in quam eum tolleret. A. Per commo-
de cadit, autorem in eam tollite, ut eadem, qua alios cap-
tat via, capiatur.*

SENTENTIA.

Multebant illecebram magna via esse in utranque parte: n. hoc est
vel ad nocendum, vel ad iudicandum. Malum consilium conuulsi pesti-
mum. Inijij suo ipsum liquore inquinatur.

ART AXERXES. Nehem. I.

ARGVMENTVM.

Nehemias a rege Artaxerxe venit, & opes impetrat eundi iustaura-
tum urbem Hierosolym.

Artaxerxes, Nehemias.

Qui sit, ut vultu sis ad eum tristis, cum non agrotas? Mi-
rum ni animi tristitia est. N. Rex in perpetuum
vives. Possimus non tristi vultu esse, cum urbs, in qua se-
pultura sunt maiorum meorum, eversa sit, & eius porta
igne desagraverunt? A. Quidnam ergo petis? N. Si tibi vi-
detur, & si quid apud te valeo, ut me dimittas in Iuda-
am, ad instaurandam urbem patriam. A. Ego vero di-
mitto. Tu dicito, quid tibi ad istud fieri velis. N. Curabis
si placet, ut mihi dentur litera ad pretores Syria, qui me
eurent deducendum, dum perveniam in Iudaeam. Deinde
litera ad Asaphum regis sylvae custodem, qui mihi ligna
suggerat, ad reficiendas portas arcis, quae est ad coniu-
cta, urbisque, moenia & domum, in quam sum diversurus.
A. Dabuntur quae petis. N. Ago tibi gratias immorta-
tes, rex, tibi que fortunatissimum longissimumque reg-
num precor.

SENTENTIA.

Regis animus Deus habet in manu, eumque quocumque vult inclinat,
cui propitius est Deus, bene conieciat benevolentiam potentium.

NEHEMIAS. Nehem. 5.

ARGVMENTVM.

Expostulant pauperes Iudaei de diuitum erga te iniquitate auaritie. Et
Nehemias

Nehemias diuites cogit in oculum.

Plebij, Nebemias, Firmates, Sacerdotes, Populus.

Magnus est tum nostrum, tum nostrorum liberum
Numerus: comparandum est inde frumentum, quo
vinamus. A. Oppignorandi sunt fundi nostri, & vineae, &
domus, ut nos frumento contra fumen muniamus. A. Iam
pro nostris agris, & vineis, ad tributum regi pendendum,
pecuniam sumptissimam mutauim. An equum est, ut cum e-
iusdem nobiscum consanguinitatis sint alij, eademque sit
liberorum eorum atque nostrorum conditio, nos tamen
liberos nostrum in seruitutem dedimus, sintque iam filia-
rum nostrarum nonnullae emancipatae, neque eas vindi-
cere possimus, cum fundos & vineas nostras teneant alij?
N. O indignum facinus! Itane vero principes sanus à
vestris exigitis? Ergo nos consanguineos nostros Iude-
os, in exteris gentes venditis pro nostris viribus rede-
merimus, & vos eosdem emetis, ut dominos non amiser-
int, sed mutauerint? Non recte facitis. Nonne in metu
Dei nostri vinetis, ut barbarorum hostium nostrorum
vituperationem euitetis? Ego quoque, & mei cognati atque
famuli, argentum eis frumentumque mutuo dedimus. A-
gite, remittamus hoc omen. Reddite eis hodie agros suos,
& vineas, oliueta, & domos: tum centessimam condonate
argenti, & frumenti, & vini, & olei, quae eis mutua dedi-
stis. Pr. Reddemus, neque ab eis quidquam exigemus. Sic
faciemus, ut iudicatis. N. Vos vero sacerdotes, iurate
vos ita facturos. S. Faciemus. N. Ergo quemadmodum
ego mecum gremium excutio, sic quicumque, non haec prestiterit,
eum excutiat Deus ex domo & labore suo: sicque esto
excessus, vacuusque. Po. Amen.

SEN.

Avaro homine nihil est iniquius. Avarus animam venalem habet. Multum potest, etiam apud iniquos, iustus & gratis homo.

VERITAS. 3. Esd. 3.

ARGVMENTVM.

Darius Persarum rex proponit optimatibus suis trium stipatorum suorum sententias, ad iudicandum quoniam esset optima. Sunt autem eæ, de viribus vini, regis, mulierum, & veritatis. Iste cum stipatores iusto regis, suæ quisque sententiae rationem reddidisset, palmam obtinuit Zorobabel qui veritati primus tribuisset, & à rege præter statum disputationis præmium, imperat, ut Hierosolymitarum sanum instauraret.

*Darius, Anagnosites, Stipator, Alier Stipator, Zorobabel, Op-
timates.*

HÆc causa est, mei proceres, cur vos iusserim convocari. Cum mei corporis custodes dormiente me, inter se (ut sit) confabularentur: eò delapsi sunt, certatim ut dicerent suam quisque sententiam, et quæ res maximam vim habet: ea condicione, ut cuius dictum ego & Persidis trimviri doctissimum iudicasssem, hinc victori pronunciatum, ea darentur, quæ iam audieris. Recita schedulam. An. Cuius dictum sapientissimum erit, is à Dario rege ingentia dona, & victoria ornamenta consequitur, purpuraque induitur: & auro bibito, & in auro dormito, & aureis frenis currum, byssinamque cidarim, & torque circumdatum collum habeto: & secundum Darium primus propter suam sapientiam sedeto, Dariusque familiaris dicitur. Primi sententia est hæc: Maximam vim habet vinum. Alierius; Maximam vim habet rex. Tertij; Maximam vim habent mulieres, sed omnia vincit veritas. D. Nunc evocentur huc iuvenes, ut ipsi sua dicta declarent. Dicite iuvenes suæ quisque sententia rationem. *Prim. Quantam vim habet vinum, &*

viri?

& viri? Omnes, à quibus bibitur, homines fallit: eandem regis ac privati, eandem sermi ac liberi, eandem pauperis ac divitis mentem efficit, omniumque animos ad lætitiæ & hilaritatem conuertit, neque doloris vllius, neque debiti memor, omnium animos divites reddis: oblitumque vel regis, vel satraparum efficit, ut nihil nisi magnificum loquantur: utque cum potauerunt homines, & fraternæ necessitudinis & amicitia memoriâ deposita, continuo, gladios stringant, neque postea ubi à vino respuerunt, quid fecerint, recordentur. O viri, nonne permagnam vim habet vinum, quod hæc fieri cogat? Al. O viri, nonne permagnam vim habent homines, qui terras & maria, quæque in eis insunt omnia teneant? Atqui rex omnibus antecellit & dominatur, in eoque principatum tenet: ita ut quicquid iubet, faciant. Si iubet ut inter se belligerent, parent: si contra hostes mittit, vadunt, & montes, & muros, & turres demoluntur, occidunt, & occiduntur, neque regis edictum excedunt. Quod si vicerint, ad regem omnia referunt, tum quæ prædasti sunt, tum cætera. Item qui non militant, neque bella gerunt, sed terram colunt, hi quoque ubi sata messuerunt, ad regem referunt, coguntque alius alium tributum regi ferre. Is unus si iubet perire, perimunt: si dimittere, dimittunt: iubet verberare, verberant: iubet vastare, vastant: iubet construere, construunt: iubet excindere, excindunt: iubet ferere, ferunt, cunctisque eum in populus, tum magistratus eidem parent: eoque interim accumbente, cibum capiente, dormiente, circum undique custodiam agunt, neque cuiquam discedere, & sua negotia curare licet, neque eius dictis non parere. Quare sic statuo viri, regis

L

maximam

maximam esse vim cui sic obtemperetur. Z. Magnus quidem rex est, viri & homines multus, & vinum multum potest. Quid, qui his dominatur? Quis autem horum principatum tenet? Nonne mulieres? Mulieres regem genuerunt, & omne mortalium genus, qui mari ac terra dominantur, ab his ortum est: hæ ipsos educauerunt vinearum satores, ex quibus vinum fit: hæ hominem vestes faciunt: hæ hominibus glorie sunt, nec possunt sine foemina homines esse. Quid si aurum, argentumque, aut aliquam rem preclaram comparauerint, nonne pulchre alicuius, & eleganti forme mulieris amore capti his omnibus omisissis in eam oculos desigunt? Eam hianti ore intuentur, Auroq; & argento, & omni rerum pulchritudini ante ponunt? Homo, omisso suo ipsius parente à quo educatus est, suaq; patria, uxori adhaerescit, & cum uxore vitam finit, & patris, & matris & patrie immemor. Atq; ut perspicatis mulieres in vos dominari, nonne quis labore & industria paratis, omnia mulieribus datus atq; affertis? Sumit homo gladium, & foras ad lutrocinandum & surandum proficiscitur, mare, & flumina tranat, & leones videre sustinet, & per tenebras grassatur: atq; ubi furatus, prælatius, grassatus est, ad amicam omnia refert: pluraque diligit homo suam coniugem, quam parentes: vsq; adeo, ut propter foemina multi mente alienati, multi serui facti sint, multi perierint, multi lapsi sint & peccauerint. Quid? An mihi non creditis? Nonne ingens regis potentia est? Nonne omnes eum nationes vel tangere formidant? Atq; videbam, cum hominis preclarissimi Bartaci filia Apame, regis concubina, ad regis dexteram sedens, de eius capite diadema auferret, suoq; imponeret:

poneret: tum regis malum sinistra manu feriret, rege interea eam ore hiante aspiciente, & arridenti arridente, & succensenti blandiente, quò eam sibi reconciliaret. An non multum valeant mulieres, o viri, quæ hæ faciunt? Multum sane & mulieres pollent, & ingens terra est & excessum, & Sol cursu velox, qui uno die cælum circumuectus, eodem recurrit, unde profectus est, magnus sane est. Sed veritas maxima est, & omnium potentissima. Veritatem omnis terrarum orbis vocat: veritatis cælum ipsum fauet: veritatem omnia formidant, & tremiscunt: neque quicquam in ea vitiosum inest. Vitiosum vinum est, vitiosus rex, vitiosa mulier, vitiosi mortales omnes, & eiusdem vitiositatis sunt eorum opera omnia, in qua vitiositate veritatis experte: pereunt. At veritas æterna pollet, & perpetuo vinit vigatq; neq; ea est quæ cuiusquam ratione de reo desleat, ac non eadem sit omnibus, sed ab omni iniquitate & prauitate aliena, aquum facit, eiusq; facta probant omnes, nec inest in eius iudicio quicquam iniquum. Ceterum & ab hæc, & à regia magnificentia & à potentia, & à maiestate seclorum omnium, laudetur Deus veritatis. O. Maxima veritas est, maximaq; vim habet. D. Viciisti, pete quid vis etiam præterea quæ scripta sunt: nos id tibi dabimus, quoniam doctissimus inuentus es, & à me proximus sedebis, meusq; familiaris vocabere. Z. Memento voti tui, quo te Hierosolymam instauraturum pollicitus es, iam cum regnum assequutus es, omniaq; vasa Hierosolyma exportata eò remissurum: quæ seposuit Cyrus cum de Babylone excindenda votum fecit, eaq; se illo missurum promisit. Et tu recepisti, te instauraturum sanam, quod igni cremarunt

Idemci, tum, cum à Chalæis permaſtata Iudæa eſt, & nunc hoc eſt, quod à te poſtulo rex domine, atque flagitio: hæc eſt magnificentia, quâ à te expecto. Oro inſtur ut votum præſtes, quod cæli regi, tuo ipſius ore nuncupaſti. D. Laudo te, & bene mones faciam.

SENTENTIA.

Honèſta eſt de virtute contentio. Vtinam inter ſe fic certarent hodie ſtipatores principum. Vtinam & principes, bona veraque diſta ſic & iudicarent & cernuntur. Sed ſuit illud ſæculum a genitum, noſtrum eſt ſæculum. Certe rara ſunt hodie in aulis huiusmodi certamina. Omnia vincit veritas.

DIALOGORVM SACRORVM
LIBER QVARTVS.

MARIA. Luce. 1

ARGVMENTVM.

Gabriel genius, Mariæ nunciat edituram filium Dei, quærentique modum, demonſtrat id fore a Spiritu ſancto. Illa credens aſſentitur.

Gabriel, Maria.

S. Aue ornatiffima, Domino conuulſiffima, mulierum ſceliffima. Quid metuis Maria? Bono es animo, nam accepta es Deo. En ego tibi renuncio, te iſto utero conceptum pariuram natum, quem Ieſus nomine vocabis. Is erit maximus, & filius ſummus parentis conſebitur, eumque donabit verum omnium præpotens Deus ſolio Daniæ, auctoris generis eius. Itaque poſteris Iacobi regnabit in æternum nec ullus erit eius regni ſuis. M. Quomodo fiet iſtud, cum ego viri notitiam non habeam? G. Spiritus ſanctus ſeſe in te inſinuabit, teque Dei Opt. Max. vis grandabit. Itaque ſanctiffimus iſte factus, ut erit, ita etiam dicitur Dei filius. Elizabetha quoque (quo magis et cetera) tua cognata, iam ſenex conceptu ſuum, &

nunc

nunc ſextum iam menſem feri uterum, & tamen inter ſeriles habebatur. Viſque adeo nulla res eſt quam Deus non poſſit. M. Ecce me Domini ſeruam: eueniat mihi, prout tu dixiſti.

SENTENTIA.

Deo nihil eſt arduum. Promittenti Deo credendum eſt, etiam ſi quid nature contrarium promittat. Neque enim nature obnoxius eſt auctor ipſe nature.

BAPTISTA. Mat. 3.

Marc. 1. Luc. 3.

ARGVMENTVM.

Ioannes Baptiſta populum docet vitæ correccionem & de Chriſto vaticinatur.

Ioannes Baptiſta, Pleb. Publicani, Milites.

P. Progenies viperina, quis vos ſubmonuit futuram pœnam fugere? Edic ergo vita melioris iudices fructus, & ne idco magnos vobis ſpiritus & arrogantiam ſumite quod patrem habetis Abrahamum. Dico enim vobis, Deum poſſe ex his ſaxis ſiſcitare liberos Abrahamo. Iam verò ſecuris arborum radici admotæ eſt, omniſque arbor fructum bonum non edeus, excindenda eſt, & in ignem inſcicnda. P. Quid ergo faciemus? Io. Qui habet aurum veſtes, imperiet non habenti: & qui habet cibaria, idem faciat. P. N. Nobis autem, ſtagiſter, quid faciendum eſt? I. Nihil amplius quam quantum vobis decretum eſt, exigite. M. Quid etiam nobis? Io. Ne quem pulſate, aut per ſycophantiam circumuenite, & ſtipendijs veſtris eſte contenti. Sed auante vniuerſi. Ego quidem abluo vos aqua, ad vitæ emendationem. Sed me præſtantiorem ſeſequitur: & ita præſtantiore, ut ego non ſim dignus, qui eius calceorum ſoluam corrigiam. Is vo. abluet ſacro ſpiritu & igne: qui quidem vannum

L 3

manu

manu tenet, aream suam perpurgaturus, frumentumque in horreum comportaturus, & paleam igni crematurus inextincto.

SENTENTIA.

Bona arbor bonos fructus edit. Abstinentiam ab iniustitia, si pœnas vitæ velit.

NATHANIEL. *Iohan. I.*

ARGVMENTVM.

Nathaniel a Philippo monitus, venit ad Iesum & in eum credit.

Philippus, Nathaniel, Iesus.

DE quo scripsit Moses in nostra disciplina, & vates, cum reperimus: Iesum dico filium Iosephi, à Nazareth. *N. A Nazareth potest aliquid bonum existere? P. Proispe mecum. I. Video huc venire verè Israelitam: id est hominem ab omni fraude alienum. N. Vnde me nosti? I. Prius quam te Philippus appellaret, cum es-fes sub ficu, videbam te. N. Magister, in es filius Dei, tu es rex Israelitarum. Ie. Quem dixi tibi, te à me sub ficu esse visum, ideo credis? Maiora his videbis. Credite mihi, post hæc videbitis cælum apertum, & genus diuinos ascendentes, & descendentes ad me.*

SENTENTIA.

Vnde minime speres, inde exiit bonum, Adeundus est Christus, vt cum cognoscas. A minoribus, si credas, ad maiora venies.

NICHODEMVS. *Iohan. 3.*

ARGVMENTVM.

Iesus differet cum Nichodemò de renascendo.

Nichodemus, Iesus.

Magister, scimus te doctorem venisse diuinitus, nam nemo ista non portentosa facere possit, quæ tu facis, nisi adsit ei Deus. *Ie. Accipe igitur doctrinam eo dignam, qui uenit à deo. Qui denudò natus non fuerit,*

rel.:

mibi crede, Deiregnum adipisci non potest. Nicho. Quò pacto potest homo nasci, quis sit senex? Nunquid potest iterum in ventrem suæ matris ingredi, atque nasci? Ie. Cum de Deiregno, quod diuinum est, locutus sim, debes existimare, hæc quoque generationem, & qua loquor, per quam ad illud regnum perueniatur, esse diuinam. Proinde omitte istam à muliere natiuitatem. Nam si quis à muliere renascetur, talis esset renatus, qualis fuisset antequam natus: id est, esset adhuc terrestris & humanus, propter quod ex re terrestri & mortali quod nascitur (cuiusmodi est mulier) id terrestre & mortale est: quandoquidem quæque res sui similem gignit. At ex spiritu qui fuerit renatus, is diuina quadam & spiritui conueniente natura præditus erit: quoniam quod à spiritu gignitur, id eius simile est à quo originem habet, videlicet spiritus. Neque verò mireris, quod dixerim, vobis esse renascendum: quamvis hanc natiuitatem non videas. Nam quod accidi in venter, cuius qualibet in partem spirantis sonitum aulis, neque tamen oculis cernis vnde veniat, aut quò feratur: idem sit & in omnibus: ex spiritu genitus, vt hæc generatio sensui & intellectui possit, oculis aspici non possit. N. Quomodo possunt ista fieri? I. Tu Israelitarum magister es, & hæc nescis? Atque hoc tibi confirmo, nos non ignota, aut taximus audita dicere, sed perspecta & videri testari, & tamen testimonium nostrum vos non accipitis. Quid si terrestria quæ vobis dixi non creditis: quomodo, cælestia si dixerò, creditis? Si hanc similitudinem, quam ego dixi à vento (quæ res terrestris est, & subiecla sensibus) non capis ideo non credis: quomodo intelliges ipsam, cuius declar-

L. 4

randò

vanda causa, similitudine usus sum, quæ res cælestis divini quæ est, neque sub sensus cadit? Atqui hæc nisi à me didiceritis, à quo discatis nullus est: neque enim potestis in cælum ascendere, & ea à Deo discere. Nam in cælum nemo ascendit, præter eum hominem qui de cælo descendit, qui quidem est in cælo. Is autem ego sum, à quo nisi hæc didiceritis, desperanda vobis cognitio est. Quæ circa attende, quale sit hoc renasci, de quo loquor. Quemadmodum Moses serpentem illum animum extulit in desertis, in quem serpentem insuantes à serpentum morsu sanarentur: ita me oportet extolli, ut omnes in me innentes, à me pendentes, mihi quæ fideles, non pereant, sed vitam adipiscantur æternam. Hæc est igitur renascendi conditio superius à me proposita, sine qua negati quæquam posse regnum cælestè consequi. Nam qui mihi fidem habent, ita immutantur, in tantoque meliores fiunt, ut plene renati dici possint, & cælesti regno digni sint. Etenim tanto genus humanum profectus est amore Deus, ut vigenitum filium suum tradiderit: cui quicumque fidem habeat, non pereat, sed ad vitam perveniat æternam. Non enim misit Deus filium suum in hanc vitam, ut homines condemnet, sed ut per eum serventur homines. Qui ei fidem habet, non damnatur: qui verò non habet, is iam damnatus est, quia vigeniti Dei filij nomini fidem non adiunxerit. In hoc autem damnantur homines, quod cum venerit in orbem lux, tenebras magis quam lucem amant, quippe quorum præta sint opera. Siquidem quisquis vitio a facit, lucem odit, neque in lucem prodiit, ne eius facta arguantur. Qui verò recta facit, is in lucem prodiit ut patefiant eius opera.

v:ipote

v:ipote facta disimilis.

SENTENTIA.

Rescendendum est & ex carne in spiritum migrandum. Ut enim terrestria quæ gravis sunt, in cælum ascendere aut in cælo esse non possunt: ita insipientia, quæ res terrestres & gravis est, in regnum Dei venire, aut ibi esse nequit. A solo Christo salus est.

SAMARITANA. Ioh. 4.

ARGUMENTUM.

Iesus apud fontem cum muliere Samaritana, de vera potione, veroque Dei cultu colloquitur. Cumque supervenissent captum cibum apportantes discipuli, eos quoque de vero cibo docet.

Iesus, Samaritana, Discipuli.

DAmibi bibere mulier. S. Quomodo tu Iudæus, à me muliere Samaritana petis potum? Neque enim habent ullum Indici cum Samaritanis commercium. I. Si intelligeres munus Dei, & quis sit qui à te potum petit, tu ipsa peteres ab eo, ubi quæ ipse daret aquam perennem. S. Domine, neque situlam habes, & puteus est profundus: unde ergo habes istam aquam perennem? Num tu maior es patre nostro Iacobo, qui tradidit nobis hunc puteum: quæ aquatione usus est ipse, & filij eius, atque pecora? I. Hæc aqua sum ad tempus tantum explet, mea autem ad perpetuitatem, ita, ut qui ex aqua à me accepta biberit, non sitiat unquam: nam ea aqua fiet in eo fons, scateni in omnem perpetuitatem. S. Domine, imperiti me ista aqua, ne amplius sitiam, nunc huc ad hauriendum veniam. Ies. I vocatum virum tuum, & huc cum eo venito. S. Non habeo virum. I. Rectè ais, te non habere virum. Quinque enim viros habuisti: nunc quæ habes, non est tuus vir. Istam verum dixisti. S. Video te esse veritatem, itaque non committam ut tibi finisrâ incidisse videar. Maiores nostri in monte hoc Deum colue-

v:ipote.

vunt. Atqui vos contenditis. Hierosolymis esse colendum. Quid tu censes? I. Nihil, crede mihi, veniet tempus, cum neque in monte hoc, neque Hierosolymis coletis patrem. Vos, quid colatis, nescitis: nos quid colamus, scimus: quippe quia salus à Indeis est. Sed veniet tempus, & quidem iam est, cum veri cultores patrem animo & verè colent. Et enim à talibus pater colì postulat. Animus est Deus: & qui eum colunt, animo & verè debent colere. S. Scio venturum esse Messiam: Is cum venerit rem omnem vobis planam faciet. Ie. Ego sum ille, qui tecum loquor. D. Video Magistrum, ad puteum sedentem, & colloquentem cum quadam muliere. A. Mirum est solum cum sola. Sed scit ipse cur id faciat. S. O Faustum diem! Sed ego quid curor ire in urbem, ut meos tam bono nuncio afficiam? D. Comparavimus cibum, magister, vescere. I. Ego cibum habeo comedendum, quem vos nescitis. D. Nunquid absentibus nobis, attulit ei quod edis? I. Mihi passus est, id facere, quod vult is qui me misit, eiusque opus absolvere. Vos quidem dicitis, ab hinc quatuor menses futuram messem. At ego sic: erigite oculos, & videte agros, ut iam ad messem fluant. Ie messor premium aufert, & sator fructum cedit ad vicium perpetuum, ut sator simul & messoris comodo eantum sit. In quo sane d' eum aliud comprobatur, quod ait: Alitum ferere, alium veterere. Ego vos misi ad metendum, in quo colendo vos non laborastis. Alij laborarunt, vos in eorum laborem inualistis.

SENTENTIA.

Christus venit ad d' seculum servandumque fontem, Christus vitam vitamque cibum positionemque dat. Deus animo & vere adorandus est, nullo locorum discrimine. Dei voluntatem exequi cibus esse debet homini Christiano.

CEN-

CENTVRIO. Math. 8.

ARGVMENTVM.

Iesus à Centurione exortatus, eius putrum membris captum, verbo sanat.

Centurio, Iesus.

Domine, puer meus tacit domi membris captus, graviterque cruciatur. I. Ego ibo eum curatum. C. At ego non sum dignus, cuius tu rectum subeas: sed tantum vide verbo, & sanabitur. Nam ego quoque, qui sub alterius sum potestate, tamen obtimeo auctoritatem in eos quibus praesum, milites: ac siquidem iubeo ire, is: si venire, venit: si seruum facere quid, facit. I. O rem admiratione dignissimam. Credite mihi, ne in Israelitis quidem tantam fiduciam inveni. Et sine dubio multi ab oriente atque occidente profecti, accumbent cum Abrahamo, Isaac & Iacobo, in regno caeli: cum interea ij ad quas regum pertinebat, in alta noctis caligine demersi nihil aliud quam stobunt & fremdebunt. Tu abi, & ut confisisti sic obtineo.

SENTENTIA.

Christus tam facile morbis imperat, quam dux militibus. Primi erunt vicini, & ultimi primi.

PISCATORES. Luc. 5.

ARGVMENTVM.

Petrus iaculo reti iussu, plurimos pisces capit.

Iesus, & Petrus.

Subduc in altum coram Petre, ut retia laxetis ad praesentem. P. Preceptor, totam noctem laborantes nihil cepimus: sed tamen postquam ita iubes, demergam rete. O rem miram! Aaeste socij, caesuate nos, rumpitur rete: ita multis piscibus est plenum. Corripite tu istas plagas abijectis, vos vos immergite in naviculam. Desinite, do-

siste,

finite, sustinete rete: iam haec plena est, infundamus in alteram. O rem inauditam! penè submergentur cymba, prae piscium multitudinem: Quae se domine abi à me: homo nocens sum. I. Ne metne, deinceps iam homines pisca. beris.

SENTENTIA.

Abique Christo piscari, hoc est, homines docere, operam ludens est, Christo auspicere ceteris est piscatura.

SIMON. Luc.7.

ARGVMENTVM.

Iesus miranti cum animo suo Simoni, apud quem ipse cibum capiebat, cur se pateretur ab impudica muliere atre & rati, causam reddit.

Simon, Iesus.

I Amadum spectro mulierem istam, quae meum hunc hospitem tam molliter curat. Qui si vates esset, intelligeret utique, quis & qualis sit mulier, quae ipsum atre & rati, nam prostituta pudicitia est. I. Simon, parcius te volo. S. Dicas licet magister. I. Duos debitorum habebat quidam creditor, quorum alter quingentos, alter quinquaginta debebat denario: ij cum non essent solvendo, utriusque condonavit. Dic, uter eum plus amare debeat? S. O. pavor, cui plus condonavit. I. Recte iudicis. Vides hanc mulierem? Cum in omissem domum tuam, ne aquam quidem ad lavandos pedes tuos dedisti. Ea & lacrymis eos persudit, & sui capitis capillo extersit. Tu mihi osculum non dedisti, ea postquam suam ingressus, non destitit mihi pedes deosculari. Tu nec oleo mihi caput unxisti: ea vero unto etiam mihi pedes perunxit. Qua de causa sic habeto, ei missa remitti peccata, quoniam multum amavit. Cui autem minus remittitur, minus amat. Remittuntur tibi peccata mulier, tuate fiducia servavit: ab eadem bene peccata.

SEN-

SENTENTIA.

A similitudinis suspicionibus, abstinetur. Idem. Ex coniectura iudicare temerarium est. Magno beneficio magnus amor conciliatur.

Iairus, Luc.8.

ARGVMENTVM.

Iesus a Iairo exoratus, eius filium in sanatum, & inter eundem mulierem profusio sanguinis laborantem sanat. Deinde ubi Iairi domum venit, eius filium quae interea decesserat, reuocat in vitam.

Iairus, Iesus, Mulier, Petrus, Nuncius.

E St mihi unica filiola, optime Iesu, duodecimum annum agens, quae nunc domi desperato morbo laborat. Obsecro te, & obtestor etiam atque etiam, ut datum venias, eique manus imponas, ut reviviscat, & reualescat. Ie. Faciam verò, eam. M. Salva sum, si possum vel extremam eius oram vestis attingere. Conabor, nec me haec hominum turba impedit, quo minus ad eum accedam. I. Quisnam tetigit mea vestimenta? P. Tu vides quantum hominum multitudine circumfuit, & comprimat, & rogas quis te tetigerit? Ie. Certè tetigit me aliquis: Nam sensi vim quandam exire à me. M. Perij misera, non latui eum. Obsecro te ignosce mihi, oga sum illa. Ie. Narra mihi rem omnem, ut sese habet. M. Ego mihi era iam duodecim annos languēbam profusio sanguinis: cum interea toto illo tempore multis abhibuisti medicis, & omnem rem insumpserim, neque quicquam profecissem, sed in dies deterius habere: iamque ab omnibus medicis curam desperata. Cum autem tuorum factorum admirabilitatem fama atque auditione accepissem, accessi ipsa, sic mecum cogitavi; O me felicem, si vel limbum eius tangere liceat tangere. Fecit animo, per mediam turbam accessit

cessi propius, nec me spes sefellit: nam simulatq; te tetigi, sensi vim omnem morbi fugatam esse, & omnem sanguinis fluxionem constitisse. I. Bono animo es, filia, tua te fiducia seruauit: abi cum bona pace, ex tuo malo sana. N. Tua filia mortua est, laire, quid iam molestus es magistro? Ie. Ne metue, laire, tantum confide: euadet. Sed quem ego domi strepitum audio? Introeamus. Eho quid tantopere fretis? Quid euilatis? Pax sit uobis. Non est mortua puella sed dormit. Vos exite foras omnes: Petre, Iacobe, Iohannes & vos puellae parentes, manete intus. Videbitis quanta sit Dei potentia. Cedo mihi istam puella manum: puella surge. Ia. Bone Deus, quam mirificus es! O mea sibiola, uidecone ego te renatam? Ie. Videte diligenter ne quis hoc recuset, & puellae cibum praebet.

SENTENTIA.

Plus potest uel limbus uestis Christi, quam uniuersa hominum sapientia. Quae alibi insanabilia, Christo sunt facillima.

PHILIPPVS. Mat. 14. Mat. 6. Luc. 9. Iohan. 6.

ARGVMENTVM.

Iesus quinque panibus, & duobus piscibus quinque vitorum millia satiat.

Discipuli, Iesus, Philippus, Andreas.

Vides qua te circumfret hominum multitudo, in tam vasta solitudine, & tam dies multum inclinauit. Itaque censemus ut eos dimittas, ut in finissima rura & vicis diuertant, & sibi cibaria comparent. His enim quod edant, non habent. I. Nihil opus est ut abeant. Praebete vos eis cibum. D. At non satis nobis suppetit, unde tantum hominum numerum pascamus: sunt enim (quantum licet conijcere) plus minus quinque mille viri, ut mulieres & paruulos omittamus, nisi forte eamus emptum panem. I. Unde autem emeremus ad tam multos, Philippe? P.

P. Equidem non video: nam ducentis denarijs vix tantum ensi possit, ut inde ad singulos minimum quantum perueniat. I. Quot habetis? Videte. P. Adest hic puer, qui habet quinque panes hordeacos, & duos pisces, praeterea nihil est. Sed haec quantula sunt ad tam multos? I. Adferete huc modo. Iuhete omnes in viridis gramine discumbere cateruatim, centenos & quinquagenos. Cedo mihi istos panes. Nunc pater coelestis, qui pro tua benignitate piscis omnia, neque in multis pascendis tensor, neq; in paucis copiosior es, qui nulla lege rerum teneris, a quo omnium natura pendet, officio rogo, his tantulis cibarijs multiplicandis, ut haec hominum multitudo admirabiliter saturata, tuam inexhaustam liberalitatem recognoscat. Agite discipuli, distribuite hos cibos in omnes: satis superq; erit, unde ad satietatem comedant.

SENTENTIA.

Christi cibus est inexhaustus. Plus habet Christus, quam egent homines.

PANIS. Iohan. 6.

ARGVMENTVM.

Iesus de viuifico pane, hoc est de seipso, dicitur apud Iudaeos.

Iudaei, Iesus.

Magister, quando huc venisti? Ie. Vos profecto me quaeritis, non quia mihi acula vidistis, sed quia pane satiati estis. Procurate cibum non interiturum, sed in omnem perennitatem permansurum, quem quidem ego vobis dabo. Nam me pater comprobauit Deus. Iu. Quid agemus, ut diuina opera faciamus? Ie. Hoc est diuinum opus, ut fidem habeatis ei quem misit Deus. Iu. Quod ergo tuis specimen das, ut eo viso tibi credamus? Quid tale facis, quale fecit olim Moyses? Quo dante maiores nostri

Dama

Manna vixerunt in solitudine, quemadmodum literis proditum est; Panem de caelo dedit eis comedendum. Ies. Non Moyses (mihi credite) panem vobis de caelo dedit: sed pater verum vobis de caelo panem dat. Nam Dei panis est, qui de caelo descendit, & vitam dat hominibus generi. Iu. Domine, da nobis perpetuum panem istum. I. Ego sum panis: v. talis. Qui venit ad me non esuriat: & qui mihi fidem habet, non sitiet unquam. Sed hoc vobis dico, & vidistis me, neque fidem habetis. Quisquid mihi dat pater, ad me venit: & venientes ad me non eicio foras. Descendi enim de caelo, non ut morer, sed ut eius qui me misit, voluntati paream. Haec est autem eius qui me misit, patris voluntas, ut ex eo omni quod mihi commisit nihil perdam, sed id ultimo die exerceam. Haec est autem eius qui me misit voluntas, ut qui quis filium assicuit, eique credit, in vitam eternam ascriptetur, & à me ultimo die in vitam revocetur. Iu. Nomo hic est Iesus Iosephi filius, cuius non patrem marcumque noverimus? Quo pacto igitur ait se de caelo descendisse? I. Ne missitate inter vos. Nemo potest ad me venire, nisi pater qui me misit, irabente eum, à me ultimo die in vitam revocatum. Scriptum est in vaticinis, omnes fore divinitus docti. Quisquis ergo ex patre audivit & didicit, si ad me venit: non quia patrem qui quam viderit, nisi qui à Deo, si patrem vidit. Credeat mihi, qui mihi filius, si vitam habet eternam. Ego sum panis vitalis. Manna vbi sunt maiores vestri in desertis, & tamen mortui sunt. Hic est panis qui de caelo descendit, cuius modis, ut qui eo vescatur, non sit mortuus. Ego sum panis vivus, qui de caelo descendit: quo pane qui vescitur, vivit in perpetuum. Panis

vivens

autem quem ego dabo, caro mea est, quam pro humani generis vita dabo. Iu. Quomodo potest hic nobis carnem suam dare comedendam? Ies. Hoc vobis confirmo, nisi & carnem meam consideritis, & sanguinem meum biberitis, non habetis vitam in vobis. Qui comedit meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam eternam, & ego eum in vitam revocabo ultimo die. Caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Qui mea carne vescitur, meumque sanguinem bibit, in me manet, & ego in eo. Quemadmodum vivit pater qui me misit, ita & ego per patrem vivo, & qui me comedit, is quoque per me vivit. Hic est panis qui de caelo descendit: cuius longe alia vis est, quam Manna qua vbi maiores vestri tamen mortui sunt. Hoc pane qui vescitur, vivit in sempiternum. D. Dura vox: quis eam audire possit? Ie. Ergo hoc vobis absurdum videtur? Quid si me videatis eò ascendentem, vbi eram antea? Nonne multo vobis absurdius videbitur, ut qui in caelum ascenderit, is in terris comedatur? Non sunt mea dicta ita accipienda, ut dicam ipsam carnem meam comedi. Nam caro quidem nihil inuat: sed est divina quedam comedendi ratio, qua vita eterna comparatur, de qua ratione verba facio. Nam quemadmodum qui panem comedit, is per panem vivit: ita qui per me vivit (id quod mihi credendo, & à me pendendo efficitur) is me comedere dicitur. Sed sunt quidam ex vobis qui fidem non habent. Hanc ob causam, dixi vobis neminem posse ad me venire, nisi hoc ei datum fuerit à patre meo. Iam verò multi à me propterea discedunt. Qui vos? Num etiam vultis discedere? P. Domine, quem ad ea-

M

mus?

mus? Tu verba vite eterna habes: & nos credimus & nominamus, te esse Christum, Dei viventis filium. I. Equidem vos duodecim elegi, sed vestrum unus diabolus est.

SENTENTIA.

Animæ cibis magis est procurandus quam corporis. Vt pane corpus, sic veritate (qui Christus est) anima pascitur.

PRÆPOSTERI. Mat. 15.

Marc. 7.

ARGVMENTVM.

Iesus a Phariseis & Scribis de discipulorum suorum illotis manibus reprehensus, in illos reprehensionem retorquet, demonstratque peccatum non extra, sed intrinse esse in animo.

Pharisei & Scribae, Iesus, Discipuli, Petrus.

Cur faciunt discipuli tui contra institutum antiquorum, ut cibum capiant illotis manibus? Ie. Cur & vos contra præceptum Dei facitis instituto vestro? Deus enim (vt ait Moyses) parentem vtrumq; coli præcepit: & si quis patri matruæ maledixerit, eum morte multari. At vos ita homines instituitis, vt parentibus demonstrent, donaria à se in siccum tempus collata, in ipsorum parentum utilitatem esse cessura. Ita estis in causa, vt nihil ad illam honoris speciem addant, dum se satis parentibus facere arbitrantur, si in templum donaria conferant: quamuis parentibus non, vt debent, subueniant, quo vestro instituto Dei præceptum rescidistis. Multa sunt eiusdem generis alia, in quibus dum hominum instituta teneatis, Dei præcepta omittitis: lotionis vcerorum, & poculorum, & cætera eiusmodi. Fidei homines, rectè vaticinatus est de vobis Esaias, ubi ita dicit. Hic populus ad me accedit, & me labijs colet: sed animo procul à me absunt. Verum frustra me ex institutis præceptisq; hominum venerantur. Sed attendite omnis multi-

tudo

tudo, & intelligite. Non quod intrat per os coingminat hominem: sed quod exit per os, hoc verò coingnat hominem. Si quis habet aures ad audiendam, audiat. Di. Ecquid scis Phariseos isto tuo dicto esse offensos? I. Omnis stirps à patre meo cælesti non plantata, extirpabitur. Sinita eos: duces sunt cæci cæcorum. Quod si cæcus cæcum ducat, ambo in foveam cadent. P. Edisserere nobis sententiam istam. I. Adeone etiam vos tardus estis? Aut nondum intelligitis, nihil quod extrinsecus in hominem intrat, posse eum coingnare? Non enim in cor penetrat, sed in ventrem feritur, & in latrinam per excrementa ciborum, eicitur. Sed quæ ex homine per os exeunt, ea ex corde proficiscentia, coingnat hominem. Hinc nascuntur malevolentia, hinc adulteria, hinc stupra, cædes, furta, falsa testimonia, sordes, malitia, dolus, proteruitas, inuidentia, maledicta, superbia, stultitia. Hæc tam multa intrinsecus manentia polluant hominem. At illotis manibus cibum capere, non polluit hominem.

SENTENTIA.

Fidei homines speciem pietatis habent, eisdem vim repudiant. Quo quisque plus tribuit rebus exterioribus, eo minus habet interiorum. Tanto minoris quisque facit speciem, quanto plus habet rei.

CHANANÆA. Mat. 15. Marc. 7.

ARGVMENTVM.

Iesus a Chananea exoratus, eius filiam liberat a fatia.

Chananea, Discipuli, Iesus.

Miserere mei ò tu Davidide, filiam habeo, quæ furis miserè agitur. Hæc me infelicem, ne respondere quidem dignatur. Obsecro te etiam atq; etiam, miserere mihi, respice me, utere tua in me clementia & mansuetudine. D. Absoluta eam, quæsumus: clamore nos ob-

M 2

audis

tandit. 1. Non sum missus nisi ad ones perditas domus Israelis. C. Domine subueni mihi. I. Sine primis saturari liberis. Neq; enim conuenit liberorum panem abicere catellis. C. Etiam sanis: & tamen catelli quoque comedunt de micis liberorum, quæ decidunt de mensa dominorum suorum. I. O mulier, magna est tua fides. Obtineto sanè quod vis: Et propter istud dictum ab Ieta: nam furia emigravit è tua filia.

SENTENTIA.

Christus exorabilis est etiam iis quos maxime videtur excludere, Fide Christus expugnatur.

FERMENTVM. Mat. 16. Marc. 8.

ARGVMENTVM.

Iesus discipulorum dissidentiam & tarditatem arguit: qui, quod ipse de fermento spiritali dixerat, intelligebant de carnali.

Iesus, Discipuli.

CAuete vobis diligenter à fermento Phariseorum & Saduceorum, tum etiam Herodis. D. Hoc dicit, quia panes non accipimus. I. Quid vobiscum cogitatis, dissidentes, panes à vobis esse omissos? Adeone cæci animo estis? Adeone sensum omnem amisistis, ut nihil intelligatis, neque vobis venit in mentem idolorum quinque panum, quos in quinque hominum millia disperuim? Quot enim corbes frustis refertas abstulistis? D. Duodecim. I. Quid cum septem panem in quatuor millia distulisti, quot frustorum canistra abstulisti? D. Septem. I. Qui sit, ut non intelligatis, me non de pane loqui, cum in beo vitari fermentum Phariseorum & Saduceorum.

SENTENTIA.

Diæta Christi spiritali, interdum secundum carnem interpretantur etiam Christiani. Hominem a carne ad spiritum traducere est difficile. Dissidentia ex homine quamuis pro ægre pellitur.

CLAVIGE R. Mat. 16. Mar. 8. Luc. 9.

ARGV-

ARGVMENTVM.

Iesus discipulos seiscitatus quænam esset hominum de se fama, & audita Petri confessione, ei clauis regni cæli promittit, de nule eius carnalem in cruce deprecanda animam obiurgat, & de hominis abnegatione docet.

Iesus, Discipuli, Petrus.

Quem me dicunt homines esse? D. Alij Iohannem Baptistam, alij Eliam, alij Ieremiam, alij aliquem ex veteribus vaticibus, qui in vitam redierit. I. Vos autem quem me esse dicitis? P. Christum Dei viuente filium. Ie. Beatus es Simon Bar Ionas, quoniam istud à carne & sanguine edoctus non es: sed à patre meo, qui est in cælis. Et ego tibi vicissim dico, tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo ecclesiam meam, quam ne vniuersa quidem æra vires superabunt: tibi que dabo clauis regni cælestis: ac quicquid obstrinxeris in terra, erit obstrictum in cælis, & quicquid solueris in terra, erit solutum in cælis: Ceterum etiam atque etiam cauete, ne cuiquam inducatis me esse Christum. Me quidem oportet Hierosolymam proficisci, omni que à senioribus & pontificibus, & scribis contumelias & indignitates perpeccatum, interfecti, tertioque post die resurgere. P. Respicite domine, nunquam istud uici accedit. I. Abi è meo conspectu, Satana: impedimento mihi es, quod diuina non sapis, sed humana. Quod si quis me vult sequi, renunciet sibi ipsi, & me, crucem ferens quotidianam, subsequatur. Nam qui uolet vitam suam seruare, eam perdet. Qui uero vitam perdidit mea causa, & Euangelij, eam seruabit. Quid enim prodest, quenquam etiam totum mundum lucrari, si uita sua uacillatam faciat? Aut quid habet quisquam, quod cum uita sua compensare possit?

venim quem moi, meorumque dictorum hoc adultero, sceleratōque hominum genere pœniterit, eius me vicissim pœnitet, cum & meo, & paterno splendore conspicuus veniam unā cum sanctis & iuvis genis. Nam venturus sum, & profuis quēque factis remuneraturus. Quinetiam hoc vobis confirmo, quosdam esse ex hoc conuenit, qui non sint obturi mortem, quin me regni diuini præpotentem viderint.

SENTENTIA.

Christi cognitio ab homine non proficitur, Sequendus Christus est, hūc omniū præferendus.

LYNATICVS S. Mat. 17. Mar. 9.

ARGVMENTVM.

Iesus Lunaticus, quem eius discipuli sanare non poterant, sanat, ab eius patre exortatus.

Pater lunatici, Iesus, Demon, Quidam, Alius.

Magister, oro te, ut me, meumque unicū filium, quem tibi hic adduco, respicias. Agitur nescio quo feriali spiritus muto: credo enim Diane incitatione ita miserè infestari. Nam: cum subito eum mala illa peffis corripit, tum verò ad motis dolorum facibus repente diuexatur, & cruciatibus folicantibus horribiles gemitus & dentium fridores edens, spūmas agit in ore: & vix tandem seuis cruciantis persicillus, à tam immanium furiarum vinculis laxatur. Eum decessi ad tuos discipulos, & orari ut eum à tanto malo liberarent. Sed non potuerunt. I. O diffidens hominum genus, & prauum: quousque vèrsabor inter vos? Quem ad finem vos perferam? Hūc mihi adducatur. Pat. Ecce eum tibi. Hei mihi, vnde sis ut repente te viso, concidit: vide ut spūmans volutatur. Ie. Quam pridem hoc ei euenire cœpit? P. Iam à puero, ut saepe in ignem, saepe in aquam præceps

ruit,

ruit, ut dicas eum in mortem ferri. Sed tū si quid potes optulare nobis, nostris miseris. I. Si potes credere, nihil est quod credenti fieri non possit. P. Credo ego quidem, Domine, sed tu adiuua fidem meam. I. Spiritus muto & surde, ego tibi impero ut istinc emigres, remigraturus nunquam. D. Brunn. Q. Nō conuulsus est? Vt meruo similitis? A. Imò ego puto planè mortuus, ita nihil omninò mouetur. I. Cedo mihi istam manum, surge: est incolu-mis. Trado tibi filium tuum omni morbo vacuum.

SENTENTIA.

Homini imbecillitas, diffidentia argumentum est. Fides est omnipotens. Christus etiam infirmæ fidei optulatur.

LAPIDANTES. Ioh. 8.

ARGVMENTVM.

Iesus de seipso eum Iude s diffisit, eorum vanam ob Abrahamicam stirpem arrogantiam retundit, veram libertatem docet, & lapidationem ob eum effugit.

Iesus, Phari'ei, Iudæi.

Ego sum lux mundi. Qui me sequitur, non inopredetur in tenebris sed viciat luce vitæ. P. Tū de te ipso testaris, testimonium tuum non est verum. I. Et si ego testor de me ipso, verum est tamen testimonium meum, quoniam scio vnde veniens, & quò abeam: id quod vos nescitis. Vos more hominum iudicatis, ego non iudico quinquam. Et tamen ut maxime iudicem, iudicium meum verum sit, ut pote qui non sum solus, sed vñ etiam adsit qui me misit pater. In vestra quoque lege scriptum est, duorum hominum testimonium verum esse. Ego de me ipso testimonium dico, dicit etiam is à quo sum misus pater. Ph. Vbinam est tuus pater? Ie. Vos neque me nouistis, neque patrem meum. Si me noscitis, meum quoq; patrem noscitis. Ego abiurus sum, & vos me requiritis, atq; in peccato vestro moriemini. Quò ego a-

41 4

bibo,

bibo, vos non potestis venire. *Iu.* Num ipse se interficiet ut dicat, quò ipse abiturus est, nos venire non posse? *Ie.* Vos hinc infernè estis, ego supernè. Vos ex hoc mundo estis, ego non item: ideoque dixi vobis, vos in peccatis vestris morituros: id quod fiet, nisi credideritis me eum esse. *P.* Nam quis tu es? *Ie.* Iamdudum id vobis sum elocutus. Equidem multa de vobis habeo verè dicere. Sed ut ille qui me misit verax est, ita ego quoque ea demum qua ex eo audivi, hominibus renuncio. Verum enimvero cum me extuleritis, tum demum intelligetis me eum esse qui me sponte faciam nihil: contra, sicut me docuit pater, ita loquar, mecumq; habeam eura, qui me misit. Neq; enim me solum deseruit pater, ad cuius ego arbitrium omnia semper facio. Quod si vos, qui mihi creditis (video enim esse non parum multos) in meis dielis manebitis, verè discipuli mei eritis, veritatèmq; intelligetis, qua vos in libertatem vindicabit. *Iu.* Nos Abrahami progenies sumus, neq; cuiquam unquam servimus: & tu audes dicere, nos factum iri libero? *I.* Credite mihi, quicumque facit peccatum, servus est peccati. Atqui servus non est domi perpetua mansio, filio est. Ergo si vos filius libertate donabit, re ipsa liberi eritis. Neque verò me praterit, vos esse progen em Abrahami: sed enim cupitis me necare, postquam mea in vobis oratio locum non habet. Ego quod cognovi à patre meo, loquor: itidem, vos quod didicistis à patre vestro facitis. *Iu.* Noster quidem pater Abrahamus est. *Ie.* Si Abrahami filij essetis, Abrahamo digna faceretis. Nunc cupitis me perimere, hominem qui verum vobis sum effatus, id quod audivi ex Deo. At nihil tale faciebat Abrahamus. Vos patre vestro

stro digna facitis. *Iu.* At qui è stupro nati non sumus. Vnum patrem habemus Deum. *Ie.* Si à deo patre essetis, amaretis me, quippe cum à Deo profectus venerim. Nequè enim mea sponte veni, sed ab eo missus. Cur meam orationem non agnoscitis? Cur mea dicta audire non potestis? Vos ex patre Feione estis, & patris vestri libidinibus ministròs vos libenter praebeatis. Ille iam ab initio fuit homicida, nec in veritate perstitit, neque veritate vacuus. Quod si falsum loquitur, de suo loquitur, ut pote mendax, mendaciq; pater. At mihi vos, quia verum dico, non creditis. Quis me vestrum coarguit peccati? Quòd si verum dico, cur mihi non creditis? Qui à Deo est, Dei dicta audit. Vos ideo non auditis, qui à Deo non estis. *Iu.* An non rectè dicimus, te esse & Samaritanum & furiosum? *Ie.* Ego furiosus non sum, sed patrem meum decoro: vos vero me probro afficitis. Sed nò ego mea laudè studeo: est qui studeat, & cù ratione. Credite mihi: qui mea dicta observaverit mortem non videbit unquam. I. Nunc plane videmus te frere. Abrahamus ipse mortuus est, & ipse vates: & tu eum à morte in perpetuum vindicās, qui tibi dicto audiens fuerit? Num tu maior es patre nostro Abrahamo, qui tamen mortuus est, ut etià ipsi vates? Què tu te facis? *Ie.* Si ego me ipsum laudarem, laudatio mea nulla esset, pater meus est qui me laudat: quem vos, cum dicatis vestrum esse Deum, tamen non novistis. At ego novi: id quòd si negarem, vestri essem similis, id est, mendax: sed novi eum, eiusque dictis parco. Abrahamus ille parens vester gestinuit videre diem meam, & vidit, & vidisse gavisus est. *Iu.* Quinquaginta annos nondum habes, & Abrahamum vidisti? *Ie.* Imò antequam Abrahamus esset, ego

*eram. Iu. Proh scelus, haccine nos tam indigna ferre?
Quin eum cooperimus lapidibus? Agite, fiet lapidatio.
Sed quid hoc est? Nusquam comparet. Euanuit.*

SENTENTIA.

Patrem sequitur: sua proles. Cui quicque obedit, eius filius aut seruus est. Ex opere iudicatur de homine Impiū dum ex diabolo nati. Seruire iustitie, ea demum libertas est. Simulatores dum te negant homicidas, in eo ipso vestigio homicidia moliantur. Simulatorem si homicidii argueris, occidit, te, si poterit, te non homicidam esse ostendat. Vitam tantum speret mundus ut ex suis ex fructibus cognoscatur.

CÆCIVS NATVS. Iohan. 9.

ARGVMENTVM.

Iesus cæcum natum sanat. Pharisei postquam hoc etiam interrogatis eius parentibus, resciverunt, de Iesu male dicent, & sanatum, quia de Iesu, bene dicebat, reiciunt. At Iesus ei sese aperit, & Phariseos cæcitatatis arguens, de seipso, bono pastore, disputat.

*Discipulis, Iesus, Cæcus natus Vicini, Parisei,
Parentes Cæci, Nuncij.*

Magister, virum propter suum hic, an propter parentum peccatum cæcus natus est? Propter neutrum: tantum ut diuina in eo opera demonstrarentur. Me oportet rem agere eius qui me misit, dum aies est. Venit nox, cum agere non poteris. Donec in hac vita ago, lux sum hominum. Sed age iam, huc homini lucem conferam. Confectum est. Abiit in piscinam Siloæ. C. Faciam, & quidem libenter. O me felicem, si possum adipisci id quod homines vocant lucem! quo ita deleclantur, ut negent quicquam esse incurandus. At ego nunquam ne suspicari quidem potui quale esset: neque omnino animo & cogitatione comprehendere, quid album quidne atrium dicant. Ita mihi natura in qua fuit, ut mihi rem omnium predicatorem suauissimam, inuiderit. Sed iam videor mihi ad piscinam peruenisse, lauabo me, ut sum iussus. O

Deus

Deus immortalis! quid hoc rei est? Hoccine est videre? Ho, ho, vix sum mei compos, pro gaudio. Video ego cælum, terram, homines. Bonus Deus, quis est hodie tam fortunatus, quam ego sum. O populares, aspiciat, aspiciat eum qui ex vero matris cæcus est exceptus, nunc liquido videntem. U. Estne hic ille, qui solebat sedens mendicare? Al. Plavè. Al. Fieri non potest. Alius est, eius similis. C. Imò ego verò ille ipse sum. V. Quo pacto tibi aperti sunt oculi? C. Quidam homo, quem Iesum runciant, puluerem spuito suo temperatum meis oculis illenit: deinde iussit ut irem lotum in Siloæ: quo facto sensus videndi sumi affectus. V. Vbi est ille. C. Me latet. V. Deducamus eum ad Phariseos. C. Quo libet. V. Adducimus vobis hominem, Pharisei, qui ait se, cum à natiuitate cæcus esset, videndi munus à Iesu esse acceptum. Ph. Quo modo istud amabo? C. cæno mihi oculos illenit: quibus deinde ablutus video. Ph. Is homo non est à Deo profectus, ut qui Sabbatum non agat. Al. Qui possit improbus homo tam stupenda? Ph. Tu quid de eo censes, qui tibi oculos aperuit? C. Egone? Vatem esse. Iu. Credibile non est, eum qui nunc videt, cæcum fuisse. Enocenter huc eius parentes. Al. Sanè placet. Hæus vos, accersite eos. N. Fiet. Iu. Placet hanc rem alius sciscitari. Nu. Adsum. Iu. Hiccine est filius vester, quem vos predicatis cæcum esse natum? Qui sit ut nunc cernat? Pa. Hunc filium esse nostrum, & cæcum fuisse natum scimus: quomodo nunc cernat, nescimus, quisue ei oculos aperuerit, nos fugit. Ipe iam grandis est, ipsum in interrogate de se, ut eloquatur. Ph. Appellatur iterum. Ades tu, facere verum. Nobis satis cognitum est hominem illum esse sceleratum. C. Sceleratus

leratus sit, necne nescio: unum illud scio, me, cum cecus fuerim, nunc oculis vti. Ph. Quid fecit tibi? Quo modo illustravit tua lumina? C. Iam vobis dixi, neque audivistis. Quid denuo vultis audire? Nam vos, quoque vultis eius discipuli fieri? Ph. Abi in malam rem. Tu es eius discipulus: nos Mosei sumus discipuli. Satis scimus cum Mose locutum esse Deum: at hic unde sit, nescimus. C. Ergo in eo est admirabilitas, quod vos nescitis unde sit, cum tibi oculos patefecerit. Iam scimus improbos à Deo non audiri: sed si quis pius est, & Dei voluntati parens, eum vidit Deus. Nunquam post hominum memoriam fundo auditum est, quengnam illustrasse oculos cecivatis. Quid nisi esset is profectus à Deo, nil posset. Ph. Tu scelerum plenus es, & nos doces? Abi foras in malam crucem. Ie. Audis eum, quem nativa cecitate liberavi, exaltum esse à Indis: Et ecce eum. Hens tu habetne fidem Dei filio? C. Quis autem est is, ut ei fidem habeam? Ie. Vides eum; is ipse est, qui tecum loquitur. C. Ego vero fidem habeo. Ie. Ego in hunc terrarum orbem ad hoc discrimen, & ad hoc delectum veni, ut qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant. P. Antibi nos videmur cæci? I. Si cæci essetis, non essetis in vitio. Nunc quia dicitis vos cernere, peccatum in vobis heret. Sic accipite; Qui non intrat per iannam in casam, sed alia transiendit, is fur est & latro. Qui autem intrat per iannam pastor est ovium. Huic ianitor aperit. Huius vocem exaudiunt oves. Hic suus appellat nominatim, eaque educit, eandemque præsit viam: hunc oves consequuntur, & cuius vocem agnoscant. Alienam autem non sequuntur, sed defugiunt: quoniam non agnoscunt aliam vo-

cem

cem. Virum ut intelligatis quid mihi vellem, sic habetote. Ego sum ianua ovium. Omnes qui unquam ante me venerunt, fures sunt, & latrones, nec eos audierunt oves. Ego sum ianua. Per me qui intrabit, servabitur, & ingressum & egressum liberum habebit, & pascum nanciscetur. Fur non aliam ob causam venit, quam ut furetur, mactet, perdat. Ego veni ut vita fruatur, & melius habeant. Ego sum pastor bonus. Pastor bonus animam ponit pro ovibus. At mercenarius ille, non pastor, cuius sua non sunt oves: si quando vidit Lupum venientem, relinquit ovibus, in pedes se conijcit, lupus oves agit, rapit. Ille mercenarius fugit: nempe mercenarius, nec curam habens ovium. Ego sum pastor bonus, & meas novi: vicissimque eis sum notus. Quemadmodum novit me pater, ita ego novi patrem, & animam pono pro ovibus. Habeo autem alias oves, que non sunt huius ovilis, que etiam mihi adducendæ sunt, meamque vocem audient: atque ita fiet unum ovile, unusque pastor. Ideo me pater amat, quia animam pono cam resumpturus. Eam quidem nullus mihi eripere potest, sed ipse mea sponte eam pono, habeo enim potestatem eam ponendi, rursumque sumens. Hoc mihi in manibus dedit meus pater. Iu. Furiosus est, & insanit. Quid eum auditis? Al. Hæc non sunt furantis. Potestne furia cacorum oculos lucis usu donare?

SENTENTIA.

Quos sanatus est Christus, prius sedat, hoc est sedos esse ostendit. Simulatoribus nihil est, vel pertinacius vel crudelius. Equidem sic mihi persuasi, etiam si reliqui omnes veritati crederent, simulatores non esse credituros. Quos mundus reicit, Christus accipit, eisque lese aperit: qui divina sapiunt, mundo furete videtur. Aperit hic tandem oculos: O ecce munde, noli continui furoris arguere, si quis aliquid vel agit vel dicit, quod tu o bella centiceps, vel non approbas vel non intelligis: Cognitione iterum & iterum tertioque cognosce, antequam

quam iudices, nam ad penitentiam properat, cito qui iudicaz.

RENOV ALIA. Ioh. 10.

ARGVMENTVM.

Iesus Judæis Christum Deique filium se esse faceret, ob eamque causam illi cum lapidate conatur.

Iudæi, Iesus.

Quam diu nostros animos suspensos tenebis? Si tu es Christus, dic nobis aperte. *Ie. Id dixi vobis, nec creditis: ea quæ patris mei nomine facio, satis de me testantur. Sed vos non creditis, quia non estis ex omnibus meis, quemadmodum dixi vobis: omnes meæ vocem meam audierunt, ego eas cognosco, ipsæ me sequuntur, ego eis vitam largior sempiternam: non possunt unquam perire, neque mihi eas quisquam de manu eripuerit. Pater meus, qui mihi eas mandavit, maximus est omnium: nec eas possit qui, quem de eius manu extorquere. Ego autem & pater unus sumus. I. O audaciam! videtis quam nefaria vox. Scite, obnamus hominem lapidibus. I. Multa ego vobis præclara operi patris mei auctore, edidi: quod tandem est coram propter quod me lapidatis? *Iu. Nullam bonam ob rem te lapidamus, sed ob impia tua in Deum dicta: simus quod homo cum sis, Deum te facis. Ie. Eho, an non ita scriptum extat in vestris literis: Ego vos deos appellavi? Si dii appellati sunt illi, ad quos Dei sermo habitus est, quod iter pitium rescindi non potest: me, quem pater consecravit, & in hunc terrarum orbem misit, vos impium dicitis, si dixi me Dei filium esse? Si patre digna non præsto, mihi ne credite: si in etiam, si non mihi, at factis credite: & tandem cognoscite & patrem in me, & me in patre esse. *Iu. Enimvero istam non sunt ferenda: iniuria.***

UHS

Ums ei manus, quid stamus? Pape, ubi est? Nusquam est. Ubi est? Enarrat in autem prestigiator, at non semper e-nadat: tenebitur aliquando.

SENTENTIA.

Que non intelligunt, damnant imperiti. Homicida sua religionis nomine prætexunt simulatores. Vera dicta habet mundus pro impiis,

THOMAS. Ioh. II.

ARGVMENTVM.

Iesus discipulos suos se comitari iubet, cunctam ad Lazarum in vitam revocandum.

Iesus, Discipuli, Thomas.

Abeamus iterum in Iudæum. *Dis. Magister modo te volebant lapidare Iudæi, & eodem redis? Ie. Dicitur horæ sunt duodecim. Qui inter diu iter facit, non offendit. Visus enim communi hac luce. Qui autem noctis, offendit: caret enim lumine. Iam verò Lazarus ille noster amicus obdormiuit: eum ego eo expergescitum. D. At si obdormiuit, saluus est. Ie. Planius dicendum est: Lazarus mortuus est, id quod equidem vestra causa gaudeo, ut rei fidem adinquiratis, cum sciatis me non adfuisse ibi. Sed eam ad eum. *Th. Eamus & moriturus cum eo.**

SENTENTIA.

Christo mortuum excitare tam facile est quam homini dormientem. Christo mors læuis est.

LAZARVS. Ioh. II.

ARGVMENTVM.

Iesus Lazarum in vitam resuscitat.
Martha, Iesus, Maria, Iudæi.

Cum essem domi, allatus est mihi nuncius, aduenire Iesum. Itaque ex extra vicem obuiam procedo. Sed eum aduenientem video: adibo, & salutabo. O Domine si adfisses hic, meus frater non fuisset mortuus. Sed

UHS

nunc etiam scio, te, quidquid à Deo petueris, impetraturum esse. *Ie.* Reuiviscet frater tuus. *Mar.* Scio ego reuiviscerum cum reuiviscerent homines in illo nouissimo die. *Ie.* Ego sum resurrectio & vita, ita ut mihi confidentes omnes & mortui sunt reuiviscant, & vni nunquam sint morituri. Credis hoc? *Mart.* Etiam domine. Ego credo te esse Christum ipsum Dei filium, orbi expectatum. Sed eo euocatum Mariam sororem meam que domi misera luctu tabescit. *Ie.* Quam multa acerba & perpeffa aspera euenire in hominum vita necesse est? Miseresceat harum miserandarum mulercularum, que charissimam fratris morte concessisse, mœrore consciuntur, & iam ad me, sicut ad ceruicium asylum confugiunt, opemque meam & presens auxilium implorabunt. Atque ecce eas hic accurrentes, cum magna hominum multitudine. Ipsa autem Maria, vt plorat, vt lamentatur, vt suo luctu omnibus lacrymis exccuit? Tam credo mihi ad pedes iacebit supplicans. *M.* O Domine, si tu hic adfuisse, meus frater non fuisset mortuus. *Ie.* Vbi cum posuistis? *Ius.* Veni visum. *Vi.* commotus est, & lacrymarum vim profudit! Nimirum eum valde amabat. *Alius.* Non poterat is qui cæci oculos reclusit, efficere, vt hic non moriretur? Sed videte vt rursus conturbatur. *Ie.* Hic est monumentum: arrote saxum. *Mar.* At iam faciet, Domine, nam quæriduum est. *Ie.* Dixi ego tibi, te, si potes fidere, vt virum gloriosum & planè diuinum factum? Tollite modo. Pater gratis tibi ago, quod me audiuisti. Equidem sciebam vt me semper audis: sed dicebam propter circumstantiam hominum multitudinem, vt credans me à te esse missum. *Lizare.* veni foras. *Iu.* O

rem

rem seculis omnibus inaudisam. Videte, videte hominem è sepulchro emergentem, vinetis pedibus, manibus fascijs, vultuque sudario obelato. O immensam Dei potentiam. *Ie.* Solutus eum & dimittite liberum.

SENTENTIA.

Christi vox etiam à mortuis auditur, & nos viui eam non audimus,

REPVDIVM. *Mat.* 19. *Marc.* 10.

ARGVMENTVM.

Iesus cum Phariseis & discipulis de diuortio colloquitur, Phariseis, Iesus, Discipulis.

Licetne viro repudiare uxorem, qualibet de causa? *I.* Quid vobis precepit Moses? *P.* Moses permisit uxori nuncium remittere, scripto diuortij instrumento. *I.* At non legistis, vt qui eos principio fecit, mare simul & feminam fecerit? *P.* Iteque ita pronunciatum sit: propterea vir, relicto vtroque parente, heredit sue coniugi, fietq; ex duobus vnum corpus. Itaque iam non sunt dua, sed vnum corpus. Proinde quod Deus coniugauit, homo ne disjungat. *P.* Cur ergo precepit Moses, ei dare diuortij tabulam, eamq; repudiari? *I.* Habuit videlicet rationem vestre peruicacia. Verum olim non erat ita facilitatum. Quin hoc vobis confirmo, quicumq; repudiauertit uxorem suam, nisi ob stuprum, & duxerit aliam, adulterat, & qui repudiatam duxerit, adulterat. Eadem in causa sunt & femina. *D.* Si ea est viri cum uxore conditio, non expediet conubia coniungere. *Ie.* At non omnes id prestare possunt, sed ydumtaxat quibus datum est. Nam eniratorum, alij ita ex vitæ matræ orti sunt, alij manu castrati sunt, alij seipso castrauerunt propter regnum cœlestè. Qui hoc potest prestare, prestato.

N

SEN-

Deus ipse propter hominum pernicitiam aliquid interdum permittit, quod alioquin permittendum non esset. Olim fuit mandus minus malus & omnia abiciunt in detentis. Libidini resistere nisi donis Dei nemo potest.

DIVE S. Mat. 19. Mar. 10.

Luc. 18.

ARGVMENTVM.

Iesus ab adolescente interrogatus vitæ viam docet, & quam sit ea diuinitus difficilis ostendit, deque præmiis suorum differit.

Adolescens, Iesus, Discipulis.

Magister bone, quid boni faciendum mihi est, ut vitam æternam adipiscar? Ie. Quid me dicis bonum? Nemo bonus est nisi vnus Deus. Quid si vis ad vitam peruenire, serua præcepta. A. Quenam? I. Ne adulterato. Ne occidito. Ne furator. Falsum testimonium ne dicito. Ne quem interuertito. Parentum vtrumq; colito. Alterum ut te ipsum diligito. A. Hæc omnia seruans iam à teneris. Quid mihi restat? I. Pro-o. Vnum tibi deest. Si vis perfectus esse, i venditum rem tuam omnem, & pretium in pampere erogato, thesaurum habiturus in celo: deinde ad me sequendum, crucem ferens venito. Eho, abiustus: est enim perdues. O mei discipuli, quàm difficulter, qui rem habent, ad regnum cælestem perueniunt! Obstupetis? O filij, quàm difficile factus est, ut qui diuitijs freti sunt, in regnum diuinum ingrediantur? Dicam iterum: facilius est rudentem traicere per foramen acus, quàm diuitem in regnum diuinum introire. D. Ecquis igitur poterit seruari? Ie. Hoc humanis quidem viribus fieri non potest, sed potest diuinis. Nam omnia, quantumuis hominibus ardua videantur, à Deo tamen fieri possunt. D. Nos quidem (ut vides) reliquimus omnia ut te sequeremur: quid ergo huic assequemur? Ie. Vos quidem

dem certè, qui me secuti estis, cum in renouata vita in tribunali magnificus confidero, sedebitis etiam in duodecim tribunalibus, duodecim tribus Israelitarum indicantes. Es omnino, quisquis demum aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut conuergens, aut liberus, aut agros reliqueris, mei nominis & euangelij regni que diuinitate gratia: es & in hoc æuo, etiam inter tot acerba, centuplum accipiet, & in futura ætate vita fruetur sempiterna. Sed multi primi erunt ultimi, & ultimi primi. Nam in regno cælesti idem usu venit, quod in quodam patre amilius, qui primo mane exiit ad condiscedendos in vineam suam operarios: & cum singulis denarijs in diem cum eis decidisset: eos in vineam dimisit. Iterumque circiter horam tertiam egressus, vidit alios otiosos in foro manentes, quos etiam in vineam suam amisit, seque eis quod æquum esset daturum promisit. Item circa sextam & nonam horam egressus fecit idem. Hora autem ferè undecima egressus, cum alios desides inuenisset, quid his (inquit) stultum diem otiosi? Nemo nos conduxit, inquit illi. Tum ille, Ite & vos in vineam, meam & quod erit æquum, accipietis. Vespere mandati vineæ dominus procuratori, ut operarios conuocet, eis que præmium persoluat, initio factò ab ultimis ad primos. Hi qui venerant hora ferè undecima, singulos acceperunt denarios. At primi, qui se se plus accepturos rati essent, cum tantundem accepissent, murmurabant in patremfamilias, quod ultimos, qui vnam horam opus fecissent, ipsis æquauisset, qui totius diei onus pertulissent, & ardores. Tum ille vni ex eis, amice inquit, non facio tibi iniuriam.

Nonne denario mecum depectus es? Anser tuum, & abi. Libet mihi tantum dare huic ultimo quantum tibi. An mihi non licebit meis uti meo arbitrio? Eone tu oculum malignum habes, quia ego sum benignus? Ita in regno caelestium primorum, & primi ultimorum conditione erunt. Multi enim sunt vocati, sed pauci electi.

SENTENTIA.

Diuitiæ magno sunt ad salutem impedito. Diues diuitiis, denique hominibus quæ habent charissima renunciare, humanis viribus nequeunt, diuitiis queunt.

DIVES IMMISERECORS. Luc. 16.

ARGVMENTVM.

Diues immiserecors apud inferos cruciatus, ac tantolam quidem misericordiam ab Abrahamo impetrare potest.

Diues, Abrahamus.

Pater Abrahamæ miserere mei, & mitte Lazarum, qui summo digito in aqua intincto, linguam mihi refrigeret: discrucior enim in hac flamma. *A.* Fili memineris, te boni in vita, Lazarum malis esse defunctum. Nunc vicissim hic in voluptate, tu in dolore es. Præsterea constat omnino inter nos & vos vasta vorago, ut hinc ad vos, aut istinc ad nos aditus transire volentibus non pateat. *D.* Saltem illud oro te, pater, ut eum mittas in domum mei patris, ut meos fratres (habeo enim quinque) commonefaciat, ne ipsi quoque committant, ut in hunc tam tetri cruciatus locum veniendum sit. *Ab.* Habent Moysen, & ceteros vates, eos audiant. *D.* Est illud quidem aliquid, pater Abrahamæ. Sed si quis à mortuis ad eos fuerit profectus, facilis vitam corrigent. *A.* Si Moysen & vates non audiant, ne ei quidem qui renixerit, obtemperaturi sunt.

SEN-

SENTENTIA.

Inclementes inclementer puniuntur. Qualem se quisque alteri præberit, talem in se experietur Deum, Impiorum sera penitentia. Beati qui plorant, nam consolatione afficiuntur. Væ gaudentibus, dolebunt enim. Nam terrena v. c. s. i. t. u. d. o. est. Qui sancta doctrina ad sanitatem non reuocatur, desperandus est.

FILII ZEBEDÆI. Mat. 20.

Mar. 10.

ARGVMENTVM.

Iesus Iacobi & Iohanni regnum petentibus crucem proponit.

Mater Iacobi & Ioannis, Iesus, Iacobus, & Ioannes.

Magister volebam quiddam à te potere hi mei duo filij te. Quiddam id est? *Ia.* Vt tibi cum splendorem & imperium fueris adeptus, alter dexter, alter sinister, assideamus. *Ie.* Nescitis quid petatis: potestisne idem mecum poculum ebibere, eademque lotionem abluere? *Ia.* Possimus. *Ie.* Diuum quidem poculum bibetis, meaque lotionem lauabimini. Sed ut mihi dextra laeuaque assideatur, non est meum dare, nisi eis, quibus id paratum est à patre meo.

SENTENTIA.

Ad regnum Dei non nisi per crucem venitur, & tamen non hominis meritum, sed Dei donum est.

VINITORES. Mat. 21. Mar. 11. Luc. 20.

ARGVMENTVM.

Iesus a pontificibus & Scribis, & senioribus de auctore suæ potestatis interrogatus, ipsos vicissim de auctore lotionis Iohannis interrogat. Deinde per similitudines eis futurum prædicit, vt propter se repudiatum, regno priuentur.

Pontifices, & Scribe, & Seniores, Iesus.

Dic nobis, ex cuius auctoritate ista facias, & quis tibi dederit ut tantum posses? *I.* Ego vicissim vos quiddam rogabo, de quo si mihi responderitis, dicam vobis ex cuius auctoritate hæc faciam, Latio Iohannis

N 3

vnde

unde erat? à cœlone, an ab hominibus? P. Si à cœlo dicimus, dicit: cur ergo ei non credidistis? Sin ab hominibus, periculum est ne vniuersus nos populus lapides. Omnes enim Iohannem habent pro vate. Nequem scire nos. Age ne/cimus. I. Ego quoque non dicam vobis, quia hæc auctoritate faciam. Sed quid censetis? Habebat quidam auos natos, quorum priorem aggressus est his verbis: Nate, absi ad faciendum opus hodie in vinea mea. Cui ille: Non libet, inquit: post tamen mutata sententia, alij. Alteri deinde eodem modo dixit: qui pellicum utrum se non iuit: vter parui voluntati pater? P. Prior. Ie. Credite mihi, publicani & meretrices antecedent vos in regnum diuinum. Venit enim ad vos Iohannes, vir integra vita, cui vos non credidistis, publicani & meretrices crediderunt. Quod cum videritis, ne sic quidem mutastis animam ut ei crederitis. Accipite aliam similitudinem. Fuit quidam pater familiaris, qui coniecit vineam, quam cum sepius circumdeditisset, torcularque in ea defixisset, & castellum extruxisset, eloquit agricolis domoque postea multo tempore abfuit. Post suo tempore misit ad agricolas seruum, ad percipiendam fructum vineæ, quem illi male acceptum plagis inuenem remisert. Iterum mittit alius: cum quoque illi lapidibus contusum, & uerbis incivissimè multatum, vacuum remisert. Nec satis. Addit tertium, quem etiam vulneribus confectum eiecerunt. Pergit mittere alios atque alios, qui omnes vel pulsati, vel occisi ab eis sunt. Et iam cum unum haberet suum, eumque charissimum, ita secum cogitabat; Quid agam? Ad tunc ad eos filium meum delicias? At mittam: forte esse eius conspectum reuerentur. Itaque facit. At

vinitor.

vinitores eo viso, sic loqui inter se insistant; Hic quidem est heres, interimamus eum, ut inuadamus in hereditatem. Itaque eiectione vinea perimunt. Cum ergo redierit vinea dominus, quid faciet agricolis illis? P. Malos male perdet, vineam alijs tradet agricolis à quibus fructum percipiet suo tempore. Sed absit ut quid tale eueniat. Ie. Nunquamne legistis dictum illud in monumentis literarum? Quem lapidem improbauerunt structores, adhibitus est ad caput anguli. A domino profectum id est, & mirum vobis videtur. Quam breuem sic ex me accipite. Auferetur à vobis regnum diuinum & dabitur genti suam fructum edituro. Ac qui quis incidit in lapidem eum, confringetur: & in quem lapis incidit, eum conteret. Nam in regno cœlesti similiter accidit, atque in rege quodam, qui nuptias filij sui facturus, seruos suos misit, qui inuitatos ad nuptias vocarent. Cumque illi nolissent venire, alios item seruos misit, quibus negotium dedit, ut ostenderent inuitatis ipsam parauisse prandium, inuencos & ale lia esse mactata, omnia denique esse parata, ut venirent ad nuptias. At illi eum asperna: discesserunt, alius in suum agrum, alius ad mercatorem. Ceteri comprehensos eius seruos à vita per summam ignominiam sustulerunt. Quare audita, iratus rex, eo suas copias misit, & homicidas illos perdidit, eorumque urbem incendit. Deinde suis seruis mandauit, ut (quoniam parata erant nuptia, & qui ad eas erant vocati, non fuerant digni qui in eis adessent) per vias passim abirent: & ut quemcumque inuenissent, ad nuptias vocarent. Illi in irruia profecti, quoscumque inuenissent, coegerunt, tum malos, tum bonos, ita ut comple-

N 4

111

tur cenatio conuiuio. Ad eos contemplandos ingressus rex, animaduertit ibi quendam non nuptiali vestitu indutum: & amice inquit. quid huc intrasti sine vestimento nuptiali? Cumq; ille obmutuisset, iussit rex famulis, ut eum pedibus manibusq; constrictum, in terribimas tenebras abirent, ubi futurus esset ploratus stridorq; denium. Muti enim vocati sunt, sed pauci electi.

SENTENTIA.

Publicani & meretrices ad Dei regnum suae aptiores quam populorum magistri atque gubernatores, Qui diuinis donis ornatus ingratum se prebet, is donis priuatur, Optima quoque maxime improbantur a potentissimis quibusque.

DENARIVS. Mat. 22. Marc. 12.

Luc. 20.

ARGVMENTVM.

Iesus a Phariseorum Herodisque discipulis detributo Cæsari pendendo multico interrogatus, prudenter respon'et.

Discipuli Phariseorum, Herodiani, Iesus.

Magister, scimus ut verax sis, diuinaq; viuendi rationem verè & sincerè tradas, neque vilius omnino hominis gratia de veritate deducari. Troinde dic nobis, quid tibi videatur: hecæne nobis cenjum pendere Cæsari, necne? I. Quid me tentatis: simul duores? Exhibete mihi nummum tributarium. D. En tibi denarium. I. Cuius est imago hec, & inscriptio? D. Cæsari. I. itaque redite, que sunt Cæsari: Cæsari: & quæ Dei, Deo.

SENTENTIA.

Affatus salute respondendum. Captiosus ad nocendum interrogatio, vitiosa est, sed ad eandem altura ad teipsum tuendum responso vitiosa non est.

SADVCÆI. Mat. 22.

Marc. 12. Luc. 20.

ARGVMENTVM.

Iesus a Sadducæi de septem mariorum vxore interrogatus, cuius iam futura esset in altera vita, docet ibi nulla fore matrimonia, & obiter resurrectionem

resurrectionem fore ostendit. Deinde legisperito de maximo legis precepto respondet. Postremo, illos eadem interrogatione de genere Christi compellit.

Sadducæi, Iesus, Scribae, Phareisei, Legispiritus.

Magister, Moses scripto sanxit, si quis mortuus fuerit sine liberis, superest vxore & fratre, ut is frater eius vxorem duceret, fratrisque prolem suscitaret. Fuerunt autem apud nos fratres septem, quorum primus ducta vxore, sine liberis mortuus est, fratrisque vxorem habendam reliquit. Eodem modo alter, & tertius, donec tandem singulis ad vnum mortuus, vltima omnium mortuus fœmina. Cùm ergo renixerint homines, cuius ex septem erit vxor, cum omnes eum habuerint? I. Erratis ignoracione literarum, & diuine potestatis. In hac vita homines combunt: sed quibus contingit donari vita illa nouata, ij nullis inter se matrimonijs copulantur; siquidem ne mori quidem iam possunt, suntq; quasi cœlestes & diuini genij, Deiq; filij. Mortuos autem ad vitam reuocari, vel Moses indicat in rubo (si forte iniquum legisisti) ubi Deus ait: Deum se esse Abrahami, Deum Isaaci, Deum Iacobi. Viuentium nimirum Deus est non mortuorum, cum ei omnes viuant. Qua in re vehementer erratis. L. Quando hic tam exposite respondit, volo ego quoque eius acumen explorare. Magister, quodnam est primum & maximum in lege preceptum? I. Audi: Israelita: Dominus Deus tuus, Dominus vnus est. Dominum Deum tuum toto animo, omni cura studio, cogitatione, opera, amato. Hoc est primum & maximum preceptum. Alterum ei simile est: Alterum ut te ipsum amato. Maius his preceptum nullum est. Ab his duobus, tota legis & vatum doctrina pendet. L. Prac. ar. d. sand

sanè magister dixisti. Nam unus est Deus, præterea nullus, quem summa animi ope, cur. & studio, opera, cogitatione amare, nec non alios ut seipsum diligere, omnibus præstat piamentis & sacrificij. I. Non longè abes à regno diuino. Sed ut vos ego vicissim interrogem Pharisæi quid senseris de Christo? Quo prognatum fore? P. Dauide. I. Qui sit ergo, ut cum David nomine afflatus dominum vocet, ad hunc modum? Dixit Dominus domino meo, sede ad dextram meam, donec tuos tibi hostes, scammis instar calcandos tradidero. Si cum David dominum vocat, qui fieri potest ut sit David prognatus?

SENTENTIA.

Sublata morte, sublata erunt & matrimonia, utpote ad generis humani propagationem instituta, quæ propagatione iam nihil opus erit, nouissime moriente. Amor, legis periclitio.

Petrus. Luc. 22. Iohan. 13.

ARGUMENTVM.

Iesus monituros discipulos suos modestiam amorisque docet, sui deserentionem, & Petri abnegationem, prædicat, deque suo ad patrem discessu, & Spiritus sancti missione distendit.

Iesus, Petrus, Discipuli, Thomas, Philippus,
Iudas, Thaddæus.

Inter gentes ut quisque plurimum opibus valet, ita maxime rex est, & potentissimus quisque facillimè principis nomen obinet. At vestra longè alia est ratio: quantoque quisque maior est, tanto submissius se gerat: & quanto plus imperio pollet, tanto magis ministrum se præbeat. Uter enim maior est, qui accumbit, an qui ministrat? Nonne qui accumbit? Atqui ego inter vos sum sicut ministrans, vobisque (qui permanseritis mecum in meis rebus aduersis) legatum mihi à patre meo regnum similiter lego, ut edistis & bibatis in eadem mecum mensa

mensa in regno meo: & in tribunalibus sedentes, ius duodecim tribus Israelitarum dicatis. Filioi, adhuc parumper vobiscum futurus sum: quæretis me, & quemadmodum dixi Iudæis, quò ego iturus sum, eos venire non posse: ita vobis quoque nunc dico. Itaque hoc nouum vobis præceptum do, ut ametis vos inter vos, & ametis quemadmodum ego vos amavi. In eo cognoscet omnes, vos meos esse discipulos, si mutuo vos amore complectimini. P. Domine, quò abiturus es? I. Quò ego abiturus sum, non potes me nunc sequi, sed postea sequeris. P. Qui minus nunc possum? Animam pro te ponam. I. Animam pro me pones? Crede mihi, nondum cecinerit gallus cum tu me ter abituraueris. Simon, Simon, Satanas ille (ne tu sis nescius) expetiuit vos ad cribandum, quasi frumentum. Verùm ego oravi pro te, ne tu de constantia gradu accideris. Tu vicissim aliquando recreatus, confirmato fratres tuos. P. Atqui paratus sum, & carcerem tecum & mortem subire. I. Hoc tibi confirmo, Petre, gallum hodie non cantaturum, quin tu me tibi notum esse, ter negaueris. Porro cum dimisi vos sine crumena, & pera, & calcis, numquid re caruisti? D. Nulli. I. At nunc, qui habet crumenam, adhibeto nec minus peram. Quiq; non habet gladium, vendito pallium suum, & comparato. Nam in me (ne vos nesciatis) superest comprobandum scriptum illud. Et inter improbos habitus est: habentque mee res finem. D. Domine ecce hic duo gladij. I. Satis est, Ceterum nolite animo perturbari: fidem habetis Deo, & mihi fidem habete. In domo patris mei mansiones multe sunt. Quod si secus esset, dicer. in vobis, Eo paratum vobis locum: id quòd si fecero, veniemus ad vos mecum

assu-

assumendos: ut ubi ero ego, ibi vos quoque sitis. Et quidem quo, & qua via proficiscar scitis. T. Nos verò nescimus quo eas, tantum abest ut viam tenere possimus. I. Ego sum via, veritas & vita. Nemo venit ad patrem, nisi per me. Si cognosceretis me, meum quoque patrem cognosceretis: & iam nunc cognoscitis, & vidistis eum. Ph. Domine ostende nobis patrem, id factum erit nobis. I. Tantum iam tempus vobiscum verbor, & tu me non nobis? Philippe, qui vidit me, vidit patrem: quis fit ut tu inbeas vobis patrem ostendi? Non credis & me in patre, & patrem in me esse? Quæ vobis dico, mea sponte non dico: sed ipse pater, qui in me manet, hac agit. Credite mihi, & me in patre, & patrem in me esse: aut certè de ipsis factis mihi credite. Hoc vobis confirmo, eum qui mihi fidem habebit, eadem mecum, vel etiam maiora factuū. Nam ad patrem meum me confero, facturus quicquid per me nomen petieritis, ut patris gloria in filio celebretur. Si quid (inquam) petieritis per nomen meum, id ego faciam. Si me amatis, præcepta mea conseruate. Ego verè exorabo patrem, ut alium vobis confirmatorem det, qui vobiscum perpetuò maneat: spiritum illum certum, veritatis autorem dico, quem hominum vulgus non potest comprehendere, quia eum neque videt, neque cognoscit: at vos cognoscitis, quoniam apud vos mansurus, & in vobis futurus est: Non relinquam vos pupillos: inuisam vos. Post paulo iam me non videbunt homines, at vos videbitis: quia ut ego vivo, & vos vivetis. Tum cognoscetis & me esse in patre meo, & vos in me, & me in vobis. Qui tenet præcepta mea, adque conseruat, ille est qui me amat. Qui verò me amat, amabitur à patre meo, eundemque

ego quoq; amabo, meq; ei aperiam. Iu. Quid cause est, ut nobis te ipsum sis aperturus, promiscue hominum multitudini non item? Ie. Qui me amat, dicta mea vita exprimet, eumq; meus pater amabit, & ad eum veniemus & apud eum degemus. Qui me non amat, dicta mea non exequitur. Sermo autem quem audistis, meus non est: sed patris qui misit me. Hac quidem sum vobis elocutus, apud vos manens. Sed ille confirmator (spiritum sanctum dico) quem mittit pater nomine meo, vos docebit, & recolet omnia quæcumq; dixi vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, nec eam, qualem homines solent. Nolite animo perturbari, neq; formidare. Audistis ut dixerim vobis, abire me reusurum vos. Si me amaretis, gauderetis, quia dixissem ire me ad patrem, qui maior me sit. Et nunc dixi vobis, priusquam euenerit, ut cum euenerit, credatis: iam non multa loquar vobiscū. Venit enim huius mundi princeps, nec habet quod in me carpat: tantum eò res tendit, ut intelligant homines me amare patrem, & ita facere uti mandauit. Surgite, abeamus hinc.

SENTENTIA.

Inter Christianos quo quisque maior, eo submissior. Ex charitate cognoscitur Christianus. Ut quisque sibi maxime confidit, ita facillime labitur. Spiritus sanctus Christianum perficit.

PILATVS. Mat. 27. Mar. 15. Luc. 23. Iob. 18.

ARGVMENTVM.

Iesum accusant Iudei. Pilatus interrogat. Iesus de suo regno & officio respondet, Pilatus eum ad Herodem mittit.

Pilatus, Iudei, Iesum, Pontifices.

Quodnam crimen assertis in hunc hominem, quem mihi vinculum tradidistis? Iu. Nisi esset maleficus, nunquam eum tibi tradidissemus. Pi. Abducite eum vos, & ex lege vestra iudicato e. Iu. Nobis non licet interficere

ficere quinquam. Sed si quaris crimina, eum deprehendimus peruertentem gentem, & prohibentem Cafari tributa dare, scilicet Christum regem esse dicentem. Pi. Libet ex ipso sciscitari. Hicns, tu es rex Iudeorum? Ie. Tuane istud sponte dicis, an ex alij: auditum? P. Quasi ego Iudaeum sum. Tui te populares, & Pontifices, mihi tradiderunt. Quid commisistis? I. Regnum meum terrestre non est: quod si esset, mei satellites peruenissent, ne Iudaeis addiceret. Verum regnum meum hic positum non est. P. Tu ergo rex es? Ie. Recte aus, ego ed natu sum, & in hunc terrarum orbem ingressus, ut testimonium perhibeam veritati. Quisquis a veritate est, vocem meam audit. Pi. Quid est veritas? Hicns pontifices, & plebs Iudaea, ego nullum deprehendo crimen in hoc homine. Po. Atqui nemo est hodie nocentior, neq; supplicio gravior dignus. Pi. Non audis quae in te proferunt crimina? Nihilne respondes? Vide ut te graniter accensit. Quid taces? Neque mirari satis. Po. Populum sua doctrina, a Galilea ad hunc usque locum excitat. Pi. Estne in Galilea? Po. Est. Pi. Per commode caedit, quod est ditionis Herodis, qui nunc in urbe est. itaque eum ad illum duci iubebo.

SENTENTIA.

Authoritati suae credi voluit eslummatores Piorum, Christi regnum mandatum non est.

BARRABAS. Mat. 27. Mar. 15.

Luc. 23. Iob 19.

ARGUMENTVM.

Pilatus Iudeorum importunitate langatus, Iesum damnat ad crucem: Barrabamque latronem dimittit.

Tuatus Pontifices, Iudei, Iesus.

Nunc Iudaei adduco vobis eum, ut intelligatis me nullum in eo crimen inuenisse. Ecce homo. Po. Crucifige.

eifige, crucifige. P. Comprehendite eum vos, & crucifigite: nam ego nullum in eo crimen inuenio. Iu. Nos Legem habemus, quia iubet eum morte plekti, quia filium Dei se fecit. Pi. Nictuo quorsum euadant haec. Vndenam es? Mihi non eloqueris? An nescis me potestatem habere tui vel crucifigendi vel relaxandi? Ie. Non haberes ullam in me potestatem, nisi id tibi datum esset superme. Itaque qui me tibi tradidit, in maiore culpa est. Pi. Hic quidem mihi amittendus est, video. Iu. Si enim amitti: non es amicus Cafari. Quisquis enim regem se facit, aduersatur Cafari. Pi. Age iam educam eum ad vos. Ecce rex vester Iu. Tolle in crucem, tolle in crucem. Pi. Regem ego vestrum in crucem? Iu. Nullum habemus regem praeter Caesarem. Pi. Nihil ago, video: cedendum est multitudinis libidini. Cedo hoc mihi aquam. Hac manuum lotionem testatum volo, Iudae, me in sanguine huius innocentissimi viri, ab omni noxa abesse. Vestra culpa esto. Iu. Eius sanguinem nos, nostrisq; posteris inuito. Pi. Ergo Barrabam hunc latronem liberum habete, Iesum autem vestro arbitrio in crucem tollendum abducite.

SENTENTIA.

Potestas a Deo est, Cafari maluit seruire inimici Christi, quam Christo, & latronem liberari quam infontem, Vtinam non eadem fierent Iudae.

SIMON. Iohan. 21.

ARGUMENTVM.

Iesus in vitam suscitatus, piscanti bus suis discipulis apparuit, Deinde cum eos praedare iussisset, Petro violentam mortem praedicit.

Iesus, Discipuli, Iohannes, Petrus.

Hic ite rete ad dexteram nauis partem, & inuenietis. D. Faciemus. O miraculum! tanta est in nostro retipiscium multitudine, ut trahere non possumus. Io. Dominus est.

est. P. Ego igitur indurissimum succingam, & ad eum ad ripam natabo. D. At nos nauigabimus, neq; procul à terra absumus, iam appulimus. Hic est primum impositus piscis, & panis. Ie. Assorte de piscibus, quos modo cepistis. P. Attraham rete ad terram. O magnum numerum piscium. D. Quot sunt? P. Enumerabo. Sunt centum quinquaginta tres. D. Mirum est, rete non esse ruptum. I. Venite pransum. Vescimini hoc pane, & pisce. Simon Iohannides, diligis me plus quam hi? P. Etiam Domine, tute scis quam te amem. Ie. Pasce agnos meos. Simon Iohannides, diligis me? P. Etiam Domine, tute scis ut te amem. Ie. Pasce oues meas. Simon Iohannides diligis me? Pe. Domine tu omnia scis, tu nosti quam te amem. Ie. Pasce oues meas, simul & hoc accipe: Cum esses iuuenis, ipse te cingebas, & ibas quo volebas: sed cum senueris, alius te, cum manus extenderis, cinget, & ducet quo noles. Sequere me. P. Hic autem quid? Ie. Si enim volo manere, donec reueniam, quid ad te? Tu in modo sequere me.

SENTENTIA.

Iubente Christo qui piscatur, scilicet piscatur, id quod de hominibus secundum spiritum accipiendam est. Qui Christum amat, huic Christus oues commendat, Discipuli eadem conditio est, quæ magistri.

LINGVÆ. AË. 2.

ARGVMENTVM.

Quum Christi discipulos nouis linguis loquentes Iudæi putarent ebrios esse: Petrus ad eos orationem habens, demonstrat illud esse donum spiritus sancti a Christo in vitam excitato effusi, Hoc audito, illi poenitentiam agunt, & in Christi nomine lauantur.

Iudæi; Petrus.

Nonne omnes hi, qui loquuntur, Galilæi sunt? Alius. Sunt. I. Equis id est, quod nostrum quisq; vernaculum sibi

sibi linguam audiat? Parthi, Medi, Elamita, Mesopotamie incole, & Iudææ, & Cappadocie, Pontique, & Asiæ & Phrygiæ, & Pamphiliæ, & Egypti & eius Libyæ partis quæ est secundum Cyrenem, & peregrinantes Romani, tum Iudæi, tum aduenturi, Creten&que & Arabes, audimus eos verum diuinariæ amplitudinem nostræ cuiusque linguis eloquentes. Hoc quidem iam non humerum est. Equidem sic obstupesco, ut nesciam vigilemne, an somniam. Quid hoc rei est. Al. Bacchi agitatio est. O Bacche, pater eloquentiæ. I. Quid ais? Al. Tui pleni sunt, mera temulentia est. Vnde enim tam multas linguas, tam diuersas, tam repente didicissent? P. Viri Iudæi, & Ierosolymæ incolæ omnes, attendite, & mecum quæ dicam recognoscite. Non sunt hi temulentis, quemadmodum vos arbitramini (est enim hora diei tantum tertia) sed viget illa vatis locus prædictio: vltimis autem temporibus (inquit Deus) omne hominum genus meo spiritu perfundam, ita ut vestri filij filiaque vaticinentur, & iuuenes visi, & senes in somniis edoceantur. Quinetiam serui & ancille tunc meo spiritu delibiti vaticinantur. Sed id signum quibusdam præsignificabo, tum supra in caelo, tum infra in terra, videlicet sanguine, & igne, & fumido vapore. Ipse sol tenebris obducentur, & luna sanguine, antequam domini magnus ille & insignis dies veniat. Quisquis autem Domini nomen innocauerit, euadet. Audite verba hæc, viri Israelitæ, Iesum Nazarenum, at quem virum? Qui vobis à Deo representatus est portentis, miraculis, signis, quæ per eum Deus in medio vestrum edebat, ut scitis: hunc vos, desinito Dei consilio & providentiâ tradidistis, hominum impiorum

opera comprehensum, ad palum alligatus sustulisti: quem Deus ereptum ex mortis doloribus, in vitam remouit, quatenus fieri non poterat ut à morte teneretur. David enim dicit de eo, propositum mihi dominum ob oculos semper habeo: eoque mihi dextero, nulla re commoueor. Nec verò solùm mentis atq; animi lætitiâ gestio, verumetiam ipse corpore fidenter perfo, quòd iu animam meam apud interos non deseret, nec permittes ut is, qui tibi suâ pietate placet, interitum delectur: sed me viam vitæ accubis, mihiq; cumultissimam apud te voluptatem prestabis. Si licet apud vos, viri fratres, liberè de summo patre Davide loqui, is & vitam finiuit, & sepultus est, & eius monumentum apud vos ad hoc tempus extat. Sed cum vates esset, & sciret Deum sibi inuasisse, sese ex sacro lumborum eius, quod ad humanam conditionem pertinet, suscitaturum Christum, & in eius solio collocaturum, præscius Christi resurrectionis dixit, eius neque animam apud inferos elinquendam, neque corpus interitum esse delectandum. Hunc Iesum suscitauit Deus, cuius nos omnes testes sumus. Is Dei dextra clatus, & promissum sancti spiritus à patre consecutus, effudit hoc quod vos nunc videtis, & auditis. Neque enim David ascendit in cælum, sed is ipse loquitur ad hunc modum: dixit Dominus Domino meo, sede ad dexteram meam donec tuos tibi hostes instar sublelli calcandos tradidero. Hoc igitur pro certo habeas omnis Israëlâ posteritas, Dominum & Christum factum à Deo esse hunc ipsum Iesum, quem vos crucifixistis. Iu. O nos impios: quid agemus viri fratres? Pe. Mutate pristinam mentem, & abluimini carnè in nomine Iesu Christi, ad remissionem pec-

CATIO-

catorum, & accipietis munus sancti spiritus: ad vos enim pertinet promissio, & ad vestros liberos, & ad omnes remotiores quos senque vocauerit Dominus Deus noster. Quamobrem habete curam salutis vestræ, & eripite vos ex hoc peruerso hominum genere. I. Bene & liberaliter dicis, & nobis omnino sic placet. Fluatur.

SENTENTIA.

De spiritualibus carnaliter iudicant carnales.

CLAUDVS. AET. 3.

ARGVMENTVM.

Claudum sanant Petrus & Iohannes. Deinde concursu factò populù, Petrus à populò de Iesu (in cuius nomine fuerit sanatus ille) verba facit. Hic repetuntur scilicet doctorum, & apostolorum in vincula dant.

Claudus, Petrus & Iohannes, Populares, Sacerdotes, & Antifites sani, & Sadduuci.

Respice hunc miserum claudum, viri optimi, quem mater claudum peperit, ita ut nunquam sese pedibus potuerit sustinere. Date mihi aliquid, honoris & amoris Dei gratia, ut vobis Deus sese vicissim benignum prebeat. P. Appice nos. Neq; argentum mihi, neq; aurum est, sed quod habeo hoc tibi do. In nomine Iesu Christi Nazareni, surge & ambula. C. O mirum miraculum! In mihi roborati sunt pedes! Et nunc firmiter incedo! O quam dulce est, consecutum esse bona, quibus carneris! Ago tibi gratias Deus optime maxime, cuius tanto sum beneficio sanatus. Vab quam inuat ingredi & salire? Po. Nomen hic est mendicis ille claudus, qui solebat pro foribus templi sedens mendicare? Al. Plane is est: nec possum satis mirari, hunc tam expedit nunc ingredi, qui antea loco se mouere non posset. P. Videat mihi somnare. Subsequatur eum: ingredi in porticum Solomoni-

O 2

nis.

nis, Pe. Quanta huc concurris multitudo? quid hoc admiramini, viri Israelite, aut quid nos intuemini, quasi prinatis viribus, aut pietate effecerimus, ut hic incederet? Deus Abrahami, & Isaac, & Iacobi patrum nostrorum, illustravit puerum suum Iesum, quem vos in conspectum Pulati adduculum repudiastis, cum ille absolutum iudicasset. At vos sancto innocente repudiato, petistis hominem homicidam vobis condonari, & vita auctorem occidistis, quem Deus à mortuis excitauit. Cuius nos testes sumus, eiusque nominis fiducia, hic quem videtis & nostis, corroboratus est, & illius confidentia integerrimam valetudinem in vestra omnium conspectu consecutus. Et nunc fratres, scio vos per imprudentiam fecisse, ut etiam vestros principes: Sed Deus, qui tot suorum vatum voce prädixerat, passurum esse Christum, ea hoc modo perfecit. Quamobrem reuertimini ad sanitatem, ut deleantur vestra peccata, donec recreationis tempora veniant à Domino: cum prænunciatum vobis Iesum Christum mittet: quem oportet caelo contineri: usque ad temporis instaurationis omnium, quæ Deus tot suorum sanctorum voce vatum iam olim prædixit. Moses enim maioribus nostris ita dixit; Vatem vobis suscitabit Dominus Deus vester ex vestra consanguinitate. mei similem: ei parebitis ad omnia quæ vobis dicet. Quod si quis vati illi dicto audiens non fuerit, is ex numero hominum tolletur. Eodem modo tam multi vates, qui à Samuele deinceps fuerunt, qui hæc tempora prædixerunt, & tanto ante denunciaverunt. Vos estis ex vatribus orti, & in eo fœdere comprehensi, quod percussit Deus cum maioribus nostris, cum diceret Abrahamo, per-

cui

eius semen felicitatem consequuturas omnes orbis terrarum nationes. Ad vos primum Deus suscitatum puerum suum Iesum misit, qui vobis felicitatem afferret, si modo vestrum unusquisque à suis vitijs discisceret. Sad. Enimvero iam ferendum non videtur, tantam eis licentiam dari, ut populum publice doceant, tantam eis licentiam est? S. Quid? Nisi ut nobis relictis, omnes ad eos transeant? Nam quod resurrectionem mortuorum per nescio quem Iesum futuram prædicant, facile animos imperite multitudinis in suam sententiam pertrahunt. An. Itaque maturè occurrendum huic malo est. Comprehendite eos satellites, conijci e hoc: nugatores in vincula. Hac illi nocte garrulantes, cras nobiscum serio disputaturi, non iam cum indoctis rationem habebunt, quos possint facile seducere: ad pontifices eis, & principes, & senatores, & scribas veniendum erit, qui eorum argutis vehementius resistebunt. Nam plebem quidem habent ad omnia sequacem.

SENTENTIA.

Christi nomen est omnipotens. Veritati solent invidere & aduersari docti huius mundi.

PRIMATES. AEL. 4.

ARGVMENTVM.

Petrus & Iohannes de sanato claudio apud primates causam dicunt & illis interdicens ne deinceps Iesum doceant, obtemperaturos negant.

Senatores, Petrus, & Iohannes, Primates.

Anas, Capphas.

Quanam preestate, & cuius nomine hoc fecistis? P. Si nos hodie de collato in hominem infirmum beneficio interrogamur, principes populi, & Israelitarum senatores. quanam re sanatus sit: hoc vobis omnibus, cum-

O 3

Elogj

Eloq. Israelitarum populo, natum esse volumus, sanatum esse in nomine Iesu Christi Nazareni, quem a vobis crucifixum Deus a mortuis excitavit. Per eum hic astat in vestro confpectu sanus. Hic est lapis a vobis adificanti- bus reuelatus, qui adhibitus est ad caput anguli, nec est in vltio alio factus, nec vltimum aliud nomen est sub caelo hominibus datum per quod vobis liceat seruari. Hoc supra omnia mira mirabile est, homines silitratos & idiotas tam confidenter & scite loqui. S. Atque erant hi Iesu comites, & hic homo vere sanatus adest. Inbeantur exire paulisper e conuocato, ut hic de re inter nos consulamus. Exite paulisper. Quid faciemus hominibus his? Nam eo spicuum ab eis miraculum editum esse, omnibus Hierosolyma incolis manifestum est, nec possumus negare. C. Ita est. Sed ne hec res in vultus dimanet latius, minemur eis acerrime, ne amplius hoc de nomine cuiquam mortalium verbum faciant. Nam qua ratione in eos animaduertamus non video. Omnis populus hic de re Deum laudat: homo cui tam difficili in re tam praesens auxilium oblatum est, annum agra supra quadragesimum, est que omnibus notissimus. A. bene mones. Introuitantur. Ca. Attendite Galilaei. Interdicitur vobis, ne omnino vocem mittatis, neque doceatis nomine Iesu. Pe. & Io. Virum equum si & Deo probari possit, vobis obtemperare potius quam Deo, vos videritis. Nos quidem non possumus que viciamus, & auduimus, non dicere. C. Vos nisi malo coacti, recte facere nescitis: Sed nisi parebitis, vestrae conuinciacie poenas acerbissimas tuetis.

SENTENTIA.

Beneficia diuina pro maleficiis habet primas orbis, veritatem que predicat.

predicari non patiuntur. Veritatem suam celsius Deus sapientes & literatos, tamque patefecit paruulis, Leo magis obediendum est, quam hominibus.

GAMALIEL. Act. 5.

ARGUMENTVM.

Cum fuissent Petrus & Iohannes ex vinculis diuinitus liberati, primas eos cognito, illos euocant, & illi doctrinae suae causam dicunt. Tum Gamaliel illis iussum dimittantur.

Apparitores, Antistes feni, Quidam, Pontifices, Sacerdos, Petrus, Gamaliel.

Carcerem quidem inuenimus clausum diligentissime, & custodes foris ante iannam astantes: sed vbi aperimus, minime inuis inuenimus. An. Vnde or videre rerum naturam inuenit. Nunquam huiusmodi: monstra, ne fando quidem, audita sunt. Quid? Egresso, ne esse clauso carcere? Q. Homines isti, quos vos in custodiam dedistis, sunt insano, & ibi populum docent. An. Haec sunt eiusmodi, ut quemuis de mente deiciant. Sequimini me, apparitores: adducam eos in concilium. Po. Sed sine exitum concitares in nos vulgi seditionem, & statim ad saxa veniret, nam magnum est plebis in eos studium. S. Nisi providemus, altum de nobis est: cum nullo in pretio sumus, omnium oculis in eos sum conuersi. Prospiciendum aliquaratione est. An. Ecce homines. Po. Nonne vos vetuimus isto nomine docere? Atqui repleuistis Hierosolymanam doctrina vestra, & vultis in nos illius hominis sanguinem deriuare. Po. Parandum Deo magis est, quam hominibus. Deus maiorum nostrorum Iesum suscitavit, quem vos in patibulo suspensum interfecistis. Hunc Deum ductorem & seruatores, sua dextera extulit, ut per eum Israelitis ad saniorum viuendi

rationem reuerſis, veniam daret peccatorum. Et nos sumus ei testes harum rerum, nec non facer ille spiritus, quo Deus ei obediens affluuit. P. O. auidiſſimo: imposteres. Quid agimus, viri? Quin de his panas sumimus? G. Inbete ſi placet, eos pauliſper foras diſceatere. Conſiderate, viri Iſraelita, de hominibus his, quid eis ſuis facturi. Superioribus diebus extitit Thendas quidam, qui ſeſe iactabat eſſe aliquem, cum quo homines ad numerum quadringentorum ſeſe coniunxerant. Is occuſus eſt, & quotquot ei parebant, diſſipati, & ad nihilum redacti. Poſt eum extitit Iudæus Galilæus, tempore profeſſionis multumque ad ſeſe hominum traduxit: ſed & is perijt. & omnes qui ei obtemperabant, proſigati ſunt. Nunc quoque, vos ſummoneo, ut vobis ab his hominibus temperetis, eoſque miſos faciatis. Nam ſi hoc conſilium & opus ab hominibus eſt, diſſoluetur: ſin à Deo eſt, id diſſoluere non poteſtis: niſi forte vultis videri Deo repugnare. An. Non male conſilii Gamaliel. P. Vt mihi quidam videtur. Sed euocemus homines. eoſque virgis cedamus, & veterius vllam le re nominis mentionem facere.

SENTENTIA.

Nihil eſt ad veritatem credendum durius primoribus huius mundi. Boni conſilii maxima eſt vtilitas. Qui Dei opem repugnat, Deo repugnat.

STEPHANVS. Act. 6.

ARGVMENTVM.

Accuſatus impietatis Stephanus, cauſam dicit tanto ſpiritu, vt ei reſiſtere non valentes Iudæorum primi, cum lapidaret.

Teſtes, Pontifex, Stephanus, Senatores,

Scriba.

Hic homo non deſinit impie contra hunc religioſiſſimum locum, & contra legem loqui. Etenim auidimus eum dicere, ſe ſum Nazarenum enarſurum eſſe hunc

hunc locum. & traditos nobis à Moſe ritus mutaturum. P. Sunt ne iſta vera? S. Attendite fratres & Patres. Deus glorioſus apparuit patri noſtro Abrahamo cum eſſet in Meſopotamia, antequam Charra degeret: ei que mandauit, ut ex ſolo natali digrederetur, veniretque in terram quam ipſe ei oſtenderet. Tum ille ex terra Chaldaea profeſtus Charra habitauit, vnde eum (mortuo eius patre) Deus in hanc terram tranſtulit quam vos nunc incolitis, in qua nullam ei poſſeſſionem tradidit, ne veſtigium quidem pedis: & tamen promiſit, ſeſe ei poſſeſſionem daturum, & eius poſt eum ſobolis, cum liberos non haberet. Loquutus eſt autem cum eo ad hunc modum: eius poſteros peregrinos fore in terra extraneorum, corumque ſeruitutem & iniurias per quadringentos annos perpeſſuros. Sed illam ego gentem cui ſeruiunt (inquit) vlcifcar: exhibumque poſtea, & me hoc ipſo in loco adorabunt, eamque rem, into cum eo circumciſionis ſedere firmavit. Is genuit Iſaacum, eum octauo die circumcidit: Iſaacus Iacobum, Iacobus duodecim ſummos patres. Summi patres inuidia adducti, Iosephum in Egyptum ducendum vendiderunt. Sed aſiſis ei Deus, eumque ex omnibus anguſtijs eripuit, & eſſecit, ut Pharaon Egypti, rex ei ſua ſibi ſapientia commendato, totius Egypti, totiusque ſuae familie principatum traderet: eum autem orta fame in omni Egypto & Chanana, patres neſtri in magna eſſent difficultate cibaria: Iacobus, qui audiuſſet frumentum eſſe in Egypto, eos illo ſemel atque iterum dimiſit: eſtque Iosephus altero itinere à ſtatribus ſuis agnitus, cuiusque genus Pharaoni declaratum. Tum Iosephus patrem ſuum Iacobum, & familiam

omnem ad homines septuaginta quinque accersuit. Descendit igitur Iacobus in Aegyptum: ubi cum vitam finisset ipse & patres nostri transfati sunt Sichemam, & in sepulchreto positi. quod ibi Abrahamus argenti pretio à suis Emoris emouit. Interea propinquante promissi tempore, de quo Deus Abrahamo iurauerat, crescebat populus in Aegypto multiplici numero: donec exiit rex alius, qui Iosephum non noverat. Is nostrum genus frustrari conatus, patres nostros eisque afflixit, ut etiam factus eorum exponi curaret, ne conseruari. ntur. Quo quidem tempore natus est Moses, vir Deo acceptus, qui domi paternae tres menses nutritus, cum tandem expositus esset sublatu est à filia Pharaonis, & ab ea pro filio educatus: fuitque Moses in omnibus Aegyptiorum disciplinis eruditus, & dicti: factisque potens. Cùmque iam quadragesimum aetatis annum completeret, venit ei in mentem consanguineos suos Israelitas visitare: cùmque vidisset quandam iniuriam affici, eum defendit, eiusque iniuriam ex se in Aegypto, vltus est. Arbitrabatur autem consanguineos suos intelligere, Deum ipsi per ipsum salutem dare: quod illi non intelligebant. Postero die conspiciatus eos contententes, pacem inter eos conciliare studebat, consanguineos esse commemorans, cur alius alij noceret? Sed qui alteri faciebat iniuriam, eum repulit, querens quis eum principem & iudicem in eos constituisset? Num se vellet interficere quo modo pridie interfecisset Aegyptium? Ex eo dicto Moses assurgit, & in terra Madianitarum peregrinus fuit, ubi filios duos genuit. Per aëlis autem quadraginta annis, apparuit ei in solitudine montis Sinae, genitus Domini in flamma & ardore rubi. Quo

spolia-

spectaculo admiratus, cum ad visendum accederes: audita domini ad eam vox huiusmodi est: Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abrahami, Deus Isaac, & Deus Iacobi. Hic cum tremefactus Moyses non audeat intrare: detrahe tibi (inquit ille) calceos de pedibus: nam locus in quo tu stas, sacer est. Vidi afflictionem populi mei, qui est in Aegypto: eorumque gemitum audivo, ad eos liberandos descendi. Itaque volo mittere te in Aegyptum. Hunc Moysen, quem illi repudiant, querentes quis eum principem & iudicem constituisset: hunc ipsum Deus principem & liberatorem misit ductu genij, qui ei in rubo apparuerat. Hic eos eduxit, miraculaque fecit, & prodigia, tum in Aegypto & mari rubro, tum in deserto, annis quadraginta. Hic est Moyses ille, qui dixit Israelitis; Dominum Deum ipsorum vatem eis: ex eorum consanguinitate suscitaturum ipsi Moysi similem, cui parerent. Hic ille est, qui in multitudine fuit in deserto cum genio, qui cum eo locutus est in Monte Sina. & cum maioribus nostris qui vitalem accipit doctrinam, quam nobis traderet: cui noluerunt dicto audientes esse maiores nostri: sed eo reiecto, animis se in Aegyptum conuertunt, & ab Aarone petierunt, ut sibi faceret deos qui se antecederent. Nam Moysi illi, à quo essent ex Aegypto educti, sese nescire quid accidisset. Itaque vitulum cum fecerunt, & sacrificium statim peregerunt, delectati operibus manuum suarum. Et Deus auersus, eos sine prelabi ad cultum astrorum, quem admodum in vatum mentis scriptum est: Nunquid mihi visum, & sacrificia obtulistis quadraginta annis in deserto, postea Israelis? An non adhibuisti tabernaculum Molochis, &

facis

fidus Dei vestri Romphanis? Quae vos simulachra fecistis ad adorandum, ob qua ego transferam vos ultra Babylonem. Tabernaculum oraculare habuerunt maiores nostrum in desertis, sicut praescripserat is qui Moysi rationem eius faciendi ostendit. Quod ab illis acceptum, eorum successores una cum israhel introduxerunt tum cum inuaserunt in fines earum gentium, quas Deus eorum aduentum exterminavit: donec ventum est ad tempora Davidis: qu. vsus Deo fauente, voluit domicilium inuenire Deo iacobi. Salomon autem ad eum edificauit. Sed non in templis manufactis habitas supremus ille, quem admodum dicit vates: Caelum mihi sedes est, & terra pedibus est scabellum: Quam mihi vos domum extructis (inquit Dominus) aut quis mihi locus quietis erit? Nonne mea manus fecit ista omnia? peritina: os & animo & auribus incuruicisti: vos semper spiritui sancto restitistis, & vos & maiores vestri. Nam quem illi vatum non sunt insecrati? Annon eos necuerunt, qui aduentum iusti praenunciauerunt? Cuius vos modo proditores fuistis, & interfectores: qui genitorum administratione acceptam legem non seruastis. Po. Distrumpor praesvacundia. Huncine tam arroganter? Si. Ecce autem video caelos apertos, & filium hominis Deo ad dexteram asstantem. Se. Et Sc. O impudentiam. Quid enim audimus amplius? Inuadamus enim vniuersi, eijciamus eum: ex urbe. Agite iam lapidetur. Vos testes, vestrum est, iniuriam facere lapidationis, sustinete partes vestras. T. Nos vero per libenter. Atque ut simus expeditiores, hic apud te, adolescens vestimenta nostra deponemus. Sc. Quid cucullamini? Ferite, ferue, etiam atq;

etiam

etiam geminate. Vos omnes cooperite hunc lapidibus, conijcite vniuersi, iacite grandine densius. St. Domine Iesu accipe spiritum meum. Sc. properemus, obruamus eum lapidibus. St. Domine, noli in hos vindicare hoc facinus.

SENTENTIA.

Veritatem impietatis loco habent rectores huius seculi. A quibus veritate vincuntur, eis vim inferunt. Sic pugnant rectores tenebrarum huius mundi.

CORNELIVS. ACT. IO

ARGVMENTVM.

Accersitus a Cornelio Centurione Petrus, cum de Iesu docet, & in eius nomine lauat.

Cornelius, Petrus.

AVdiui modo intus aduenire eum, quem curavi accersendum. Itaq; ex eo obuiam. O saine multum mi. P. Ab, quid agis? Surge, quid me ita accidis? Ego quoq; homo sum, ne tu me diuini honoribus officias. Ingrediamur. Quisnam sunt isti, quos hic conuuisse video? C. Mei sunt cognati & necessarii atque amici, quos huc iussi conuocari. P. Vos scitis, ut nefas sit homini Iudeo habere, aut ingredi alicui extero. Sed me Deus docuit neminem profanum aut immundum censere hominem. Quamobrem accersitus, nihil dubitavi venire. Nunc scire velim quam ob causam me accersueris. C. Quarto ab hinc die, ad hanc horam eram icinus, & domi meae hora nona preces faciebam. Ecce autem vir quidam exiit in meo conspectu, veste splendida, & tua (inquit) precatio, Cornelii, exaudita est, inaque misericordia & benignitas Deo in memoria inedit. Assiste ergo Ioppen, accersitum Simonem cognomine Petrum (is diuersatur apud Simonem coriarium ad mare) qui ubi adueneris colloquetur tecum. Ego continuo

mihi

CIRCVM CISI. AET. II.

ARGVMENTVM.

Reprehensus à Christianis Iudeis Petrus, quod cum Cornelio exzarente gentis homine congressus fuisset, causam dicit & obtinet.

Christiani, Petrus.

NOS quidem factum tuum probare nullo pacto passimur, ut liberè loquamur. P. Quodnam id est tandem? C. Quod homines prope tuo predictos convenisti, & cum eis cibum cepisti. P. Si vobis videtur, remoueam, prout sese habet, enarrab: vos ea audita, imitabitur. C. Placet, enarra. P. Cum in oppido Ioppa orarem, visus sum mihi videre (cum essem extra me raptus) vas quoddam descendens, quasi linteam magnum, quod quatuor capitibus de caelo demissum, ad me usque peruenit. Id cum attentius contemplerer, vidi quadrupeda terrestria, & ferrea, & reptilia, & aerea velucres, simulque vocem auidi dicentem mihi: Age Petre, macta & vescere. Tum ego: Minime, Domine. Nihil enim unquam immundum aut impurum, per os meum intrauit. At illa vox iterum de caelo inquit: Que Deus purgauit, tu ne putes. Iamque ter factum est, & cum demum omnia in calibus subducta sunt. Tum continuo presito fuerunt tres homines in ea domo, in qua eram, ad me Casarea missi. Cum his ut abiecta omni cunctatione congrederer, diuino afflatu admonitus sum. Inerunt vna mecum sex fratres: hi, ac nobis hominis domum ingressis renunciauerunt illo, & genium domi suae vidisset est antem & sibi precipientem, ut mitteret Ioppem homines, qui accederent: Simonis cognomine Petrus: ex quo ea auideret, qua & ipsi essent & ipsius tati familiae salutaria. His cum ego loqui cepissem, illi diuino afflatu correpti sunt, quemadmodum

missi ad te & tu rectè fecisti, quod uenisti. Nunc nos omnes in Dei conspectu adsumus, ad audienda omnia tibi à Deo mandata. P. Re ipsa conperio, nullum Deo personarum esse discrimen, contraq; apud omnes nationes, qui cum metuiunt, uitamque innocenter instituerunt, ei esse acceptos. Omnium summa est in disciplina, qua curauit erudiendos Israelitas, quos leto pacis nuncio affectit per Iesum Christum. Vos scitis quae rei acciderit per totam Iudaeam usque à Galilea, post lotionem quam publicauit Iohannes: de Iesu loquor Nazareno, sacro Dei numine, & potentia praedito: qui vitro citroq; commeanis, multa multa beneficia conferebat, omnesque sanabat, quotquot à Feiue illo diuexabantur: quippe cum Deus eis adesset. Et nos testes sumus omnium quae fecit cum in reliquis Iudaeam Hierosolymis. Quem ipse Iudei palo affixum sustulerunt, eum Deus tertio die in uitam reuocauit, & manifestò ostendit, non vulgo, sed nobis designatis diuinitis testibus, qui quidem cibum potionemq; sumpsimus cum eo, postquam à morte reuocatus est. Ac mirum ab eo assignatum habemus, ut vulgo praedicemus & testificemur, eum uisentium esse, mortuorumq; iudicem à Deo destinatum. Hanc omnes uates testantur eum esse, per cuius nomen ueniam peccatorum consequantur, quotquot ei confidunt. Sed quid hoc noue rei est? Numine corripimur omnes qui me audiunt, & iam diuersis linguis loqui incipiunt. Nunquid causa est cur minus aqua abluantur, qui eodem nobiscum numine afflatis sunt? Abluuntur: fate nomine Domini.

SENTENTIA.

Nullius conlitionis hominem non admetit Christus. Apud omnes nationes, quicunque Deum metuent: innocenterque uiuant, Deo accepti sunt.

CIR-

& nos sumus principio. Tum recordatus sum illud Domini dictum, quo dixerat; Iohannem quidem abluisse aqua, sed nos spiritus sacro ablutum iri. Quod si eodem illos munere affecerat Deus, quo nos, cum in Iesu Christi domini fidem venissemus: ego quis eram ut possem obistere Deo? Ch. Iam nihil adimus: sed gratias Deo agimus qui etiam exteris per vite castigationem aditum ad vitam patefecerit.

SENTENTIA.

Imitanda est Petri modestia, qui quod diuino iussu fecerat, eius tamen causam hominibus reducere non delignatur. Quos Deus admittit, eos repulsiare nemo debet.

RHODE. AET. 12.

ARGVMENTVM.

Hedus dimitus ex carcere Petrus, Christianis narrat, quemadmodum fuerit eductus.

Petrus, Rhode, Christiani.

Aperite mihi has fores aliquis. R. Nescio quis pulsatus sum, pronus quis sit. Pe. Equis mihi aperit tandem R. Petrus est, Petrus est, O me felicem: o populares, salui sumus. Petrus praeforibus vestibuli stat. C. Infans. R. Minime vero. A. noui eius vocem. C. Genius eius est. Pet. Heus, heus an expectatis dum ego hasce effringam foras? R. Non auditis eum pulsantem? C. Aperiamus. O nouum miraculum. Tunc ergo verus ades Petrus? P. Pax sit rebus. Audite ut me Dominus eduxerit in carcere. A quater quaternis militibus per v. eos custodiebar. Cumq; hac nocte dormirem inter duos milites, vinculis duabus catenis, carceremq; custodirent ante ianuam custodes, ecce adest genius Domini, cuius in aduentu domus splendore illustrata est. Is me pulsato latere experge factum iussu surgere confestim, contis: uoq; mihi

e manibus

in manibus exciderunt catenas. Tu ille: praeinge te inquit, & indue sandalia. Atq; ita feci, iussuq; amicare pallium; & eam sequi parebam: cum iam egressus nondum inteligerem rem veram agi, sed mihi visum cernere viderer. Et iam praetergressi primos & secundos custodes, venimus ad portam ferream, qua itur in urbem, quam vitro nobis patefactam egressi, processimus vicum unum, atque ibi me reliquit ille. Tum ego ubi ad me redi, aperte intellexi, eum a Domino missum esse a me, ex Herodis manu, & tanta Iudaei populi expectatione, eripendum. Hac vos Iacobo & fratribus nuntiabit. Mihi alio concedendum est.

SENTENTIA.

Deum nulli carceres, nullae catenae prohibent, quo minus liberet suos, Quos liberare vult Deus, tenere nemo potest.

PHILOSOPHI. AET. 17

ARGVMENTVM.

Paulus Athenis de Deo & Christo, & resurrectione loquutus, a Philosopho deridetur, a Dionysio Areopagita admittitur.

Stricio, Epicurei, Paulus, Dionysius.

Possimine ex te scire, que sit ista tuarum noua doctrina quam affers? Nam mandata quaedam nostris auribus affers, Iesum, nescio quem nouum Deum, & alteram vitam predicans. Hac qualia sint, velimus ex te discere. P. Fideo vos omnino Athenienses, paulo superstitiosiores. Nam cum praeteriens vestra spectare sacra, aram quoq; offendi, in qua inscriptum inerat, ignoto Deo. Eum vobis ego Denm, quem ignorantes colitis, annuncio. Deus qui fecit mundum, & omnia que in eo constant, cum sit celi terraeq; Dominus, non habuit in templis manufactis: nec hominum manibus colitur, quasi vlla rogeat, qui ipse omnibus vitam, spiritum, omnia denique conferat: quique ductum ex vniuersi sanguine omne ho-

P

minum

vinum genus, in omni terra solo collocauerit: quibus statuta viuendi tempora, certoq; inhabitandi terminos praeficiunt, ut suum dominum quererent, si forte peruestigare & inuenire eum possent; cum tamen non procul absit ab unoquoq; nostrum: cum per eum vinamus, moueamur, & simus (ut quidam etiam vestrorum poetarum dixerunt.) Eius enim genus sumus. Quod si genus sumus Dei, non debemus existimare, auro aut argento, aut lapidis arte & industria humana caluso, niuon esse simile. At nunc omnis ignorantiae temporibus, Deus omnibus ubiq; hominibus denunciat, ut vitam corriganr. Statim enim diem, in qua uniuersos homines cum summa equitate iudicaturus est, per virum quendam, per quem id facere decreuerat: quem dum a morte reuocauit, certam eiusdem conditionis adipiscende spem fecit omnibus. E. Festiunum nugatorem, qui hic nobis homines morti eripit. S. De hoc satis in praesentia, alias te de eadem re audiemus. D. At ego ita affectus sum tua oratione, peregrini, ut iam nihil dubitem quin ita sit: statuiq; a te non discedere (si tibi molestum non est) missa doctrina, quantum satis est, instructus. P. Mihi verò nihil iucundius fieri potest, quam & tecum & cum omnibus ita amantibus ea communicare, quae diuinitus edoctus, possim diuulgare sum iussus.

SENTENTIA.

Mundana sapientia diuinam pro stultitia habet. Deus ex suis operibus sicut opifex, cognoscitur.

LYSIAS. Act. 22.

ARGVMENTVM.

Comprehensus in templo Paulus a Iudeis, illis eripitur a Lysia tribuno, cuiusque permisso apon Iudaeis, causam dicit. Sed illis tumultuantibus Lysias eum virgulis cedi iubet: verum ubi ciuem Romanum esse cognouit, soluit.

Iudei, Lysias, Paulus, Centurio.

SUC.

Occurrite viri Israelita. Hic est homo ille, qui contra populum, legem, & lucum hunc omnes ubique docet. Quinetiam Graecos introduxit in sacrum, & sanctum hunc locum profanauit. Al. Extrahamus eum è fano, interimamus eum. Quid expectamus? lampridem debuit interfici. Quod si factum esset, has turbas euitassemus. Al. Vapula, homo seditiose. Hic nos te ictibus trucidabimus. Hem tibi. Al. Desinamus hunc verberare populares: nam video huc venire tribunum cum militibus. L. Vnde tam subito tanta orta est seditio? Eho hiccine in causa est? Comprehdendite hunc milites, & ei inijcite catenas. Quisnam est? Aut quid fecit? Tacete clamosi homine. Possimne ex vobis scire, quidnam commiserit? Alius alius nescio quid clamat. Nihil intelligo, abducatur in castra. Quae (malum) haec tanta violentia est? Nesciam, credo, opprimemur in turba. I. Interime eum. P. Licet ne mihi te alloqui? Ly. Scisne Graece? Nonne tu es Aegyptius ille, qui superioribus diebus concitata seditione, eduxisti in sylvas illa quatuor milia hominum ficiariorum? P. Ego homo sum Iudeus, Tarsensis, cuius nom obscura Cilicia ciuitatis. Sed oro te, permiste mihi ad populum loqui. L. Permitto. P. Audite meam hanc ad vos defensionem fratres & patres. Ego homo Iudeus sum, Tarsi in Cilicia natus, & in hac vrbe educatus ad pedes Gamalielis, patris legibus accuratè institutus, & Dei cupidus quemadmodum vos omnes estis hodie: qui hanc viuendi viam sum capitaliter insectatus, viros simul & mulieres constringendo, & in carcerem conijciendo. Testis est mihi Pontifex, totusq; senatus, a quibus etiam epistolas ad fratres acceperam, & Damascum proficiscer.

P 2

bar.

bar, eos quoque qui tibi essent, vincetos Hierosolymam ad supplicium adducturus. Sed in eo itinere cum appropinquarem Damasco, circiter meridiem, repente de caelo multa me lux circumfulsit: & collapsus ad terram voce audui dicentem mihi: Saule, Saule, quid me insectaris? Tum ego: Quis es Domine? Atque ille: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu insectaris. Qui autem mecum aderant, lucem viderunt illi quidem, & territi sunt, sed vocem non audierunt alloquentis me. Tum ego; Quid agam, Domine? Et Dominus, surge inquit & proficiscere Damascum. Ibi tibi dicetur omnia, quae te facere statutum est. Cumque prae lucis illius splendore non viderem, manu ductus à meis comitibus, perueni Damascum. Ananias autem quidam vir pius, & legi conuenienter viuens, testimonio omnium illic habitantium Iudeorum, venit ad me, & affans mihi, Saule frater inquit, affice. Cumque ego eodem temporis vestigio in eum intuius essem, Deus patrum nostrorum (inquit ille) destinauit te ad cognoscendum eius voluntatem, & ad iustum videndum: vocemque ex eius ore audiendam: quoniam tu testis eius futurus es apud omnes homines, earum rerum quas & videris & audiveris. Et nunc quid cunctaris? Age dum abluere, & invocato Domini nomine peccata tua elue. Reuerso autem mihi Hierosolymam, & in templo oranti, accidit, ut extra me ipsum raptus, viderem eum dicentem mihi: Propere, & Hierosolyma celeriter exi: non accipient enim tuum de me testimonium. Cui ego: Domine inquam: sciunt ipsi ut ego solitus sim in custodiam duci, & per collegia virgum caedere eos, qui tibi confiderent: utique tui cum testis Stephani sanguis effunderetur,

ego

ego adessem, & eius neci consentiens vestimenta custodirem eorum qui eum interficiebant. Tum ille, Vade inquit, nam ego te ad procal remotas gentes amandabo. Iu. Tolle istum ex orbe terrarum: neque enim conuenit eum viuere. L. Nihil unquam tale vidi. Necessè est grauiorem aliquam esse causam quae uisurum populium in hunc commoueat. Neque enim ita clamarent, & vestes discinderent, praeuere inquit, in aërem iacerent. Hac non solent sine maxima causa fieri. Multos, inromittite eum in castra, & virgus cogne causam fateri, propter quam causam ita in eum clametur. Cen. Fiet. Dispositus iam & funibus deligetur. P. Licetne vobis hominem Romanum indemnatum verberare? C. Vide quid agas, Lyfias. Nam hic homo Romanus est. L. Itane? Adhuc enim. Dic mihi, es ne Romanus? P. Etiam. L. Ego ipse magno pretio in istam ciuitatem susceptus sum. P. At ego natus sum. L. Desistite mutui: iam satis superque factum est.

SENTENTIA.

Iniqui homines veritatem vi opprimere conantur. Pellit e medio sapientia, ubi vi geritur res, Romana ciuitas plus habet authoritatis apud homines, quam Christiana. Sic fit & hodie: si cuius principatus ciuitatis aut principis auctoritate commenderis, locum ubique inuenies, Sin nihil nisi iustitiam habes, vilissimus eris.

ANANIAS. Act. 23.

ARGUMENTVM.

Paulus vincit Ananiam pontificem acerrime reprehendit, ut exlegem. Deinde dicens se sperare resurrectionem, Phariseos & Sadduceos inter se committit, & ab illis aduersus hos defenditur.

Paulus, Ananias, Assistentes, Lyfias,
Sadducei, Pharisei.

FRATRES, ego ad huc tempus, Deo conscio, optime mihi conscius sum. An. Percusatur ei os. P. Percussurus est te Deus paries incrustate: Ergo tu sedes, ut de me ex

P 3

lege

lege indices, & contra legem in nos pulsari? *As.* Pontifici Dei consiliarius? *P.* Nesciebam fratres, eum esse pontificem. Scriptum est enim: Principi populi tui ne male dicito. Verum audite fratres, qui in hoc concilio adestis. Ego Phariseus sum, Pharisæi filius: sperate resurrectionis mortuorum reus sum. *S.* Lepidus nugator: hoc se modo euadere posse sperat. *P.* Non male loquitur: nihil in eo mali video. Quod si spiritus cum eo locutus est, aut aliquis Genius, ne Deo repugnemus. *Sad.* Ideo eum defenditis vos quia se vobiscum sentire clamat. *Ph.* Nos eum ideo defendimus, quia defensione dignus est. Quid enim commisit? Vultis opprimere infantes? *Sa.* Imo vos vultis tueri fontes? *L.* Videmus nobis est, ne hic ab istis discernatur. Tu iube huc defendere exercitum, ut eis eripiar, & in castra abducatur.

SENTENTIA.

Iniustus iudex inculpatus paries. Piis profunt interdum aduersariorum inter se controuersitæ, quemadmodum inter se tixantibus canibus euadunt homines. Si quando tuetur stimulator pius, id magis sui, quam æqui amore facit.

NEPOS PAULI. *Act. 23.*

ARGUMENTVM.

Lysias a Pauli nepote de Iudeorum in Paulum coniuratione certior factus, copias parandas curat, quæ Paulum ad Felicem prætorem tuto perducant.

Centurio, Lysias, Nepos Pauli.

Paulus, is qui est in vinculis, me enocatum rogauit ut hunc ad te adolescentulum adducerem: habere enim eum aliquid ad te. *L.* Cedo tibi manum, adolescentule. Dic mihi hic in occulto, quid habeas quod velis mihi enunciare. *N.* Iudæi consiliuerunt petere à te, ut eras in consilium educares Paulum, quasi aliquid diligentius in eum quaesituri. Sed tu noli eis obtemperare: nam insidiabantur eis homines ex eis supra quadraginta, qui sese deuouerunt,

deuouerunt, si uel comederent, uel biberent, quin eum interfecissent. Et nunc parati, tuum mandatum expectant. *Ly.* Laudo te, quod me scire admonuisti. Discedes hinc & nemini hæc indicabis, quæ mihi demonstrasti. Vos duo Centuriones, paratos habete milites ducentos qui Casaream proficiscantur, & equites septuaginta, hastatosque ducentos horam tertiam noctis, & iumenta adhibete, ut eo impositum Paulum, ad Felicem prætorem perducant. Ego ad eum epistolam scribam.

SENTENTIA.

Fideli homines piis pertinacissime insidiantur. Saepè minus est in gentibus iniquitatis, quam in iis qui se Dei populum gloriantur.

TERTVLIVS. *Act. 24.*

ARGUMENTVM.

Paulum accusat Tertullus orator, apud Felicem prætorem. Paulus crimina diluit. Felix causæ cognitionem dilicit in aduentum Lysie tribuni, Paulumque iubet remisissus custodiri.

Felix præses, Tertullus orator, Paulus, Concio Iudeorum.

Adest hic reus ille Paulus, Anania pontifex & vos seniores. Superest, ut uester orator accuset. *Tert.* Quod maxima pace per te fruimur, quodque tua prudentia hæc prouincia rectè administratur, nobis omnino gratissimum est, optime Felix, & agimus gratias quas possumus maximas. Sed ne tibi diutius sim molestus, queso ut nos pro tua æquitate paucis audias. Inuenimus hominem hunc pestilentem & seditionis omnibus ubique terrarum Iudeis concitatem, ac sectæ Nazarenorum principem, eò usque ut etiam sanctorum profanare conatus sit. Eum nos comprehensum, uoluimus ex nostra lege iudicare. Sed intercessit Lysias tribunus, eumque magna uis è manibus nostris eripuit, ac iussit ut eius accusatores

apud te adessent. Ex quo quidem *Lysia* poteris, si querere voles, certior fieri de omnibus criminibus, quibus nos hunc insimulamus. Atque hac ita se habere, testis est vniuersa Iudaeorum, quos adesse vides, concio. C. Ita est. P. Licetne mihi causam dicere? F. Licet. Pa. Equidem eò confidentius pro me dico, quòd scio te multos iam annos huic genti ius dicere: ut possis intelligere, me non plures duodecim compleuisse dies, ex quo Hierosolymam ad diuinum cultum concessi. Neq; vero me in templo inuenerunt cum aliquo colloquentem, aut vulgi seditionem facientem, neq; in collegijs neq; oppidatim, nec me eorum possunt conuincere, de quibus accusant. Illud autem libenter apud te confitebor, me ex insinuatione, quam sectam dicunt, Deum colere patrum, fidemq; adiungere omnibus qua in disciplina vestra & vaticibus scripta extant: tantumq; mihi de deo sponderi: ut exploratum habeam, mortuos tum bonos, tum improbos, aliquando reuocari: id quod ne ipsi quidem non sperant. Atque equidem in id incrimbo, ut relictam conscientiam Deo semper hominib;q; probare possim. Veneram autem post annos complures ut n. ueribus egestatem nonnullorum meorum popularium alienarem, ac ferta liberarem cum me ex partem offenderunt in furo, nulla cum turba, aut tumultu. is sunt quidè ex Asia Iudaei quos oportebat apud te praesidè esse, & accusare, si quid in me haberent. Aut etiam hi, si quod deprehenderunt in me crimen, dicant sanè dum adsto in consilio. Nisi forè criminosa est una hac vox quam inter eos sic clamaui: Ego hodie a vobis reus agor defensione mortuorum resurrectionis. F. Jam finem facite. Cum *Lysias* tribunus venerit, cognoscam de vestra causa. Interea tu Centurio, Paulum custodi,

stodi, ita ut remissius habeatur: nense aliquis necessario eum eius audiat aut famulatu prohibeatur.

SENTENTIA.

Veritatis professionem, seditionem interpretatur calumnia. Calumniatorum modo erentiendo, modo torquendo, nihil candidè dicunt. Calumniatoribus, calumnia impune est, infontibus innocentia non item, O iudices, vbi nam dormit lex talionis?

Festus. Act. 25.

ARGUMENTVM.

Paulus ad Agrippam regem causam dicit, in qua de sua legatione, mortuorumque resurrectione discit. Festus praesens eum insanum appellat. Agrippa insontem iudicat.

Festus praeses, Agrippa rex, Paulus.

Videris hunc hominem, Agrippa rex, & omnes viri, qui hic adessis, de quo omnis me Iudaeorum multitudo, in Hierosolymis, tum hic interpellauit, clamans, indignum esse eum vivere amplius. Ego verò cum comperirem, nihil eum capitale admisisse, & ipse ad Augustum prouocauisset, statui mittere: & tamen quid certum de eo scribam ad Dominum, non habeo. Ea de causa produxi eum ad vos, & maxime ad te, rex Agrippa, ut re disquisita, habeam quod scribam. Absurdum enim mihi videtur, mittere vincitum: neque crimina quae ei imponantur, significare. A. Liberum est tibi, protipso dicere. P. Quod omnia, de quibus à Iudaeis postulor, hodie sum apud te rex Agrippa, defensorus, hominem Iudaicarum consuetudinum atq; controuersiarum vel in primis peritum, equidè beatum me existimo. Quamobrem oro te, ut me aquo animo audias. At meam quidem aetatem ab inuente aetate vitam (principio enim versatus sum Hierosolymis inter meos populares) norunt omnes Iudaei, iam diu resentes (modo velint fateri) me vixisse Pharisaeum, quae excellentissima nostra religionis secta est. Et nunc hic sto reus, de-

rata prestationis eorum, quæ maioribus nostris à Deo promissa sunt: quò quidæ se pernenturas duodecim tribus nostræ, Deum noctes dis/que assidue colendo sperant. De hac spe rex Agrippa, à Iudeis accusor. Itane verò incredibile apud vos indicatur à Deo mortuos excitari? Equidem statueram, multa mihi contra Iesum Nazaranum nomen esse faciendâ, itaq; feci Hierosolymis; multo/que sanctos per potestatem, quæ mihi à pontificibus permissa erat, in carceres cõclusi & capite mea sententia dånani. Quin eos per omnia collegia, tormentis sepe cozebam nefaria dicere: iamq; immodicè in eos furens, persequebar etiã ad extera verbes. Cumq; aliquando proficiscerer Damascũ, cum potestate mihi à pontificibus permissa, die medio Rex, in itinere vidi de cælo solis splendore manus lumen, quod me meos/que comites circumfulsit. Cũque omnes ad terram corruissemus, vocem audiui affantis me, & Hebræo sermone dicentis: Saule, Saule, quid me insectaris? Durum tibi fuerit contra stimulos calcitrare. Tum ego: Quis es, inquam, Domine? Ego sum, inquit ille, Iesum, quem tu insectas. Verum surge, & confiste in pedes. Nam eò tibi apparui, ut te ministrum & testem consiliuam eorum quæ vidisti, quæque tibi demonstrabo, vindicando te à populo & gentibus, ad quas te nunc mitto, ad eorum oculos aperiendos, ut è tenebris in lucem & ex Satane potestate ad Deum se conuertant, & ita peccatorum veniam consequantur, & ad eandem vitam eis sortem perveniant. Qui, quia in fidem meam venerunt, sancti facti sunt. Nec ego, rex Agrippa, cælesti visioni non fui dicto audiens: quin primum eis, qui Damasci erant, & Hierosolymis, perq; omnem Iudææ regionem,

regionem, nec non ipsi gentilibus correctionem vite denunciarer, & exhortarer, ut ad Deum sese cõverterent; & vite correctionem factis ostenderent. Hac me causa Iudæi in fano comprehensum, conabantur interficere. Sed divino præsidio ad hunc usq; diem steti, paruos iuxta ad magnos cõmone faciens, neq; quicquã dicens excepta ea, quæ tum ceteri vates, tum Moyses futura ante denuncia-verunt: Christum videlicet esse mortem passurum, primumq; ex mortuis in vitam reuocatum, lucem populo & gentibus nunciaturum. Fe. Insanis Paulo; Nimirum te literæ ad insaniam redigunt. Pa. Non insanio optime Feste, sed veracis & sobrii hominis verba profero. Scit rex, ad quem confidenter loquor, ut quem nihil horum latere putet: neq; enim in tenebris gestum est. Credisne rex Agrippa vaticiniis? Credis scio. A. Propemodum mihi persuades, ut Christianus sim. P. Deus faciat, ut non propemodum, sed plane, non saltem tu, sed etiam omnes, qui me audiunt hodie, fiant tales, qualis ego sum: exceptis his vinculis. Fe. Surgamus: discedamus hinc. Hic homo mihi videtur nihil moris dignum cum carcere commisisse. Ag. Poterã absolui, nisi prouocauisset ad Cæsarem.

SENTENTIA.

Vera sapientia stultorum iudicio insana est. Licet interdum ex calumnia totum mente magis quam verbis crimina diluere. Neque enim nominatim accusabatur Paulus de refectione mortuorum: sed cum esset in ipsius doctrina (quæ et crimini dabatur) etiam resurrexerat, seruauit non iniussit eaulæ suæ.

IVDEX. Mat. 25.

ARGVMENTVM.

Christus in vltimo aduentu suo, de bonis malisque sententiam pronuntiat.

Iesus Iudex, Dextræ, Sinistri.

Venite beati patris mei, possidete paratum vobis regnum

DIALOG. SACRORVM

regnum ab orbe condito. Nam cum esuriret dedistis mihi comedere, cum sitiret, bibere: hospitem me accepistis: nudum vestuistis: agrum visitauistis: in custodia datum, inuistis. D. Domine quando te vidimus esurientem, ut aluerimus? Aut sitientem, ut potum dederimus? Quando autem hospitem, ut acceperimus? Aut nudum, ut vestuerimus? Quando agrum aut in vinculis, ut inuiderimus? I. Credite mihi quatenus minimo horum fratrum meorum fecistis, mihi fecistis. Vos autem abite a me, execrabiles, in ignem eternum Veionis, eiusq; genys paratum: qui me neque esurientem cibo, neq; sitientem potione refecistis. Hospitem non suscipistis. Nudum non vestuistis. Infirmum & in carcere coniectum, non inuistis. S. Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, neq; subuenimus? Ie. Credite mihi, quatenus horum minimo non fecistis, mihi non fecistis.

SENTENTIA

Pro suis quemque factis remunerabitur Christus. Quod culis Christianorum, si id ipsi Christo fit.

DECEM

DECEM DEI PRÆCEPTA,
ET ALIA DEINCEPS SEQUEN-

*tia que ad Reipublice institutionem pertinent
ex Exod. cap. 20. & reliquis.*

DEUS hæc omnia Israelitis ad hunc modum affatus est: Ego sum Iehoua Deus tuus, qui te eduxi ex domicilio seruitutis Ægyptiæ.

1 Deus aios nullo præter me habeto.
2 Simulacrum vllus rei, que extet aut supra in calo, aut infra in terra, aut in aquis sub terra, ne facito, neq; ea venerator, neq; colito. Nam ego sum Iehoua Deus tuus, Deus impatiens socij: qui parentum culpam etiam in liberos persequor, vel ad tertiam vsque quartamq; stirpem osorum mei: clementiaq; visor ad millesimam vsque stirpem erga mei amante: mea q; præcepta conseruante.

3 Iehoua Dei tui nomen inaniter ne adhibeto: neque enim sinet impunitum Iehoua, qui eius nomen inaniter adhibuerit.

4 Diem Sabbati sanctè agere memento. Sex diebus agito, tuaq; opera omnia patrato; Septima autem die, quod Iehoua Dei tui Sabbatum est, nullum opus facito, non tu, neq; tuus filius aut filia, non tuus seruus, aut ancilla, neq; tuum iumentum, neq; apud te degens peregrinus. Nam cum sex diebus fecisset Iehoua cælum, terram, mare, quæque in eis sunt omnia; feriatu est die septimo: quia de causa Iehoua diem Sabbatum faustum sacramque fecit.

5 Parentem utriusq; honorato, ut diu etatem producas in terra, quam tibi Iehona Deus tuus donat.

6 Ne hominem occidito.

7 Ne adulterato.

8 Ne furator.

9 Falsum testimonium contra aliam ne dicit.

10 Alterius domum ne concupiscito: alterius uxorem ne concupiscito: neue seruum: aut ancillam, neue hominem, aut asinum: nihil demis, quod sit alterius. Hic uniuersus populus uisus fragoribus, fulguribus, tubæ sonitu, & montis fumo, perterritus abscedere: procul stantes à Mose petere, ut ipse eis audientibus loqueretur, non Deus, ne erorerentur. Quibus Moses: Ne metuite, inquit: nam ad uos tentados uenit Deus, utque uos eius timor ob oculos propositus à peccando deterreat. Igitor procul stante populo accessit illam caliginem, ubi Deus erat. Et Iehona Moysi sic fatus est; Commemorato Israelitis, ut me secum de caelo uiderint loquentem, ne præter me Deos sibi argenteos aut aureos fabricentur. Sed mihi cœspitium altare fiat, in quo solida sacrificia, & pro salute balantibus bubus ue faciat: quocumq; in loco mei nominis monumentum posuero, ibi uos audietur, uobisq; prosperaturus. Quod si uobis altare lapideum fiet, ne ex quadrato lapide excitato: nam id ferramenta admoendo profanaretis. Neue per gradus ad meum altare ascenditote, ne in eo obsecra uestra appareant.

Hæc

Hæc autem eis iura propones; Si emeris seruum Hebræum, sex annos seruito, septimo uentem anno manumittitor gratis. Si cælebs uerit, cælebs manumittitor: si maritus, uxor cum eo manumittitor. Si dominus ei uxorem dederit, ex qua filios aut filias procreauerit, famina & nati domini sunt: ipse solus manumittitor. Quod si seruus captus amore sui domini, & uxoris & filiorum, noluerit manumitti, eum dominus ad recuperatores adducito, eiq; ad ualuum aut ad postem applicato, aurem subula perforato, & ille ei perpetuum seruito.

Si quis filium suam uendiderit in famulatum, ea ne seruorum in more manumittitor. Si ea domino displicebit, nec is eam despondeat, redhibeto. In extraneam gentem emancipandi potestas ne esto, quia eam affecit ignominia. At si eam filio suo destinauerit, eodem iure cum eo quo liberis agito. Si aliam duxerit, hanc uictu, uesitu, congressu ne fraudato. Si tria hæc ei non confecerit, manumittitor gratis sine precio.

Qui hominem pulsauerit, si is mortuus fuerit, capitale esto. At qui non captauerit, sed in eum forte fortuna incurrerit, statim uobis locum, quò confugiat. At si quis alterius necem per dolum de industriis machinatus fuerit, is uel ab ara mea ad necem abstrahitor.

Qui patrem aut matrem pulsauerit, capitale esto.

Qui hominem cleperit eumq; uendiderit, aut

is

is apud eum inuentus fuerit, capitale est.

Qui patri aut matri maledixerit capitis poena est.

Si quis alterum orta contentione percusserit lapide, aut pugno, si ille non fuerit mortuus sed in lecto decubuerit, si surrexerit, & foras baculo innixus ierit, percussor siue fraude esto, tantum illius cubitum & medicationem praestato.

Si quis seruum suum, aut ancillam baculo percusserit, si prius mors sequuta fuerit, tenetur.

Verum si unum aut alterum diem superstes fuerit, ne tenetur, quoniam * pecunia eius est.

Si qui dimicando mulierem gravidam vulnerauerint, & abortum intulerint, si perniciem non fuerit, ad estimationem mariti mulieris nulla esto, & ad eam rem arbitri sunt. Sin autem perniciem fuerit, vitam pro vita pendito, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, si gillationem pro sua gillatione, vulnus pro vulnere, vibicem pro vibice.

Si quis serui sui, aut ancillae oculum percusserit, eumq; corruperit, eum manumittito pro oculo. Et si serui sui aut ancillae dentem decesserit, eum manumittito pro dente.

Si quem bos vitam, aut facinram cornu petiuerit, & is mortuus fuerit, bos lapidator, eius caro ne comestor, domus bonis impunitus esto. At si bos antea fuerit petulcus, & eius dominus admonitus fuerit, neq; tamen custodierit, si vitrum aut facinram occiderit, & bos lapidator & eius dominus

dominus morte plectitor. Sin ei multa imponatur, tantum vita sine pretium dato quantum cunctis ei fuerit impositum. Siue puerum petiuerit, siue puella idem iuris esto. Si seruum petiuerit bos aut ancillam, argenti triginta scilicet domino solvuntur, bos dilapidator.

Si quis fossam vel aperuerit, vel dimiserit, nec obduxerit, & eo deciderit bos aut asinus, auctor fossae praestato, argentum domino illius soluito, ipsum mortuum habeto.

Si cuius bos alterius bouem vulnerauerit, & ille mortuus fuerit, bouem viuum vedunto, & eius pretium diuidunto, & mortuum etiam diuidunto. Aut si notus fuerit, bouem antea esse petulcum, neq; eum dominus eius custodierit, bouem bone pensato, ipse mortuum habeto.

Si quis bouem, pecusue clepserit, maculae ritus, aut vendiderit, quinque boues, pro uno reddito, & quatuor balantes pro una.

Si fur insurripiendo deprehensus, si ius fuerit & inde mortuus, homicidii poena non esto (nisi orto sole) tum homicidii poena esto. Si habet unde reddat, reddito: si non habet, venditor pro suo furto.

Si deprehensum fuerit furtum penes enim, bos, asinus, sues, capra viuens, duplum reddito.

Si quis emissio pecore copauerit fundum aut vineam alterius, damnum sarcito de optima parte fundi sui aut vineae.

Si ui spinas inuissus ignis metā, aut segetē,

Id est, eius iuris est, vipote capitus.

Lex talionis.

Si bos pulsauerit

Vitum bouem pro illo reddito.

Furti poena Cap. 22.

aut messem corruerit, auctor ignis detrimentum praestato.

Si quis apud alterum argentum supellectilemve repositus, idq; de illius domo surreptus fuerit, si iur deprehensus fuerit duplum reddito. Si autem fur non deprehensus fuerit, tunc dominus domus ad recuperatores vocatur, nisi rem alterius interverterit. Quacumq; in re crimen statuetur in boue, in asino, in eue, in capra, in veste, quaecumq; res erit amissa, quae cuius dicitur, causa amborum ad recuperatores defertur: utrum condemnauerim recuperatores, alteri duplum reddito.

Si quis alterius fidei asinum, bouem, ouem, capram, aut quoduis pecus commiserit, si id nullo vidente fuerit mortuum, aut fractum, aut abactum, insinrandum lehoux interponitur, illum rem alterius ad se non auerisse: eamq; satisfactionem dominus rei accipito, neq; fiduciaris rem reddito.

Quod si ei furto oblatum fuerit, damnum praestato domino rei. Si raptus a feris fuerit, testem exhibeto, neque raptum praestato.

Si quis quid ab altero utendum acceperit, & id fractum aut mortuum fuerit, domino rei absente, damnum praestato. Ad praesente ne praestato. si conductitium, & pretio addictum erat.

Si quis virum eius non sponfam pellerit, & cum ea concubuerit, eam sibi in matrimonium dotato.

Si

Si puella pater eam locare illi nolit, argentum pendito, ut feris dos virginum.

Sagas viuere ne permitte.

Quicumque rem habuerit cum bestia, capitale esto.

Qui dijs sacrificauerit, sacratus interest, nisi uni lehoux.

Peregrinum ne premito, neue angito: nam peregrini suscit in Aegypto.

Vidua nullam, aut pupillum premito: si presseris, cum ad me conuerentur, eorum ego querelas exaudiam, in anis quo ferro vos trucidabo, eruntq; vestra coniuges viduae, & liberi pupilli.

Si cui meorum pauperi tui uersanti pecuniam mutaueris, ne tu ei sceneratorem praebeto, ne ei usuram imponito.

Si alterius vestem in pignus acceperis, ante solis occasum reddito: nam id unum habet operimentum, cum cuticula amictus, in quo recubat: qui si apud me questus fueris, exaudiam, ut sum misericors. Magistratus ne maledicito.

Ne es execrator, qui est in tua natione princeps. Fruges & liquorem tuum ne auertito.

Primogenitum filiorum tuorum mihi dato.

Idem in bobus & balantibus facio. Septem dies cum matre sua esto, octauo die id mihi dato.

Praestato vos mihi puro homines: & carne ruri rapti ne gustato, sed ad canes proiectote. Auditionem falsam ne accipito.

2 2

Socie

Societatem cum impio ne coisio, ut sis testis iniurius. Multitudinem in vitio ne sequitor, neue in lite de reſto in ſententiam multitudinis deſlectito. Inopi in lite ne indulgeto.

Si aduerſarij tui bouem, aſinumq; offenderis errantem, ei reducto. Si inimici tui aſinum videris oneri ſuccubuiſſe, ne ei auxilium denegato, ſed opitulator.

Inimicitia tua in lite ne deprauato.

A reſaſa abeſto. Inſontem & inſum ne interficito: non ego iniqum non abſoluam.

Nene donum accipito: nam donum cacat etiam perſpicaces, bonorumq; virorū oratione peruertit. Peregrinum ne vexato: ſcitis enim vos que ſu mens peregrinorum, ut qui peregrini fueritis in Egypto.

Sex annos aruum tuam conferito, enſq; prouentū percipito: at ſeptimo intermiſſito, remiſſitoq; ad cibatum egenorum popularium tuorum, & (ſi quid illis ſuperſuerit) beſtiarum terreſtrium. Idem in vinea & oliueto facito.

Sabbatum. *Sex diebus opus tuum patrato: at ſeptimo feriato, ut requieſcat bos tuus, aſinūque, utq; reſpiret natus ancilla tue peregriniſque.*

Omnia quecumque dixi vobis ſeruatote.

Nominis alienorum deorum memoriam ne uſurpato, nene in ore habeto.

Feſti dies. *Tribus tēporibus in anno mihi feſta agito. Azymalia ſernato, per que ſeptē dies Azymis veſceris (ut pracepi tibi) ſtatuto tēpore menſis verni,*

verni, quia in eo emigraſti ex Egypto. Ergo coram me vacui ne apparento. Item meſſalia primitiarum frugum operis tui, quas in agro ſeueris. Item conditicia in exitu anni, ubi tuas fruges ex agris condideris.

Ter quolannis omnes tui mares in conſpectum Domini Iehoue ſtuntor.

Cum mea viſtina ſanguinem, cum maſtando effundes, fermentum ne habeto.

Mei feſti adeps in poſterum diem ne pernoctato. Principium primitiarum frugum tui fundis in adem Iehoue tui infero.

Haedum in ſanguine matris ſue ne coquito.

DIALOGORVM SACRORVM

LIBER PRIMVS

Catalogus.

A damus.	Fol. I Gedeon.	ibid
Caïmus.	2 Iephtha.	26
Loth.	2 Rutha.	27
Abrabamus.	5 Boozus.	ibid
Ephron.	5 Dyscalceatus.	28
Rebecca.	6 Samson.	29
Idumans.	7	
Venator.	ibid	
LIBER II.		
Iacobus profugus.	8	
Laban.	9 Elis.	29
Iacobus redux.	10 Saulus.	30
Iosephus venditus.	11 Samuel.	ibid
Iosephus captiuus.	12 Sortilegium.	32
Iosephus coniector.	ibid Obedientia.	ibid
Iosephus agnitus.	13 Goliathor.	33
Moses expositus.	15 Ionathan.	35
Dumus.	ibid Nouilunium.	36
Vitulus.	18 Achimolechus.	ibid
Conquerentes.	ibid Doegus.	ibid
Caleb.	19 David Latitans.	39
Balaamus.	20 Abigal.	40
Transfordani.	21 Abisus.	41
Rachaba.	22 Phœbas.	42
Gabaonite.	23 Achis.	43
Iosua.	ibid Amalechita.	ibid
Iael.	24 Nathan.	44
Gedeon Triturans.	25 Thechuana.	ibid

Semeis

INDEX.

Semeis.	45 Inauba.	78
Achitophel.	46 Olofernes.	79
Abfolomus.	47 Virago.	81
Berzeleus.	48 Susanna.	83
Bethsaba.	ibid Chaldaei.	84
Salomon.	49 Daniel.	ibid
Roboamus.	ibid Fornax.	85
Sareptana.	50 Balsasar.	87
Elias.	ibid Haman.	89
Michaas.	53 Artaxerxes.	90
Sunamitis.	54 Nehemias.	ibid
Naaman.	ibid Veritas.	91
Hazaël.	56	
Iehus.	ibid	
Ioas.	61	
Jonas.	ibid Maria.	93
Rabfaces.	67 Baptista.	94
Ezechias.	68 Nabanael.	ibid
Ieremias.	69 Nichodemus.	ibid
Ananias.	70 Samaritana.	96
Sedechias.	71 Centurio.	97
	Piscatores.	ibid
	Simon.	ibid
	Jairus.	98
Tobias.	ibid Philippus.	ibid
Asmodaus.	73 Paris.	99
Raguel.	75 Preposteri.	100
Tobæus.	ibid Chananæa.	101
Raphael.	76 Fermentum.	ibid
Achior.	ibid Clauiger.	ibid

LIBRI. III.

INDEX.

<i>Ismaelicus.</i>	102 <i>Simon.</i>	115
<i>Lapidantes.</i>	103 <i>Lingua.</i>	<i>ibid</i>
<i>Cacus natus.</i>	104 <i>Claudius.</i>	117
<i>Renoualia.</i>	106 <i>Primates.</i>	118
<i>Thomas.</i>	107 <i>Gamaliel.</i>	119
<i>Lazarus.</i>	<i>ibid</i> <i>Stephanns.</i>	<i>ibid</i>
<i>Repudiium.</i>	108 <i>Cornelius.</i>	122
<i>Dius.</i>	<i>ibid</i> <i>Circumcisi.</i>	123
<i>Dines immiseri.</i>	109 <i>Rhode.</i>	<i>ibid</i>
<i>Fily Zebedei.</i>	110 <i>Philosophi.</i>	124
<i>Vnitores.</i>	<i>ibid</i> <i>Lysias.</i>	<i>ibid</i>
<i>Denarius.</i>	111 <i>Ananias.</i>	126
<i>Sadducxi.</i>	<i>ibid</i> <i>Nepos Pauli.</i>	<i>ibid</i>
<i>Petrus.</i>	112 <i>Tertullus.</i>	127
<i>Pilatus.</i>	114 <i>Festus.</i>	128
<i>Barrabas.</i>	<i>ibid</i> <i>Index.</i>	129

FINIS.

